

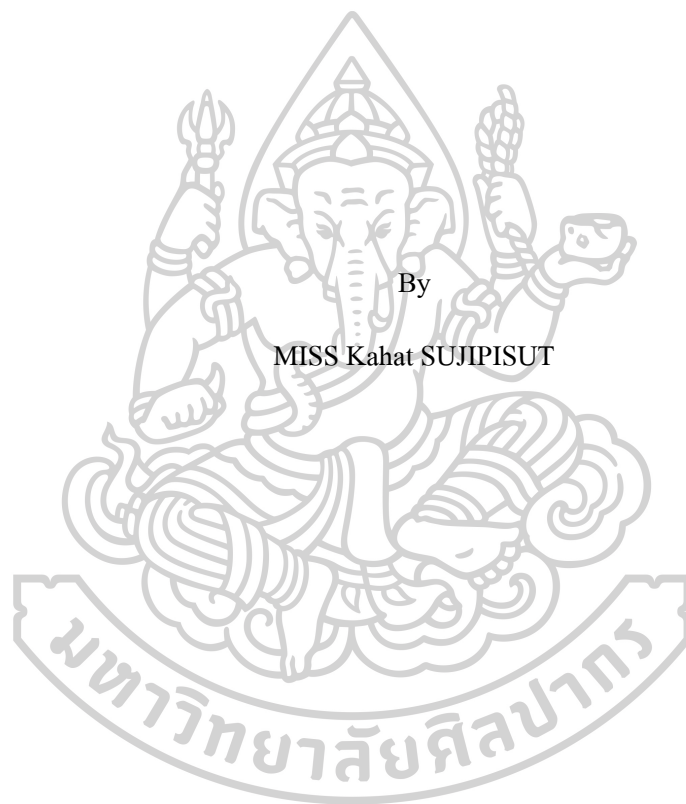
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญามหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ศิลป์ แรงงาน สะดวกซื้อ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรศิลปมหาบัณฑิต
สาขาวิชาทัศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโทมหาบัณฑิต
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศิลปากร

ARTIST LABOUR CONVENIENCE STORE

By
MISS Kahat SUJIPISUT

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for Master of Fine Arts (VISUAL ARTS)
Graduate School, Silpakorn University

Academic Year 2017

Copyright of Graduate School, Silpakorn University

56006208 : ทศนศิลป์ แผน ก แบบ ก 2 ระดับปริญญาโท

คำสำคัญ : แรงงาน, แรงงานอวดถุ, ทุนนิยมความรับรู้, พนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ, ศิลปะวิถีทัศน์

นางสาว คหัฐ สุจิตพิศุทธิ: ศิลปิน แรงงาน สะดวกซื้อ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ :
อาจารย์ ดร. เตยงาม คุปตะบุตร

การได้รับความสะดวกสบายในช่วงเวลาที่เร่งรีบในร้านค้าสะดวกซื้อได้กลายเป็นความเคยชินในชีวิตประจำวันของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมทุนนิยม ภาพความวุ่นวายในการจัดเรียงสินค้าและกฏีกฎจอบุคชกชวณให้ซื้อสินค้าของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อนั้น มักพาให้ข้าพเจ้านึกย้อนกลับมาที่ตัวเองในขณะที่กำลังเร่งมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ หรือแม้แต่ตอนที่กำลังพูดคุยกับผู้ชมเพื่อให้ผู้ชมเข้าใจ/สนใจในผลงาน ความรู้สึกตอนนั้นมิได้แตกต่างกันกับพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อแต่อย่างใด ข้าพเจ้าจึงได้เปรียบเทียบ ลักษณะแรงงานของศิลปินและแรงงานร้านค้าสะดวกซื้อ ที่ประกอบด้วยปัจจัยแวดล้อมอัน ได้แก่ เทคโนโลยี ตลาด และการเงิน ที่อยู่ภายใต้กลไกทาง“เวลา”ของสังคมในระบบทุนนิยม เพื่อเป็นสื่อกลางที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ เปิดมุมมอง และแลกเปลี่ยนทัศนคติถึงความสำคัญของการให้คุณค่าของแรงงาน มีข้อมูลและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ การพัฒนาร้านค้าสะดวกซื้อ ระบบทุนนิยมความรับรู้ ความหมายของศิลปิน ศิลปินกรณีศึกษา และข้อมูลจากการลงภาคสนามเป็นพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ ผลลัพธ์ประกอบด้วยผลงานวิถีทัศน์ทั้งหมด 4 ชิ้น คือ ‘กะเช้า’ (2559) ความยาว 8.39 นาที ‘กะบ่าย’ (2558) ความยาว 12.32 นาที ‘กะดึก’ (2559) ความยาว 9.44 นาที ‘พักเบรก’ (2561) ความยาว 11.22 นาที โดยนำเสนอเรื่องราวชีวิตของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ การทำงานศิลปะ ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งของพนักงาน บริบทของลูกค้าและความรู้สึกของพนักงานในวันหยุด ผลงานวิถีทัศน์แต่ละชิ้นมีองค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ ภาพ เสียง และข้อความ/ตัวอักษร ผลงานวิถีทัศน์นำไปสู่ข้อสรุปที่ว่า “เวลา” ที่เกิดขึ้นในผลงานนั้น สะท้อนให้เห็นถึงแรงงานในระบบทุนนิยมความรับรู้ ลักษณะการทำงานของแรงงานที่สลับผลัดเปลี่ยนกันอยู่ตลอดเวลาอย่างไม่หยุดนิ่ง รวมไปถึงการให้คุณค่าและคุณค่า ไม่ว่าจะแรงงานนั้นเป็นแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ หรือแรงงานของศิลปิน การนำเสนอการเปรียบเทียบของแรงงานใน 2 ลักษณะนี้ เป็นเพียงการยกตัวอย่างของประเภทแรงงานที่มีในสังคม แรงงานที่ดูเหมือนมีความแตกต่างกันในเรื่องของมูลค่าและการให้คุณค่า แต่ในท้ายที่สุดแรงงานประเภทต่างๆก็หนีไม่พ้นเงื่อนไขทางเวลาในระบบทุนนิยมของสังคมปัจจุบันไปได้

56006208 : Major (VISUAL ARTS)

Keyword : labour, immaterial labour, cognitive capitalism, convenient store staff, video art

MISS KAHAT SUJIPISUT : ARTIST LABOUR CONVENIENCE STORE THESIS

ADVISOR : PROFESSOR TOEINGAM GUPTABUTRA, Ph.D.

Being served conveniently in a convenient store during rush hours becomes a usual part of people's daily life in capitalism. The image of staffs arranging goods on selves and persuading customers to buy them makes me think about myself while being in hurry to produce artworks or talking to my audiences in order to convince them to purchase works. Supposedly, my feelings are not different from those staffs'. I, therefore, made a comparison between the characteristics of artist's labouring and those of convenient store staffs'. The comparison relates to surrounding factors that include technology, market, and finance, all under the mechanism of time in capitalism. My objective is to create artworks viewed as a medium that encourage awareness, broaden perspectives, and exchange attitudes focusing on the importance of laboring value and laboring price giving. Information and theories investigated include the development of convenient stores, cognitive capitalism, the meaning of artist, case study artists, and information from my experiences as a convenient store staff. Outcomes are four pieces of video art: 'Morning Shift' (2016) 8.39 minutes long, 'Afternoon Shift' (2015) 12.32 minutes long, 'Night Shift' (2016) 9.44 minutes long, and 'Break' (2018) 11.22 minutes long. They present the lives of convenient store staffs, art making activities that is another aspect of a staff's life, the context of customers, and staffs' feelings during their holiday break. Each video work is composed of important elements including image, sound, and text. The artworks leads to this conclusion: 'time' developed in these works can reflect laboring in cognitive capitalism, of which characteristics are always changeable, and the laboring value and laboring price giving for convenient store staffs and artist. The comparison between these two labors is to give examples of labor that exists in a society. The examples may appear different especially in terms of value and price giving. However, at the end, all types of labor cannot set free from the conditions of time in capitalism.

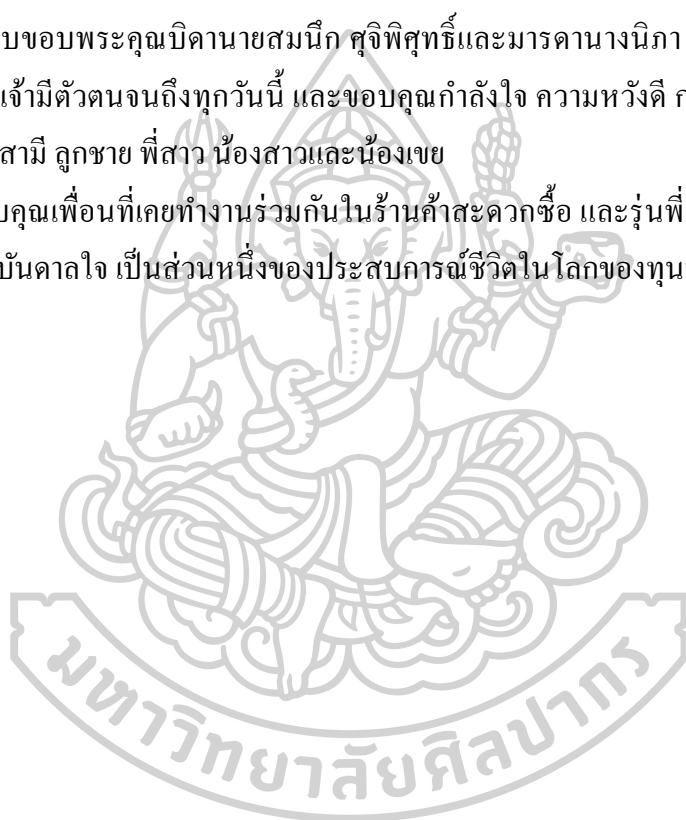
กิตติกรรมประกาศ

ข้าพเจ้าขอขอบคุณทุกท่านที่มีส่วนเกี่ยวข้องในวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากทุกท่านวิทยานิพนธ์ของข้าพเจ้าอาจไม่สามารถสำเร็จลุล่วงได้ ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. เตยงาม คุปตะบุตร ผู้ช่วยศาสตราจารย์วันทนี ศรีพัฒนานันทกูร อาจารย์คงศักดิ์ กุลกลางดอน อาจารย์นพ ไซย อังคะวัฒนพงษ์ และอาจารย์ประจำโครงการจัดตั้งภาควิชาสื่อผสมทุกท่าน บัณฑิตวิทยาลัยศิลปากร และ ผศ. ดร. เก่งกิจ กิติเรียงลาภ สำหรับกรรมการทรงคุณวุฒิภายนอก

กราบขอบพระคุณบิดานายสมนึก สุจิตพิศุทธิ์และมารดานางนิภา สุจิตพิศุทธิ์ ผู้ให้กำเนิดและเลี้ยงดูจนข้าพเจ้ามีตัวตนจนถึงทุกวันนี้ และขอบคุณกำลังใจ ความหวังดี การช่วยเหลือ ส่งเสริมของครอบครัวเรา สามี ลูกชาย พี่สาว น้องสาวและน้องเขย

ขอบคุณเพื่อนที่เคยทำงานร่วมกันในร้านค้าสะดวกซื้อ และรุ่นพี่ เพื่อนๆ รุ่นน้องศิลปินทุกคน ที่เป็นแรงบันดาลใจ เป็นส่วนหนึ่งของประสบการณ์ชีวิตในโลกของทุนนิยมนี้

กัทธู สุจิตพิศุทธิ์

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฉ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
สารบัญ.....	ซ
สารบัญภาพ	ฅ
หน้า.....	ฉ
สารบัญตาราง	๗
หน้า.....	๗
บทที่ 1	1
บทนำ.....	1
1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
2. จุดมุ่งหมาย.....	3
3. แนวความคิด	3
4. ขอบเขตการศึกษา.....	4
ด้านเนื้อหา.....	4
ด้านสื่อศิลปะ	4
ด้านเทคนิค/วิธีการ.....	4
5. วิธีวิทยา.....	5
6. ขั้นตอนของการสร้างสรรค์ผลงาน	7
8. แหล่งข้อมูล.....	8
9. ข้อจำกัดของวิทยานิพนธ์	8

10. อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า.....	8
บทที่ 2	10
ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน.....	10
2.1 ข้อมูลทางสังคมศาสตร์	10
2.1.1 พัฒนาการร้านค้าสะดวกซื้อ	10
2.1.2 เซเว่น อีเลฟเว่น	14
2.1.2 ทุนนิยมความรู้.....	16
2.2 ข้อมูลทางศิลปกรรม	25
2.2.1 ความหมายของศิลปะป๊อป	25
2.2.2 ศิลปะกรณีศึกษา.....	28
2.2.2.1 ปิยะรัสมิ์ ปิยะพงศ์วิวัฒน์.....	28
2.2.2.2 กี เดอบอร์ด (Guy Debord, 1931-1994).....	31
สรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์.....	37
พัฒนาการร้านค้าสะดวกซื้อ.....	37
ทุนนิยมความรู้.....	38
ความหมายของศิลปะป๊อป.....	39
ศิลปะป๊อปกรณีศึกษา.....	39
บทที่ 3	41
วิธีวิทยา	41
3.1 ภาคสนาม.....	42
3.2 พัฒนาการงานสร้างสรรค์ก่อนวิทยานิพนธ์	61
3.2.1 ผลงานที่1.....	61
3.2.2 ผลงานที่ 2.....	67
3.3 ผลงานวิทยานิพนธ์	70

3.3.1 การเตรียมการก่อนการสร้างสรรค์ (Per-production)	71
บทสัมภาษณ์	76
เขียน storyboard	76
3.3.2 การถ่ายทำ (Production).....	106
3.3.3 ขั้นตอนหลังการถ่ายทำ(Post-production).....	114
บทที่ 4	117
บทวิเคราะห์.....	117
4.1 บทวิเคราะห์ทางกายภาพ	117
4.2 บทวิเคราะห์ทางเนื้อหา.....	131
4.2.1 แรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปิน	132
4.2.2 เวลาในระบบทุนนิยมและปัจจัยแวดล้อม	133
4.4.3 การให้คุณค่าแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปิน	135
บทที่ 5	137
บทสรุป.....	137
อภิปรายผล.....	138
ปัญหา และข้อเสนอแนะ.....	141
รายการอ้างอิง	142
ประวัติผู้เขียน	144

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพที่ 1	Liminal Zone, 2012-2013 / Two-channel HD Video / 8 min /sound.....	30
ภาพที่ 2	จากภาพยนตร์ : กิ๊ว เดอบอร์ด ปรากฏในภาพยนตร์.....	32
ภาพที่ 3	จากภาพยนตร์ : คนรักของเดอบอร์ดเป็นหนึ่งในผู้แสดง.....	33
ภาพที่ 4	จากภาพยนตร์ : ตัวอย่างคลิปข่าวที่เดอบอร์ดใช้ในภาพยนตร์.....	33
ภาพที่ 5	จากภาพยนตร์ : ตัวอย่างสิ่งพิมพ์ที่เดอบอร์ดใช้ในภาพยนตร์.....	34
ภาพที่ 6	Critique of Separation/ shot 1960 edited 1961/ 18 min /35mm.....	37
ภาพที่ 8	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1.....	62
ภาพที่ 9	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่ 1.....	63
ภาพที่ 10	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่ 1.....	64
ภาพที่ 11	ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่ 1.....	65
ภาพที่ 12	แบบสติกเกอร์ “ทำงานเหนื่อยไหม” พร้อมใส่ www ด้านล่างเพื่อสามารถชี้ นำให้เข้าไปดูผลงานต่อ.....	66
ภาพที่ 13	สติกเกอร์ที่ถูกนำไปติดตามที่ต่างๆ.....	66
ภาพที่ 15	การนำเสนอผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่ 1.....	67
ภาพที่ 16	ภาพนิ่งผลงานภาพเคลื่อนไหวช่วงก่อนทำวิทยานิพนธ์ กะเช้า (In the Morning).....	69
ภาพที่ 17	ภาพนิ่งผลงานภาพเคลื่อนไหวช่วงก่อนทำวิทยานิพนธ์ กะบ่าย (In the Afternoon).....	69
ภาพที่ 18	ภาพนิ่งผลงานภาพเคลื่อนไหวช่วงก่อนทำวิทยานิพนธ์ กะดึก (In the Night).....	70
ภาพที่ 19	ภาพStory Board Scenes 1-3 กะเช้า.....	78
ภาพที่ 20	ภาพStory Board. Scenes 4-6 กะเช้า.....	79
ภาพที่ 21	ภาพStory Board. Scenes7-9 กะเช้า.....	80
ภาพที่ 22	ภาพStory Board. Scenes 10-12 กะเช้า.....	81
ภาพที่ 23	ภาพStory Board .Scenes 13-15 กะเช้า.....	82

ภาพที่ 24 ภาพStory Board. Scenes16-18กะเช้า.....	83
ภาพที่ 25 ภาพStory Board. Scenes 19-21 กะเช้า.....	84
ภาพที่ 26 ภาพStory Board. Scenes 22-23 กะเช้า.....	85
ภาพที่ 27 ภาพStory Board. Scenes 1-3 กะบ่าย.....	86
ภาพที่ 28 ภาพStory Board . Scenes 4-6 กะบ่าย.....	87
ภาพที่ 29 ภาพStory Board. Scenes 7-9 กะบ่าย.....	88
ภาพที่ 30 ภาพStory Board. Scenes10-12 กะบ่าย.....	89
ภาพที่ 31 ภาพStory Board. Scenes13-15 กะบ่าย.....	90
ภาพที่ 32 ภาพStory Board . Scenes16-18 กะบ่าย.....	91
ภาพที่ 33 ภาพStory Board . Scenes19-21 กะบ่าย.....	92
ภาพที่ 34 ภาพStory Board . Scenes22-24 กะบ่าย.....	93
ภาพที่ 35 ภาพStory Board . Scenes 25-26 กะบ่าย.....	94
ภาพที่ 36 ภาพStory Board . Scenes 1-3 พักเบรก.....	95
ภาพที่ 37 ภาพStory Board . Scenes 4-6 พักเบรก.....	96
ภาพที่ 38 ภาพStory Board . Scenes 7-9 พักเบรก.....	97
ภาพที่ 39 ภาพStory Board . Scenes 10-12 พักเบรก.....	98
ภาพที่ 40 ภาพStory Board. Scenes 13-15 พักเบรก.....	99
ภาพที่ 41 ภาพStory Board . Scenes 16-18 พักเบรก.....	100
ภาพที่ 42 ภาพStory Board . Scenes 19-21 พักเบรก.....	101
ภาพที่ 43 ภาพStory Board . Scenes 22-24พักเบรก.....	102
ภาพที่ 44 ภาพStory Board . Scenes 25-27พักเบรก.....	103
ภาพที่ 45 ภาพStory Board . Scenes 28-30 พักเบรก.....	104
ภาพที่ 46 ภาพStory Board . Scenes 31 พักเบรก.....	105
ภาพที่ 47 ภาพพื้นที่ในห้องภาพพิมพ์.....	107

ภาพที่ 48 ภาพถ่ายพื้นที่หน้าเซเว่น	108
ภาพที่ 49 ภาพถ่ายพื้นที่หน้าเซเว่น	108
ภาพที่ 50 ภาพถ่ายห้องพัก(ผลงานพักเบรก).....	109
ภาพที่ 51 ภาพถ่ายห้องพัก(ผลงานพักเบรก).....	110
ภาพที่ 52 ภาพตัวอย่างการเรียงลำดับภาพของเนื้อหาวิดีโอกะเช้า	114
ภาพที่ 53 ภาพถ่ายตัวอย่างการใส่ข้อความ.....	115
ภาพที่ 54 ภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะเช้า	118
ภาพที่ 55 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของกะเช้า.....	119
ภาพที่ 56 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะบ่าย	120
ภาพที่ 57 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะบ่าย	121
ภาพที่ 58 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของกะบ่าย	121
ภาพที่ 59 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของกะบ่าย.....	122
ภาพที่ 60 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของกะบ่าย	122
ภาพที่ 61 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะดึก.....	124
ภาพที่ 62 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของกะดึก	124
ภาพที่ 63 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของกะดึก	125
ภาพที่ 64 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของพักเบรก.....	126
ภาพที่ 65 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของพักเบรก	127
ภาพที่ 66 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของพักเบรก	127

สารบัญตาราง

หน้า

ตารางที่ 1 ภาพแผนผังโครงสร้างองค์กรและภายในร้าน.....	60
ตารางที่ 2 ตารางโครงสร้างของผลงานวิดีโอ 1.....	73
ตารางที่ 3 ตารางโครงสร้างของผลงานวิดีโอ 2.....	74
ตารางที่ 4 ตารางโครงสร้างของผลงานวิดีโอ 3.....	75

บทที่ 1

บทนำ

1. ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความสะดวกรวดสบายในภาคบริการของร้านค้าสะดวกซื้อได้กลายเป็นความเคยชินในชีวิตประจำวันของผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมเมือง ซึ่งรวมไปถึงตัวข้าพเจ้าเองด้วย แรงงานในการทำงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อเป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าได้พบเห็นและสังเกตอยู่บ่อยครั้ง ภาพความวุ่นวายในการจัดเรียงสินค้าเข้าชั้นวางของ หรือกฏลึกลับที่ทักทายกล่าวคำ “สวัสดีค่ะ/ครับ” ที่ต่อด้วยการพูดชักชวนให้ซื้อสินค้าตามโปรโมชั่น ในขณะที่กำลังคิดเงินให้กับลูกค้า นั้น ทำให้ข้าพเจ้าเกิดนึกย้อนกลับมาที่ตัวเองในขณะที่กำลังเร่งมือสร้างสรรค์ผลงานศิลปะให้ทันตามกำหนดเวลาที่จะต้องนำเสนอในพื้นที่แสดงนิทรรศการในฐานะศิลปิน หรือแม้แต่ตอนที่ข้าพเจ้านั้นกำลังพูดคุยกับผู้ชมผลงานเพื่อให้ผู้ชมนั้นเข้าใจ/สนใจในเนื้อหาของผลงานศิลปะของข้าพเจ้า ภาพของข้าพเจ้าในความรู้สึกตอนนั้นมิได้แตกต่างกันกับพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อแต่อย่างใด

เมื่อเปรียบเทียบแล้วลักษณะแรงงานของข้าพเจ้า(ศิลปิน)นั้นกับแรงงานในการทำงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ มีความคล้ายคลึงกันมาก เพราะเราต่างต้องทำงานเพื่อแลกเปลี่ยนบางสิ่ง อาจจะเป็นเงินที่เป็นรายได้เลี้ยงชีพหรือการยอมรับจากผู้คนรอบข้าง เราต่างต้องทำงานแข่งกันกับเวลาเพื่อที่ให้งานนั้นสำเร็จลุล่วงตามเงื่อนไขต่างๆ และเราต่างทำงานด้วยแรงงานของเราที่ไม่ใช่แค่แรงกายเท่านั้นเราต้องใช้แรงงานด้านความคิดไปพร้อมๆกันเสมอ

และอีกประการหนึ่งที่สำคัญคือแรงงานของศิลปินกับพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อนั้น ต่างอยู่ในกระบวนการการใช้แรงงานภายใต้ “ระบบทุนนิยม” ที่ครอบคลุมด้วยเรื่องของ “เวลา” กล่าวคือ แรงงานในระบบทุนนิยมปัจจุบันนั้นได้เปลี่ยนแปลงไปจากแรงงานอุตสาหกรรม ด้วยเพราะผู้คนได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นและยังได้รับรัฐสวัสดิการ ทำให้แรงงานจากเดิมที่ใช้แรงทางร่างกาย ทำงานตามคำสั่ง ได้กลายมาเป็นการทำงานเป็นทีมที่มีการใช้ทักษะทางความคิด ความรู้ การตัดสินใจ รวมไปถึงอารมณ์ ความรู้สึกที่มากขึ้น และด้วยระบบการจ้างงานที่

เปลี่ยนแปลงไปจากที่แรงงานนั้นต้องอยู่ในระบบทำงานเต็มเวลากลายมาเป็นไม่จำเป็นต้องทำงานเต็มเวลาภายในโรงงาน แต่สามารถนำงานกลับไปทำที่บ้าน หรือทำงานตามสถานที่ต่างๆ ได้ ดังนั้นเวลาของแรงงานที่เคยตัดขาดจากเวลาของชีวิตส่วนตัวค่อยๆ ลดลง กลายเป็นว่าเวลาในการทำงานกับเวลาที่ไม่ได้ทำงานไม่สามารถแยกจากกันได้

ในแง่ “เวลา” แรงงานของศิลปินและแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ มีความเชื่อมโยงที่คล้ายกัน กล่าวคือ ศิลปินเป็นแรงงานที่มีระบบการทำงานที่เวลาและสถานที่มีความยืดหยุ่นก่อนที่ระบบทุนนิยมจะเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการผลิต ศิลปินไม่จำเป็นต้องทำงานตลอดเวลา แต่สามารถทำงานที่ไหนก็ได้ ด้วยปัจจุบันที่มี Wifi เชื่อมต่ออินเทอร์เน็ตในการส่งข้อมูล ทำให้การสร้างสรรค์ทางความคิดหรือผลงานศิลปะไม่ได้จำกัดอยู่แต่ในสตูดิโออีกต่อไป ศิลปินสามารถทำงานได้ตลอดเวลาและทุกสถานที่ ส่วนแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ นั้น โดยส่วนใหญ่แล้วพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อเป็นพนักงานที่ยังอยู่ในระบบการศึกษา การทำงานนั้นจึงเป็นการทำงานที่อยู่นอกเหนือจากเวลาเรียนทำให้เวลาการทำงานจึงเป็นแบบพาร์ทไทม์ที่ตัวของพนักงานเองสามารถเลือกเวลามาทำงานได้ รวมไปถึงพนักงานประจำที่สามารถเลือกช่วงเวลาการทำงานในร้านค้าสะดวกซื้อได้ เพราะร้านค้าสะดวกซื้อเปิดให้บริการตลอดเวลา 24 ชั่วโมง อีกทั้งข้อมูลข่าวสารที่สามารถส่งต่อกันได้ตลอดเวลา พนักงานสามารถติดต่อและทราบความเคลื่อนไหวของร้านที่ตัวเองทำงานได้ทาง Line ซึ่งนั่นทำให้ช่วงเวลาที่ไม่ได้เข้าทำงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อกลายเป็นเวลาทำงานไปด้วยโดยปริยาย

การเปรียบเทียบแรงงานของศิลปินและแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อในระบบทุนนิยมที่กล่าวมาข้างต้นนั้น ทำให้ข้าพเจ้าเกิดความสนใจนำข้อมูลเหล่านี้มาเสนอผ่านการสร้างสรรค์ทางศิลปะ โดยข้าพเจ้าเลือก 7-Eleven เป็นร้านค้าสะดวกซื้อกรณีศึกษา ด้วยเหตุผลสำคัญ ดังนี้คือ 7-Eleven เป็นร้านค้าสะดวกซื้อที่พัฒนามาจากธุรกิจการค้าส่ง-ปลีก และเป็นร้านค้าสะดวกซื้อเจ้าแรกในประเทศไทย ให้บริการจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคเพื่อตอบสนองสังคมเมืองที่เร่งรีบมากขึ้นและช่วงเวลาพักของคนเมืองน้อยลงเป็นหลัก การบริการที่เน้นความรวดเร็ว สะดวกสบาย เปิดให้บริการ 24 ชั่วโมง และการขยายสาขาไปทั่วทุกพื้นที่ในแหล่งชุมชน ทำให้เป็นร้านค้าสะดวกซื้อที่มีสาขามากที่สุดในประเทศ และในส่วนของแรงงานศิลปินนั้น ข้าพเจ้าเลือกใช้ข้อมูลจากประสบการณ์ชีวิตของข้าพเจ้าเอง ด้วยเหตุผลที่ว่า ข้าพเจ้าเป็นนักศึกษาศิลปะที่ร่ำเรียนทางด้านศิลปะโดยตรงตั้งแต่เรียนในระดับ ป.ว.ช. จากตอนนั้นถึงตอนนี้ข้าพเจ้าผ่านการแสดง

นิทรรศการเดี่ยว ร่วมแสดงนิทรรศการ กิจกรรม การอบรมทางศิลปะ เขียนบทความทางศิลปะ รวมไปถึงเคยทำงานในแกลลอรี่ศิลปะอีกด้วย ยังมีประสบการณ์ในการขายผลงานศิลปะทั้งของตัวเองและศิลปินคนอื่น และที่สำคัญที่สุด ข้าพเจ้าเห็นภาพสะท้อนของตัวเองในตัวพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ ความรู้สึกเช่นนี้อาจไม่ได้เกิดขึ้นกับศิลปินทุกคน ข้าพเจ้าจึงเห็นว่ามีเหมาะสมที่จะใช้ตัวเองเป็นสื่อในการนำเสนอการเปรียบเทียบแรงงานระหว่างศิลปินและพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อในงานวิทยานิพนธ์ “ศิลปิน แรงงาน สะดวกซื้อ”

ภายใต้สังคมที่ถูกครอบคลุมนด้วย “เวลา” ของระบบทุนนิยมนั้น การนำเสนอเรื่องราวของแรงงานศิลปินและแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ จึงเป็นการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทางทัศนศิลป์ที่ต้องการนำเสนอเรื่องราวของข้อมูลแรงงานผ่านตัวละครที่เป็นพนักงาน 7-Eleven ในแง่มุมต่างๆเช่น สภาพแวดล้อมของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ ลักษณะการทำงานศิลปะ ความรู้สึกที่มีต่อการทำงาน เป็นต้น เพื่อเปิด โอกาสให้ทั้งตัวข้าพเจ้าและผู้ชมได้รับรู้/ตระหนักถึงคุณค่าของแรงงานในสังคมที่เกิดขึ้นรอบๆตัว อีกทั้งยังเพื่อส่งเสริมให้เห็นคุณค่าซึ่งกันและกันของเพื่อนมนุษย์ด้วย

2. จุดมุ่งหมาย

2.1 สร้างสรรค์ผลงานศิลปะทัศนศิลป์ที่นำเสนอเรื่องราวของแรงงาน ระหว่างแรงงานศิลปินและแรงงานร้านค้าสะดวกซื้อ ที่อยู่ภายใต้กลไกทาง “เวลา” ของสังคมในระบบทุนนิยม เพื่อให้เห็นถึงปัจจัยแวดล้อม ได้แก่ เทคโนโลยี ตลาด และการเงิน

2.2 นำเสนอศิลปะทัศนศิลป์ในฐานะสื่อกลาง ที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการให้คุณค่าของแรงงาน ระหว่างแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและศิลปิน เพื่อเปิดมุมมองและแลกเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อกันได้

3. แนวความคิด

ข้าพเจ้าต้องการสะท้อนเนื้อหาเรื่อง “เวลา” ของแรงงานในกลไก ของระบบทุนนิยม โดยเน้นลักษณะแรงงานของศิลปินและแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ เพื่อสื่อสารถึงสาระของคุณค่าแรงงานที่เกิดขึ้นในสังคมปัจจุบัน โดยใช้สื่อทัศนศิลป์เป็นหลัก ที่มี เนื้อหาแบ่งออกเป็น 4 ส่วน ดังนี้

กะเช้า: เนื้อหาที่เป็นสาระของชีวิตพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อในเรื่องการทำงาน

กะบาย: เนื้อหาที่เป็นสาระในการทำงานของชีวิตศิลปิน ซึ่งเป็นอีกด้านหนึ่งของพนักงาน 7-Eleven โดยมีลักษณะของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นภายใต้กฎเกณฑ์ค่าแรงแบบพนักงาน ร้านค้าสะดวกซื้อ

กะดึก: เนื้อหาที่เป็นสาระของบริบทลูกค้าและบริเวณ โดยรอบของร้านค้าสะดวกซื้อ

พักเบรก : เนื้อหาของสภาวะทางความรู้สึกของพนักงานในวันหยุด

ในส่วนกายภาพของผลงานศิลปะวีดิทัศน์ มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนได้แก่

ภาพ: ตัวแทนของการมองเห็นความจริงต่างๆ ในสังคมอยู่รายล้อมบริเวณร้าน 7-Eleven ที่สะท้อนเรื่องราวออกมาเป็นภาพ

ตัวอักษร: ตัวแทนความรู้/สาระของความเป็นมนุษย์ในแง่มุมต่างๆ ของนักคิด นักวิชาการ การอ่านภาษาอ่านที่สะท้อนให้เห็นมุมมองของกลุ่มคนที่อยู่ในระดับชนชั้นที่มีการศึกษา

เสียง: ตัวแทนของกลุ่มคนในพื้นที่ร้าน 7-Eleven การบอกเล่าเรื่องราวที่เป็นจริงในชีวิต ในลักษณะของบทสนทนา การพูดคุย การแสดงความคิดเห็น หรือถามตอบ เป็นต้น

4. ขอบเขตการศึกษา

ด้านเนื้อหา

แรงงาน ศิลปะ พนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ และเวลาในระบบทุนนิยม

ด้านสื่อศิลปะ

ผลงานศิลปะวีดิทัศน์ (Video Installation) เพื่อนำเสนอเรื่องราวที่ข้าพเจ้าได้พบเจอมาด้วยตัวเอง และข้อมูลต่างๆ ทั้งจากการอ่าน การฟัง การเห็น นำมาตัดต่อเรียบเรียงใหม่ให้ใกล้เคียงกับความจริงมากที่สุด เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ผลงานให้สอดคล้องกับเนื้อหาของข้าพเจ้า

ด้านเทคนิค/วิธีการ

ภาพ ในผลงานภาพเคลื่อนไหวจะมีลักษณะของการดำเนินเรื่องแบบเรียงลำดับจากหนึ่งไปสอง เช่นภาพตั้งแต่ตื่นนอนไปจนเข้าทำงาน เป็นต้น แต่ภาพในช่วงเวลานั้นๆ เป็นภาพที่เกิดขึ้นในหลายสถานที่ ที่สัมพันธ์ต่อกัน เช่น ภาพในช่วงเวลาเช้าของพนักงานที่กำลังเตรียมตัวไปทำงานเวลาเดียวกันบริเวณหน้าเซเว่นผู้คนที่กำลังเตรียมตัวใส่บาตร และเวลาเดียวกันพระอาทิตย์กำลังขึ้น

เป็นต้น ซึ่งภาพอาจมีการตัดต่อให้เชื่อมช้อนกันตลอดช่วงเวลาหนึ่ง หรือ ค่อยๆเชื่อมช้อนกันแล้ว ค่อยๆหายเชื่อมช้อนกันจนเหลือภาพใดภาพหนึ่งเพื่อเล่าเรื่องต่อไป

ตัวอักษร จะถูกนำมาใส่ในลักษณะเป็นประโยคที่ปรากฏขึ้นบางช่วงบางตอนของผลงาน หรือปรากฏตั้งแต่ต้นจนจบ

เสียง จะประกอบไปด้วยเสียงของบรรยากาศของพื้นที่จริงที่ได้ไปถ่ายทำ เสียงจากบท สัมภาษณ์ และเสียงจากการอัดเสียง การใส่เสียงในภาพเคลื่อนไหวนั้นเสียงแต่ละประเภทจะถูกตัดใส่รวมกันกับภาพที่สอดคล้องกันในบางช่วงของเนื้อหา เช่น เสียงในพื้นที่จริงที่ติดมากับภาพ เป็นต้น และเสียงที่ไม่สอดคล้องกันกับภาพ เช่น เสียงเล่าเรื่องความรู้สึกร่างกายของพนักงานที่เป็น ภาษาอังกฤษ ที่ตัดใส่รวมกับเนื้อหาที่ไม่มีนักแสดงเป็นภาษาอังกฤษ เป็นต้น โดยเสียงแต่ละเสียงที่ถูกตัดใส่ในผลงานจะถูกลดทอนเสียงที่แตกต่างกัน เช่น ลด/ตัดเสียงของบรรยากาศในพื้นที่สูงเพื่อขับ เสียงบทสัมภาษณ์ หรือ ตัดใส่เสียงเล่าเรื่องและเสียงบรรยากาศให้มีความสำคัญๆกันในบาง ช่วงเวลา เป็นต้น

องค์ประกอบที่สำคัญ 3 ส่วนที่กล่าวมานั้น จะถูกตัดต่อให้มีลักษณะที่ดูนุ่มนวล อลหม่าน และทำให้สับสน โดยทำให้องค์ประกอบทั้ง 3 มีความเชื่อมช้อนกัน ในบางช่วงบางตอน หรือ ทั้งหมด แต่มีปลายเรื่องที่สอดคล้องกันทางเนื้อหา

5. วิถีวิทยา

5.1 ศึกษาภาคเอกสาร

5.1.1 แนวคิดทางด้านสังคมศาสตร์

1) **ธุรกิจค้าปลีกสมัยใหม่** : ธุรกิจการค้าปลีกได้พัฒนาและวิวัฒนาการตามกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ไหลบ่าผ่านระบบเศรษฐกิจโลก ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของผู้บริโภคที่ต้องการความสะดวกสบายในการจับจ่ายใช้สอย และตอบสนองความเร่งรีบของสังคมเมือง ธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้อจึงเกิดขึ้นเพื่อบริการและจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นแก่ต่อชีวิตประจำวัน ธุรกิจที่ทรงประสิทธิภาพ ที่มีการจัดการในพื้นที่ไม่มาก เปิดบริการ 24 ชั่วโมง กระจายตัวอยู่ตามแหล่งชุมชน

2) **ทุนนิยมความรู้** ปรากฏการณ์ที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมมาเป็นระบบทุนนิยมความรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการทำงาน ที่การผลิตไม่จำเป็นต้องอยู่แต่ใน โรงงาน

อุตสาหกรรม ไม่ได้อยู่ในระบบการจ้างงานเต็มเวลา ไม่มีรูปแบบสวัสดิการสังคมแบบคนที่ทำงานเต็มเวลาแต่อยู่ในรูปแบบของการทำงานแบบฟรีแลนซ์ การรับจ้างทำงานที่บ้าน หรือแม้แต่ทำงานพาร์ทไทม์ และศิลปินคือแรงงานพวกแรกๆที่อยู่ในระบบการทำงานที่เวลาและสถานที่ไม่แน่นอน ก่อนที่ระบบทุนนิยมจะเปลี่ยนแปลงไปในศตวรรษที่ 20 และศิลปินยังคงไร้สวัสดิการ ไม่มีรายได้ที่แน่นอน เช่นเดียวกับสภาพของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ทำงานนอกโรงงานอุตสาหกรรมภายใต้ระบบทุนนิยมความรู้¹

3) **แรงงานอวัตุ** หลังจากทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ทุนเริ่มเห็นว่า ทักษะของการคิดและการผลิตสร้างความรับรู้ของแรงงานคือหัวใจหลักของการผลิต โดยเฉพาะคุณสมบัติในระดับตัวตนของแรงงาน พร้อมๆกับที่ทุนเองก็เข้ามาควบคุมแรงงานในระดับตัวตนภายในด้วย เพื่อเปลี่ยนคุณสมบัติดังกล่าวให้กลายเป็นมูลค่า โดยลักษณะประการหนึ่งของแรงงานอวัตุคือ การผลิตที่ใช้ฝีมือ (craft) ที่ถูกมองว่าเป็นมรดกของสังคมก่อนสมัยใหม่กลับกลายมาเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของการผลิตในระบบทุนนิยมความรู้¹ ในขณะที่ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานคล้ายคลึงกันและจำนวนมาก (mass production) ระบบทุนนิยมการรับรู้กลับปฏิเสธการผลิตและการบริโภคสินค้าที่เหมือนกัน แต่เน้นการบริโภคที่ความแตกต่างหลากหลาย ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นจึงมีลักษณะเฉพาะในตัวเอง ยิ่งสินค้ามีความแตกต่างมากเท่าไร สินค้าตัวนั้นยังมีราคามากขึ้นเท่านั้น ในแง่นี้มูลค่าที่อยู่ในตัวสินค้าของระบบทุนนิยมปัจจุบันไม่ใช่มูลค่าใช้สอยเชิงกายภาพแบบที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม แต่มูลค่าเกิดขึ้นผ่านการสร้างความรับรู้ ความรู้สึก ภาพลักษณ์ รวมถึงเรื่องเล่าที่น่าสนใจและความแตกต่างให้กับตัวสินค้า ซึ่งเป็นองค์ประกอบของอวัตุที่เป็นเรื่องของงานฝีมือที่เฉพาะเจาะจงและเชื่อมโยงกับตัวตนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของผู้ผลิตมากกว่า ตัวอย่างการให้คุณค่ากับงานฝีมือก็คือ การผลักดันให้เกิดระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) ที่เน้นผู้ประกอบการขนาดเล็กที่มีความคิดสร้างสรรค์เฉพาะตัว เช่น สินค้าที่ใช้งานฝีมือ หรือ สินค้าทำมือ เป็นต้น

¹ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, ทุนนิยมความรู้ แรงงานอวัตุ การเมืองของการปฏิวัติ. (กรุงเทพฯ: หจก.ภาพพิมพ์, 2560).

5.1.2 ศิลปนิพนธ์ศึกษา

1) ปิยะรัศมี ปิยะพงศ์วิวัฒน์

ข้าพเจ้าเลือกศึกษาผลงานชื่อ Liminal Zone (2012-2013) เป็นวีดิโอสารคดีที่เกี่ยวข้องกับแรงงานอีสานพลัดถิ่น โดยติดตามอยู่หลังเวทีวงหมอลำ “เด่นชัย วงสามารถ” ที่มาแสดงหมอลำในกรุงเทพฯ ถ่ายทอดชีวิตแรงงานอีสานหลังเวทีและคนอีสานที่มาเที่ยวชมการแสดงหมอลำ

2) Guy Debord (1931-1994)

ข้าพเจ้าเลือกศึกษาผลงานชื่อ Critique of Separation เป็นภาพยนตร์ที่ทำลายความสัมพันธ์ของภาพ เสียงพูด และ text ซึ่งทำให้ผู้แสดงในภาพยนตร์กลายเป็นผู้แสดงที่ไร้เสียง ไร้ตัวตน การตัดขาดความสัมพันธ์ของภาพ เสียงพูด และ text (คำบรรยาย) ทำให้ผู้ชมหันกลับมาพิจารณาความเป็น subject ของผู้แสดง ในฐานะมนุษย์ที่ถูกกระทำ มนุษย์ที่ไม่อาจถ่ายทอดความทรงจำและประสบการณ์ของตนต่อใครได้ ทำให้ผู้ชมต้องกลับมาทบทวนความหมายของการดำรงอยู่

5.2 ศึกษาภาคสนาม

ลงพื้นที่เป็นพนักงานร้านค้าสะดวกชื่อเป็นเวลา 6 เดือน ณ 7-Eleven รหัสร้าน 06296 เขตการไฟฟ้าบางขุนเทียน ระหว่างตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2557 และมกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2558

5.3 จัดบันทึก สัมภาษณ์ และบันทึกชีวิตการทำงานเป็นภาพเคลื่อนไหว

5.4 สร้างสรรค์ผลงาน

5.5 วิเคราะห์และสรุปผลการสร้างสรรค์

5.5 นำเสนอผลงานในนิทรรศการ

6. ขั้นตอนของการสร้างสรรค์ผลงาน

6.1 เขียนโครงเรื่อง โดยอ้างอิงจากประสบการณ์การเป็นพนักงานร้านค้าสะดวกชื่อ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในเวลาเดียวกัน

6.2 เขียน storyboard

6.3 ถ่ายภาพเคลื่อนไหว

6.4 ตัดต่อ

6.5 ใ้เสียงและใ้ภาษาบรรยาย

7. เวลาที่ใช้ในการวิจัย ประมาณ	32	เดือน
เริ่มงานวิจัย ตั้งแต่เดือน	ตุลาคม	2558
และเสนอวิทยานิพนธ์ / การค้นคว้าอิสระ ภายในเดือน	พฤษภาคม	2561

8. แหล่งข้อมูล

8.1 7-Eleven รหัสร้าน 06296 เขตการไฟฟ้าบางขุนเทียน

8.2 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยศิลปากร

8.3 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

8.4 ฐานข้อมูลออนไลน์

9. ข้อจำกัดของวิทยานิพนธ์

ข้อจำกัดของการสร้างสรรค์วิทยานิพนธ์ชุดนี้ คือ การที่ไม่สามารถนำเสนอภาพเคลื่อนไหวภายในร้าน 7-Eleven ได้เลย เพราะด้วยกฎของทางองค์กรที่ไม่ให้ใช้กล้องภายในร้านไม่ว่าจะการถ่ายภาพเคลื่อนไหวหรือถ่ายภาพนิ่ง โดยลูกค้าทั่วไปจะสามารถเห็นป้ายสัญลักษณ์ได้จากประตูทางเข้าร้าน ซึ่งรวมไปถึงพนักงานในร้านด้วย ยิ่งเฉพาะร้านที่ข้าพเจ้าได้ลงพื้นที่นั้นเป็นร้านที่ห้ามพนักงานใช้โทรศัพท์มือถือโดยไม่จำเป็น และการใช้โทรศัพท์หรือการพกกล้องถ่ายรูปเข้าร้านตอนปฏิบัติงานสามารถถูกตรวจสอบได้จากผู้จัดการร้านโดยไม่มีข้อแม้ ทางผู้จัดการร้านได้อธิบายกฎนี้แก่พนักงานร้านทุกคนก่อนรับเข้าทำงาน ฉะนั้นในผลงานจึงไม่ปรากฏบรรยากาศภายในร้านบรรยากาศของการปฏิบัติงาน และบุคคลากรที่อยู่ในร้านไม่ว่าจะเป็นพนักงานและผู้จัดการร้าน

10. อุปกรณ์ที่ใช้ในการค้นคว้า

อุปกรณ์ในการเก็บข้อมูล : Cannon 650d, Samsung 5x 10.2, กล้องกระดุมMini S918,

ขาตั้งกล้อง, เครื่องบันทึกเสียง

อุปกรณ์ในการตัดต่อผลงาน : คอมพิวเตอร์

อุปกรณ์ในการติดตั้งและนำเสนอผลงาน : โปรเจคเตอร์ 4 ตัว

ค่าใช้จ่ายในการลงพื้นที่ : วันละ 300 บาท (6 เดือน) = $180 \times 300 = 54,000$ บาท

11. ค่าใช้จ่ายทั้งหมดในการวิจัย : 100,000 บาท

บทที่ 2

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ผลงาน

ในบทที่ 2 เป็นการอธิบายเนื้อหาของข้อมูลที่สนับสนุนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ครั้งนี้ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลัก คือ

2.1 ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

2.1.1 พัฒนาการร้านค้าสะดวกซื้อ

2.1.2 ทฤษฎีความรับรู้

2.2 ข้อมูลทางศิลปกรรม

2.2.1 ความหมายของศิลปะ

2.2.2 ศิลปะกรณีศึกษา

2.2.2.1 ปิยะรัสมิ์ ปิยะพงศ์วิวัฒน์

2.2.2.2 Guy Debord (1931-1994)

2.1 ข้อมูลทางสังคมศาสตร์

2.1.1 พัฒนาการร้านค้าสะดวกซื้อ

การค้าขายของไทยในอดีตนั้นเป็นการค้าขายทางเรือด้วยเพราะประเทศไทยเป็นเมืองแม่น้ำ และยังไม่มีการสร้างถนนหนทางเพื่อใช้ในการเดินทาง จากข้อมูลศิลาจารึกที่ขุดค้นพบในสมัยสุโขทัย ตอนหนึ่งว่า “ใครใคร่ค้าม้าค้า ใครใคร่ค้าช้างค้า” จึงพบเป็นหลักฐานให้ทราบว่า การค้าขายนั้นในสมัยสุโขทัยได้เกิดขึ้นแล้ว และยังมีการขุดค้นพบถ้วยชามสังคโลกและบ่อเตาเผาเครื่องสังคโลกในสมัยสุโขทัย และพื้นที่พื้นที่ใกล้เคียงซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าการค้าขายในยุคสุโขทัยนั้นเจริญรุ่งเรืองเป็นอย่างมาก

จนมาถึงสมัยกรุงศรีอยุธยาที่ได้มีการจัดบันทึกในพงศาวดารและจดหมายเหตุต่างๆทั้งของไทยเองและชาวต่างชาติเช่น ชาวจีน โปรตุเกส ฮอลันดา(เนเธอร์แลนด์) ฝรั่งเศส อังกฤษ เป็นต้น ถึง

การค้าขายทางเรือต่อกัน จนมาถึงสมัยกรุงรัตนโกสินทร์การค้าขายยังคงมีต่อเนื่องโดยในสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่การค้าขายกับนานาประเทศนั้นเจริญรุ่งเรืองมากจนถึงขนาดที่ว่าพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัยทรงล้อรัชกาลที่ 3 ว่า “เจ้าสัว”² การค้าขายนั้นไม่ได้มีแต่เฉพาะการค้าขายระหว่างราชสำนัก คหบดี ชาวจีน หรือข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ แต่รวมไปถึงการค้าขายกันระหว่างพ่อค้ากับชาวบ้านในแหล่งชุมชนหรือตลาดทั่วไป โดยส่วนมากจะเป็นผลผลิตทางการเกษตรและผ้า

จนถึงสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ที่ได้มีการติดต่อค้าขายกับต่างชาติมากยิ่งขึ้น มีการเสด็จประพาสทวีปยุโรป มีการเปลี่ยนแปลงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เช่นเครื่องแต่งกายข้าราชการให้ทัดเทียมกับชาติตะวันตก ทำให้การค้าขายในประเทศไทยพัฒนาและเจริญมากยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะข้าวของเครื่องใช้ในการแต่งกาย เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน อาหารการกิน แต่ด้วยในสมัยนั้นยังไม่มีร้านค้าสะดวกซื้อหรือห้างสรรพสินค้าอันต้องสั่งซื้อจากต่างประเทศ เช่น ปีนัง ที่ต้องใช้เวลานานกว่าของจะถึงมือผู้ซื้อ ชาวจีนที่มีหัวการค้าก็มาเปิดร้านขายของเล็กๆ น้อยๆ จนร้านค้าเหล่านั้นพัฒนาขึ้นมีสินค้าที่ข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ เจ้านายในราชสำนักหรือชาวต่างชาติที่อาศัยอยู่ในไทยสามารถหาซื้อได้ จนเรื่อยมาเป็นร้านค้าที่มีสินค้าจากต่างประเทศที่มีรสนิยมจำหน่ายอย่างร้านค้าในย่านถนนเจริญกรุง ลี้ก๊กพระยาศรี เยาวราช สำเพ็ง เป็นต้น จนสงครามโลกครั้งที่ 1 ในรัชกาลที่ 6 ชาวต่างประเทศที่เป็นเจ้าของกิจการ ร้านค้า และประกอบกิจการที่เป็นชนชาติคู่สงครามกับไทย ได้กลัวจะถูกยึดทรัพย์และจับเป็นเชลยจึงมีการขายโอนกิจการให้แก่ชาวจีน ทำให้ช่วงเวลานี้ธุรกิจการค้าในประเทศไทยเริ่มไปสู่มือชาวจีนทั้งเชื้อสายไทย จนกระทั่งหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ธุรกิจการค้าขายเลหลังอุปกรณ์สงครามเช่น รถ อะไหล่รถยนต์ และสินค้าบริโภค อุปโภค ได้ถีบตัวสูงขึ้นทำให้ชาวจีนที่เป็นเจ้าของกิจการส่วนใหญ่ร่ำรวยขึ้นมา ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ธุรกิจค้าปลีกในไทยก้าวเข้าสู่ห้างสรรพสินค้าในเวลาต่อมา จนมาถึงยุคที่เป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญของการค้าปลีกในประเทศไทย คือการที่ได้มีการเปิดกิจการที่เป็นศูนย์กลางการค้าส่งแบบทันสมัยเป็นแห่งแรกในประเทศไทยด้วยการร่วมมือทางธุรกิจระหว่างเครือเจริญโภคภัณฑ์กับบริษัทเอส เอช วี โอลด์คิง จากเนเธอร์แลนด์ นั่นก็คือ “แม่คิง” ในปี 2531 เพื่อตอบสนองและช่วยเหลือร้านค้าประเภท “โชห่วย” ให้ได้มีแหล่งซื้อสินค้าไปจำหน่ายที่ร้านในราคาส่ง และยังมีสินค้าอุปโภค บริโภคที่เป็นสินค้าจำเป็นต่อปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิตอีกด้วย และที่

² ทศ คณนาพร, กลยุทธ์ เซเว่น อีเลฟเว่น (กรุงเทพฯ: บลูพรีน ดิไซน์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์).14

สำคัญเมื่อกฎหมายเปิดโอกาสให้เข้ามาจัดตั้งฐานธุรกิจในประเทศไทยของกลุ่มบริษัทข้ามชาติ (2540) เช่น โลตัส บิ๊กซี เป็นต้นที่เน้นการค้าปลีกสินค้าอุปโภค บริโภคในราคาที่ถูกลงกว่าในห้างสรรพสินค้า ซึ่งก็ได้ทำให้ห้างสรรพสินค้าได้เกิดการปรับตัวโดยการร่วมลงทุนในการเปิดซูเปอร์มาร์เก็ต และการเข้ามาของฟู๊ดโลออนส์ซูเปอร์มาร์เก็ต ในขนาดพื้นที่ที่ไม่มากแต่มีสินค้าที่ลูกค้าต้องการใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น ท็อปซูเปอร์มาร์เก็ต และการเข้ามาของฟู๊ดโลออนส์ซูเปอร์มาร์เก็ตจากฝรั่งเศส เป็นต้น

ปัจจุบันรูปแบบธุรกิจค้าปลีกพัฒนาเป็นหลายประเภทมากขึ้น โดยสามารถแยกธุรกิจการค้าปลีกออกตามลักษณะการดำเนินงานและสินค้า ดังนี้

1. ร้านค้าปลีกดั้งเดิม (Tradition Trade) หรือร้าน โชห่วย ลักษณะร้านเป็นห้องแถว พื้นที่คับแคบ ไม่มีการตกแต่งหน้าร้านมากมาย สินค้าส่วนใหญ่เป็นสินค้าอุปโภค บริโภค จัดวางไม่เป็นหมวดหมู่ จัดวางตามความสะดวกในการหยิบสินค้า เป็นกิจการที่ดำเนินกิจการโดยเจ้าของเพียงคนเดียว เงินทุนน้อยลูกค้าเกือบทั้งหมดเป็นลูกค้าที่อยู่ใกล้เคียงร้าน ร้านค้าที่จัดอยู่ประเภทนี้ เช่น ร้านค้าส่ง ร้านค้าปลีกทั่วไป โดยส่วนใหญ่จะเรียกร้านของชำ (Grocery Shop)
2. ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ (Modern Trade) ประกอบไปด้วย กลุ่มธุรกิจ 7 ประเภท คือ
  - 2.1 ห้างสรรพสินค้า (Department Store) เป็นแหล่งรวมสินค้าทุกชนิด ที่ประกอบไปด้วยร้านค้าานชนิด ทั้งที่เปิดให้เช่า และที่ทางเจ้าของเป็นผู้จัดการเข้ามาจำหน่าย เพื่อตอบสนองความต้องการของลูกค้าได้ทุกระดับ อย่างครบวงจร (One Stop Shopping) และมีการวางสินค้าแบ่งเป็นหมวดหมู่อย่างชัดเจน สถานที่ตั้งเป็นสถานที่ในชุมชน หรือจัดสร้างอาคารขนาดใหญ่ (Complex) ลูกค้ากลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มคนทำงานที่มีฐานะ มีกำลังซื้อสูงที่สามารถเลือกซื้อสินค้าคุณภาพและมีราคาสูงได้
  - 2.2 ซูเปอร์เซ็นเตอร์ (Super Center / Hypermarket / Discount Store) เป็นร้านค้าปลีกขนาดใหญ่ พัฒนามาจากซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างสรรพสินค้า พื้นที่การขายประมาณ 10,000-20,000 ตารางเมตร เน้นจำหน่ายสินค้าอุปโภค บริโภคที่หลากหลายและมีมาก (Mass Product) ราคาประหยัด คุณภาพสินค้านั้นตั้งแต่

สินค้าที่มีคุณภาพดีจนถึงปานกลาง สินค้าเกินกว่า 60%เป็นอาหาร (Food) ลูกค้านส่วนใหญ่มีรายได้ปานกลาง ผู้ประกอบการประเภทนี้ เช่น เทสโก้โลตัส บิ๊กซี เป็นต้น

- 2.3 ซูเปอร์มาร์เก็ต (Supermarket) เป็นร้านค้าปลีกที่เน้นจำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอาหารสด เช่น เนื้อสัตว์ ผักและผลไม้ เป็นต้น อาหารสำเร็จรูปต่างๆ ทำเลที่ตั้งส่วนใหญ่อยู่ชั้นล่างของห้างสรรพสินค้า เช่น ท็อปส์ เป็นต้น
- 2.4 ร้านค้าเงินสดและบริการตัวเอง (Cash&Carry) เป็นธุรกิจดิสคานต์สโตร์ (Discount Store) ที่จำหน่ายสินค้าให้ร้านค้าย่อยหรือที่ต้องการซื้อสินค้าครั้งละหลายๆ ในราคาขายส่ง หรือราคาค่อนข้างต่ำ ซึ่งธุรกิจประเภทนี้จะเอื้อต่อร้านค้าย่อย ร้านโชห่วย ซึ่งไม่ต้องผ่านยี่ปั้ว จำหน่ายสินค้าในคุณภาพปานกลาง ลูกค้าต้องบริการตัวเอง (Self Service) เพื่อตัดค่าใช้จ่ายด้านบริการที่เป็นส่วนต้นทุนออก จึงทำให้มีพนักงานไม่มาก ผู้ประกอบการประเภทนี้ เช่น แม็คโคร
- 2.5 ร้านค้าเฉพาะอย่าง (Specialty Store) เป็นร้านจำหน่ายสินค้าเฉพาะอย่างเน้นสินค้าอุปโภคบริโภคเกี่ยวกับเวชภัณฑ์ เครื่องสำอาง ดูแลผิว ดูแลเส้นผม เป็นสินค้าเฉพาะอย่างที่มีให้เลือกหลากหลาย ตามลักษณะแฟชั่น เป็นสินค้ามีคุณภาพสูง บริการสะดวกและทันสมัย กลุ่มลูกค้าเป้าหมายคือ ลูกค้าทั่วไป ผู้ประกอบการประเภทนี้ เช่น บิวตี้ วัตสัน เป็นต้น
- 2.6 ร้านค้าประชันชนิด (Category Killer) พัฒนามาจากร้านขายสินค้าเฉพาะอย่าง แต่จำหน่ายสินค้าน่าต่ำกว่า ตั้งแต่สินค้าคุณภาพสูงจนถึงคุณภาพปานกลาง จุดเด่นคือ จะแบ่งแยกสินค้าออกไปเป็นแผนกใดแผนกหนึ่ง โดยนำสินค้าประเภทนั้นที่มีลักษณะการทำงานใกล้เคียงกันแต่ราคาและยี่ห้อต่างกันมาจัดวางประชัน เพื่อให้ลูกค้าได้เปรียบเทียบคุณภาพและราคา ธุรกิจประเภทนี้ไม่มีสินค้าสต็อกไว้ที่ร้าน สินค้ามีเพียงสินค้าตัวอย่างและสินค้าที่วางจำหน่าย หากมีลูกค้าสนใจมาสั่งซื้อจำนวนมากต้องทำการสั่ง (Order) ไปที่ผู้ผลิต (Supplier) ผู้ประกอบการประเภทนี้ เช่น พาวเวอร์บาย ซูเปอร์สปอร์ต เป็นต้น

2.7 ร้านค้าสะดวกซื้อ (Convenience Store) หรือ Minimart พัฒนามาจากร้านค้าปลีกสมัยเก่า ที่มีลักษณะของร้านขายของชำผสมผสานกับซูเปอร์มาร์เก็ต แต่ว่าขนาดเล็กกว่าให้ความสำคัญกับทำเลที่ตั้ง ส่วนใหญ่จำหน่ายสินค้า อาหารและเครื่องดื่ม และสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อชีวิต กลุ่มเป้าหมายคือกลุ่มลูกค้าที่ต้องการความสะดวกใกล้บ้าน หรือใกล้ที่ทำงาน หาซื้อสินค้าที่ขาดหรือต้องการใช้ในยามจำเป็น ที่สำคัญเปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง ผู้ประกอบการประเภทนี้ เช่น 7-eleven am/pm Family Mart เป็นต้น โดยลักษณะการดำเนินธุรกิจมี 3 ลักษณะ คือ

2.7.1 การลงทุนโดยเจ้าของลิขสิทธิ์

2.7.2 การขายแฟรนไชส์ (Franchise) ซึ่งเป็นการร่วมทุนระหว่างผู้ประกอบการกับเจ้าของร้านค้า

2.7.3 การขายช่วงสิทธิ์ โดยผู้รับช่วงสิทธิ์ต้องขยายสาขาเพิ่มให้ครบตามสัญญาที่กำหนด

การดำเนินธุรกิจทั้ง 3 ลักษณะ จะมีระบบบริหารจัดการที่อยู่ภายใต้การดูแลของบริษัทแม่เจ้าของแฟรนไชส์ เพื่อให้มีมาตรฐานเดียวกัน เช่น การโฆษณา การควบคุมคุณภาพสินค้าและการให้บริการ

2.1.2 เซเว่น อีเลฟเว่น

เดิมทีร้าน เซเว่น อีเลฟเว่น นั้นได้ดำเนินกิจการผลิตและจำหน่ายน้ำแข็ง ต่อมาความต้องการของผู้บริโภคมากจนต้องขยายกิจการและนำสินค้าประเภท นม ไข่ ขนมปัง เข้ามาจำหน่ายด้วย โดยใช้ชื่อแรกว่า โทเท็ม สโตร์ (Tote'm Store) ณ เมืองดัลลัส มลรัฐเท็กซัส ประเทศสหรัฐอเมริกาในปี พ.ศ. 2470 ซึ่งถือเป็นจุดกำเนิดร้านค้าเพื่ออำนวยความสะดวกแก่ผู้บริโภคเป็นครั้งแรก ต่อมาในปี พ.ศ. 2489 กิจการเริ่มมีสินค้าเข้ามาเพื่อจำหน่ายมากขึ้น จึงได้เปลี่ยนชื่อเป็น “เซเว่น อีเลฟเว่น” โดยนำเวลาในการเปิด-ปิดร้านมาใช้เป็นชื่อกิจการเพื่อให้ลูกค้าได้จดจำและทราบถึงเวลาเปิด-ปิดในการจำหน่ายสินค้า คือ 7.00-23.00 น. ของทุกวันและไม่มีวันหยุด จนกลายเป็นความแปลกใหม่ของวงการการค้าปลีก และได้รับการตอบรับเป็นอย่างดี มีการพัฒนาสินค้าและการบริการให้ทันสมัย จนในที่สุดต้องขยายเวลาเพื่อรองรับกับความต้องการของลูกค้าเป็นให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง เซเว่น อีเลฟเว่น จึงเติบโตอย่างรวดเร็วและได้มีการเริ่มธุรกิจแฟรน

ไซส์สำหรับคนที่สนใจเปิดธุรกิจค้าปลีก โดยเริ่มในประเทศสหรัฐอเมริกาจนเป็นที่นิยมและได้ขยายออกไปสู่ต่างประเทศ เช่น ญี่ปุ่น ไทย เป็นต้น

เซเว่น อีเลฟเว่นในประเทศไทย

เริ่มต้นจากแนวคิดการขยายกิจการของเครือเจริญโภคภัณฑ์หรือเครือ ซี.พี. ที่ต้องการสร้างธุรกิจแบบใหม่ที่เป็นธุรกิจครบวงจรและรองรับธุรกิจเดิมที่เครือ ซี.พี. ดำเนินกิจการอยู่ก่อนแล้วคือ ธุรกิจการเกษตรครบวงจร และด้วยนโยบายการขยายธุรกิจของเครือซี.พี. นั้นยึดหลักการสำคัญระหว่าง คน กับ เทคโนโลยี และการดำเนินกิจการนั้นจะต้องมี “เทคโนโลยี ตลาด และเงินทุน”³ กล่าวคือ เทคโนโลยี หมายถึงมีการผสมผสานร่วมมือกันระกว้างคนกับเทคโนโลยีอย่างสอดคล้องกันทั้ง 3 ด้าน คือ กาลเวลา สถานที่ และประเภทสินค้าว่าลงตัวหรือไม่ เพราะว่าด้วยเทคโนโลยีนั้นจะทำให้สินค้าที่จะจำหน่ายในธุรกิจมีราคาถูกลงและสามารถทำการตลาดได้ ตลาด หมายถึง ธุรกิจหรือสินค้านั้นๆจะต้องตอบสนองผู้บริโภคในจำนวนมากเป็นสำคัญ หากผลิตสินค้ามาแล้วจำนวนผู้บริโภคชอบสินค้านั้นๆน้อย เครือซี.พี. จะได้ลงทุน เงินทุน หมายถึง การใช้เงินที่สามารถหมุนเวียนให้ธุรกิจนั้นประสบความสำเร็จได้หรือไม่ เป็นเรื่องที่ต้องยึดไว้เป็นหลักการของธุรกิจ จำนวนเงินเท่าใดก็ได้จะพันล้านหมื่นล้านแต่ต้องพอเพียงสำหรับการทำให้ธุรกิจนั้นประสบความสำเร็จ ดังที่กล่าวมา การเริ่มเข้าสู่กิจการทางตลาดและการจัดจำหน่าย เครือ ซี.พี. นั้นจึงได้ร่วมลงทุนกับบริษัท เอสเอชวี โฮลดิ้ง ประเทศเนเธอร์แลนด์ เพื่อจัดตั้งศูนย์การค้าส่งรูปแบบใหม่ครบวงจรแห่งแรกในประเทศไทยนั่นก็คือ แม็คโคร ที่ได้กลายเป็นแหล่งจำหน่ายสินค้าที่หลากหลายและราคาถูกที่สำคัญของร้านค้าปลีกย่อย

ความสำเร็จของธุรกิจค้าปลีกค้าส่งอย่าง แม็คโคร นั้นทำให้ เครือ ซี.พี. เล็งเห็นถึงวิถีชีวิตของสังคมไทยที่กำลังเปลี่ยนแปลงไปสู่การดำเนินชีวิตที่ผูกพันกับเวลาที่เร่งรีบ ไม่ว่าจะ การไปทำงาน ช่วงเวลาพักที่สั้นลง การที่ต้องอยู่นอกบ้านมากกว่าในบ้านมากขึ้น เป็นต้น ทำให้เป็นคู่ทางการขยายกิจการลำดับต่อไปนั้น นั่นก็คือร้านค้าสะดวกซื้อที่เน้นการค้าปลีกที่เห็นจากการประสบ

³ ภัทรະ ฉลาดแพทย์, คัมภีร์บริหารคน บริหารธุรกิจแสนล้าน สไลด์ “เซเว่น อีเลฟเว่ (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี แอนด์ เอ็น, 2555).45

ความสำเร็จในเมืองใหญ่ๆ ไม่ว่าจะเป็นในสหรัฐอเมริกาหรือในญี่ปุ่น ทำให้ร้านค้าสะดวกซื้อแนวใหม่ได้ถือกำเนิดขึ้นในประเทศไทย

วันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2531 เครือ ซี.พี. ได้เซ็นสัญญาซื้อสิทธิ์ประกอบกิจการค้าปลีก กับ บริษัทเซาท์แลนด์ คอร์ปอเรชั่น จำกัด (ชื่อในขณะนั้น) และเริ่มเปิดดำเนินการ “เซเว่น อีเลฟเว่น” สาขาแรกที่ถนนพัฒนาพงศ์ กรุงเทพฯ เมื่อวันที่ 1 มิถุนายน พ.ศ. 2532

ธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้อยุคใหม่ที่เครือ ซี.พี. ได้เริ่มต้นกิจการนั้น เน้นการให้บริการแก่ลูกค้าอย่างทั่วถึง เพื่ออำนวยความสะดวก ที่แข่งกับเวลาของรูปแบบสังคมเมือง ไม่ว่าจะเป็นการจัดการหาสินค้าอุปโภคบริโภคที่เป็นพื้นฐานในชีวิตประจำวัน หรือการให้บริการที่เอาวัฒนธรรมการไหว้ และการกล่าวทักทายต่อกันมาใช้ปฏิบัติต่อลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการภายในร้าน ด้วยการที่พนักงานต้องกล่าวทักทายเมื่อลูกค้าเข้าร้านว่า “สวัสดี”⁴ และเมื่อลูกค้าจ่ายเงินกำลังออกจากร้านในกล่าวว่า “ขอบคุณ” ทุกครั้ง และกิจการนั้นจะต้องตั้งอยู่ในทำเลทองในแหล่งชุมชนอีกด้วย ร้านเซเว่น อีเลฟเว่นมีการบริหารอยู่ 3 รูปแบบคือ

1. ร้านที่บริษัทลงทุนเอง
2. การให้อนุญาตสิทธิช่วงหรือแฟรนไชส์ (Franchise)
3. การได้รับอนุญาตสิทธิช่วงในอาณาเขต หรือซบเอเรียไลเซนส์ ที่แบ่งให้กลุ่มธุรกิจในพื้นที่ต่างๆ เข้ามาช่วยทำธุรกิจ

หลังจากนั้นต่อมาเซเว่น อีเลฟเว่น ก็พัฒนาการให้บริการแก่ลูกค้าไม่ว่าจะเป็นสินค้าที่หลากหลายมากขึ้น ยังมีการติดตั้งเครื่อง ATM ไว้ที่หน้าร้านเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชนทั่วไป การบริการสินค้าที่ลูกค้าต้องการนอกเหนือจากที่วางจำหน่ายภายในร้านด้วยธุรกิจ 7-catalog การรับจองตัวเครื่องบินในราคาถูกลงสำหรับผู้ที่เร่งรีบในการเดินทาง การเปิดร้านหนังสือบุ๊คส์ไมล์ในเซเว่น และเซเว่น อีเลฟเว่นยังเป็นร้านค้าสะดวกซื้อแห่งแรกๆ ที่ให้บริการ เคนเตอร์เซอร์วิสอีกด้วย

2.1.2 ทฤษฎีความรับรู้

ก่อนที่ข้าพเจ้าจะอธิบายเนื้อหาของระบบทฤษฎีความรับรู้ ข้าพเจ้าขออธิบายเนื้อหาที่มาของระบบทฤษฎีความรับรู้ตามแนวคิดของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, 1818-1883) และเรื่องเศรษฐกิจระบบ

⁴ คัมภีร์บริหารคน บริหารธุรกิจแสนล้าน สไตส์ “เซเว่น อีเลฟเว่น (กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี แอนด์ เอ็น, 2555).54

นายทุน เพื่อเป็นการช่วยในการทำความเข้าใจถึงระบบเศรษฐกิจของระบบทุนนิยม ซึ่งจะนำไปเชื่อมโยงสู่เนื้อหาของระบบทุนนิยมรับรู้

ระบบนายทุน

การวิจารณ์ระบบนายทุนของมาร์กซ์ (Karl Marx, 1818-1883) เป็นการวิจารณ์ประวัติศาสตร์มนุษย์ ที่ใช้พื้นฐานปรัชญาวัตถุนิยมไดอาเล็กติก (dialectical materialism)⁵ ที่มีสาระเป็นวัตถุนิยม วิธีการไดอาเล็กติกมาร์กซ์ได้มาจากเฮเกิล (Georg Hegel, 1770-1831) หมายความว่าตามความคิดของเฮเกิล สิ่งของทุกชนิดมีภาคปฏิเสธในตัวเอง ทำให้สิ่งต่างๆเปลี่ยนแปลงไปจากเดิมสภาพปฏิเสธหรือตรงข้าม (negation) และการขัดแย้งเป็นคุณลักษณะของสรรพสิ่งที่เป็นอยู่ (being) ขบวนการของชีวิตแห่งสมองมนุษย์คือขบวนการคิด “ความคิด” (the Idea) ถูกเปลี่ยนเป็นอิสระ เป็นผู้สร้างโลกที่ปรากฏ และโลกที่ปรากฏเป็นเพียงรูปแบบภายนอก เป็นปรากฏการณ์ของ “ความคิด” เป็นแต่ มาร์กซ์ไม่เอาระบบคิดแบบจิตนิยมของเฮเกิลมาใช้ เพราะมาร์กซ์เชื่อว่าจิตไม่ใช่ความจริงสุดท้ายชนิดเดียว จิตไม่ใช่สิ่งอิสระ ต้องมีวัตถุเป็นพื้นฐาน แต่รับเอาปรัชญาวัตถุนิยมที่ได้อิทธิพลมาจากฟอยบัค (Ludwig A. Feuerbach, 1804-1872) ที่ไม่ได้มองหรือพิจารณาสรรพสิ่งและความเป็นจริงเฉพาะในแง่ที่เป็นผู้ถูกกระทำ แต่มองว่าชีวิตมนุษย์ไม่ใช่กลไก มนุษย์มีจิต จิตที่ยึดความจริงกับวัตถุ

วัตถุนิยมแบบใหม่ มนุษย์เป็นทั้งผลของสภาพแวดล้อมและเป็นผู้มีศักยภาพที่จะเปลี่ยนสภาพแวดล้อมด้วยการกระทำของตัวเอง มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติก็จริง แต่ธรรมชาติเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์ด้วย เพราะว่าเป็นผลมาจากการกระทำของมนุษย์ ดังนั้น ความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสภาพแวดล้อมธรรมชาติและสังคมคือ ประวัติศาสตร์ การพิจารณาประวัติศาสตร์ต้องแบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. พลังการผลิต (productive forces) คือความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ คือวิธีการที่มนุษย์ขัดแย้งเอาชนะธรรมชาติ เรียกว่าวิธีการผลิตหรือเทคโนโลยี
2. ความสัมพันธ์ในการผลิต (relations of production) คือ โครงสร้างเศรษฐกิจและระบบกรรมสิทธิ์ ซึ่งกำหนดว่าใครเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต กรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตนี้จะกำหนดต่อไปว่า ใครได้ส่วนเกินที่เหลือจากการบริโภค

⁵ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง, ed. 3 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539).145

3. โครงสร้างส่วนบน (superstructure) คือ ระบบกฎหมาย ระบบการเมือง วัฒนธรรม และระบบความคิด ซึ่งการมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยม สนใจใน 2 ส่วนคือ การผลิตและการทำมหากินของมนุษย์ว่าเป็นรากฐานประวัติศาสตร์

การมองประวัติศาสตร์แบบวัตถุนิยมธรรมชาติและการผลิตของมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญ พื้นฐาน และการขัดแย้ง(ไดอาเล็กติก) ระหว่างวัฒนธรรมชาติกับมนุษย์ระหว่างการผลิตกับระบบกรรมสิทธิ์กับระบบการเมือง วัฒนธรรมนั้น เป็นสาระสำคัญของการเปลี่ยนแปลงในประวัติศาสตร์ โดยพื้นฐานแล้วประวัติศาสตร์ของมนุษย์เป็นประวัติศาสตร์ความขัดแย้งด้านเศรษฐกิจ โดยมาร์กซ์ แบ่งลำดับขั้นตอนแบบการผลิตในประวัติศาสตร์วิวัฒนาการเป็น 5 ลักษณะ คือ 1. ระบบชุมชนบุพกาล 2. ทาส 3. ระบบเอเชียติก 4. ระบบศักดินา 5. ระบบนายทุน ซึ่งการวิวัฒนาการเหล่านี้ไม่ใช่วิวัฒนาการโดยสันติ แต่เป็นระบบที่คนส่วนน้อยผูกขาดเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตและได้ขูดรีดคนส่วนใหญ่

ระบบนายทุนที่มาร์กซ์ได้วิเคราะห์ไว้นั้น เป็นเศรษฐกิจของระบบนายทุนที่ดูเหมือนจะเป็นระบบเศรษฐกิจเสรีที่ทุกฝ่ายตกลงแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน โดยไม่มีฝ่ายไหนถูกบังคับ ที่ต่างจากระบบทาส และระบบศักดินา ซึ่งสามารถอธิบายการขูดรีดระหว่างชนชั้นได้อย่างง่าย แต่แท้จริงแล้วการขูดรีดยังคงเกิดขึ้นในระบบนายทุน ระบบนายทุนจึงไม่ใช่ระบบอุดมคติที่แท้จริง ทุนในระบบนายทุนนั้นประกอบไปด้วยทุนในรูปแบบต่างๆ เช่น เครื่องจักรกล สิ่งก่อสร้าง วัตถุดิบ เชื้อเพลิง และสิ่งอื่นๆที่ต้องการผลิต และรวมไปถึงเงินที่ใช้จ่ายในการผลิตด้วย ระบบนายทุนที่มาร์กซ์ได้วิเคราะห์ไว้มีลักษณะที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1.เป็นการผลิตเพื่อการซื้อขายแลกเปลี่ยน เป็นการผลิตเพื่อตลาด(*commodity production*)

ไม่ใช่ผลิตเพื่อใช้เอง กล่าวคือ มาร์กซ์แยกระหว่างคำว่า ผลผลิต (product) กับคำว่า สินค้า (commodity) ออกจากกัน ผลผลิตไม่จำเป็นต้องเป็นสินค้าเพราะผลผลิตอาจเอาไว้บริโภคเอง ผลผลิตจะกลายเป็นสินค้าก็เมื่อผลผลิตนั้นถูกส่งออกไปขายในตลาด นั่นคือลักษณะการผลิตเพื่อขายของระบบนายทุน ระบบเศรษฐกิจที่ผลิตเพื่อขาย เป็นการแลกเปลี่ยนคือการเอาสินค้าของตัวเองไปแลกกับผู้อื่น หากสินค้านั้นเป็นส่วนร่วมก็แลกไม่ได้ เป็นระบบที่มีการแบ่งงานกันทำ เพราะสิ่งที่จะนำมาแลกเปลี่ยนย่อมเป็นของที่ต่างกัน

⁶ กุหลาบ สายประดิษฐ์, ปรัชญาลัทธิมาร์กซ์ (เชียงใหม่: เชียงใหม่: แนวร่วมนักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2493).48

⁷ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง.165

2. มีการผูกขาดปัจจัยการผลิตอยู่ในมือชนชั้นนายทุนซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย ระบบเศรษฐกิจที่ผลิตเพื่อการค้าไม่จำเป็นต้องเป็นระบบนายทุน อาจประกอบด้วยผู้ผลิตขนาดเล็กอิสระ (petty commodity production) ที่ต่างเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต คือมีกรรมสิทธิ์ส่วนตัวในปัจจัยการผลิต แต่ปัจจัยการผลิตนั้นกระจายตัวกันอยู่ แรงงานแต่ละคนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิต และกิจการผลิตของตัวเอง การเปลี่ยนแปลงจากผู้ผลิตขนาดเล็กอิสระเป็นระบบนายทุนนั้น เกิดเมื่อการรวมสะสมทุนหรือปัจจัยทางการผลิตจำกัดอยู่แค่คนจำนวนน้อย ขณะเดียวกันสมาชิกอื่นๆ ในสังคมคือผู้ผลิตขนาดเล็ก ช่างอิสระ และชาวบ้านได้เสียปัจจัยการผลิตของตนไปกลายเป็นแรงงานที่มีชีวิตอยู่ด้วยค่าจ้างแรงงาน

3. พลังแรงงาน (labour power) กลายเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง กล่าวคือ เมื่อคนจำนวนมากไม่มีปัจจัยในการผลิต ก็ย่อมไม่สามารถทำการผลิตได้ แรงงานจะทำการผลิตได้ต้องเข้าร่วมกับปัจจัยการผลิตด้วย แรงงานจึงต้องมาเข้าทำงานให้นายทุน คือขอขายพลังแรงงานให้กับนายทุน ตัวบุคคลเองยังเป็นอิสระ เขาไม่ได้ขายตัวเอง เขาไม่ได้ขายแรงงาน (labour) แต่เขาขายพลังแรงงานซึ่งคือความสามารถที่จะทำงานขายแก่นายทุนเพื่อแลกกับค่าจ้าง เพราะนี่คือหนึ่งวิธีที่แรงงานจะมีชีวิตอยู่ได้ พลังงานแรงจึงกลายเป็นสินค้าชนิดหนึ่งในตลาด ดังนั้นลักษณะสำคัญประการหนึ่งของระบบทุนนิยมคือการที่พลังแรงงานกลายเป็นสินค้าชนิดหนึ่ง ทำให้เกิดตลาดแรงงาน ซึ่งในตลาดนี้ชนชั้นกรรมาชีพขายพลังแรงงานของตนและได้รับค่าจ้างตอบแทน

การวิเคราะห์ของมาร์กซ์เรื่องสินค้าและมูลค่าแลกเปลี่ยนในระบบทุนนิยมนี้ เป็นการวิเคราะห์การแลกเปลี่ยนที่ดำเนินไปเพื่อแลกเปลี่ยนมิใช่เพื่อบริโภค⁸ ภายใต้ระบบนายทุน เงิน (money) ถูกเปลี่ยนให้เป็นทุน (capital) ทุนถูกใช้เพื่อสร้างค่าส่วนเกิน (surplus value) ให้นายทุน สินค้าที่เกิดจากการผลิตจึงไม่ได้ถูกแลกเปลี่ยนเพื่อให้ได้กลับมาซึ่งสินค้าอีกต่อไป ด้วยเหตุที่เงินเป็นสื่อกลางที่สามารถเก็บสะสมไว้ได้ จึงเกิดการแลกเปลี่ยนอีกลักษณะหนึ่งขึ้นมา นั่นคือการนำเงินไปแลกเปลี่ยนสินค้าเพื่อให้ได้เงินมา จากเดิมที่เงินทำหน้าที่เพียงเพื่อเป็นสื่อกลางของการแลกเปลี่ยนแต่ไม่ได้เป็นทุนนั้น การหมุนเวียนเป็นไปในรูปแบบ $C-M-C'$ คือ ขายสินค้า (C) เพื่อซื้อสินค้า (C') โดยเงิน (M) เป็นมูลค่าใช้สอยชนิดหนึ่งถูกแลกกับมูลค่าใช้สอยอีกชนิดหนึ่ง จุดมุ่งหมายนี้เพื่อกระบวนการของมูลค่าใช้สอย แต่ถูกเปลี่ยนเป็น เงิน (money) กลายเป็นทุน การหมุนเวียนจึงเปลี่ยนไปเป็น $M-C-M'$ คือ เงินก้อนหลัง (M') มีมูลค่าที่มากกว่าเงินก้อนแรก (M) โดยมีสินค้า (C)

⁸ ยุคดิ มุกดาวิจิตร, ชีวิตไร้ความหมายในสังคมทุนนิยม? ทบทวนมโนทัศน์ความแปลกแยกของมาร์กซ์. (ดัดแปลงจากรายงานส่งในวิชา "สัมมนามานุษยวิทยา: การศึกษาสังคมทุนนิยม" ณ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-แมดิสัน ปี 2542).

เป็นตัวกลางในการแลกเปลี่ยน เพื่อเพิ่มมูลค่าเงินให้สูงขึ้น หรือที่เรียกว่ากำไร สินค้าชนิดนี้คือสินค้าที่มีมูลค่าเท่ากับมูลค่าของตัวเองและมีมูลค่าส่วนเกินอีกด้วย เพื่อให้นายทุนสามารถทำกำไรในการแลกเปลี่ยนได้ ซึ่งในกระบวนการนี้มาร์กซ์ได้อธิบายว่า สินค้าชนิดนี้นั้น คือ พลังแรงงาน (labour power) ของแรงงานนั่นเอง

นายทุนจ้างแรงงาน หมายถึง การที่นายทุนซื้อพลังแรงงาน (labour power) เป็นพลังความสามารถที่จะทำงานได้ของแรงงาน⁹ กล่าวคือ เพื่อให้จะมีพลังที่จะทำงาน แรงงานนั้นก็ต้องกินอาหาร มีเสื้อผ้า ที่อยู่อาศัย พลังแรงงานจึงมีมูลค่าเท่ากับค่าผลิตสิ่งของเหล่านี้เมื่อคิดเป็นปริมาณแรงงาน มูลค่าของพลังแรงงานยังแตกต่างกันไปตามสภาพสังคมด้วยจากระดับการศึกษาและวัฒนธรรมที่ต่างกัน แต่มูลค่าอย่างน้อยที่สุดของพลังแรงงานต้องมีมูลค่าที่เพียงพอต่อการยังชีพของแรงงานและครอบครัว เมื่อมูลค่าของพลังแรงงานเป็นเท่าใด นายทุนก็จะจ่ายเท่านั้น พลังแรงงานเมื่อนายทุนซื้อมาแล้วก็เป็นสิทธิของนายทุนที่จะใช้พลังแรงงานนั้น นายทุนจะใช้ในการผลิตสินค้า แต่พลังแรงงานของแรงงานมีคุณสมบัติพิเศษอย่างหนึ่ง คือสามารถก่อให้เกิดมูลค่าที่มากกว่ามูลค่าของพลังแรงงานเอง ดังนั้นสินค้าที่ผลิตออกมาจะมีมูลค่ามากกว่ามูลค่าของพลังแรงงาน ความแตกต่างระหว่างมูลค่าของสินค้ากับมูลค่าของ (ค่าจ้าง) ของพลังแรงงานของแรงงานนั้นจึงเป็นค่าส่วนเกิน (surplus value)

การยึดเอาค่าส่วนเกิน (surplus value) มาเป็นของตัวเองของนายทุนนั้นทำให้นายทุนร่ำรวยในขณะที่ชนชั้นแรงงานอยู่อย่างยากลำบาก การที่ชนชั้นนายทุนเอาค่าส่วนเกินที่ได้จากสินค้าที่แรงงานเป็นผู้ทำขึ้นมาเป็นของตนนั้น คือการขูดรีด (exploitation) ที่เกิดขึ้นในระบบนายทุน การขูดรีดทำให้ระบบนายทุนประกอบด้วยสองชนชั้นที่ขัดแย้งกัน คือ ชนชั้นนายทุน (the capitalist class) และชนชั้นกรรมาชีพ (the proletariat)

วิวัฒนาการของระบบนายทุน จะยังมีการสะสมทุนรวมเป็นก้อนใหญ่ ขนาดของธุรกิจใหญ่ขึ้นเป็นลำดับ โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมที่ใช้เทคโนโลยีสูง ทำให้ระบบนายทุนมีลักษณะเป็นระบบนายทุนผูกขาด (monopoly capitalism) แต่ด้วยการเพิ่มขึ้นของพลังการผลิตในโลกที่พัฒนาแล้ว ทำให้มนุษย์ผลิตสินค้าได้มากขึ้น ทำให้ฝ่ายแรงงานก็ได้รับค่าจ้างที่เพิ่มมากขึ้นเป็นลำดับและเป็นค่าจ้างที่มากกว่าค่ายังชีพด้วย ทำให้การปฏิวัติเปลี่ยนแปลงระบบกรรมสิทธิ์นายทุนเป็นไปอย่างสันติวิธี เช่นการดึงค่าส่วนเกินมาเป็นของส่วนรวมและฝ่ายแรงงานมากขึ้น โดยการใช้มาตรการภาษีทางตรงชนิดต่างๆ เป็นต้น แต่ถึงอย่างไรลักษณะการขูดรีดก็ยังคงมีอยู่ ความรู้สึกที่ว่าแรงงานนั้นถูกลดค่าความเป็นมนุษย์ยังคงมีอยู่ ความยากจนยังคงมีอยู่เป็นหย่อมๆ ระบบธุรกิจขนาดใหญ่ผูกขาดและห่างไกลจากการควบคุมที่มีส่วนร่วมของประชาชน

⁹ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา, ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง.1172

ทฤษฎีความรับรู้

เมื่อในยุโรป รัฐสวัสดิการ และการขยายตัวของระบบการศึกษาในระบบมหาวิทยาลัยมีมากขึ้น นั้นเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้แรงงานส่วนใหญ่มีความมั่นคงจากการจ้างงานและได้รับสวัสดิการที่รอบด้านมากขึ้น ทำให้แรงงานอุตสาหกรรมสามารถพัฒนาตัวเองในด้านอื่นๆ ที่นอกเหนือไปจากการใช้กำลังร่างกายในภาคอุตสาหกรรม จึงเริ่มใช้ความรู้และทักษะความคิดในกระบวนการทำงานมากขึ้น การใช้ความรู้ ทักษะการตัดสินใจและการทำงานเป็นทีมได้กลายเป็นลักษณะการทำงานที่สำคัญของการผลิตทั้งในและนอกอุตสาหกรรม “แรงงาน”(workers) จึงถูกกระจายออกไปในสังคม

สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปก็คือ งานทุกประเภทในทุกภาคการผลิตถูกทำให้เป็น อวัตุ (immaterial) มากขึ้น (อวัตุ หมายถึง การผลิตสร้างระบบภาษา สัญญา ความหมาย อารมณ์ ความรู้สึก และความรู้) แรงงานต่างต้องมีทักษะของการสื่อสารและความคิดสร้างสรรค์ การเกิดของระบบทฤษฎีความรับรู้จึงไม่ได้ทำลายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมให้หายไป แต่เข้าไปเปลี่ยนแปลงระบบการทำงานเป็นการแบ่งงานกันทำพร้อมๆ กับเพิ่มคุณสมบัติเชิงอวัตุในกระบวนการผลิตและในตัวตนของแรงงาน การขยายบทบาทของสิ่งที่เป็น อวัตุ และภาคบริการ ซึ่งสัมพันธ์กับการผลิตอวัตุ นั้น ไม่ได้จำกัดแต่เพียงภาคการผลิตใดภาคผลิตหนึ่งแต่ขยายไปสู่ภาคการเกษตรและภาคอุตสาหกรรม รวมถึงภาคบริการที่อยู่ในชีวิตประจำวันด้วย มูลค่าของภาคการผลิตอวัตุสามารถเอาชนะภาคการผลิตอวัตุได้ซึ่งหมายถึง การเพิ่มขึ้นของสัดส่วนของมูลค่าที่เกิดจากองค์ประกอบที่เป็นอวัตุ เช่นมูลค่าของแบรนด์สินค้าที่มีมากกว่าประโยชน์ใช้สอยของสินค้านั้นๆ

ปรากฏการณ์ที่สำคัญของการเปลี่ยนแปลงระบบทฤษฎีความรับรู้มาเป็นระบบทฤษฎีความรับรู้ คือ การเปลี่ยนแปลงระบบการจ้างงาน ที่การผลิตไม่จำเป็นต้องอยู่แต่ในโรงงานอุตสาหกรรม ไม่ได้อยู่ในระบบการจ้างงานเต็มเวลา ไม่มีรูปแบบสวัสดิการสังคมแบบคนที่ทำงานเต็มเวลาแต่อยู่ในรูปแบบของการทำงานแบบฟรีแลนซ์ การรับจ้างทำงานที่บ้าน หรือแม้แต่ทำงานพาร์ทไทม์ แต่ถึงรูปแบบของทำงานได้เปลี่ยนไป แรงงานก็ยังคงได้สวัสดิการที่ไม่ทั่วถึง และมีรายได้ที่ไม่แน่นอน ซึ่งเป็นสภาพของคนส่วนใหญ่ในสังคมที่ทำงานนอกโรงงานอุตสาหกรรมภายใต้ระบบทฤษฎีความรับรู้

ในแง่ของเทคโนโลยี ทุนนิยมความรับรู้ขยายตัวด้วยคอมพิวเตอร์รุ่นใหม่ ๆ โดยเราสามารถเห็น บริโภค และจัดเก็บสิ่งที่เป็นวัตถุให้อยู่ในรูปแบบของข้อมูลดิจิทัล การผลิตแบบนี้เน้นการสร้างข้อมูล การจัดการข้อมูล การเก็บข้อมูลในรูปแบบของดิจิทัลทั้งในการผลิตความรู้และการผลิต โดยทั่วไปในสังคม ยิ่งไปกว่านั้นระบบทุนนิยมความรับรู้ไม่ได้มุ่งเน้นที่การขยายขนาดของเศรษฐกิจในฐานะพลังของความเจริญเติบโต แต่เน้นการพัฒนา ระบบ “เศรษฐกิจแห่งความหลากหลาย” (economy of variety) ผ่านการแข่งขันกันทำที่มีหน่วยการผลิตขนาดเล็ก เชื่อมต่อกันแบบเครือข่าย และใช้เกณฑ์ของความรู้เป็นตัวชี้วัด รูปแบบการจัดองค์กรการผลิตที่เปลี่ยนแปลง นั้น การเกิดขึ้นของ “เครือข่าย”(network) ของการผลิตผ่านการเชื่อมต่อของเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะการเกิดขึ้นของระบบอินเทอร์เน็ต ทำให้การเชื่อมต่อแรงงานของมนุษย์เกิดขึ้นได้จากทุกแห่งหนอย่างไม่จำกัด การเชื่อมต่ออย่างไม่จำกัดของแรงงานเป็นตัวชี้วัดการลดน้อยถอยลงของวิธีคิดเรื่องกำลังแรงงานเชิงวัตถุแบบเก่า

แรงงานวัตถุ

จากเดิมที่นักสังคมวิทยาจัดประเภทแรงงาน โดยแบ่งออกเป็นแรงงานคอปกขาว(white-collars)ที่ใช้ความรู้และทักษะของการคิดในกระบวนการทำงานออกจากแรงงานคอปกน้ำเงิน(blue-collars) ซึ่งหมายถึงแรงงานที่ใช้กำลังร่างกายในภาคอุตสาหกรรม แรงงานส่วนใหญ่ในสังคมยุโรป มีแนวโน้มที่จะกลายมาเป็นแรงงานคอปกขาวมากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งในขณะเดียวกันงานที่ต้องใช้กำลังร่างกายก็ถูกปรับให้มีความยืดหยุ่นมากขึ้นเช่นกัน

ในระบบทุนนิยมความรับรู้ เวลาในการใช้ชีวิตและการทำงานไม่ได้ถูกแบบตามระบบ 888 คือ 8 ชั่วโมงแรกคือเวลาของการทำงานในโรงงาน 8 ชั่วโมงต่อมาคือเวลาของการใช้ชีวิต และ 8 ชั่วโมงสุดท้ายคือ 8 ชั่วโมงสำหรับการพักผ่อน แต่มนุษย์แรงงานจำนวนมากทำงานคล้ายศิลปิน คือไม่ได้อยู่ในระบบการจ้างงานแบบเต็มเวลา ไม่มีระบบสวัสดิการทางสังคมแบบคนทำงานประจำ การรับจ้างทำงานอยู่บ้าน ลักษณะเหล่านี้ทำให้แรงงานมีเวลาและสถานที่ทำงานที่ไม่แน่นอนตายตัว จากในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่มาร์กซ์บรรยายไว้ว่าระบบทุนนิยมใช้เวลาในการทำงาน (labour-time) เป็นตัวชี้วัดมูลค่า แต่เมื่อการผลิตกระจายลงไปในทุกมิติของการใช้ชีวิตของมนุษย์ แรงงาน เราจึงไม่สามารถแยกเวลาออกจากเวลาที่นอกเหนือจากการทำงานได้ ดังนั้น เกณฑ์การวัดมูลค่าแบบเดิมจึงไม่สามารถใช้ได้อีกต่อไป โดยเฉพาะปัจจัยนำเข้าที่เรียกว่า “ทุนมนุษย์”(human capital) ที่มีลักษณะวัตถุมากขึ้นเรื่อยๆ

หลังจากทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ทูนเริ่มเห็นว่า ทักษะของการคิดและการผลิตสร้างความรู้ของแรงงานคือหัวใจหลักของการผลิต โดยเฉพาะคุณสมบัติในระดับตัวตนของแรงงาน พร้อมกับที่ทูนเองก็เข้ามาควบคุมแรงงานในระดับตัวตนภายในด้วย เพื่อเปลี่ยนคุณสมบัติดังกล่าวให้กลายเป็นมูลค่า โดยลักษณะประการหนึ่งของแรงงานอวัตุคือ การผลิตที่ใช้ฝีมือ (craft) ที่ถูกมองว่าเป็นมรดกของสังคมก่อนสมัยใหม่กลับกลายมาเป็นลักษณะที่สำคัญที่สุดของการผลิตในระบบทุนนิยมความรู้ ในขณะที่ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานคล้ายคลึงกันและจำนวนมาก (mass production) ระบบทุนนิยมความรู้กลับปฏิเสธการผลิตและการบริโภคสินค้าที่เหมือนกัน แต่เน้นการบริโภคที่ความแตกต่างหลากหลาย ความแตกต่างหลากหลายเหล่านั้นจึงมีลักษณะเฉพาะในตัวเอง ยิ่งสินค้ามีความแตกต่างมากเท่าไร สินค้าตัวนั้นยังมีราคามากขึ้นเท่านั้น ในแง่นี้มูลค่าที่อยู่ในตัวสินค้าของระบบทุนนิยมปัจจุบัน ไม่ใช่มูลค่าใช้สอยเชิงกายภาพแบบที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรม แต่มูลค่าเกิดขึ้นผ่านการสร้างความรับรู้ ความรู้สึก ภาพลักษณ์ รวมถึงเรื่องเล่าที่น่าสนใจและความแตกต่างให้กับตัวสินค้า ซึ่งเป็นองค์ประกอบของอวัตุที่เป็นเรื่องของงานฝีมือที่เฉพาะเจาะจงและเชื่อมโยงกับตัวตนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของผู้ผลิตมากกว่า ตัวอย่างการให้คุณค่ากับงานฝีมือก็คือ การผลักดันให้เกิดระบบเศรษฐกิจสร้างสรรค์ (creative economy) ที่เน้นผู้ประกอบการขนาดเล็กที่มีความคิดสร้างสรรค์เฉพาะตัว เช่น สินค้าที่ใช้งานฝีมือ หรือ สินค้าทำมือ เป็นต้น

เมื่อแรงงานอวัตุสามารถทำการผลิตที่ไหนก็ได้ พวกเขาก็สามารถสร้างมูลค่าในทุกที่ทุกเวลาตราบเท่าที่เขาใช้ความคิดสร้างสรรค์ กอปรกับการที่คอมพิวเตอร์และอินเทอร์เน็ตที่มีราคาถูกลงเรื่อยๆ แรงงานจำนวนมากไม่จำเป็นต้องพึ่งพาเครื่องจักรและวัตถุดิบของชนชั้นนายทุนแบบเก่า แรงงานอวัตุจึงมีลักษณะของผู้ประกอบการที่ต้องผลิต ผลิตซ้ำ และขยับขยายทักษะ(ทุนมนุษย์)อยู่ตลอดเวลา ในแง่นี้แรงงานอวัตุจึงไม่เพียงแต่ใช้กำลังร่างกายของตนเองในการสร้างมูลค่า แต่ยังใช้กำลังทางความคิดและทักษะการใช้ชีวิตของตัวเองในการผลิตสร้างมูลค่าอีกด้วย

นักทฤษฎีมาร์กซิสต์สำนัก Autonomia วางรากฐานทางทฤษฎีที่ใช้ในการอธิบายความเปลี่ยนแปลงนี้ โดยกลับไปหางาน Grundrisse (1857-1858) ของ คาร์ล มาร์กซ์ ซึ่ง มาร์กซ์ ชี้ให้เห็นว่า

พัฒนาการของทุนนิยมมีแนวโน้มที่จะขยายตัวไปสู่การผลิตอวัตุ โดยเฉพาะการพัฒนาพลังการผลิตจะนำไปสู่การพัฒนาศักยภาพของแรงงานซึ่งเป็นหัวใจสำคัญ

แรงงานจะมีความรู้และศักยภาพที่เพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ในวงกว้าง พลังการผลิตทั้งหมดได้ย้ายมาจากเครื่องจักรและการใช้แรงงานกายเข้าสู่พลังการผลิตที่อยู่ในหัวสมองและชีวิตของแรงงานเอง โดยเฉพาะการที่แรงงานเริ่มใช้ความคิดมากขึ้น ในกระบวนการผลิต ซึ่งแตกต่างจากระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมที่แรงงานถูกบังคับให้สัมพันธ์กับการเคลื่อนไหวร่างกายไปตามระบบอัตโนมัติของเครื่องจักรขนาดใหญ่ ในแง่นี้แรงงานอุตสาหกรรมที่ทำงานกับเครื่องจักรขนาดใหญ่ โดยเฉพาะระบบสายพานจึงไม่ใช้ความคิดและอารมณ์ความรู้สึก เพราะความคิดและอารมณ์ความรู้สึก รวมถึงการสื่อสารระหว่างทำงานนั้นจะรบกวนการทำงานของเครื่องจักร ดังนั้นแรงงานในระบบอุตสาหกรรมจึงมีสถานะแปลกแยก(alienation)จากความเป็นมนุษย์ของตัวเอง คือไม่สามารถใช้ความคิด การสื่อสาร และแสดงความรู้สึกได้ แต่มีลักษณะคล้ายกับหุ่นยนต์มากกว่า

ในงานดังกล่าว มาร์กซ์ ได้เสนอโมโนทัศน์ “ปัญญาทั่วไป” ว่า ความรู้ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ความคาดหวัง จินตนาการ การมองโลก และเกมส์ภาษาเข้ามาด้วย ไม่ใช่เพียงแต่ความรู้สึกเชิงเทคนิคของการใช้แรงงานร่างกายเพื่อเชื่อมต่อกับเครื่องจักรแบบที่เกิดขึ้นในระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมเท่านั้น แต่ความคิดได้กลายมาเป็นเครื่องจักรในตัวเองที่ไม่พึ่งพิงกับระบบอัตโนมัติของเครื่องจักรที่อยู่นอกจากตัวมนุษย์เอง¹⁰

แรงงานได้สร้างทุนประเภทหนึ่งขึ้นมา นั่นก็คือ การสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพลังและศักยภาพเฉพาะเข้ามาอยู่ในตัวมนุษย์ การผลิตจึงค่อยๆ ถอยห่างจากระบบเครื่องจักรหรือทุนที่นายทุนถือครอง การสร้างสรรค์นี้ไม่สามารถลดทอนลงให้เป็นการทำซ้ำ หรือการทำงานแบบอัตโนมัติอย่างเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรมได้ และนี่คือสาเหตุที่ว่าแม้ระบบทุนนิยมจะต้องการควบคุมแรงงานและแย่งชิงศักยภาพแรงงาน แต่ก็หมดความจำเป็นที่จะผูกยึดแรงงานไว้กับการทำงานในโรงงานอีกต่อไป

¹⁰ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, ทุนนิยมความรู้ แรงงานอวัตุ การเมืองของการปฏิวัติ (กรุงเทพฯ: หจก.ภาพพิมพ์, 2560).92

2.2 ข้อมูลทางศิลปกรรม

2.2.1 ความหมายของศิลปิน

โดยทั่วไปแล้วเราเข้าใจว่า ศิลปิน คือคนที่ทำ ศิลปะซึ่งเป็นพื้นฐานของการรับรู้ขั้นตอนการทำงานศิลปะเท่านั้น คำว่า ศิลปิน ยังมีกรให้ความหมายและความเข้าใจต่อกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะรวมไปถึงลักษณะทัศนคติต่อ ศิลปิน อยู่หลายแง่มุม เช่น

การให้คำจำกัดความของคำว่า ศิลปิน โดยยึดเอาการให้ความหมายด้านบุคลิกภาพจากนักจิตวิทยาว่าด้วยเรื่องของบุคลิกภาพ บุคลิกภาพเป็นลักษณะเฉพาะหรือเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคล¹¹ ทำให้พฤติกรรมที่ปรากฏนั้น ไม่เหมือนกัน ซึ่งเมื่อศิลปินเลือกใช้ศิลปะในการถ่ายทอดและบันทึกเอกลักษณ์เฉพาะของตัวเอง ผลงานศิลปะจึงกลายเป็นเครื่องมือแสดงพฤติกรรมที่เป็นบุคลิกภาพเฉพาะของตัวศิลปินเองด้วย การแสดงออกซึ่งความเป็นบุคลิกภาพเฉพาะของศิลปินนั้น อาจเปรียบได้กับลายเซ็นของแต่ละบุคคล

การให้ความหมายที่ว่าผู้ประกอบศิลปะหรือผู้ทำศิลปะคือศิลปิน(Artist)โดยผู้ที่จะเป็นศิลปินนั้นต้องเป็นผู้ที่ประกอบศิลปะบริสุทธิ์(Fine Art)เพียงเท่านั้น ผู้ประกอบศิลปะบริสุทธิ์ยังต้องไม่มุ่งในด้านการค้า การอุตสาหกรรม¹²

ศิลปิน(Artist)นั้นเปรียบเสมือนธาตุทองคำเนื้อบริสุทธิ์ ไม่ว่าจะทำการสิ่งใดสิ่งนั้นจะดีงามและเป็นศิลปะเสมอไป¹³

ในส่วนหนึ่งของบทความ “ศิลปะ เป็นสิ่งจำเป็นหรือไม่” ที่ตีพิมพ์ในสูจิบัตรการแสดงศิลปกรรมแห่งชาติครั้งที่ 37 (หอศิลปะ มหาวิทยาลัยศิลปากร 6-25 สิงหาคม พ.ศ. 2534)โดยศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรี แปลโดย เขียน ยิ้มสิริ ที่กล่าวถึงความสำคัญของการแสดงผลงานศิลปะของศิลปิน ว่าศิลปินได้เป็นส่วนหนึ่งของการสร้างอารยธรรมที่มีวัฒนธรรมอันสูงส่งจากปัจจัยด้านศิลปะ คือการที่ศิลปินได้นำผลงานศิลปะมาแสดงให้ประชาชนได้เห็น โดยผ่านการถ่ายทอดแรงบันดาลใจ และบันทึกความรู้สึกนึกคิดของสิ่งแวดล้อมและความเป็นไปในชีวิตประจำวันของศิลปิน ศิลปินแบ่งเป็น 2 จำพวกตามสภาพสิ่งแวดล้อม คือ ศิลปินที่ใช้ชีวิตท่ามกลางสิ่งแวดล้อมธรรมชาติ และศิลปินที่ใช้ชีวิตในเมืองกรุง ดังตัวอย่างบทความต่อไปนี้

¹¹ ประเสริฐ ศิลรัตน, ความเข้าใจในศิลปะ (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2525).14

¹² น. ณ ปากน้ำ, ความเข้าใจในศิลปะ (กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2543).

¹³ Ibid.

“...ศิลปินจึงเป็นผู้บุกเบิกทางแห่งอารยธรรม ศิลปะแสดงให้เห็นถึงระดับทางวัฒนธรรมของประชาชน คำว่า “วัฒนธรรม” มิใช่เป็นไวยากรณ์ของคำว่า “ความก้าวหน้า” ความจริงนั้นคนป่าก็อาจจับเครื่องบินได้ หัตถยนต์ได้ เขาอาจจะเป็นบุคคลที่มีประโยชน์ยิ่งต่องานด้านเครื่องจักรยนต์กลไกได้ดี แต่วัฒนธรรมของเขาก็ยังคงป่าเถื่อนอยู่นั่นเอง วัฒนธรรมอันสูงส่งขึ้นอยู่กับเหตุผลหลายประการ และที่สำคัญก็คือศาสนาและศิลปะศาสนาเป็นรากฐานการศึกษาที่มีอำนาจสร้างปัญญาความคิดและจารีตประเพณีเหล่านั้นเพราะความรู้ลึกซึ้งนึกคิดภายในเหล่านั้นขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมเป็นสำคัญ ดังนั้นการลำแดงออกทางศิลปะของศิลปินจึงหันเหไปตามสิ่งแวดล้อมด้วยเช่นกัน เพื่อที่จะเข้าใจข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ดีขึ้นนั้น เราควรเปรียบเทียบปฏิกิริยาทางสมองและทางปรัชญาของศิลปิน ที่ได้ใช้เวลาตลอดชีวิตของเขาอยู่ท่ามกลางสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติกับศิลปินอีกพวกหนึ่งที่ใช้เวลาในชีวิตจำเจอยู่ในกรงอย่างเราๆท่านๆในปัจจุบันนี้ จะเห็นได้ว่าศิลปะของศิลปิน 2 จำพวกนี้ แตกต่างกันอย่างมากมายทีเดียว ด้วยเหตุนี้เองศิลปะจึงเป็นสิ่งที่ถูกคลบ้นคาลจากความเป็นไปในชีวิตประจำวัน และเป็นการจารึกไว้ซึ่งสิ่งสะเทือนใจที่ศิลปินได้รับ...”¹⁴

จากบทความของศาสตราจารย์ศิลป์ พีระศรีนี้ ยังแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญของสภาพสิ่งแวดล้อมในชีวิตของศิลปิน หรือก็คือสภาพสังคมความเป็นอยู่ของศิลปินที่ส่งผลต่อแนวความคิดและกระบวนการในการสร้างสรรค์ของศิลปิน อีกทั้งยังมีนัยยะในการส่งเสริมและพยายามให้ประชาชนทำความเข้าใจถึงความสำคัญของผลงานศิลปะที่มีศิลปินเป็นผู้สร้างสรรค์ด้วย

เมื่อถึงยุคสังคมนิยมใหม่ที่สังคมถูกรอบงำด้วยสัญลักษณ์ (symbols) และสัญลักษณ์นามธรรม (abstract signs) จากสัญลักษณ์ทางศาสนา (religions symbols) ไปจนถึงเครื่องหมายบอกทาง (road signs) เครื่องหมายการค้า (trademarks) ธงประจำชาติ (national flags) หรือแม้แต่อุปกรณ์ตกแต่งหมอน้ำรถยนต์ (automobile radiator ornaments)¹⁵ ทำให้ศิลปะและศิลปินมีความหมายที่เกี่ยวข้องกับสังคมในด้านต่างๆ ด้วย เช่น ศิลปินเป็นนักปรัชญา ศิลปินเป็นนักวิจารณ์ ศิลปินเป็นนักฝัน ศิลปินเป็นผู้บันทึกเวลา เป็นต้น การทำงานของศิลปินไม่ว่าจะเป็นผลงานภาพทิวทัศน์ หุ่นนิ่ง หรือผลงานนามธรรม ต่างเป็นการฉายภาพของแนวความคิดที่เกี่ยวข้องกับสังคม รูปแบบของศิลปะ

14

<https://issuu.com/artcentre/docs/>

cff2045517cd57/6.

¹⁵ Sir Herbert Read, *The Book of Art* (New York: Grolier Incorporated 1967).

คือการวิพากษ์วิจารณ์โดยธรรมชาติในตัวของมัน และจากประวัติศาสตร์ศิลปะทำให้เราได้ทราบถึงผลงานศิลปะในแต่ละยุค ต่างเป็นการบันทึกเรื่องราวของข้อมูลที่สำคัญของศิลปินเองที่สร้างสรรค์ขึ้น แม้ว่าตัวศิลปินอาจไม่ได้ตระหนักถึงส่วนนี้มากนัก แต่การทำงานของศิลปิน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะได้สะท้อนให้เราเห็นถึงการพรรณนาโลกที่สอดคล้องกับสถานะสังคมในช่วงเวลานั้นได้

ความหมายของศิลปินยังได้ถูกท้าทายและตั้งคำถามต่อการรับรู้แบบเดิมที่ศิลปินนั้นมักถูกมองว่าเป็นบุคคลที่มีความพิเศษเหนือบุคคลทั่วไป เช่น คำประกาศของ Joseph Beuys (ศิลปินชาวเยอรมัน 1921-1986¹⁶) ที่ว่า “เราทุกคนคือศิลปิน” (Everyone is an artist-1979)¹⁷ Beuys เห็นว่าการสลายเส้นแบ่งของความรู้ที่มนุษย์เข้าใจต่อตนเองและสิ่งอื่นๆคือผลผลิตของการสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์จึงเป็นการทดลองอย่างต่อเนื่องเพื่อให้เราเป็นสิ่งอื่น (becoming) ไม่ใช่การดักยัดลักษณะเดิมที่เรายึดถืออยู่ หรือยึดเอาตามที่สถาบันและสังคมมอบให้ คุณค่าของงานสร้างสรรค์จึงอยู่ที่การทำทลายและตั้งคำถามกับสิ่งต่างๆ และเราจะแน่ใจได้อย่างไรว่า มีเพียงศิลปินเท่านั้นที่ผลิตงานศิลปะหรืองานสร้างสรรค์ได้ หรือศิลปินบางคนอาจไม่เคยทำงานสร้างสรรค์เลยเพราะพวกเขาไม่ได้เปลี่ยนแปลงอะไร นอกจากสร้างผลผลิตที่ดักยัดอุดมการณ์และตัวตนที่อยู่ในโลกเศรษฐกิจและการเมืองกระแสหลักของวงการศิลปะและสังคมที่พวกเขาได้ประโยชน์อยู่หรือข้อเสนอที่ว่า “..หนทางเดียวสำหรับศิลปินที่จะหนีออกจากการควบคุมและควบคุมเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจก็คือการปลดปล่อยพลังสร้างสรรค์ให้เป็นคุณสมบัติของคนทั่วไป โดยไม่มีข้อจำกัดด้วยเงินทองทางจิตวิทยาและเงินทองทางสังคม การสร้างสรรค์เช่นนี้จะต้องแสดงออกในประสบการณ์ในชีวิตประจำวันของผู้คน” ของศิลปินหญิงชาวบราซิล Lygia Clark (1920-1988) ที่หมายถึง การจะทำให้ศิลปินหลุดออกจากมายาคติและต่อสู้เพื่อความมั่นคงของชีวิตจากอำนาจนั้น ศิลปินต้องยอมรับว่าศิลปินไม่ใช่ผู้เดียวที่สร้างสรรค์ได้และต้องยอมรับว่าตนเองนั้นเป็นแรงงานประเภทหนึ่งเช่นเดียวกับแรงงานในภาคการผลิตอื่นๆในระบบทุนนิยมความรู้ ซึ่งเป็นรูปแบบหลักของแรงงานในปัจจุบัน เป็นต้น การตั้งคำถามต่อความเป็น “ศิลปะ” และความเป็น “ศิลปิน” เป็นความคิดที่ก้าวหน้าสำหรับคนส่วนใหญ่ที่มีความเชื่อว่าศิลปินมีอัจฉริยภาพในการสร้างสรรค์และมองโลกได้ลึกซึ้ง ทำให้เกิดแนวคิดทางศิลปะที่หลากหลายมากขึ้น

กลม เผ่าสวัสดิ์ ได้กล่าวถึงความสำคัญของ “ความหลากหลายของสื่อกับการเข้าถึงตัวบทของผลงานศิลปะ” ในหนังสือ “สะบัด รัศ ฟ้า เหวียง: การศึกษาสื่อศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของสังคมร่วมสมัยของไทย” ตอนหนึ่งในเรื่องของ “เวลา” ที่ปรากฏในผลงานของเขา ที่ได้รับ

¹⁶ Joseph Beuys, https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Beuys.

¹⁷ เก่งกิจ กิติเรียงลาภ, ทุนนิยมความรู้ แรงงานอวัตร การเมืองของการปฏิวัติ.73

อิทธิพลจากเทคโนโลยีสมัยใหม่ ที่ทำให้ลักษณะการทำงานศิลปะเปลี่ยนไปจากธรรมเนียมปฏิบัติที่เคยมีมาแต่เดิม ด้วยระบบเทคโนโลยีที่เราไม่อาจปฏิเสธได้นั้น ทำให้ตัวเขาหรือศิลปินจัดการกับ “เวลา” ของผลงานศิลปะด้วยสื่อทางเทคโนโลยีที่ต่างออกไปจากระบบเดิม มันผลักดันให้เกิดวิธีคิดและมุมมองต่อศิลปะในรูปแบบของประชาธิปไตยทางด้านวัฒนธรรมและทางความคิด ที่ทุกคนมีโอกาสที่จะสร้างงานศิลปะโดยเทคโนโลยีเป็นตัวรองรับ ผ่านกลไกของ Time-based Media ทั้งหลาย ดังนี้

“..ศิลปินสามารถกำหนดความพิเศษของตัวเองได้ ไม่ต้องผ่านขั้นตอนการอนุมัติขององค์กรหรือสถาบัน หมายความว่า ศิลปินไม่ต้องมีสังกัด ไม่ต้องอ้างอิงชนบ ไม่ต้องมีค่ายที่แน่นอน ศิลปินสามารถเรียนรู้ได้ หรือสร้างสรรค์งานบนพื้นฐานทักษะต่างๆที่มี แล้วสามารถเผยแพร่ผลงานศิลปะบนเวทีได้ และเวทีนั้นคือ เวทีของเทคโนโลยี ที่เอื้ออำนวยให้ทุกคนสามารถนำเสนอผลงานได้อย่างเท่าเทียมกัน ผมคิดว่ามันเป็นสิ่งที่น่าสนใจ ที่ Time-based Media ได้ขับเคลื่อนวิถีชีวิต และกลายเป็นกลไกของสังคมทั่วโลก รวมถึงไทยด้วย¹⁸”

จากคำกล่าวของกมล เผ่าสวัสดิ์ ทำให้เห็นอีกมุมมองของการให้ความหมายของศิลปินและรูปแบบของศิลปะที่กำลังเปลี่ยนไปจากเดิมตามยุคของเทคโนโลยีสมัยใหม่ “ศิลปิน” นั้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นบุคคลที่มีลักษณะที่เฉพาะไม่เหมือนใคร ที่ใช้สื่อทางศิลปะในการนำเสนอความคิด ความรู้สึกของตนเอง ความคิดและความรู้สึกของศิลปินนั้นยังเป็นสิ่งที่เชื่อมโยงจากการใช้ชีวิตประจำวัน ตามสภาพสังคมที่ศิลปินอาศัยอยู่ “ศิลปิน” จึงไม่ใช่บุคคลที่ทำงานด้านศิลปะเพียงเพื่อตอบสนองตัวตนของศิลปินเท่านั้น แต่ผลงานศิลปะที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นนั้นยังเป็นการแสดงออกถึงสภาพแวดล้อมทางสังคม ไม่ว่าจะป็นชีวิตความเป็นอยู่ประจำวัน หรือความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เป็นต้น ที่มีผลต่อการดำรงชีวิตด้วย

2.2.2 ศิลปะกรณีศึกษา

2.2.2.1 ปิยะรัศมี ปิยะพงษ์วิวัฒน์

ปิยะรัศมี ปิยะพงษ์วิวัฒน์ เกิดที่จังหวัดแพร่ในปี 2520 จากนั้นย้ายไปอยู่ที่อีสาน(ขอนแก่นและนครราชสีมาตามครอบครัว) จนอายุ 7 ปี ครอบครัวได้ย้ายมาอยู่จังหวัดเชียงใหม่ ปิยะรัศมีเรียนจนจบระดับชั้นมัธยมปลายที่เชียงใหม่ก่อนไปศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีด้านสื่อสารมวลชนที่ประเทศออสเตรเลีย เมื่อเรียนจบกลับมาจึงเข้าทำงานด้านโฆษณาที่กรุงเทพฯเป็นเวลา 5 ปีใน

¹⁸ กมล เผ่าสวัสดิ์, สະບັດ รัศ ฟอร์ด เหวียง: การศึกษาสื่อศิลปะเชิงสร้างสรรค์ในบริบทของสังคมร่วมสมัยของไทย. (กรุงเทพฯ: โครงการจัดตั้งภาควิชาสื่อผสม คณะจิตรกรรมประติมากรรมและภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2557)

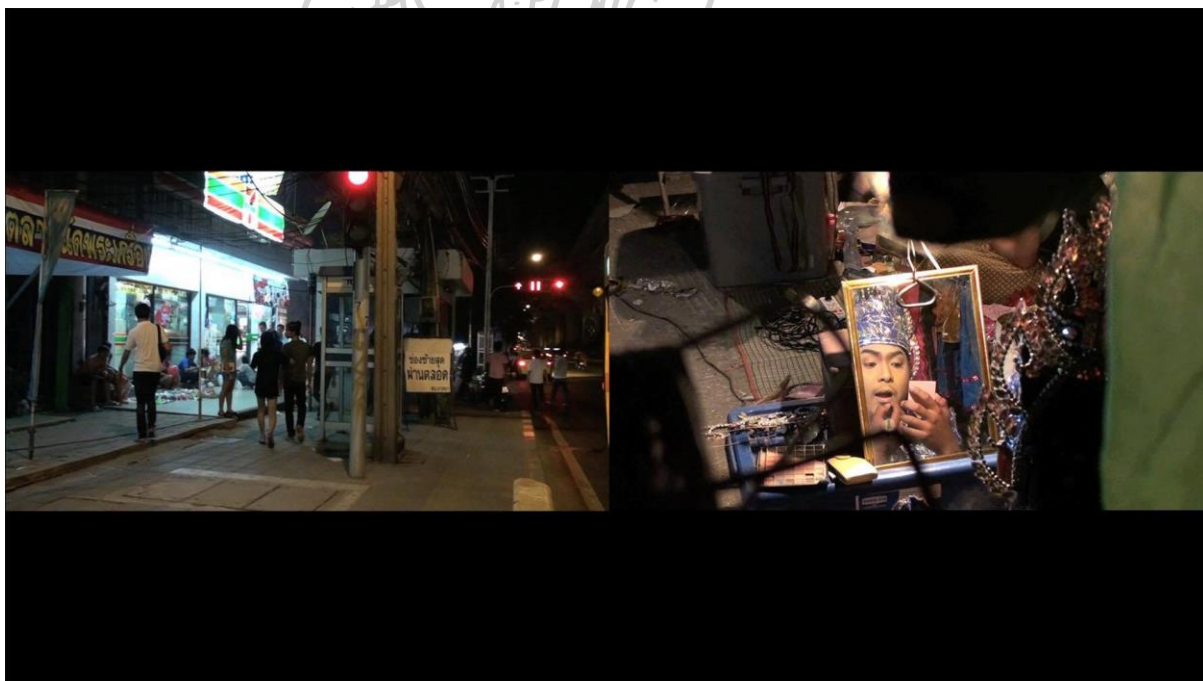
ระหว่างการทำงานโฆษณาเองที่ทำให้เริ่มมองเห็นปัญหา ที่ต้องกลายเป็นส่วนหนึ่งของแรงงานที่
ต้องทำงานเพื่อเอาใจลูกค้า และอีกมุมหนึ่งก็เป็นหัวหน้างานมอบหมายงานและจ่ายค่าแรงงานแก่
คนทำงานด้วยเช่นกัน สภาวะของความที่เป็นทั้งคนจ้างงานและแรงงานไปพร้อมๆกัน ทำให้เธอเกิด
คำถามในด้านการทำงานรวมถึงการใช้ชีวิตรูปแบบนี้ด้วยว่าสิ่งเหล่านี้คือสิ่งที่ต้องการจริงๆ
หรือไม่ ความคิดที่เกิดขึ้นนี้นั้นเป็นแรงผลักดันส่วนสำคัญที่ทำให้ปิยะรัศมีตัดสินใจไปศึกษาต่อใน
ระดับปริญญาตรีอีกครั้งแต่เป็นด้านศิลปะที่ฝรั่งเศส เพื่อกลับมาทำงานด้านศิลปะที่ปิยะรัศมีสนใจ
และเป็นศิลปินอย่างเต็มตัว

Liminal Zone(2012-2013) เป็นวิดีโอสารคดี ความยาว 8 นาที¹⁹ ที่เกี่ยวข้องกับแรงงาน
อีสานพลัดถิ่น จากแนวคิดที่มีความสนใจเกี่ยวกับภูมิภาคอีสานที่ถูกกำหนดให้เป็นพื้นที่ชายขอบ
ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง และส่วนหนึ่งของชีวิตแรงงานอีสานที่ได้อพยพเข้ามาใช้ชีวิตใน
กรุงเทพฯเพื่อหางานทำ การใช้ชีวิตประจำวันของคนอีสานในเมืองหลวงทำให้เกิดวิถีชีวิตที่กลายเป็น
วัฒนธรรมพลัดถิ่น²⁰ ดังนั้นผลงานชุดนี้ปิยะรัศมีจึงนำเสนอการแสดงตัวตนของคนอีสานในพื้นที่
สาธารณะในกรุงเทพฯ โดยติดตามอยู่หลังเวทีของคาราวานวงหมอลำ “เด่นชัย วงสามารถ” ที่มา
เปิดแสดงหมอลำในกรุงเทพฯ ผลงานเป็นการถ่ายทอดชีวิตแรงงานอีสานหลังเวทีและคนอีสานที่มา
เที่ยวชมการแสดงหมอลำ ซึ่งกายภาพของผลงานนั้นผู้ชมจะเห็นภาพผลงานวิดีโอเป็นจอภาพแสดง
2 จอพร้อมๆกัน แต่ละจอแสดงภาพแรงงานหมอลำที่กำลังเตรียมตัวขึ้นแสดง กับภาพของผู้คน
อีสานที่เข้ามาชมหมอลำในอิริยาบถต่างๆ เช่นยืนดู เดิน เป็นต้น

แรงงานต่างถิ่นในกรุงเทพฯนั้นเป็นกำลังแรงงานที่สำคัญโดยเฉพาะในภาคการบริการไม่ว่า
เราจะไปสถานที่ท่องเที่ยวหรือร้านค้า ร้านอาหาร เรามักพบแรงงานต่างถิ่นรวมอยู่ด้วยเสมอ แม้แต่
ในร้านค้าสะดวกซื้อ จากผลงาน Liminal Zone(2012-2013) ของปิยะรัศมี นั้นผลงานสะท้อน
เรื่องราวของแรงงานต่างถิ่นในภาคอีสานที่เข้ามาใช้ชีวิตแรงงานเพื่อทำมาหากินเลี้ยงตัวเองและ
ครอบครัวในพื้นที่กรุงเทพฯ ซึ่งผลงานยังมีมิติที่นอกเหนือจากการใช้แรงงานเพียงอย่างเดียว แต่ยัง
แสดงให้เห็นถึงการใช้ชีวิตของแรงงานที่มีช่วงเวลาของการพักผ่อน การปลดปล่อยตัวตน เช่นการ
ชมหมอลำ เป็นต้น รวมไปถึงแสดงบรรยากาศโดยรอบของบริเวณนั้น เพื่อให้เห็นสภาพแวดล้อม
ของการใช้ชีวิตร่วมกันในพื้นที่สาธารณะภายในกรุงเทพฯอีกด้วย ทั้งหมดนี้สะท้อนให้เห็นถึงการ

¹⁹ <http://www.piyaratpiyapongwivat.com>

พยายามผสมผสานการใช้แรงงานที่ตนเองมีอยู่ให้เข้ากับสภาพแวดล้อมที่แตกต่างจากพื้นที่ที่ตนเองเคยอยู่อาศัยเดิม จากภาพการแสดง การเตรียมตัวหลังเวทีของหมอลำ และการใช้ชีวิตในพื้นที่จำกัด ซึ่งวงหมอลำเหล่านี้จะต้องเดินทางไปในพื้นที่ต่างๆ ในกรุงเทพและจังหวัดอื่นๆ เพื่อเปิดแสดงในคอนเสิร์ตด้วยกันที่อยู่คนละพื้นที่ได้เข้าชม ยังรวมไปถึงคนอื่นๆ ที่สนใจในการแสดงหมอลำด้วย เป็นต้น และการให้คุณค่าของตัวตนคนอีสานในพื้นที่สาธารณะ(ในกรุงเทพฯ) ก็คือการใช้ศิลปวัฒนธรรมของตนเองในการเลี้ยงชีพและเป็นการพักผ่อนด้วย ซึ่งเราจะปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ที่เข้าชมหมอลำนั้นส่วนใหญ่เป็นแรงงานอีสานที่เข้ามาใช้แรงงานในกรุงเทพฯ และอีกครั้งคือผู้คนอื่นๆ เช่น คนกรุงเทพ คนจากภาคเหนือ ภาคกลาง เป็นต้น และแรงงานของหมอลำนั้นก็เป็นแรงงานอีสานที่เชื่อมั่นว่าหมอลำยังเป็นอาชีพที่สามารถเลี้ยงตัวเองและครอบครัวได้ สิ่งเหล่านี้คือการสื่อสารผ่านสื่อศิลปะที่ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงแง่มุมของแรงงานพลัดถิ่นที่ได้ย้ายตัวตนเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองหลวง การใช้ชีวิตแรงงานในระบบทุนนิยมที่มีเวลาเป็นเรื่องที่สำคัญกว่าทุกสิ่งนั้น ย่อมต้องใช้ทักษะความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้ตนเองอยู่รอดอยู่ในสังคม

ภาพที่ 1 Liminal Zone, 2012-2013 / Two-channel HD Video / 8 min /sound

2.2.2.2 กี เดอบอร์ด (Guy Debord, 1931-1994)

กี เดอบอร์ด เป็นนักทฤษฎีมาร์กซิสและนักปรัชญาชาวฝรั่งเศส เกิดที่ปารีส ประเทศฝรั่งเศสปี ค.ศ.1931 และเสียชีวิตลงด้วยการฆ่าตัวตายในปี ค.ศ. 1994 ด้วยวัย 62 ปี²⁰ เดอบอร์ด ได้เขียนเรื่อง “สังคมแห่งมหรสพ” ในหนังสือ Society of the Spectacle (1967) เป็นหนังสือที่ได้รับการยอมรับอย่างมาก โดยเนื้อหาสาระสำคัญของสังคมสมัยใหม่ในสังคมทุนนิยม

“สังคมแห่งมหรสพ” ในหนังสือ Society of the Spectacle นั้น ได้อธิบายลักษณะที่สำคัญของ สังคมสมัยใหม่ว่า คือ สังคมที่มีเงื่อนไขการผลิตแบบสมัยใหม่ ที่มีอำนาจในการกำกับความรู้สึกและแรงปรารถนาของปัจเจกชน สังคมสมัยใหม่คือสังคมของการผลิตภาพแทนของความสุข ภาพแทนของชีวิต มันคือ โศกนาฏกรรมของการดำรงอยู่ของผู้คนภายใต้ลัทธิทุนนิยม ที่ซึ่งเอกภาพของชีวิตและสาระสำคัญในการดำรงชีวิตได้ถูกตัดขาดออกจากกัน ความเป็นเอกภาพของชีวิตที่เลือนหายไปนี้ถูกสร้างเป็นภาพแทนและถูกนำเสนอในฐานะบางสิ่งที่ไม่ใช่ชีวิต²¹ เนื้อหาความคิดดังกล่าวในเรื่องสังคมมหรสพนั้นถูกถ่ายทอดออกมาเป็นภาพยนตร์ที่ชื่อ Critique of Separation (1961) ซึ่งเดอบอร์ดเป็นผู้กำกับภาพยนตร์เรื่องนี้เอง

Critique of Separation เป็นภาพยนตร์ที่มีความยาว 18 นาที โดยเดอบอร์ดได้ใช้คลิปข่าว (newsreel footage) ภาพถ่ายหน้าปกนิตยสาร ภาพถ่ายสถานที่ ภาพผู้คนที่ถูกนำมาถ่ายใหม่ ภาพวิวของเมืองปารีสและบริเวณใกล้เคียง รวมถึงคลิปที่ถ่ายตัวเอง เพื่อนๆ และคนรักของเขาในคาเฟ่ และตามท้องถนน ตลอดทั้งเรื่องของภาพยนตร์ผู้ชมจะพบการขัดจังหวะที่ไม่ลงรอยกันของสิ่งต่างๆ ตลอดเวลา ซึ่งมันเป็นความตั้งใจของเดอบอร์ดที่ทำให้ลักษณะของการขัดจังหวะดังกล่าวนี้ทำลายขนบของภาพยนตร์และสารคดี กล่าวคือ เดอบอร์ดกำลังทำลายความสัมพันธ์ของภาพ เสียงพูด และคำบรรยาย(subtitle) และเขาได้ทำให้การทำลายความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเอกภาพนี้เป็นถ้อยแถลงของการวิจารณ์ในตัวเอง สิ่งที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ของเดอบอร์ดคือ “ข้อความที่ไร้รูปร่าง” (formless message) ซึ่งภาพยนตร์เรื่องนี้มิได้ให้ข้อสรุปแต่เป็นการท้าทายให้เกิดคำถาม ให้เกิดการทบทวนถึงรูปแบบและสาระสำคัญของการดำรงอยู่ของผู้คนในสังคมสมัยใหม่นั้นเอง

²⁰ https://en.wikipedia.org/wiki/Guy_Debord

²¹ ดูเพิ่มเติมใน Debord, Guy (2000), The Society of Spectacle, Black& Red.

ภาพที่ 2 จากภาพยนตร์ : กิย์ เดอบอร์ด์ ปรากฏในภาพยนตร์

ภาพที่ 3 จากภาพยนตร์ : คนรักของเดอบอร์ดเป็นหนึ่งในผู้แสดง

ภาพที่ 4 จากภาพยนตร์ : ตัวอย่างคลิปข่าวที่เดอบอร์ดใช้ในภาพยนตร์

ภาพที่ 5 จากภาพยนตร์ : ตัวอย่างสิ่งพิมพ์ที่เดอบอร์ดใช้ในภาพยนตร์

ความคิดข้างต้นเกิดขึ้นอย่างชัดเจนตั้งแต่เริ่มต้นภาพยนตร์ ด้วยเสียงบรรยายที่เป็นเสียงของเดอบอร์ดเอง กล่าวว่

“เราไม่รู้ว่าจะพูดถึงใด ลำดับความต่อเนื่องของถ้อยคำถูกพูดซ้ำๆ การแสดงท่าทางถูกสังเกตได้ มันอยู่นอกตัวเรา แน่หนอนที่เดียวระเบียบวิธีบางอย่างถูกนำมาใช้ และผลที่ตามมาได้ถูกพิสูจน์ ไซ่...บ่อยครั้งที่มันน่าเพลิดเพลิน ทว่า มีสิ่งอื่นอีกจำนวนมากที่เราต้องการ และเป็นสิ่งที่เราไม่อาจเข้าถึงหรือครอบครองได้ ไม่แม้แต่เพียงเสี้ยวส่วนของมัน มันไม่ใช่อะไรที่เราจินตนาการถึง อะไร คือ การสื่อสารที่เราปรารถนา ที่เรามีประสบการณ์ได้ หรือ มันเป็นเพียงการเล่นแบบโดยทั้งหมด? อะไรคือโครงการ (ของชีวิต) ที่สูญหายไป?”

เดอบอร์ดยังได้บรรยายต่อในภาพยนตร์ว่า

“มหรสพทางภาพยนตร์ (cinematic spectacle) มีกฎเกณฑ์ของตัวเอง นั่นคือระเบียบวิธีที่น่าเชื่อถือที่จะทำให้เกิดความพึงพอใจ แต่น่าเสียดาย ที่ความเป็นจริงที่ควรจะเป็นจุดเริ่มต้นของภาพยนตร์กลับกลายเป็นสิ่งที่ไม่น่าพึงปรารถนา ดังนั้นบทบาทของภาพยนตร์หรือสารคดีก็คือการนำเสนอความเท็จ และ ทำให้เกิดการตัดขาดตัวเราออกจากความเป็นจริง โดยการแทนที่ด้วยสาระที่

ปราศจากการสื่อสาร ดังนั้น การสลายมายาคติของภาพยนตร์สารคดีจึงจำเป็นต้องทำลายกฎเกณฑ์ของตัวมันเองลงเสีย”

จอร์จิโอ อากัมเบน (Giorgio Agamben 1942 - present)²² ได้เขียนถึงภาพยนตร์ของเดอบอร์ด เรื่องนี้ว่า มันได้ทำให้เราเห็นถึงความเปลือยเปล่าของชีวิต หรือพูดอีกนัยหนึ่งคือเป็นการแสดงภาพของชีวิตที่ก่อรูปขึ้นภายใต้การกำกับทางการเมืองที่มองไม่เห็น มันคือการเมืองที่สลายเส้นแบ่งของชีวิตที่เป็นส่วนตัวและส่วนที่เป็นสาธารณะ กล่าวโดยที่สุด คือรูปแบบของการดำรงอยู่ที่ปัจเจกชน ไม่อาจกำหนดชะตากรรมของตัวเอง ไม่อาจแม้แต่จะประกาศส่งเสียงใดๆ ทั้งสิ้นด้วย ความเป็นส่วนตัวของผู้แสดงที่ปรากฏในภาพยนตร์นั้นมีได้มีนัยยะของกรรมสิทธิ์เหนือชีวิตตัวเอง หากแต่ทำหน้าที่เสมือนสารคดีของชีวิตที่น่าเวทนา

อากัมเบนยังเปรียบเทียบสิ่งที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์กับความคิดเรื่องชีวิตที่เปลือยเปล่า (Bare Life) ว่า ความเป็นส่วนตัวของผู้คนที่ถูกพรากแยกไปในสังคมนิยมใหม่เป็นภาวะคลุมเครือ ชีวิตส่วนตัวถูกถลกปลิ้น โดยสิ้นซากไปจากปัจเจกชน ชีวิตของพวกเขาไม่เหลือสิ่งใด นอกจากความเปลือยเปล่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สามารถสื่อสารกับใครได้ รูปการแห่งชีวิต (form of life) ลักษณะนี้มีได้มีสิ่งใดที่เป็นความลับ ชีวิตที่เปลือยเปล่าจึงเป็นสถานะของความคลุมเครือระหว่างความเป็นส่วนตัวและความเป็นสาธารณะ ความน่าเบื่อหน่ายในชีวิตประจำวันคือสิ่งเดียวที่หลงเหลืออยู่ท่ามกลางความเจริญรุ่งเรืองของสังคมนิยมใหม่ที่รุดหน้าไป สิ่งนี้เองที่เป็นความแปลกแยกของการดำรงอยู่ (Alienated from of existence) ในสังคมนิยมใหม่ และท่ามกลางชีวิตที่เปลือยเปล่านี้ พวกเขาไม่อาจมีประวัติศาสตร์หรืออัตตะประวัติของตัวเอง พวกเขาไม่อาจมีแม้กระทั่งความทรงจำที่พวกเขาพึงปรารถนาในสังคมแห่งมหรสพนี้ เหนือเช่นผีเสื้อราตรีที่บินตอมเปลวแสงเทียนที่กำลังกลืนกินชีวิตของพวกเขาเอง ในจุดนี้เดอบอร์ดกำลังเปรียบเทียบภาพแทนความสุขที่ถูกสร้างขึ้นในสังคมใหม่เข้ากับความหมายของความตาย²³

คาร์ล มาร์กซ เคยกล่าวไว้ในทำนองเดียวกันในหนังสือ Capital (1867) ในบทที่ว่าด้วยเรื่อง “ลัทธิบูชาวัตถุ” (Commodity Fetishism) การเผยแสดงความลับของตัวสินค้าในลัทธิทุนนิยมนั้น ทำให้ศูนย์กลางที่ไร้รูปร่าง ไร้ตำแหน่งของตัวเอง ได้ถูกเปลี่ยนให้กลายเป็นผลิตผลทางแรงงาน และกลายเป็นมูลค่าของการใช้สอยและมูลค่าการแลกเปลี่ยน กล่าวโดย แรงงานคือสินค้าในตัวของเขา

²² <http://autonomies.org/2017/08/guy-debord-and-giorgio-agamben-dialogues-i-the-prologue-to-the-uses-of-the-body/>

²³ Ernst Bloch, *On Karl Marx* (Verso 2018).

มันเอง คั้งนั้นชีวิตและรูปแบบการทำงานในลัทธิทุนนิยมก้าวหน้าจึงเป็นสิ่งที่ไม่มีอะไรต้องปกปิด รูปแบบการทำงานที่แรงงานถูกเฝ้ามองได้อย่างเปิดเผยในฐานะที่เป็นการแสดงประเภทหนึ่งที่ไม่เป็นความลับ ลักษณะของการเผยแสดงของแรงงานนี้ยังสามารถพบได้ในการจัดการสำนักงานสมัยใหม่ โรงเรียน หรือแม้แต่ร้านค้าสะดวกซื้อด้วย

อย่างไรก็ตาม แม้ชีวิตส่วนตัวจะถูกสังคมแห่งมหรสพพรากแย่งเอาไป ภาพแทนของแรงปรารถนาปลอมๆ ถูกสร้างขึ้นมาแทนที่ เดอบอร์ดก็ยังคงเชื่อว่าปัจเจกชนจำเป็นต้องประดิษฐ์ทุกอย่างด้วยตัวพวกเขาเองในชีวิตประจำวันเพื่อที่จะบ่งบอกว่าพวกเขามีตัวตน ไม่ว่าจะป็นงานอดิเรก การไปพักผ่อน การพบปะเพื่อนฝูง เป็นต้น ทั้งนี้ประสบการณ์สามัญเหล่านี้ไม่อาจถูกเข้าใจในฐานะสิ่งที่มีคุณค่าด้วยการคำนวณทางคณิตศาสตร์หรือถูกเข้าใจด้วยกรอบคิดแบบวิทยาศาสตร์ เพราะมันเป็นประสบการณ์ที่ไร้นาม มีความยืดหยุ่นและอาจไม่ได้สำคัญ หากแต่ประสบการณ์ชีวิตสามัญเหล่านั้นเป็นหนทางที่ทำให้ปัจเจกชนได้หลีกเลี่ยงชีวการเมือง(biopolitics)ในระบบทุนนิยมได้

จากที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นนั้น คือสาระสำคัญของ Critique of Separation ที่พยายามสื่อสารให้ตระหนักถึงการมีชีวิตอยู่ภายใต้สังคมสมัยใหม่ของระบบทุนนิยม ภาพยนตร์ชิ้นนี้จึงมีลักษณะของการทำลายความสัมพันธ์ของภาพ เสียงพูด และ text(คำบรรยาย) ซึ่งทำให้ผู้แสดงในภาพยนตร์กลายเป็นผู้แสดงที่ไร้เสียง ไร้ตัวตน การตัดขาดความสัมพันธ์ของภาพ เสียงพูด และ text นี้เป็นไปเพื่อทำให้ผู้ชมหันกลับมาพิจารณาความเป็น subject ของผู้แสดง ในฐานะมนุษย์ที่ถูกกระทำ มนุษย์ที่ไม่อาจถ่ายทอดความทรงจำและประสบการณ์ของตนต่อใครได้ ทำให้ผู้ชมต้องกลับมาทบทวนความหมายของการดำรงอยู่ของพวกเขาเอง

ภาพที่ 6 Critique of Separation/ shot 1960 edited 1961/ 18 min /35mm

สรุปข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์

ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับวิทยานิพนธ์ประกอบไปด้วยข้อมูล 2 ชุด คือ ข้อมูลทางสังคมศาสตร์ที่ว่าด้วยเรื่องของพัฒนาการร้านค้าสะดวกซื้อและทุนนิยมความรู้ และข้อมูลทางศิลปกรรมที่ว่าด้วยเรื่องของความหมายของศิลปินและศิลปินในกรณีศึกษา สามารถสรุปใจความสำคัญได้ดังนี้

พัฒนาการร้านค้าสะดวกซื้อ เป็นข้อมูลที่บอกถึงลักษณะการพัฒนาร้านค้าขายแต่เดิมในประเทศไทยตามลักษณะของชีวิตความเป็นอยู่ตั้งแต่การค้าขายทางน้ำที่เป็นผลผลิตของตนเองจากพืชสวนไร่นา จนไปถึงการค้าขายสินค้าที่ผ่านพ่อค้าคนกลางที่นำเข้ามาจากต่างชาติ ที่นำไปสู่การขยายตัวของทำธุรกิจร้านค้า โดยมีปัจจัยต่างๆ เช่น การดำเนินงาน เงินทุน พื้นที่ สินค้า เป็นต้น คือร้านค้าปลีกดั้งเดิม เช่น ร้านโชห่วย เป็นต้น ร้านค้าปลีกสมัยใหม่ เช่น ห้างสรรพสินค้า (Department Store) ซูเปอร์เซ็นเตอร์ (Super Center / Hypermarket / Discount Store) ซูเปอร์มาร์เก็ต (Supermarket) ร้านค้าเงินสดและบริการตัวเอง (Cash&Carry) ร้านค้าเฉพาะอย่าง (Specialty Store) ร้านค้าประชันชนิด (Category Killer) ร้านค้าสะดวกซื้อ (Convenience Store) หรือ Minimart เป็นต้น และธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้อนี้เองที่กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตผู้คนในสังคมไทยที่ได้เปลี่ยนแปลงไปสู่การดำเนินชีวิตที่เร่งรีบมากขึ้น การที่มีช่วงเวลาพักของการทำงานสั้นลง ชีวิตที่อยู่นอกบ้านนานขึ้น เหล่านี้ทำให้การดำเนินการของร้านค้าสะดวกซื้อที่ให้จำหน่ายสินค้าที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน บริการที่รวดเร็ว การขยายสาขาไปทั่วแหล่งชุมชน หรือการให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง เป็นการตอบสนองชีวิตสมัยใหม่ได้เป็นอย่างดี และยังคงพัฒนาการดำเนินธุรกิจอยู่

ตลอดเวลาเพื่อตอบโจทย้ความต้องการของผู้คนในสังคมทุนนิยม ดังนั้นข้อมูลในส่วนนี้จึงช่วยทำให้เข้าใจถึงที่มาของระบบธุรกิจร้านค้าปลีกที่เกิดขึ้นในประเทศและลักษณะการดำเนินธุรกิจร้านค้าสะดวกซื้อ ที่มีเทคโนโลยี เงินและการตลาด ช่วยทำให้ธุรกิจสามารถดำเนินการไปได้อย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน ในการตอบสนองชีวิตของผู้คนสังคมในระบบทุนนิยมสมัยใหม่ของไทย

ทุนนิยมความรู้ ระบบทุนนิยมที่มีรัฐสวัสดิการ และการขยายตัวของระบบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยที่มากขึ้น ทำให้แรงงานพัฒนาตัวเองในด้านต่างๆมากขึ้นด้วยเช่นกันเช่นการใช้ความรู้ ความคิด ทักษะ การตัดสินใจและการทำงานเป็นทีม เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญของโลกแรงงานอุตสาหกรรม คือ 1.แรงงานไม่ได้ทำงานแต่เพียงการใช้ร่างกาย แต่แรงงานกลายเป็นแรงงานอวดถุกมากขึ้นคือ แรงงานที่ใช้ระบบความคิดสร้างสรรค์ในระบบการทำงานของตนเอง 2. ระบบการจ้างงานที่ไม่จำเป็นต้องจ้างงานเต็มเวลาในโรงงานอุตสาหกรรม ทั้งในภาคของการผลิตและภาคบริการ ทำให้แรงงานมีเวลาและสถานที่ทำงานที่ไม่แน่นอนตายตัว ซึ่งการเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ทำให้เกิดการวัดมูลค่าแบบเดิมที่ใช้เวลาในการทำงาน (labour-time) เป็นตัวชี้วัดจึงไม่สามารถใช้ได้อีกต่อไป โดยเฉพาะปัจจัย“ทุนมนุษย์”(human capital) ที่การผลิตกระจายลงไปในทุกมิติของการใช้ชีวิตประจำวัน และการเพิ่มขึ้นของมูลค่าที่เกิดจากองค์ประกอบที่เป็นอวดถุก ทำให้มูลค่าของภาคการผลิตอวดถุกสามารถเอาชนะภาคการผลิตอวดถุก ระบบทุนนิยมความรู้จึงเน้นการพัฒนา ระบบ “เศรษฐกิจแห่งความหลากหลาย” (economy of variety) ผ่านการแข่งขันกันทำที่มีหน่วยการผลิตขนาดเล็กลง เชื่อมต่อกันของระบบอินเทอร์เน็ตแบบเครือข่าย(network) และใช้เกณฑ์ของความรู้เป็นตัวชี้วัด ทำให้การเชื่อมต่อแรงงานของมนุษย์เกิดขึ้นได้จากทุกแห่งหน

เมื่อคุณสมบัติในระดับตัวตนของแรงงานคือทักษะของการคิดและการผลิตสร้างความรู้ คุณสมบัตินี้จึงกลายเป็นมูลค่าและเป็นหัวใจหลัก ในขณะที่ระบบทุนนิยมอุตสาหกรรมมุ่งเน้นการผลิตสินค้าที่มีมาตรฐานคล้ายคลึงกันและจำนวนมาก(mass production) ระบบทุนนิยมความรู้กลับปฏิเสธการผลิตและการบริโภคสินค้าที่เหมือนกัน แต่เน้นความแตกต่างหลากหลาย ยิ่งสินค้ามีความแตกต่างมากเท่าไร สินค้าตัวนั้นยังมีราคามากขึ้นเท่านั้น มูลค่าเกิดขึ้นผ่านการสร้างความรับรู้ ภาพลักษณ์ ความรู้สึก รวมถึงเรื่องเล่าที่น่าสนใจ ซึ่งเป็นองค์ประกอบของอวดถุกที่เป็นเรื่องของงานฝีมือ(craft)ที่เชื่อมโยงกับตัวตนที่มีอัตลักษณ์เฉพาะของผู้ผลิตมากกว่า การสร้างสรรค์ ซึ่งเป็นพลังและศักยภาพที่เข้ามาอยู่ในตัวมนุษย์ การผลิตจึงค่อยๆ

ถอยห่างจากระบบเครื่องจักรหรือทุนที่นายทุนถือครอง และเปลี่ยนมาตอบสนองความต้องการของมนุษย์ที่มีกลไกทางสังคมเป็นตัวขับเคลื่อนในระยะเวลาที่เร่งรีบมากขึ้นเรื่อยๆ พลังการสร้างสรรค์ของแรงงานเหล่านี้จึงไม่สามารถลดทอนลงให้เป็นการทำซ้ำ หรือเป็นการทำงานแบบอัตโนมัติอย่างเครื่องจักรในโรงงานอุตสาหกรรมได้ การทำความเข้าใจระบบทุนนิยมในยุคปัจจุบัน จึงเป็นการเชื่อมโยงความเป็นมาและระบบการดำเนินงานทั้งภาคการผลิตและภาคบริการของแรงงาน ที่เป็นใจความสำคัญของลักษณะการทำงานของแรงงานในสังคมปัจจุบัน

ความหมายของศิลปิน แนวความคิดเรื่องศิลปินคือบุคคลที่ทำศิลปะบริสุทธิ์ ไม่มุ่งในด้านการค้า หรือเปรียบเสมือนธาตุทองคำเนื้อบริสุทธิ์ ไม่ว่าจะทำการสิ่งใดสิ่งนั้นจะดีงามและเป็นศิลปะเสมอ ค่อยๆเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย ศิลปินไม่ได้สร้างสรรค์ศิลปะเพื่อความรู้สึกเพียงอย่างเดียว แต่ศิลปินสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเพื่อหารายได้เลี้ยงชีพ หรือเพื่อการยอมรับทางสังคมด้วย แม้ศิลปินจะเป็นบุคคลที่มีลักษณะที่เฉพาะไม่เหมือนใคร และใช้สื่อทางศิลปะในการนำเสนอความคิด ความรู้สึกของตนเอง แต่ด้วยสภาพสังคมทุนนิยมปัจจุบัน การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะของศิลปินนั้นยังต้องอาศัยปัจจัยต่างๆที่เชื่อมโยงการใช้ชีวิตประจำวันและสังคม การทำงานศิลปะไม่ได้ขึ้นอยู่กับเพียงอารมณ์และความรู้สึกที่บริสุทธิ์อีกต่อไป ศิลปินอาจทำงานศิลปะด้วยความทุกข์ยากจากผลกระทบทางสังคม หรือเลือกที่จะใช้ศิลปะในการต่อรองกับอำนาจรัฐ หรือแม้แต่การทำศิลปะเพื่อเลี้ยงชีพ เป็นต้น ศิลปินจึงไม่ใช่บุคคลที่ทำงานด้านศิลปะเพียงเพื่อตอบสนองตัวตนของศิลปินเท่านั้น แต่ผลงานศิลปะที่ศิลปินได้สร้างสรรค์ขึ้นยังเป็นทัศนคติต่อการมองโลก มองสังคมที่เป็นอยู่ เป็นเรื่องราวที่ตัวศิลปินต้องการถ่ายทอดจากประสบการณ์ชีวิต ซึ่งศิลปินจะสามารถสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเช่นนี้ได้ก็ต่อเมื่อศิลปินหันกลับมามองตัวตนและทำความเข้าใจว่าตนเองไม่ได้พิเศษไปกว่าคนอื่นๆในสังคม แม้ว่าความเชื่อตามขนบเดิมยังคงมีอยู่ แต่ความหมายหรือการนิยามคำว่าศิลปินนั้นค่อยๆขยับเข้าใกล้สิ่งที่เป็นความสามัญธรรมดาในความเป็นมนุษย์ทางสังคมมากยิ่งขึ้น

ศิลปินกรณีศึกษา การแสดงตัวตนของคนอีสานในพื้นที่สาธารณะในกรุงเทพฯ โดยติดตามอยู่หลังเวทีของคาราวานวงหมอลำ “เด่นชัย วงสามารต” ที่มาเปิดแสดงหมอลำในกรุงเทพฯ ในผลงาน *Liminal Zone*(2012-2013) ของ *ปิยะรัศมี ปิยะพงษ์วิวัฒน์* นี้เป็นการถ่ายทอดชีวิตแรงงานอีสานหลังเวทีและคนอีสานที่มาเที่ยวชมการแสดงหมอลำ ผลงานมุ่งสะท้อนเรื่องราวของแรงงานต่างถิ่นในภาคอีสานที่เข้ามาใช้ชีวิตแรงงานเพื่อทำมาหากินเลี้ยงตัวเองและครอบครัวในพื้นที่กรุงเทพฯ ที่ยังมีมิติของการพักผ่อน การปลดปล่อยตัวตน การใช้ชีวิตร่วมกันในพื้นที่

สาธารณะของคนอีสานที่เข้ามาทำงานในกรุงเทพฯด้วย ผลงานนี้ทำให้ผู้ชมได้เห็นถึงแง่มุมของ
 แรงงานพลัดถิ่นที่ได้ย้ายตัวตนเข้ามาใช้ชีวิตในเมืองหลวง การใช้ชีวิตแรงงานในระบบทุนนิยมที่มี
 เวลาเป็นเรื่องที่สำคัญ ย่อมต้องใช้ทักษะ ความรู้ เพื่อให้ตนเองอยู่รอดอยู่ในสังคม ผลงาน Liminal
 Zone จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งของผลงานศิลปะที่ศิลปินได้หยิบยกเรื่องราวทางสังคมปัจจุบันมานำเสนอ
 Guy Debord (1931-1994) Critique of Separation(1961) เป็นภาพยนตร์ที่มีความยาว 18 นาที ของกิ
 เดอบอร์ด ที่ได้ใช้ฟิล์มขาว (newsreel footage) ภาพถ่ายหน้าปกนิตยสาร ภาพถ่ายสถานที่ ภาพผู้คน
 ที่ถูกนำมาถ่ายใหม่ ภาพวิวของเมืองปารีสและบริเวณใกล้เคียง รวมถึงคลิปที่ถ่ายตัวเอง เพื่อนๆ
 และคนรักของเขาในคาเฟ่และตามท้องถนนเข้ามาใช้ในภาพยนตร์ เพื่อแสดงถึงสาระของสังคมที่มี
 เจือปนไขการผลิตแบบสมัยใหม่ ที่มีอำนาจในการกำกับความรู้สึกและแรงปรารถนาของผู้คนใน
 สังคมสมัยใหม่ ที่มุ่งผลิตภาพแทนของความสุข ภาพแทนของชีวิต มันคือการดำรงอยู่ของผู้คน
 ภายใต้ลัทธิทุนนิยม ที่ซึ่งชีวิตและสาระสำคัญในการดำรงชีวิตได้ถูกตัดขาดออกจากกัน และถูก
 นำเสนอด้วยภาพแทนในฐานะบางสิ่งๆในชีวิต เนื้อหาความคิดเรื่อง“สังคมแห่งมหรสพ”นี้ อยู่ใน
 หนังสือ *Society of the Spectacle* และได้ถูกถ่ายถอดออกมาเป็นภาพยนตร์นี้ ซึ่งเดอบอร์ดเป็นผู้
 กำกับภาพยนตร์เรื่องนี้เอง ซึ่งเป็นความตั้งใจของเดอบอร์ดที่ทำให้ลักษณะของการจัดจังหวะ
 ดังกล่าวนี้นำลายขนบของภาพยนตร์และสารคดี กล่าวคือ เดอบอร์ดกำลังทำลายความสัมพันธ์ของ
 ภาพ เสียงพูด และคำบรรยาย(subtitle) และเขาได้ทำให้การทำลายความสัมพันธ์ที่ไม่เป็นเอกภาพนี้
 เป็นถ้อยแถลงของการวิจารณ์ในตัวเอง สิ่งที่เกิดขึ้นในภาพยนตร์ของเดอบอร์ดทำให้เกิดการ
 ทบทวนถึงรูปแบบและสาระสำคัญของการดำรงอยู่ของผู้คนในสังคมนั้นๆ เมื่อผู้ชมได้
 ชมภาพยนตร์ชิ้นนี้จึงมีลักษณะของการทำลายความสัมพันธ์ของภาพ เสียงพูด และ text(คำบรรยาย)
 ซึ่งทำให้ผู้แสดงในภาพยนตร์กลายเป็นผู้แสดงที่ไร้เสียง ไร้ตัวตน การตัดขาดความสัมพันธ์ของภาพ
 เสียงพูด และ text(คำบรรยาย)นี้เป็นไปเพื่อทำให้ผู้ชมหันกลับมาพิจารณาความเป็น subject ของผู้
 แสดง ในฐานะมนุษย์ที่ถูกกระทำ มนุษย์ที่ไม่อาจถ่ายทอดความทรงจำและประสบการณ์ของตนต่อ
 ใครได้ ให้กลับมาทบทวนความหมายของการดำรงอยู่ของพวกเขาเองด้วย ภาพยนตร์ชิ้นนี้จึงเป็น
 ตัวอย่างที่สำคัญของรูปแบบของการทำลายความสัมพันธ์ของการรับรู้ของผู้ชม เพื่อนำไปสู่
 จุดมุ่งหมายตามที่ศิลปินได้พยายามสร้างขึ้นตามเนื้อหาทางสังคมที่หยิบยกมานำเสนอ

บทที่ 3

วิธีวิทยา

บทที่ 3 นำเสนอวิธีวิทยา ซึ่งรวมไปถึงกระบวนการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ จากการพัฒนาวรรณกรรมในบทที่ 2 ข้าพเจ้าได้วิเคราะห์ข้อมูลเรื่องแรงงานในระบบทุนนิยม จนเกิดความเข้าใจในระดับหนึ่ง แต่ถึงอย่างไรข้าพเจ้าก็ยังคงเป็นคนนอก ไม่มีความเข้าใจในเรื่องแรงงานที่เกิดขึ้นภายในร้านค้าสะดวกซื้อในทางปฏิบัติ จึงได้ออกแบบวิธีการเรียนรู้ นั่นคือ การลงพื้นที่จริง เพื่อที่จะกลายเป็นคนใน ข้าพเจ้าจึงเลือกพื้นที่ร้านค้าสะดวกซื้อ นั่นก็คือ ร้านเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) เพื่อเรียนรู้ ศึกษาและทำความเข้าใจในเรื่องแรงงานภายใต้บริบทของร้านค้าขายปลีก ที่พัฒนาตัวเองทันต่อยุคสมัยและสังคมปัจจุบันที่สัมพันธ์กับระบบทุนนิยมทั้งในสังคมเมืองและสังคมชนบท ด้วยการค้าปลีกที่จำหน่ายสินค้าอุปโภคบริโภคที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน เน้นความสะดวกสบาย ความรวดเร็วให้ทันต่อสภาพเวลาที่เร่งรีบ การบริการที่เสมือนลูกค้าคือพระเจ้า ทำเลที่ตั้งตามหัวมุมในทุกๆพื้นที่ เปิดให้บริการตลอด 24 ชั่วโมง และด้วยการลงทุนในการขยายสาขาที่มีถึงประมาณ 10,000 สาขาในประเทศไทย การลงพื้นที่ในร้านเซเว่นอีเลฟเว่นจึงเป็นข้อมูลความรู้ที่สำคัญประการหนึ่งในวิทยานิพนธ์ชุดนี้ โดยความรู้ชุดนี้เป็นทั้งแรงบันดาลใจ เป็นทั้งข้อมูลเชิงประจักษ์ เป็นทั้งต้นเรื่องของสาระสำคัญในการพัฒนาการสร้างสรรค์ผลงานทางศิลปะ การเข้าสู่กระบวนการและขั้นตอนการสร้างสรรค์ทางศิลปะของวิทยานิพนธ์ชุดนี้เป็นการสร้างสรรค์ที่เชื่อมโยงและสัมพันธ์เชิงปฏิบัติการต่อกัน ทั้งแนวคิด เทคนิควิธีการ รวมไปถึงรูปแบบทางทัศนศิลป์

โดยสรุปวิธีวิทยาแบ่งออกเป็น

3.1 ลงพื้นที่ภาคสนาม

3.2 การสังเคราะห์

3.3 การสร้างสรรค์ผลงาน

3.1 ภาคสนาม

ร้านค้าสะดวกซื้อ(7-Eleven) รหัสร้าน 06296 เขตการไฟฟ้าบางขุนเทียน

ข้าพเจ้าจะอธิบายลักษณะการทำงานที่ข้าพเจ้าได้ลงพื้นที่อย่างภาพรวมทั้งตอนที่เป็
พนักงานเพียงเพื่อสำรวจหาความเป็นไปได้ในการลงพื้นที่เพื่อทำวิจัย และลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูล
เพื่อให้ผู้อ่านได้เข้าใจลักษณะของการทำงานและพัฒนาการของเหตุการณ์ในการทำงานต่างๆ
จากนั้นข้าพเจ้าค่อยลงลึกทั้งในเรื่องภาระงานต่างๆ ขั้นตอนการ รวมถึงภาพรวมขององค์กร

3.1.1 การสมัครงาน

เย็นวันหนึ่งหลังจากกลับจากการเรียน ข้าพเจ้าก็ตัดสินใจเข้าไปถามพนักงานในร้านสะดวก
ซื้อ ในสาขาที่ใกล้บ้านข้าพเจ้ามากที่สุด ว่ามีรับสมัครพนักงานอยู่หรือไหม พนักงานกล่าวว่ามีแบบ
พนักงานทำงานประจำ แต่ถ้าอยากคุยกับผู้จัดการก็ได้ ผู้จัดการอยู่พอดี ข้าพเจ้าจึงได้คุยกับผู้จัดการ
ร้าน โดยผู้จัดการถามคำถามกับข้าพเจ้าเป็นข้อๆด้วยปากเปล่า ยกตัวอย่างเช่น 1.เรียนจบอะไร 2.เคย
ทำงานอะไรมา 3. บ้านอยู่ไหน 4.ทำไมอยากมาทำที่นี่(ร้านสะดวกซื้อ) 5.อายุเท่าไร เป็นต้น ซึ่งเมื่อ
ถามตอบได้สักพัก ก็ถามด้วยคำถามประมาณว่า ไหวแน่นอนะ ที่นี้ทำงานหนักมากนะ ค่าแรงไม่มาก
นะ แต่ข้าพเจ้าก็ตอบกลับไปในลักษณะที่ต้องการทำงานนี้มากๆ ไม่เกี่ยงค่าแรง ไม่หวั่นงานหนัก
สุดท้ายผู้จัดการได้ขอเบอร์โทรศัพท์ติดต่อแล้วบอกว่าจะติดต่อกลับมา

ผ่านไปประมาณเกือบอาทิตย์ ผู้จัดการที่เคยคุยด้วยวันนั้นก็โทรติดต่อกลับมาแจ้งว่า ตกลง
ว่ารับทำงานแล้ว ให้เข้ามาลองทำงาน แต่ยังไม่ให้เป็นพนักงานประจำ ให้ทำแบบพนักงาน part-
time ไปก่อน โดยได้ชั่วโมงละ 36 บาท ข้าพเจ้าตอบตกลงถึงแม้จะมีอาการว่าอยากขอเพิ่มเงินราย
ชั่วโมงมากกว่านั้นอีกหน่อยก็ตาม ข้าพเจ้าถามว่าต้องใช้เอกสารอะไรติดไปสำหรับสมัครงานบ้าง ผู้
จัดการก็ตอบกลับมามากี่เอกสารสมัครงานต่างๆ ไป มีสำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน
สำเนาวุฒิการศึกษา รูปถ่าย 2 รูป แต่เรื่องวุฒิการศึกษาของข้าพเจ้าให้หาวุฒิที่ต่ำกว่า ป.ตรีมาได้ไหม
(ซึ่งคือวุฒิ ป.ว.ช.) ข้าพเจ้าเกิดความสงสัยว่าทำไมไม่ใช้วุฒิป.ตรี เพราะที่ทำงานในหลายๆที่มีเกณฑ์
รับวุฒิการศึกษาของคนที่จะเข้าไปสมัครงานด้วยซ้ำ เช่น ต้องไม่ต่ำกว่า ป.ตรี เป็นต้น แต่ข้าพเจ้า
ไม่ได้ถามกลับไปว่าทำไม ไม่ได้แต่ตอบว่าได้ละ จากนั้นผู้จัดการก็บอกว่าต้องใส่เสื้อฟ้าอย่างไรในวัน
มาทำงานวันแรก ใส่เสื้ออะไรมาก่อนก็ได้ กางเกงสีดำ ถุงเท้าสีดำ รองเท้าสีดำ ส่วนเสื้อฟอร์มให้มา
รับในวันทำงาน

3.1.2 การทำงาน

ตุลาคม-พฤศจิกายน พ.ศ. 2557

วันแรก ข้าพเจ้าได้ทำงาน 4 ชั่วโมง ในช่วงเช้า เริ่ม 8.00 น. ถึง 12.00 น. งานวันแรกเป็นการสอนโดยคร่าวๆว่า พนักงานที่นี่มีหน้าที่ต้องทำอะไรบ้าง ที่สำคัญที่สุดคือการบริการลูกค้า การพูดจาให้ไพเราะกับลูกค้า ข้าพเจ้าได้เริ่มทำอะไรที่ง่ายๆ เช่น การเติมของที่ขาดในชั้นวางสินค้า การจัดเรียงสินค้า ช่วงยกสินค้าลงมาจากสต็อกชั้นบน กวาดและถู ภายในร้านและนอกร้าน เปลี่ยนถุงขยะหน้าร้าน สำหรับพนักงานใหม่จะไม่ถูกสอนให้ยืนที่เคาน์เตอร์ หรือ รับสินค้าต่างๆที่มาส่งภายในร้าน จะสอนเพียงหลักการทำงานคร่าวๆเท่านั้น และพนักงานก็ไม่สามารถรู้ได้ว่าเมื่อไรจะได้รับการฝึกให้ทำงานในภาระที่มาก ทุกอย่างล้วนอยู่ในการตัดสินใจของผู้จัดการร้าน ในส่วนของเพื่อนร่วมงาน มีเพียงการถามว่าชื่ออะไร บ้านอยู่ไหน เคยเป็นทำงานแบบนี้มาก่อนหรือเปล่า และมีการบอกเล่าเรื่องการทำงานเพียงเล็กน้อย ยังไม่มีการเข้ามาทำการรู้จักแบบสนิทชิดเชื้อ

ในวันแรก ข้าพเจ้ามาถึงร้านก่อน 8.00 น. ประมาณ 15 นาที และกลับออกจากร้านประมาณ 13.30 น. เท่ากับว่า วันแรกข้าพเจ้าทำงานทั้งหมด 5 ชั่วโมงครึ่ง อีกเรื่องคือข้าพเจ้าไม่ได้กรอกใบสมัครงาน แต่ยื่นเอกสารให้ที่ต้องใช้ในการสมัครงานก็เสร็จขั้นตอนการสมัครงานแล้ว

อาทิตย์แรก ในวันที่ 2-3 ข้าพเจ้ายังคงได้ทำในช่วงเช้า เหมือนวันแรก และลักษณะงานไม่ต่างกันมากนัก แต่มีเพื่อนร่วมงานเข้ามาคุยด้วยมากขึ้น และคล่องมากกว่าเดิม พอเข้าวันที่ 4 ข้าพเจ้าก็เริ่มได้ทำงานเต็มวัน ก็คือ ทำงานครบ 8 ชั่วโมงต่อ 1 วัน ภาระงานที่ได้รับก็มากขึ้นด้วย ผู้จัดการเริ่มให้เพื่อนร่วมงานเข้ามาสอนว่าในแต่ละวันของแต่ละช่วงเวลาต้องทำอะไรบ้าง ดูแลส่วนไหน มีใครทำรอบเดียวกับเราบ้าง แต่ในส่วนของภาระงานที่สำคัญๆเช่นเซ็นเอกสารรับสินค้า สั่งสินค้า หรือยืนหน้าเคาน์เตอร์ ข้าพเจ้ายังไม่ได้รับภาระเหล่านั้นอย่างเต็มตัว มีเพียงให้สังเกตจากเพื่อนร่วมงานว่าต้องทำอะไร เป็นไปในลักษณะของการสอนปากเปล่า ยังไม่ให้เป็นปฏิบัติจริง พอเข้าวันที่ 5-6 ข้าพเจ้าก็ได้รับภาระทำงานเต็มวันช่วงบ่าย คือ 13.30 – 22.30 น. การทำงานของข้าพเจ้าเริ่มคล่องขึ้น เข้าใจเทคนิคมากขึ้น เพื่อนร่วมงานสนิทกันมากขึ้น

เดือนแรก (ตุลาคม 2557) ข้าพเจ้าได้รับการงานในช่วงบ่าย(กะบ่าย)เป็นส่วนมาก มีบางวันที่ได้รับการงานในช่วงเช้า(กะเช้า) ยังไม่ได้รับการงานในช่วงกลางคืน(กะดึก) ข้าพเจ้าทำงานอาทิตย์ละ 6 วัน ได้หยุดทำงาน 1 วัน วันหยุดงานที่ได้รับจะไม่เหมือนกันในแต่ละสัปดาห์ พนักงานไม่สามารถขอวันหยุดเองได้ ข้าพเจ้าเริ่มได้ยืมคิดเงินให้กับลูกค้าน้ำเคาน์เตอร์ เริ่มให้บริการเคาน์เตอร์เซอร์วิสแก่ลูกค้า และสามารถเซ็นรับสินค้าที่มาส่งภายในร้านได้แล้ว กับเพื่อนร่วมงานก็สนิทกันมากขึ้นพูดจากหยอกล้อกันได้ และเริ่มมีการชวนกันไปกินข้าวพร้อมกันในช่วงพัก มีเพื่อร่วมงานคนหนึ่งกล่าวกับข้าพเจ้าว่า ข้าพเจ้าได้รับการหน้าที่ต่างๆเร็วกว่าพวกเขาที่มาทำรุ่นแรกๆมาก สำหรับเขาว่าจะได้รับการสอนให้เรียนรู้เรื่องต่างๆนานาเป็นเดือนๆ ซึ่งข้าพเจ้าก็ได้แต่ตอบกลับไปทำนองว่า เพราะไม่มีคนทำ พี่เขาเลยต้องสอนงานให้เราหรือเปล่า ซึ่งมันเป็นเรื่องจริงที่ว่า พนักงานในร้านเข้าๆออกๆบ่อย ในที่นี้หมายถึงมีคนเข้ามาสมัครงานแต่ทำงานไม่กี่วันก็ออก ทำให้ครบเดือนก็ออก ข้าพเจ้าคิดว่าอาจเป็นเพราะเหตุนี้ข้าพเจ้าจึงได้รับการงานที่ไวกว่าพนักงานรุ่นก่อนๆในการเรียนรู้งาน เพื่อให้สามารถทำงานในหลายๆด้านได้ ทั้งคิดเงิน ทั้งเติมสินค้า รับสินค้า เป็นต้น

เงินเดือนเดือนแรกของข้าพเจ้า เมื่อเทียบกับชั่วโมงจริงในการทำงาน ผู้จัดการคิดชั่วโมงในการทำงานน้อยกว่าเป็นสิบชั่วโมง เนื่องจากเป็นเดือนแรก ข้าพเจ้าจึงไม่ได้สอบถามวิธีการคิดเงินเป็นรายชั่วโมงกับผู้จัดการ ได้เก็บความสงสัยเอามาถามกับเพื่อนร่วมงานที่ทำงานมานาน และได้คำตอบว่า ไม่ว่าจะทำงานกี่ชั่วโมง เขาก็จะคิดให้เพียง 8 ชั่วโมงเท่านั้น ดังนั้นอย่าไปคิดมาก และวันหลังก็พยายามรีบเคลียร์งานของตัวเองให้เสร็จไวๆ จะได้ไม่ต้องกลับคิดมาก เพราะทำมากชั่วโมงก็ไม่ได้เงินตามชั่วโมงหรอก ข้าพเจ้าจึงถามกลับว่าแล้วยังไงถึงจะเรียกว่าได้โอที เพื่อนร่วมงานจึงตอบว่าเมื่อผู้จัดการให้มาทำก่อนเวลาหรือนานเกินเวลาและผู้จัดการต้องพูดว่า จะคิดเงินเป็นโอทีให้ เมื่อนั้นเราถึงจะได้โอที ค่าโอที ก็คือ ชั่วโมงละ 50 บาท เดือนแรกข้าพเจ้าได้แรงงานชั่วโมงละ 37 บาท

เดือนที่สอง (พฤศจิกายน 2557) เดือนนี้ข้าพเจ้ายังคงได้รับการงานในช่วงบ่าย(กะบ่าย)เป็นส่วนมาก และได้รับการงานในช่วงกลางคืน(กะดึก) ข้าพเจ้ายังทำงานอาทิตย์ละ 6 วัน ได้หยุดทำงาน 1 วันเหมือนเดิม วันหยุดงานที่ได้รับจะไม่เหมือนกันในแต่ละสัปดาห์ เดือนนี้ข้าพเจ้าได้ลองขอหยุดในวันที่ข้าพเจ้าต้องการหยุดได้ 1 วัน การทำงานต่างๆเริ่มเข้าที่เข้าทาง ข้าพเจ้าเริ่มทำงานได้คล่องโดยไม่ต้องถามผู้จัดการร้านหรือพนักงานที่เป็นพนักงานก่อนหน้ามากนัก กับเพื่อนร่วมงาน

ก็สนิทสนมกันมากขึ้น กินข้าวพร้อมกัน น้ดกลับบ้านพร้อมกัน กับลูกค้านั้น ลูกค้ำที่เข้ามาซื้อของที่ร้านก็เริ่มจำหน้าได้ ข้าพเจ้าเริ่มจับจุดของลูกค้ำเจ้าประจำได้ว่าเข้ามาในร้านจะเลือกซื้ออะไร และนำสินค้าไปโรมชั่นแบบไหนลูกค้ำคนนี้ถึงจะซื้อ

เงินเดือน เดือนนี้ ผู้จัดการร้าน เพิ่มค่าแรงรายชั่วโมงเป็นชั่วโมงละ 39 บาท แต่ห้ามเอาค่าแรงงานนี้ไปบอกเพื่อนพนักงานด้วยกัน เพราะผู้จัดการร้านบอกว่า จริงๆแล้วเขาจะขึ้นค่าแรงงานให้พนักงานปีละ 1 บาท

มกราคม – พฤษภาคม พ.ศ. 2558

เดือนที่สาม(มกราคม 2558) ร้านปิดทำการเนื่องจากร้านเดิมหมดสัญญาเช่าร้าน และได้ย้ายร้านไปอีกที่หนึ่งที่อยู่ไม่ไกลจากกันมากนัก เดือนนี้ข้าพเจ้าได้ถูกเรียกไปช่วยกันจัดเรียงสินค้าก่อนเปิดร้านด้วย ซึ่งถือว่าเป็นการเริ่มต้นใหม่ของสาขาใหม่เลยทีเดียว ร้านมีขนาดใหญ่และกว้างขวางขึ้น มีชั้นวางเพิ่มมากขึ้น มีสินค้าเพิ่มมากขึ้น

ในเดือนนี้พนักงานประจำของร้าน และพนักงาน part-time ที่ยังไม่หนีหายไปไหนได้รับเงินเดือนเป็นจำนวนครึ่งหนึ่งของจำนวนเต็มที่ควรได้ในเดือนนี้

เดือนที่สี่(กุมภาพันธ์ 2558) ข้าพเจ้าได้เรียนรู้ลักษณะของการทำงานในร้านค้าสะดวกซื้อที่ครบเกือบรอบด้าน ผู้จัดการได้ส่งข้าพเจ้าไปอบรมสำหรับพนักงานใหม่ ได้รู้ขั้นตอนการให้บริการ การจัดเรียงสินค้า การวางสินค้าประเภทต่างๆ กฎระเบียบของพนักงานในขณะปฏิบัติงาน ในขณะปฏิบัติต่อลูกค้ำ และการคิดคำนวณรายได้ของร้านต่อเดือน ว่าในแต่ละวันยอดการขายได้เท่าไร ในแต่ละเดือนมีการตัดจ่ายเท่าไร ออกิตแต่ละเดือนเท่าไรห้ามเกินเท่าไร รวมถึงได้รับการให้สั่งสินค้าเข้าร้านด้วย กับเพื่อนร่วมงานมีความสนิทกันมากขึ้น เริ่มมีการพูดคุยขึ้นเรื่องส่วนตัวมากขึ้น มีความสัมพันธ์ต่อกันด้วยดี รวมถึงความสัมพันธ์กับผู้จัดการร้านด้วย ที่สนิทกันมากขึ้น เดือนนี้มีพนักงานใหม่เพิ่มขึ้นอีก 1 คน ผู้จัดการได้มอบหมายให้ข้าพเจ้าได้สอนงานเบื้องต้นให้กับพนักงานใหม่คนนี้ด้วย

ถึงแม้จะได้รับภาระงานมากขึ้น แต่ไม่มีผลต่อเงินรายชั่วโมงที่ได้รับ ข้าพเจ้ายังคงได้เงินรายชั่วโมงเท่าเดิม และทำงานหนักมากขึ้นกว่าเดิม

เดือนที่ห้า (มีนาคม 2558) เรื่องภาระการทำงานเริ่มคล่องตัวมากขึ้น ข้าพเจ้าเริ่มจับเทคนิคการทำงานให้สบายและรวดเร็วได้มากขึ้น โดยรวมของการทำงานไม่มีปัญหาอะไร แต่ข้าพเจ้าเริ่มมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน ที่เริ่มแบ่งกลุ่มระหว่างพนักงานใหม่ พนักงานเก่า เริ่มมีการพูดคุยที่ประชดประชันมากขึ้นกับข้าพเจ้าในเรื่องเป็นลูกรักของผู้จัดการ หรือคิดว่าข้าพเจ้าพยายามสร้างกลุ่มใหม่ โดยสอนพนักงานใหม่เอง ทำให้ข้าพเจ้าเกิดสภาวะที่ไม่สามารถเข้าใจได้ว่าเกิดอะไรขึ้น และที่สำคัญที่สุด อาการที่เปลี่ยนแปลงไปจากที่รักใคร่กันกลายเป็นเหมือนศัตรูที่เพื่อนร่วมงานแสดงต่อข้าพเจ้านั้นรวดเร็วมาก ส่งผลต่อความรู้สึกของข้าพเจ้าในการมาทำงานที่นี้ยิ่ง

ข้าพเจ้าได้ขึ้นเงินรายชั่วโมงจากชั่วโมงละ 39 บาท เป็นชั่วโมงละ 41 บาท และผู้จัดการร้านเริ่มพูดชักชวนให้เป็นพนักงานประจำ เปลี่ยนจากการได้เงินเป็นรายชั่วโมงเป็นเงินเดือนแทน แต่ข้าพเจ้าปฏิเสธ

เดือนที่หก (เมษายน 2558) สำหรับการทำงานของข้าพเจ้าเป็นไปได้อย่างไม่ค่อยราบรื่นนัก เนื่องจากเมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน งานที่เคยช่วยกันทำก็กลายเป็นข้าพเจ้าทำแต่เพียงผู้เดียว ในเวลาที่ผู้จัดการอยู่ ทุกคนจะช่วยเหลือและทำงานในหน้าที่ของตนเองได้ดี แต่เวลาหลังผู้จัดการกลายเป็นฝ่ายที่ต้องทำงานในหน้าที่ต่างๆเองเพียงคนเดียว หากข้าพเจ้าไม่ทำก็จะมีผลมาถึงเราเช่น ถ้าคิดเงินช้า ไม่สนใจลูกค้า ก็ทำให้มีลูกค้าต่อแถวรอคิดเงินยาวทำให้อาจเกิดการร้องเรียนได้ หรือถ้าไม่จัดเรียงสินค้าให้เสร็จโดยเร็ว ก็จะทำให้งานส่วนอื่นๆได้ลงมือทำช้าออกไป ซึ่งจะส่งผลให้ข้าพเจ้าเลิกงานช้าไปอีก หรือถ้าเราไม่สนใจขายสินค้าก็ทำให้ยอดขายสินค้าส่วนที่เหลือตกไปอยู่กับพนักงานช่วงต่อไปซึ่งก็จะมีปัญหาตามมาได้อีก เรื่องราวเหล่านี้ทำให้ข้าพเจ้าต้องขอเข้าพบผู้จัดการ เพื่อแจ้งเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น เมื่อผู้จัดการทราบก็ได้ดำเนินการเรียกพนักงานแต่ละคนเข้าไปคุยที่ละคนโดยไม่ให้แต่ละคนรู้ตัว และดักเตือนในแต่ละส่วนที่ทำให้เกิดผลเสียต่อการทำงาน การเรียกพนักงานเข้าพูดคุยนั้นข้าพเจ้าไปทราบก่อนล่วงหน้าจนพบว่า มีพนักงานลาออกในเวลาใกล้เคียงกันถึง 3 คน จึงสอบถามกับผู้จัดการว่าเกิดอะไรขึ้น ผู้จัดการได้เล่าให้ข้าพเจ้าฟังว่าผู้จัดการได้เรียกพบตนเองคนแรกมีอาการก้าวร้าว ไม่พอใจที่เรียกมาพูดคุยในเรื่องการทำงานและกิริยามารยาท จึงขอลาออกเอง ส่วนอีกสองคนนั้นลาออกตามเพื่อน ซึ่งส่งผลให้เกิดช่วงขาดพนักงานในการทำงาน ถึงขนาดเหลือพนักงานในกะเพียงคนเดียว นั่นก็คือ

ข้าพเจ้าที่ทำงานร่วมกับผู้จัดการร้าน เหตุการณ์ยังไม่จบเพียงเท่านั้น พนักงานที่ลาออกไปยังกลับมา ก่อความภายในร้านอีกหลายครั้ง โคนตั้งใจให้ข้าพเจ้าเป็นพนักงานที่ให้บริการและคิดเงิน มีการโยน สินค้า และชู่จะโทรร้องเรียนกับทางสำนักงานใหญ่ จนสุดท้ายผู้จัดการต้องเรียกข้าพเจ้าเข้าไปคุย แล้วแจ้งกับข้าพเจ้าในทำนองที่ว่า ตัวเขาเข้าใจว่าเกิดอะไรขึ้นและตัวข้าพเจ้าไม่ใช่ฝ่ายผิดเลย เพียงแต่ผู้จัดการร้านไม่อยากจะเกิดการร้องเรียนไปถึงสำนักงานใหญ่ ดังนั้นจึงอยากให้ข้าพเจ้ามา ทำงานในบางวัน หรือในวันที่มีคนขาดจริงๆ หรือก็คือเลิกจ้างข้าพเจ้านั่นเอง

ข้าพเจ้าได้เงินรายชั่วโมงละ 41 บาท เดือนนี้ได้ค่าชยันเพิ่มอีก 500 บาท นอกเหนือจาก เงินเดือน

เดือนเจ็ด (พฤษภาคม 2558) ข้าพเจ้าได้มาทำงานเป็นบางวันตามวันที่คนขาดจริงๆ จนผ่านไปได้สองสัปดาห์ ข้าพเจ้าก็ขอเข้าพบกับผู้จัดการร้านและขอลาออกจากงานเอง ข้าพเจ้าได้ ค่าแรงชั่วโมงละ 41 บาทเช่นเดิม ผู้จัดการร้านให้เงินเพิ่มอีก 500 บาท บอกกับข้าพเจ้าว่า ค่าทำงานดี

3.1.1 มาตรฐานพนักงานร้าน

1.) จุดเด่นของเรา

- สินค้าและบริการหลากหลาย
- บริการรวดเร็วเป็นกันเอง
- ราคาสมเหตุสมผล
- สะดวกทุกที่ทุกเวลา
- การส่งเสริมการขายที่น่าสนใจ
- ร้านสะอาด สว่าง เย็นสบาย

2.) การแต่งกายของพนักงาน

ผู้หญิง

- แต่งทรงผมให้เรียบร้อย หากผมยาวให้รวบหรือมัดผมไปไว้ด้านหลังให้เรียบร้อย ไม่ใช่ก๊ีบที่มีสีสั้นจนเกินไป
- สามารถแต่งหน้า ทาริมฝีปากได้ แต่ไม่ควรดูฉูดฉาดจนเกินไป
- ใส่เสื้อฟอร์มทุกครั้งที่เข้าปฏิบัติงาน พร้อมติดป้ายชื่อพนักงานให้เรียบร้อย
- ใส่กางเกงผ้าสีด้า
- ถุงเท้าสีด้า
- รองเท้าสีด้า
- ไม่นอนุญาตให้ทาสีเล็บไปว่ากรณีใดๆ

ผู้ขาย

- จัดแต่งทรงผมให้เรียบร้อย ไม่ไว้ผมยาว
- ใส่อีเสื้อฟอร์มทุกครั้งที่เข้าปฏิบัติงาน พร้อมติดป้ายชื่อพนักงานให้เรียบร้อย
- ใตู่กางเกงผ้าสีด้า
- ถุงเท้าสีด้า
- รองเท้าสีด้า

3.)การบริการ

Friendly Service (บริการที่เป็นมิตร) เป็นสิ่งที่พนักงานควรคำนึงในการให้บริการ คือ

1. การทักทายลูกค้า
2. กิริยาสุภาพ
3. การเอาใจใส่
4. ความกระตือรือร้น
5. ความรับผิดชอบ

คำกล่าวพื้นฐานสำหรับพนักงานร้าน

1. สวัสดีครับ/ค่ะ
2. รับ...(สินค้า)...เพิ่มใหม่ครับ/ค่ะ
3. กรุณารอสักครู่ ครับ/ค่ะ
4. ขอโทษครับ/ค่ะ ที่ทำให้เสียเวลา
5. ขอขอบคุณครับ/ค่ะ โอกาสหน้าเชิญใหม่ ครับ/ค่ะ

ขั้นตอนหลักการบริการต้องปฏิบัติ

1. Plus Sale (การแนะนำและขายสินค้าเพิ่มเติมของพนักงาน)
2. คิคราคาสินค้าทั้งหมด,ขานยอดเงินรวมถูกต้อง
3. ขานรับเงินหรือถ้าลูกค้าใช้บัตรแนะนำให้ลูกค้าแตะบัตร
4. ขานเงินทอน(กรณีใช้บัตรต้องแจ้งยอดคงเหลือ)
5. ส่งมอบสินค้าและเงินทอนพร้อมใบเสร็จ

6. การกล่าวคำขอบคุณและกล่าวคำเชิญชวน

4.)ลักษณะของสินค้า

สินค้าภายในร้านแบ่งออกเป็น 2 ประเภทด้วยกัน คือ

1. สินค้าประเภท ของกิน เช่น อาหารพร้อมทาน(Fresh) เครื่องดื่ม(Re-Fresh) อาหารแปรรูป (Process Food)
2. สินค้าประเภท ของใช้ เช่น สินค้าอุปโภค(Non Food) หนังสือ สื่อบันเทิง หนังสือพิมพ์ สินค้าพิเศษ

5.)ลักษณะงาน

แคชเชียร์

หน้าที่หลัก

1. บริการลูกค้า : พนักงานที่ได้รับหน้าที่แคชเชียร์ มีหน้าที่คอยตอบคำถามด้านบริการและสินค้าต่างๆภายในร้าน เช่น ด้านการบริการด้านเคาน์เตอร์เซอร์วิสต่างๆ หรือสินค้าเฉพาะที่ลูกค้าต้องการว่ามีขายไหม เป็นต้น
2. คิคราคาสินค้า : การคิคราคาสินค้า ต้องทำด้วยความรวดเร็วและถูกต้อง พร้อมกับนำสินค้าใส่ถุงครบตามรายการที่ลูกค้าซื้อ เพราะถ้าพนักงานใส่สินค้าไปครบแต่คิดเงินเต็มจำนวน อาจทำให้เกิดเรื่องราวระหว่างลูกค้าได้ เช่น ลูกค้าอาจคิดว่าพนักงานจงใจไม่ใส่สินค้านั้นๆแล้วคิดเงิน หรืออาจคิดว่าพนักงานในร้านโกงด้วยการนำสินค้านั้นเอามาเป็นของตน เป็นต้น
3. เก็บรักษาเงิน : พนักงานที่ทำหน้าที่แคชเชียร์ต้องตรวจสอบจำนวนเงินที่ได้รับจากลูกค้า และจำนวนเงินทอนที่จะมอบให้กับลูกค้าอย่างถูกต้อง ไม่ขาด ไม่เกิน หากเงินในแคชเชียร์เครื่องไหนพบว่ามีจำนวนเงินขาดไปเกิน 20 บาท พนักงานคนนั้นก็ต้องรับผิดชอบตามจำนวนที่ขาดไป หรือในร้านที่ข้าพเจ้าลงพื้นที่ กรณีที่เงินในเครื่องขาดไป แก้ไขด้วยการหารจำนวนพนักงานทั้งหมดในขณะนั้นเพื่อช่วยกันจ่ายเงินส่วนต่าง ในบางครั้งที่มียอดขาดในจำนวนที่สูงกว่าปกติ ก็จะเกิดความรู้สึกว่า เราไม่ได้ไปยื่นคิดเงิน ทอนเงินกับลูกค้าเลยทำไมต้องมาเสียเงินด้วย

4. บำรุงรักษาเครื่องคิดเงิน : เวลาปิดเครื่องคิดเงิน อย่ากระแทก เพราะจะทำให้เครื่องคิดเงินชำรุด และจะส่งผลในช่วงเวลาที่ลูกค้าเยอะ แต่มีเครื่องคิดเงินไม่เพียงพอ
5. รับ-ส่งมอบผลัด : พนักงานที่ทำหน้าที่แคชเชียร์ในแต่ละกะ เมื่อหมดเวลาของกะนั้นๆ ต้องทำการผัดผลัด(กะ)ของตนเอง การปิดผลัด คือการสรุปยอดของการขายสินค้าทั้งหมด รวมไปถึง การคีย์ข้อมูลในระบบ การส่งสินค้าและรับสินค้าในแต่ละผลัด

หน้าที่รอง

1. ทำความสะอาดบริเวณเคาน์เตอร์แคชเชียร์และบริเวณใกล้เคียง
2. เติมสินค้าและดูแลสินค้าบริเวณเคาน์เตอร์แคชเชียร์
3. บันทึกข้อมูลสินค้าควบคุมพิเศษ เช่น เหล้า บุหรี่
กฏระเบียบแคชเชียร์
1. บริการลูกค้าด้วยรอยยิ้มและความสุภาพ รวดเร็ว
2. คำนวณราคาสินค้า ต้องบันทึกลงเครื่อง POS(เครื่องคิดเงิน) ตามจริงทุกครั้ง
3. ลื่นชักเครื่อง POS ต้องปิดตลอดเวลาเมื่อไม่มีการขาย (ไม่ควรกดปุ่มหรือปิดลิ้นชักแรงๆ)
4. เมื่อรับธนบัตร 1,000 บาท ต้องครอบ (การครอบคือการเอาธนบัตร 1,000บาทที่ได้รับเข้าตู้เซฟข้างใต้เครื่องคิดเงินในกรณีที่เงินในเครื่องคิดเงินเพียงพอต่อการทอนเงิน แต่ถ้าในกรณีที่เงินในเครื่องไม่พอในการทอน เราต้องนำเงินที่ได้แลกเงินการตู้เซฟสำหรับครอบแทน) ทั้งนี้ (กรณีลูกค้ารอคิวมากให้เคลียร์ลูกค้าให้หมดแล้วรีบครอบทันที)
5. ให้ใบเสร็จแก่ลูกค้าทุกครั้ง
6. ห้ามลดราคาสินค้าปกติหรือขายเงินเชื่อ
7. ให้ผู้ช่วยผู้จัดการร้านหรือผู้จัดการร้านตรวจค้นตัวก่อนเข้า-ออกจากเครื่อง POS ทุกครั้ง
8. เมื่อคิดเงินผิด ต้องแจ้งให้ผู้ช่วยผู้จัดการร้านหรือผู้จัดการร้านทราบทันทีเพื่อดำเนินการแก้ไขให้ถูกต้อง

9. ปฏิบัติตามขั้นตอนการส่งมอบผลิตภัณฑ์และรับผลิตภัณฑ์อย่างถูกต้อง
10. เงินสดขาด-เกินในเครื่องคิดเงินต้องไม่เกิน 20 บาท/ผลิตภัณฑ์/เครื่อง
11. เงินในเครื่องต้องไม่เกิน 2,000 บาทต่อเครื่อง
12. ต้องมีเหรียญครบทุกชนิด
13. ห้ามวางธนบัตรไว้นอกเครื่อง

การจัดการสินค้า

1. ส่งสินค้า

สินค้าที่พนักงานสามารถรับผิดชอบได้ เป็นสินค้าที่สามารถเก็บไว้ได้นาน ไม่เสียหาย ได้แก่ บะหมี่กึ่งสำเร็จรูป บุหรี่ไทย เครื่องปรุงรสและอาหารกระป๋อง บุหรี่ต่างประเทศ เครื่องชงดื่ม ของใช้ส่วนตัว ขนมขบเคี้ยว ของใช้ในครัวเรือน ลูกอมและขนมหวาน ทิชชู/ผ้าอนามัย

2. รับและจัดเก็บสินค้า

การตรวจรับสินค้า : พนักงานที่ตรวจรับสินค้า ต้องตรวจรับร่วมกับผู้ช่วยผู้จัดการร้านทุกครั้ง โดยตรวจสอบ ชนิด จำนวน และขนาดบรรจุให้ตรงกับใบส่งสินค้า

การจัดเก็บสินค้า

2.1 สินค้าที่ไม่ต้องควบคุมอุณหภูมิ

- จัดเก็บสินค้าที่อุณหภูมิห้องตามพื้นที่ที่กำหนดให้ ได้แก่ สต็อกสินค้าและชั้นวาง
- จัดเก็บโดยยึดหลัก FIFO (มาก่อนขายก่อน)
- ไม่วางสินค้าสัมผัสพื้นโดยตรง
- ไม่วางซ้อนทับกันเกินที่กำหนด (ไม่เกิน 6 ลัง หรือ 3 แพ็ค)

2.2 สินค้ากลุ่มแช่เย็น / แช่แข็ง

- เก็บในอุปกรณ์รักษาอุณหภูมิทันทีหลังการตรวจนับ
- ไม่จัดเก็บสินค้าเกินขอบเขตพื้นที่ที่กำหนดของอุปกรณ์ (Load Line)
- ไม่แช่สินค้าในน้ำแข็ง วางนอกตู้ อุณหภูมิ
- จัดเก็บโดยยึดหลัก FIFO (มาก่อนขายก่อน)
- ไม่วางสินค้าไว้กับพื้น

3. การเติมและจัดเรียงสินค้า

ขั้นตอนการเติมสินค้า : การเติมสินค้าส่วนใหญ่เป็นพนักงานในกะบ่าย และกะดึก โดยกะบ่ายเติมทั้งหมด 2 ครั้ง คือช่วงบ่ายหลังจากที่มีสินค้าเข้ามาส่งของและจัดเรียงสินค้าที่นำมาส่งเสร็จแล้ว และในช่วงค่ำก่อนพนักงานกะบ่ายเลิกงาน สำหรับกะดึก เติมสินค้า อีก 1 ครั้ง ในช่วงเช้าเพื่อให้สินค้าพร้อมจำหน่ายแก่ลูกค้าในช่วงกลางวันก่อนพนักงานรอบดึกกลับบ้าน

3.1 สํารวจและบันทึกจำนวนสินค้า

เมื่อถึงเวลาต้องเติมสินค้า ข้าพเจ้าต้องเดินสำรวจสินค้าทั้งหมดก่อน 1 ครั้ง โดยระหว่างที่เดินสำรวจก็ต้องดูว่าสินค้าตัวไหนขาดเยอะมากกว่าปกติ จากนั้นทดไว้ เมื่อเดินสำรวจแล้วก็ใช้โทรศัพท์มือถือของข้าพเจ้าเองถ่ายสินค้าที่ขาดทั้งหมดตามรายการในชั้นวางสินค้า โดยจะต้องถ่ายภาพให้เห็นจำนวนที่ขาดหายไปด้วยเพื่อให้สามารถหยิบจำนวนสินค้าลงมาเติมได้อย่างถูกต้องหรือใกล้เคียงมากที่สุด

3.2 นำสินค้ามาจากสต็อก

เมื่อข้าพเจ้าถ่ายภาพสินค้าได้ครบแล้ว ต้องไปหาสินค้าจากสต็อกที่ชั้น 2 ของร้าน โดยการหยิบสินค้าตามรายการที่ได้ถ่ายไว้ลงในกล่องใส่สินค้า หรือเรียกอีกอย่างว่า เบรค (สีเทา) ซึ่งมีข้อควรระวังคือการหยิบสินค้าหลายๆอย่างมารวมไว้ในลังเบรค อาจทำให้สินค้าเกิดการเสียหาย หากเกิดการเสียหายขณะที่เราปฏิบัติงาน เราจะต้องจ่ายค่าเสียหายในราคาเต็มของราคาสินค้านั้นๆ ทำให้การเลือกหยิบสินค้าลงลังเบรคจำต้องแยกประเภทสินค้าที่มีน้ำหนักเบาอยู่กับที่มีน้ำหนักเบา เช่น สินค้าที่เป็นซองขนมขบเคี้ยว กับพวกอาหารกึ่งสำเร็จรูปต่างๆ ไว้รวมกันได้ ส่วนสินค้าที่มีน้ำหนักมากก็จะวางไว้ด้านล่าง แล้วนำสินค้าที่มีน้ำหนักเบาวางไว้ด้านบนได้ เช่น วุ้น ข้าวสารที่ต้องเติมไว้ด้านล่างตามด้วยสินค้าอาหารกึ่งสำเร็จรูป หรือ สินค้าพร้อมชงกึ่งสำเร็จรูป เป็นต้น และที่สำคัญอีกเรื่องคือ การหยิบสินค้าที่เป็นผ้าอนามัย หรือ ผลิตภัณฑ์ทำความสะอาด รวมกันกับสินค้าที่เป็นอาหารลงในเบรคเดียวกันไม่ได้ เพราะเวลานำสินค้าลงไปเติมหากลูกค้ามาเห็น อาจไม่เหมาะสม เพราะลูกค้าบางคนถือเรื่องของต่ำ เช่น ผ้าอนามัย กับสินค้าที่เป็นของกิน(ถึงแม้จะมีซองอยู่ก็ตาม)ไม่ควรอยู่รวมกัน เป็นต้น และการแบ่งน้ำหนักของสินค้าที่ใส่ลงในลังเบรคยังมีผลต่อการลากลังเบรคลงทางบันไดด้วย ไม่ควรใส่สินค้าลงในลังเบรคสั้นจนเกินไป และไม่ควรใส่จนมีน้ำหนักมากเกินไปด้วย เพราะทางลงบันไดมีความชันและแรงโน้มถ่วงทำให้มีความเร็วมากกว่าทางขนานปกติ

3.3 ทำความสะอาดสินค้าและชั้นวาง

ก่อนที่เราจะนำสินค้าเดิมในส่วนที่ขาด เราต้องทำความสะอาดสินค้าและชั้นวางอยู่เสมอ เพื่อความสวยงามและไม่เกิดความสกปรกเวลาลูกค้าหยิบสินค้า อาจใช้ไม้ขนไก่ปิดฝุ่นออก แล้วน้ำผ้าชุบน้ำหมาดๆมาเช็ดทำความสะอาด รอให้พื้นแห้งจึงนำสินค้ามาจัดเรียงได้

3.4 จัดเรียงสินค้าบนชั้นวาง

การจัดเรียงสินค้า นั้น ต้องตรวจดูวันหมดอายุของสินค้าด้วย สินค้าที่ใกล้หมดอายุ จัดเรียงไว้ด้านหน้า ส่วนสินค้าที่นำลงมาเติม(มักจะเป็นสินค้าใหม่)จะถูกจัดเรียงไว้ด้านหลังเป็นดังนี้แล้ว การจัดเรียงสินค้า จึงต้องมีการนำสินค้าที่มีอยู่เดิมในชั้นวางออกมาให้หมดเสียก่อน จากนั้นจึงนำสินค้าที่นำมาเติมวางเข้าไปด้านหลัง(ต้องดูวันหมดอายุด้วย ในกรณีที่วันหมดอายุเท่ากัน ก็ให้เอาสินค้าที่นำลงมาเติมไว้ด้านในก่อนเสมอ) จนครบจึงสามารถนำสินค้าที่มีวางจำหน่ายอยู่ก่อนวางลงไปในด้านหน้า พนักงานในหน้าจะเข้าใจวิธีการจัดเรียงสินค้าเช่นนี้ว่า FIFO

การจัดเรียงสินค้ายังมีอีกวิธีการหนึ่ง แต่เป็นวิธีการจัดเรียงสินค้าตามหมวดหมู่ของประเภทสินค้า เวลาเรานำสินค้ามาเติมไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงลักษณะนี้เท่าไรแต่จะสำคัญในส่วนการจัดเรียงสินค้าตามประเภทที่ถูกต้องและจำนวนช่องวางสินค้าแต่ละประเภท แต่ละชั้น นั่นก็คือ การจัดเรียงสินค้าแบบ Plan-O-Gram คือการเรียงสินค้าตามป้ายราคา ซึ่งในป้ายราคาจะมีการแจ้งรายละเอียดสินค้าทั้งหมด ตั้งแต่ชื่อสินค้า ขนาดบรรจุ รหัสสินค้า จำนวนวันของอายุสินค้า ราคาของสินค้า อันดับของสินค้า แต่จะมี 2 ส่วนที่เราสามารถดูและเข้าใจได้ว่าสินค้าตัวนี้วางอยู่ตรงไหน คือส่วนที่แจ้ง ชั้นวางที่/สินค้าตัวที่/จำนวน ในชั้นวาง กับอีกส่วนที่แจ้งว่าสินค้าตัวนี้วางได้อีกช่อง ในทุกๆเดือนพนักงานจะต้องสำรวจการจัดเรียงแบบ Plan-O-Gram ใหม่ เนื่องจากในหลายๆเดือนจะมีสินค้าใหม่ประเภทต่างๆเข้ามาเพื่อจำหน่ายหลายรายการ พนักงานจำเป็นต้องใส่สินค้าเหล่านั้นลงในระบบเพื่อให้สะดวกในการสั่งสินค้าและการคำนวณยอดขายด้วย

4. ขายสินค้า Food

4.1 สุขลักษณะพนักงานที่เตรียมอาหารและเครื่องดื่ม

- เลือเสื้อผ้าสะอาด
- ล้างมือทุกครั้งก่อนหยิบจับอาหาร
- ไม่แคะ แคะ เกา หรือใช้มือสัมผัสส่วนต่างๆของร่างกาย
- ไม่ทาเล็บ
- รวบผมให้เรียบร้อย
- ไม่รับประทานอาหาร ดื่มน้ำ ไอ จาม พुकคุด หรือหวิพมขณะปฏิบัติงานเกี่ยวกับอาหาร

4.2 ขั้นตอนการล้างมือ

มี 7 ขั้นตอนด้วยกัน พนักงานทุกคนจำเป็นต้องจดจำทุกขั้นตอนและวิธีปฏิบัติจริง เพราะหากมีเจ้าหน้าที่ มาตรวจสอบแล้วพนักงานคนไหนทำไม่ได้ คะแนนร้านจะถูกตัด

- ล้างมือให้เปียก
- กดน้ำยาล้างมือและฟอกให้เกิดฟอง

4.2.1 ฟ้ามือถูกัน

4.2.2 ถูหลังมือและซอกนิ้ว

4.2.3 ถูฟ้ามือและซอกนิ้ว

4.2.4 หลังมือถูฟ้ามือ

4.2.5 ถูหัวแม่มือโดยรอบ

4.2.6 ปลายนิ้วถูขวางฟ้ามือ

4.2.7 ถูรอบข้อมือ

- แล้วล้างออกด้วยน้ำสะอาดจนแน่ใจว่าไม่มีน้ำยาเหลืออยู่
- เช็ดให้แห้งด้วยผ้าเช็ดมือสีฟ้าหรือกระดาษเช็ดอุปกรณ์

4.3 การจัดทำบ่งชี้

การทำบ่งชี้มีความสำคัญอย่างมากเพราะเป็นเหมือนป้ายบอกเวลาหมดอายุของสินค้า FOOD ที่มีเวลาจำกัดในการขายเช่น ขนมจีบ ซาลาเปา หากมีการตรวจสอบสินค้าประเภทนี้ขึ้นมา ปรากฏว่ายังมีการวางสินค้าที่ตัวบ่งชี้หมดเวลา คะแนนของร้านก็จะถูกหักและจะถูกตำหนิได้

ขนมจีบ : ขนมจีบมีตัวบ่งชี้อยู่ที่ 7 ชั่วโมง โดยเขียนลงบนแผ่นข้อบ่งชี้ที่เป็นสติ๊กเกอร์ ติดไว้บริเวณด้ามไม้ขนมจีบ วัน/เดือนที่วางสินค้า กับวัน/เดือนที่หมดเวลาของขนมจีบลงไป ส่วนช่วงเวลาที่วางสินค้า ให้ขีดขวางชั่วโมงของเวลาที่วาง และเขียนจำนวนนาฬิกาไว้ในช่องฝั่งบนที่ขีดขวางของชั่วโมงนั้นไว้ และนับจากชั่วโมงนั้นไปอีก 7 ชั่วโมง ให้ขีดขวางในช่องชั่วโมงตามนั้น แล้วใส่จำนวนนาฬิกาในช่องฝั่งล่างของชั่วโมงที่หมดเวลาวางสินค้า

ซาลาเปา : เมื่อนำซาลาเปามาวาง ให้นำนับวกลงไปก่อนครึ่งชั่วโมง จากนั้นเริ่มนับจากชั่วโมงและนาฬิกานั้นไปอีก 5 ชั่วโมง ก็จะใช้เวลาที่หมดการวางสินค้า ข้อบ่งชี้ของซาลาเปาแตกต่างจากขนมจีบ เป็นเป็นกระดาษที่รองซาลาเปาอยู่ด้านล่าง และไม่สามารถเขียนลงไปได้ จึงใช้วิธีจิ้มลงบนกระดาษรองให้เกิดเป็นรูตื้นๆ ด้วยเหล็กที่ใช้สำหรับจิ้ม โดยเฉพาะ ก่อนจะนำเหล็กจิ้มลงไปต้องจุ่มลงไปในน้ำร้อนก่อน และไม่ควรจิ้มให้เกิดเป็นรูลึกจนโดนไส้ในของซาลาเปา เพราะทำให้ไส้ของซาลาเปาไหลออกมาได้

5. ตัดจ่าย

คือการจดบันทึกรายการสินค้าในร้านที่ลูกค้าไม่ได้ซื้อตามจริง(ในความเข้าใจของผู้เขียน) เพื่อบันทึกยอดสินค้าที่ไม่ได้จำหน่าย รายการตัดจ่ายสามารถทำได้หลายกรณี เช่น สินค้า FOOD ที่ใกล้หมดอายุแล้ว จะถูกนำมาขายครึ่งราคาจากราคาจริง เพื่อระบายสินค้าที่ใกล้หมดอายุออก และเพื่อความสะดวกและต้องการขายสินค้าออกให้ได้เร็ว และมากที่สุด จึงใช้วิธีจับคู่สินค้าที่มีราคาเท่ากัน หรือ ราคาต่างกัน 2 ชิ้น และคิดเงินกับลูกค้าเพียงสินค้าชิ้นเดียวชิ้นใดชิ้นหนึ่งในราคาที่เท่ากัน หรือคิดเงินกับลูกค้าในชิ้นที่มีราคาสูงกว่า ส่วนสินค้าอีกหนึ่งชิ้นที่ไม่ได้คิดเงินกับลูกค้าจะถูกจดบันทึกไว้ในรายการตัดจ่าย สินค้า FOOD ในที่นี้ รวม สินค้าที่เป็น นม อาหารพร้อมทาน ไส้กรอก และขนมปังพร้อมทาน 2. ในกรณีที่เจอสินค้าเสียหาย เช่น ขนมขบเคี้ยวที่ซองไม่สมบูรณ์ ขวดน้ำดันรั่ว เป็นต้น แล้วหาพนักงานหรือคนทำสินค้าเสียหายไม่ได้ ก็จะถูกรูดบันทึกลงไปในรายการตัดจ่าย 3. สินค้าผู้ซอหที่ผู้ตต่างๆ ขนมจีบ ซาลาเปา หรือไส้กรอกที่วางขายนานเกินระยะเวลาของการทำบ่งชี้ของรายการสินค้าซึ่งเมื่อเกินระยะเวลาที่กำหนดต้องทิ้งรายการสินค้านั้นๆ และจะถูกนำมาจดบันทึกรายการสินค้าในรายการตัดจ่าย

6. กะทำงาน

กะเช้า (6.30- 17.00)

พนักงานที่อยู่กะเช้ามีหน้าที่สำคัญ คือหน้าที่แคชเชียร์เพื่อคิดเงินให้ลูกค้าเป็นหลัก เมื่อมาถึงร้านต้องกินข้าวเช้าให้เรียบร้อยก่อนรับผลัด ในร้านที่ข้าพเจ้าทำงาน จะมีพนักงานกะเช้าเพียงคนเดียวเป็นส่วนใหญ่ โดยมีผู้ช่วยผู้จัดการที่เป็นกะดึก อยู่รับผลัดจนกว่าผู้จัดการร้านจะเข้าร้านในเวลาประมาณ 10.00น. ในกรณีที่ในวันหยุดของผู้ช่วยผู้จัดการก็จะมีพนักงานกะเช้า 2 คน โดยอีก 1 คนเป็นผู้ช่วยผู้จัดการร้านหรือ พนักงานที่ทำงานมาระยะหนึ่งแล้วที่สามารถรับผิดชอบสถานการณ์ในร้านได้ในช่วงที่ผู้ช่วยผู้จัดการร้านไม่อยู่ร้าน จนถึงเวลาที่พนักงานกะบ่ายเข้างานในช่วง 13.00-13.30 น. พนักงานกะเช้าจึงไปทานข้าวกลางวันได้ หรือในกรณีที่คนไม่เยอะมากสามารถไปกินก่อนที่พนักงานกะบ่ายมาถึงร้านได้ เมื่อถึงเวลาบ่ายโมงโดยประมาณจะมีขนมปังมาส่งซึ่งเป็นหน้าที่ของพนักงานกะเช้าที่ต้องรับสินค้า ตรวจสอบสินค้าว่ามีจำนวนตรงกับยอดที่สั่งหรือไม่ และจัดเรียงสินค้า แต่ก่อนที่จะจัดเรียงสินค้า พนักงานต้องตรวจสอบวันหมดอายุของสินค้าขนมปังว่ามีรายการไหนบ้างใกล้จะหมดอายุ เช่น วันนี้เป็นวันที่ 18 สิงหาคม 2558 หากมีสินค้ารายการไหนมีหมดอายุในวันที่ 19 สิงหาคม 2558 ต้องเก็บสินค้าขนมปังรายการนั้นๆลงจากชั้นวางสินค้า เป็นต้น เพื่อนำมาจับคู่กับสินค้าขนมปังที่มีราคาใกล้เคียงกัน หรือเท่ากัน แล้วจำหน่ายในราคาเพียงชิ้นเดียวหรือชิ้นที่มีราคาสูงกว่าในกรณีที่จับคู่สินค้าขนมปังไม่เท่ากัน ส่วนอีกชิ้นที่ไม่ได้คิดเงินกับลูกค้าจะต้องไปสู่ระบบตัดจ่าย เมื่อทำในส่วนนี้เรียบร้อยจึงจัดเรียงสินค้าขนมปังที่นำมาส่งใหม่ขึ้นในชั้นวางสินค้า เช่นเดียวกันในลักษณะนี้ พนักงานกะเช้าต้องตรวจสอบสินค้าอื่นๆด้วย เช่น นมขวด อาหารพร้อมทานต่างๆ ที่อยู่ในตู้ไอเฟ่น ไซบี ตรวจสอบดูสินค้าที่ใกล้หมดอายุเพื่อนำมาจำหน่ายในราคาครึ่งเดียว และเข้าสู่ระบบตัดจ่ายสำหรับรายการสินค้าที่ไม่ได้คิดตามราคาจริง จากนั้นพนักงานกะเช้าก็ต้องคอยเชียร์สินค้าประเภทใกล้หมดอายุเหล่านี้แก่ลูกค้าเพื่อจำหน่ายออกให้ได้มากที่สุด เพื่อไม่ให้กลับมาสู่ระบบจัดจ่ายอีก

พนักงานกะเช้าอาจต้องช่วยพนักงานกะบ่ายเติมสินค้าที่นำส่งในร้านกรณีที่ลูกค้าน้อยหรือจำนวนพนักงานไม่เพียงพอ ในบางวัน จนกว่าพนักงานกะบ่ายจะเสร็จสิ้นการเติมของที่นำส่งในร้าน และมีพนักงานรับผลัดเพื่อทำหน้าที่แคชเชียร์แทนพนักงานกะเช้า พนักงานกะเช้าคนนั้นจึงสามารถกลับบ้านได้ ซึ่งในบางวันอาจได้กลับเร็ว คือ ก่อน 17.00น. หรือได้กลับช้า เพราะพนักงานไม่เพียงพอในการปฏิบัติหน้าที่ในร้าน หรือลูกค้าเยอะมาก ก็เป็นพิเศษ พนักงานกะ

เข้าอาจได้เลิกงานเกือบ 18.00น. หรือเลยเวลานั้นไปอีกก็มี แต่ช่วงเวลาที่เลยมานี้ พนักงานจะไม่ได้รับแรงงานเป็นโอที แต่เป็นไปโดยความสมัครใจ

กะบาย (13.30 – 22.30น.)

พนักงานกะบายมีหน้าที่ที่สำคัญคือการรับสินค้าที่นำส่งร้านในแต่ละวัน และเติมสินค้าภายในร้าน คือ 1.เติมสินค้าด้านนอกส่วนของสินค้าในร้านที่อยู่บนชั้นวาง กับ 2. เติมสินค้าที่อยู่ในตู้วอลท์ที่เป็นสินค้าน้ำดื่ม พนักงานกะบายต้องเข้างานในเวลาก่อน 13.30น. หากเลยจากนี้ถือว่าเข้างานสาย โดยปกติสินค้านำส่งจะมาถึงร้านในช่วงเวลาประมาณ 14.00-15.00น. เมื่อพนักงานกะบายมาถึงแล้วแต่สินค้านำส่งยังไม่มา ก็สามารถตรวจสอบสินค้าที่ขาดแล้วขึ้นไปนำสินค้าที่ขาดจากสต็อกลงมาเติมในชั้นวางสินค้าก่อนได้ หากวันนั้นมีสินค้านำส่งเข้ามาพอดี พนักงานกะบายที่เป็นผู้ช่วยผู้จัดการร้านต้องเข้าตรวจสอบจำนวนสินค้าที่ได้รับให้ตรงกับยอดสินค้าที่สั่งว่าถูกต้องตามจำนวนหรือไม่ และลงมือเติมสินค้าเหล่านั้นขึ้นชั้นวางสินค้ากับพนักงาน ในส่วนนี้กินเวลาตามจำนวนสินค้าที่ได้สั่งไปในแต่ละวัน ซึ่งโดยประมาณการก็จะเสร็จสิ้นในช่วงก่อนที่พนักงานกะเข้าจะเลิกงาน หากวันนั้นพนักงานกะบายมี 3 คน 1คนจะทำหน้าที่เป็นแคชเชียร์เพื่อคอยช่วยคิดเงินกับลูกค้าแทนแคชเชียร์กะเช้าในช่วงที่แคชเชียร์กะเข้าต้องตรวจสอบและเติมสินค้าขนมปัง ส่วนอีก 2 คนจะต้องแบ่งกันเติมสินค้า ซึ่งมีการเติมสินค้าในตู้วอลท์และตรวจสอบสินค้านำส่งภายในร้านและจัดวางสินค้า เมื่องานในส่วนนี้เรียบร้อยแล้วก็พอดีกับที่พนักงานกะเข้าใกล้เลิกงาน ซึ่งมักตรงกับช่วงที่พนักงานกะบายมักขอตัวกินข้าว บางครั้งจึงต้องแบ่งช่วงเวลากันไปกินข้าวเพื่อให้พนักงานกะเข้าได้เลิกงานตรงเวลา และเพื่อให้มีพนักงานเพียงพอสำหรับดูแลลูกค้าด้วย ต่อไปเป็นการเติม “นมและFOOD” การเติม “นมและFOOD” ในที่นี้คือการเติมนมขวดและอาหารพร้อมทานในตู้ไอเฟ่นไทป์ทั้งหมด นมและสินค้าอาหารพร้อมทาน หรือสินค้าที่มีอายุเพียง 5-7 วัน จะถูกจัดเก็บไว้ในตู้วอลท์ พนักงานกะบายต้องเข้าไปเอาสินค้าเหล่านั้นออกมาจากตู้วอลท์ที่อยู่ด้านในร้าน การจัดเรียงสินค้าก็เป็นไปตามกฎระเบียบการจัดวางสินค้า แบบ FIFO คือสินค้าเก่าขายก่อน หรือสินค้าที่ใกล้หมดอายุอยู่ด้านหน้าสินค้าที่ยังมีเวลาอีกหลายวันก่อนหมดอายุจะอยู่ด้านหลังในของชั้นวางสินค้า แต่มีความยากกว่าการเติมสินค้าภายในร้านปกติ เพราะตู้ไอเฟ่นไทป์มีอุณหภูมิอยู่ที่ 2-6 องศา การเติมสินค้าต้องอยู่ใกล้ตู้ที่มีอุณหภูมิเย็นเป็นเวลานานไม่ต่ำกว่าชั่วโมง พนักงานบางรายถึงกับปลายนิ้วแตก และมีพื้นที่น้อยและแคบกว่าชั้นวางด้านนอก รวมไปถึงสินค้ามีแพ็คเกจที่เบาบางกว่าต่อการเสียหาย พนักงานที่ปฏิบัติหน้าที่ต้องให้ความระมัดระวังเป็นพิเศษ ประกอบ

กับในช่วงเวลาที่เดิมมักเป็นช่วงเย็นที่มีการเลือกซื้อสินค้าของลูกค้าจำนวนมากกว่าช่วงเช้า ทำให้พนักงานต้องเพิ่มความเร็วในการเติมสินค้าพร้อมทั้งตรวจสอบวันหมดอายุของสินค้าในการจัดเรียงด้วย

เมื่อถึงช่วงเวลาห้าทุ่มหรือประมาณ 19.00-21.00น. พนักงานกะบ่ายที่ได้รับมอบหน้าที่ให้ส่งสินค้าก็จะต้องไปตรวจสอบสินค้า และคีย์ข้อมูลในการสั่งซื้อสินค้าในแต่ละรายการ โดยพนักงานที่ได้ับหน้าที่นี้จำเป็นต้องเข้าไปตรวจสอบจำนวนในรายการสินค้าที่ตนเองได้รับมอบหมายในระบบข้อมูลของร้านที่มีการคาดคะเนจากปริมาณการขายในแต่ละวัน แต่การคาดคะเนในระบบกับแผนการจำหน่ายสินค้าภายในร้านมีความยืดหยุ่นต่างกัน เป็นต้นว่าการจำหน่ายสินค้าชนิดนั้นได้รับความนิยมมากแค่ไหนและรายการสินค้านั้นอยู่ในช่วงโปรโมชันหรือไม่ เช่น น้ำยาปรับผ้านุ่มยี่ห้อหนึ่งอาจอยู่ในช่วงลดราคาการจำหน่ายอาจมีมากกว่าสินค้าที่ไม่ได้ร่วมรายการ เป็นต้น การคาดคะเนสินค้าในระบบอาจไม่ถูกต้องตามสถานการณ์นั้นๆ เพราะในระบบไม่ได้ระบุรายการที่โปรโมทในแต่ละเดือน พนักงานจึงจำเป็นต้องเข้าตรวจสอบจำนวนสินค้าตามความเหมาะสม แต่ต้องระวังไม่ให้สินค้าขาดเมื่อลูกค้าต้องการ และต้องไม่เยอะจนเกินไปทำให้สินค้าค้างอยู่ในสต็อก

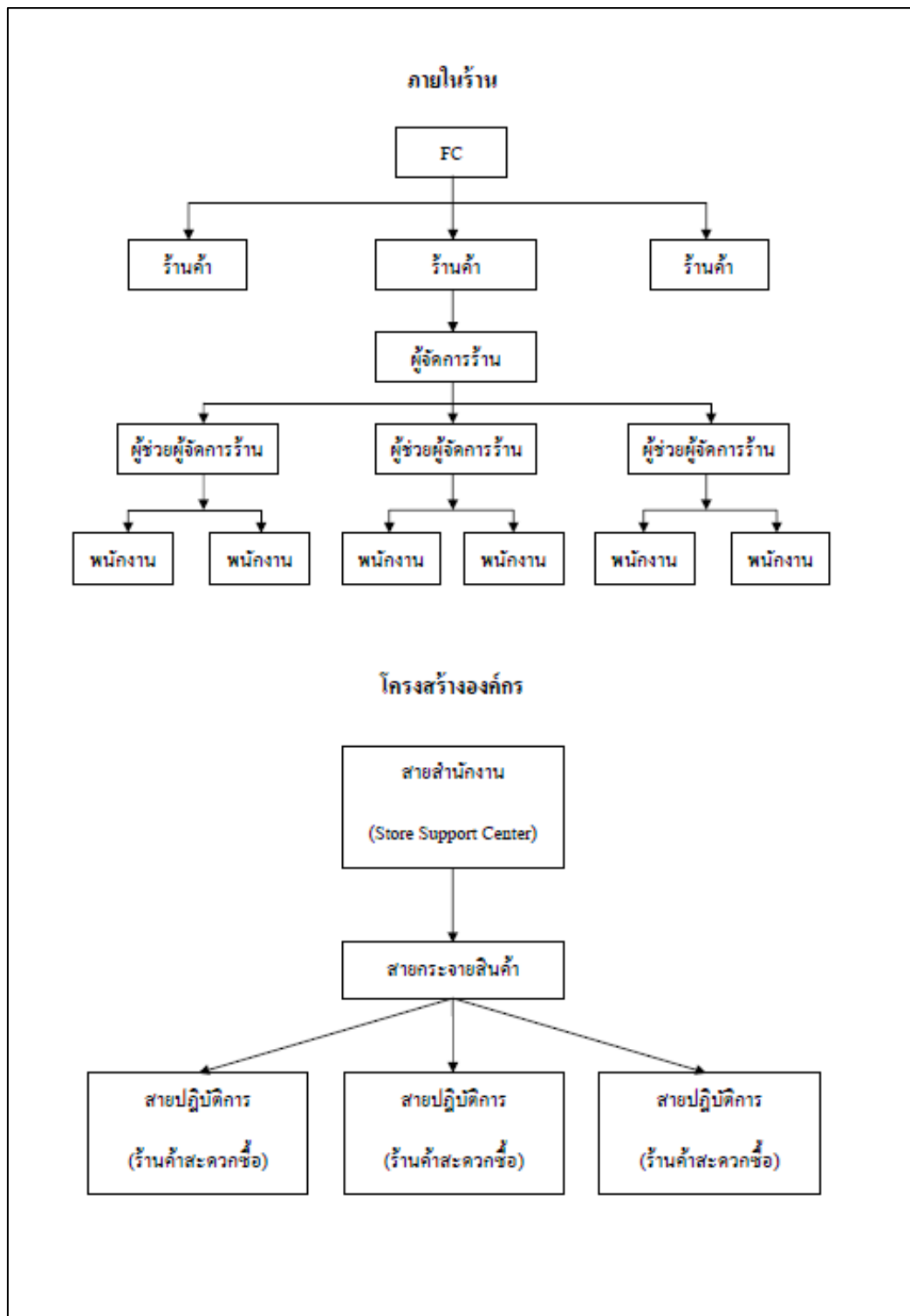
เมื่อใกล้ถึงเวลาเลิกงาน 21.00-21.30 น. พนักงานจะแบ่งหน้าที่กันเติมสินค้าอีกครั้ง พนักงานที่เติมสินค้าในตัวออลท์เมื่อช่วงบ่ายจะต้องคอยรับสินค้าที่เป็น นมขวดและอาหารพร้อมทานต่างๆที่อยู่ในตู้ไอพ่นไต้ปี้ หากสินค้านำส่งเข้าร้านภายในเวลาที่กะบายยังไม่เลิกงานพนักงานกะบายมีหน้าที่ตรวจสอบจำนวนสินค้ายรายการเหล่านั้นและต้องช่วยจัดเรียงสินค้าจนกว่าจะเสร็จจึงสามารถเลิกงานได้ แต่ในช่วงระยะหลังที่ข้าพเจ้าได้ทำ พนักงานกะบายที่เติมสินค้าด้านนอกจะเป็นคนตรวจสอบและจัดเรียงสินค้าในรายการนมและอาหารพร้อมทาน ทำให้เข้าใจได้ว่าการทำหน้าที่ของแต่ละคนในร้านแห่งนี้ขึ้นอยู่กับสถานการณ์นั้นๆ ไม่ได้จัดอย่างเป็นระบบมากนักว่าหน้าที่นี้เป็นของใครในการทำงานของแต่ละกะ

ผู้ช่วยผู้จัดการร้านที่ทำงานกะบาย ต้องอยู่รับผิดชอบกับผู้ช่วยผู้จัดการร้านของกะดึกด้วย หากผู้ช่วยผู้จัดการร้านกะดึกเข้าสาย ผู้ช่วยผู้จัดการร้านกะบายจำเป็นต้องรอนกว่าผู้ช่วยผู้จัดการร้านกะดึกจะมา โดยมากพนักงานกะบายจะเลิกงานประมาณ 23.00-23.30น. และไม่ได้รับค่าล่วงเวลาแต่อย่างใด

กะดึก (22.00-8.30น.)

พนักงานกะดึกจะมีด้วยกัน 2 คน คือพนักงานร้านกับผู้ช่วยผู้จัดการร้าน พนักงานร้านต้องเข้างานก่อนเวลา 22.00น. เพื่อรับผลัดจากผลัดบ่าย พนักงานกะดึกเมื่อมาถึงต้องยื่นทำหน้าที่แคชเชียร์ คิดเงินให้ลูกค้า เพื่อช่วยพนักงานกะบ่ายตอนคีย์ข้อมูลปิดผลัด และเคลียร์งานของตัวเอง เมื่อพนักงานกะบ่ายเลิกงานแล้ว พนักงานกะดึกมีหน้าที่เก็บล้างทำความสะอาด อุปกรณ์ต่างๆ เช่น ไมโครเวฟ เครื่องย่างไส้กรอก ตู้อุ่น ใอน้ำ/ตู้ซอทฟู้ด เครื่องทำแซนวิช เป็นต้น พนักงานกะดึกเมื่อทำความสะอาดอุปกรณ์ต่างๆเรียบร้อยแล้วจะต้องทำหน้าที่แคชเชียร์เพื่อให้ผู้ช่วยผู้จัดการร้าน ตรวจสอบสินค้าและคีย์ข้อมูลทั้งหมดของวันหรือที่เรียกว่า ต้องทำการ Online ข้อมูลการขาย/ส่งเอกสาร และเตรียมนำเงินฝากธนาคาร ในระหว่างนี้อาจมีข้อมูลจากสำนักงานใหญ่เรื่องการคิดป้ายราคาสินค้า ที่ต้องปรับเปลี่ยนราคา โดยมากขึ้นตอนนี้จะทำการเปลี่ยนป้ายราคาในช่วงกลางคืน ทุกๆกลางสัปดาห์ (ไม่วันพุธก็วันพฤหัสบดี) หลังจากนั้นผู้ช่วยผู้จัดการร้านจะไปทำหน้าที่ล้างทำความสะอาดเครื่องจ่ายเครื่องดื่มเย็น เมื่อเสร็จแล้วจะต้องซิงเครื่องดื่มเย็นใหม่ทั้งหมดคือ กาแฟ เซเว่น โอวัลติน ชานมเย็นเซเว่น เป็นต้น พร้อมทำบ่งชี้ด้วย

ด้วยจำนวนลูกค้าที่น้อยกว่ากะเช้าและกะบ่ายทำให้การทำงานเป็นไปอย่างไม่ค่อยมีสภาวะกดดันมาก ลูกค้าจะกลับมาเยอะอีกครั้งในช่วง 5.00-7.30 น. เป็นช่วงที่ลูกค้ากำลังออกไปทำงาน ไปโรงเรียน พนักงานร้านต้องกวาดและถูพื้นร้านให้สะอาดเรียบร้อยก่อนจะถึงช่วงเวลาดังกล่าว ช่วงเช้าจะมีนำส่งสินค้าที่เป็นหนังสือพิมพ์ พนักงานกะดึกต้องตรวจสอบหนังสือพิมพ์ที่เป็นของเมื่อวานเก็บในลิ้นชักเพื่อส่งคืนและทำตัดจ่าย และตรวจสอบจำนวนรายการหนังสือพิมพ์ให้ถูกต้องตรงจำนวนที่สั่ง จากนั้นนำหนังสือพิมพ์ไปจัดวางในชั้นวางหนังสือพิมพ์ พนักงานร้านกะดึกยังมีหน้าที่นำสินค้าขึ้นเครื่องย่างไส้กรอก และตู้อุ่น ใอน้ำ/ตู้ซอทฟู้ด พร้อมทำบ่งชี้กับรายการสินค้านั้นๆด้วย และเมื่อกะเช้าเข้าทำงาน พนักงานร้านกะดึกต้องกวาดและถูพื้นร้านอีกครั้ง ก่อนเลิกงานทุกครั้ง

ตารางที่ 1 ภาพแผนผังโครงสร้างองค์กรและภายในร้าน

3.2 พัฒนาการงานสร้างสรรค์ก่อนวิทยานิพนธ์

3.2.1 ผลงานที่ 1

ผลงานก่อนวิทยานิพนธ์ชุดนี้เป็นที่มาของสาระสำคัญของวิทยานิพนธ์ ดังนี้

เย็นวันหนึ่งในขณะที่ข้าพเจ้ากลับจากมหาวิทยาลัยด้วยรถประจำทางนั้น ได้เกิดความรู้สึกตั้งคำถามกับตัวข้าพเจ้าต่อการเข้าศึกษาในระดับปริญญาโท ที่ในความเป็นจริงแล้วอาจไม่สำคัญต่อข้าพเจ้าทั้งในเรื่องการดำรงชีวิต หรือกระบวนการในการทำงานศิลปะ แล้วทำไมข้าพเจ้าถึงต้องนำตัวเองเข้ามาอยู่ในระบบการศึกษาศิลปะ ที่มีทั้งความกดดัน ทั้งระบบการให้คะแนน ให้เกรด รวมไปถึงต้องสร้างสรรค์งานตามความเหมาะสมของระบบการศึกษา ไม่ว่าจะความรู้สึกของข้าพเจ้าในตอนนั้นจะถูกหรือจะผิด แต่ความรู้สึกที่เกิดคำถามนั้นเหมือนดังพายุที่กระโชกและพัดเอาหัวใจของข้าพเจ้าคำคั่งไปสู่ความหดหู่ ความไม่เข้าใจ จนเกิดความรู้สึกต่ำต้อยด้อยค่าในตัวตนของข้าพเจ้าเอง และในตอนนั้นเองที่ข้าพเจ้าเกิดความสงสัยในตัวตนว่าทำไมและอะไรถึงได้ทำให้ข้าพเจ้ารู้สึกลดคุณค่าของตัวเองขนาดนี้ ทั้งที่ตั้งแต่ข้าพเจ้ามีชีวิตอยู่บนโลกใบนี้ ข้าพเจ้าไม่เคยรู้สึกว่าคุณค่าของตัวเองเหมือนมนุษย์ที่ไม่มีคุณค่าเท่านี้มาก่อน

สภาวะทางความรู้สึกและอารมณ์ในตอนนั้นเอง ที่ทำให้ข้าพเจ้าเกิดจุดประกายความคิดขึ้นมาได้ว่า ศิลปะอย่างไรเล่าที่จะช่วยเราบรรเทาอารมณ์และความรู้สึกเหล่านี้ได้ สภาวะที่เกิดขึ้นเหล่านี้มีประเด็นที่น่าสนใจมาก เพราะไม่ว่าข้าพเจ้าจะทำงานศิลปะ หรือพนักงานตามห้างร้าน ต่างก็ต้องใช้แรงงานของตัวเองเพื่อให้ได้มาซึ่งค่าแรงในการดำรงชีวิต การสืบค้นข้อมูลในด้านต่างๆจึงเกิดขึ้น ไม่ว่าจะค้นหาข้อมูลทางอินเทอร์เน็ต หนังสือ หรือเข้าปรึกษากับคณาจารย์ทางด้านสังคมและมานุษยวิทยา รวมไปถึงผู้เชี่ยวชาญทางด้านศิลปะอีกด้วย ทำให้ข้าพเจ้าได้ทราบถึงชุดความรู้เรื่องการลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ ซึ่งมีต้นเนื้อหาทางความคิดจากการวิจารณ์ระบบนายทุนของคาร์ล มาร์กซ์ (Karl Marx, 1818-1883) โดยมาร์กซ์ได้อธิบายว่า มนุษย์เราเองที่ทำให้ตัวเองกลายเป็นสิ่งลดคุณค่าความเป็นมนุษย์ผ่านระบบของกลุ่มคนที่เป็เจ้าของปัจจัยต่างๆในการผลิต ทำให้มนุษย์ไม่ได้ทำงานของตัวเองแต่ทำงานให้ผู้อื่น งานกลายเป็นสิ่งที่ถูกบังคับด้วยเหตุผลของการดำรงชีวิต แทนที่งานจะเป็นกิจกรรมที่อิสระ เป็นงานที่มนุษย์พึงใจจะทำด้วยตัวเอง เป็นเป้าหมายในชีวิตของมนุษย์เอง ดังนั้นงานจึงกลายเป็นสิ่งที่จำต้องทำเพื่อให้มีกินมีอยู่ ไม่ว่าจะเป็งานที่ถูกบังคับหรืองานที่ได้รับค่าจ้างในระบบนายทุน ในสภาพเช่นนี้ตามเป็น “แรงงานที่ลดคุณค่าความเป็นมนุษย์”

ดังข้อมูลกล่าวมาข้างต้น กระบวนการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะจึงได้เริ่มขึ้น โดยเริ่มจากที่ข้าพเจ้าได้สมัครเข้าไปเป็นพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อที่อยู่ใกล้ๆบ้าน นั่นคือ ร้านเซเว่นอีเลฟเว่น (7-Eleven) เพื่อให้ตัวข้าพเจ้าได้มีประสบการณ์เชิงประจักษ์ ในการศึกษาระบบทุนนิยมขนาดย่อม และการเผชิญหน้าต่อการใช้แรงงาน เป็นข้อมูลในการสร้างสรรค์ผลงานโดยตรง

แนวคิดในการสร้างสรรค์

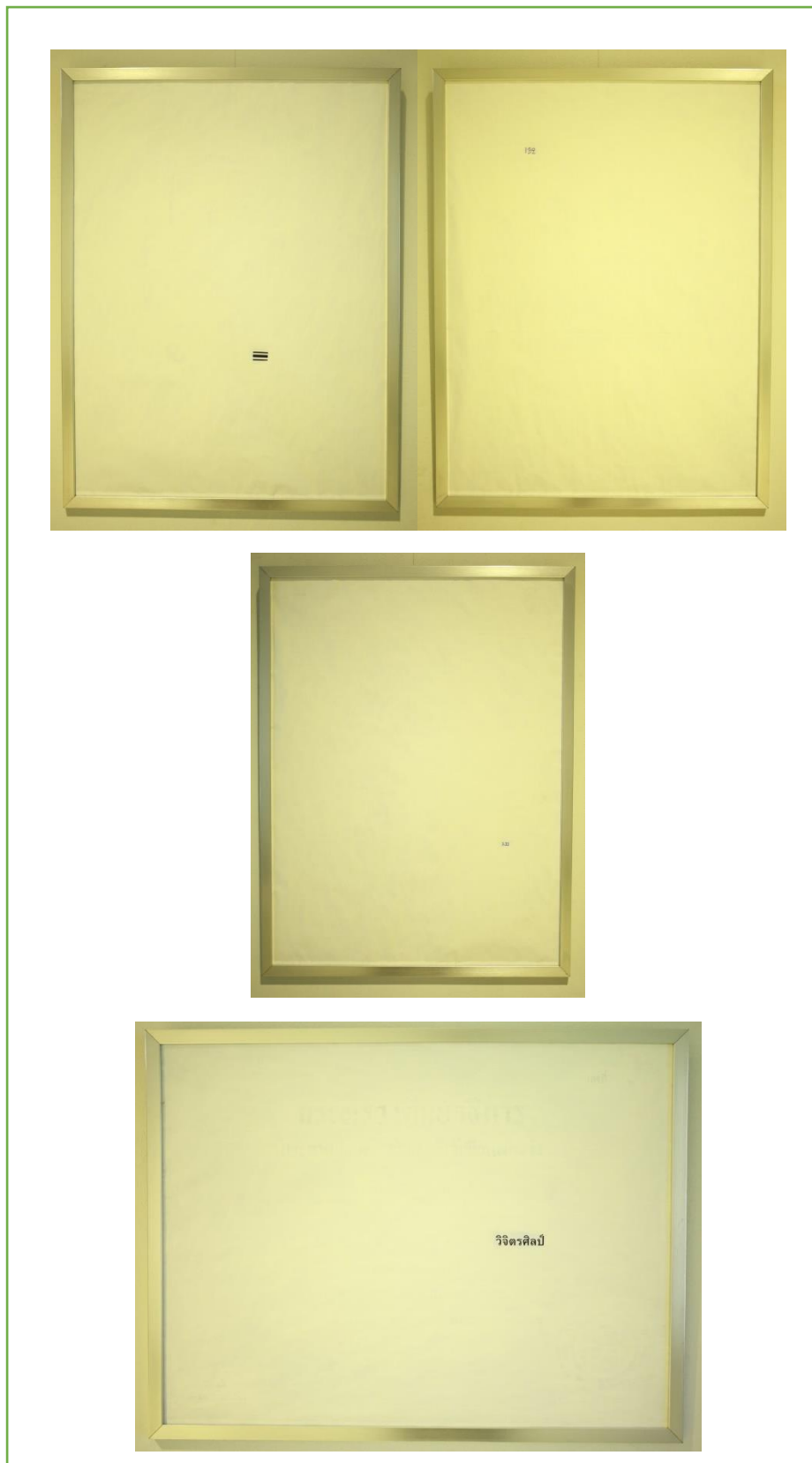
ข้าพเจ้าต้องการสะท้อนสภาวะอารมณ์ ความรู้สึก ที่มีต่อการเข้าไปเผชิญหน้ากับสภาพแรงงานในร้านค้าสะดวกซื้อด้วยเงื่อนไขที่มีความแตกต่างทางชนชั้นที่สังคมกำหนดขึ้น ผ่านการสร้างสรรค์ทางศิลปะ ที่จะสามารถทำให้เกิดการคิดทบทวน และตระหนักรู้ถึงเรื่องราวแรงงานในพื้นที่เล็กใกล้ๆบ้าน ที่สามารถสื่อสารภาพรวมของความเป็นอยู่ในสังคมปัจจุบัน ที่ต่างต้องอยู่ในเงื่อนไขของระบบทุนนิยมที่ในบางครั้งเราก็ไม่ได้ใส่ใจหรือทำเป็นมองไม่เห็นสิ่งต่างๆเหล่านี้

ผลงานชุดนี้ประกอบไปด้วยผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้น โดยแบ่งเป็น 2 ชุดด้วยกัน คือ

ชุดที่ 1 เป็นผลงานศิลปะที่สร้างสรรค์ขึ้นจากเอกสารสำเนาที่ใช้แนบสำหรับสมัครงาน นำมาขยายขนาดและเคลือบ/ทาบทับ เพื่อกลบข้อมูลในเอกสารสำเนาให้หลงเหลือเพียงข้อมูลที่สำคัญในเอกสารนั้น ทั้งหมด 4 ชิ้น คือ สำเนาบัตรประชาชน สำเนาทะเบียนบ้าน สำเนาวุฒิการศึกษา และ สำเนาผลงานเรียน และอีก 1 ชิ้นเป็นรูปถ่ายติดบัตรหน้าตรง ที่ทำการเคลือบ/ทาบทับให้เหลือเพียงลักษณะของระเบียบความเรียบร้อยในการถ่ายภาพติดบัตรเท่านั้น

ภาพที่ 7 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ชุดที่ 1

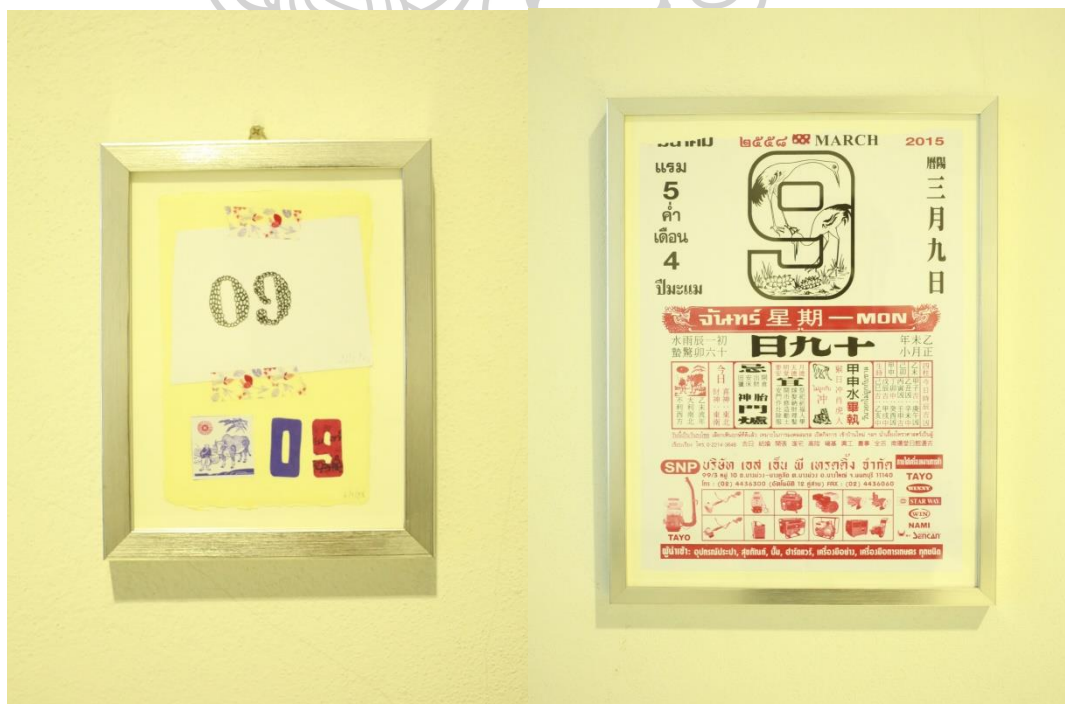

ภาพที่ 8 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่ 1

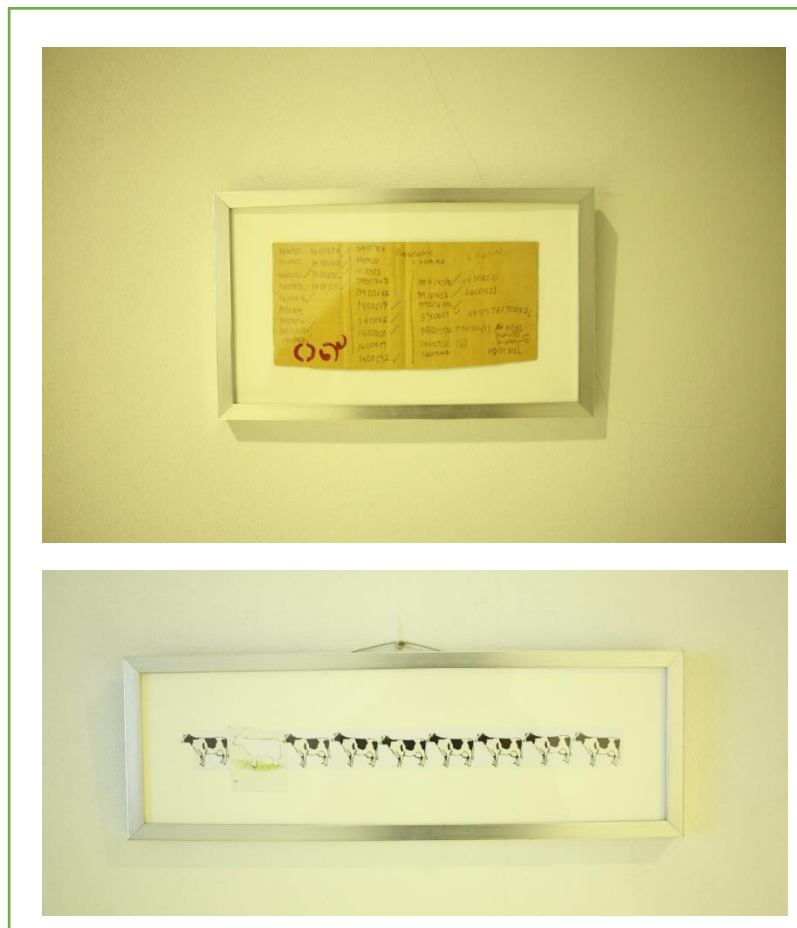
ชุดที่ 2 แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1. ผลงาน 2 มิติที่ใช้วัสดุที่ได้ตอนขณะทำงาน เช่น ใบเสร็จในการซื้อของกินตอนพักเบรก ตารางการทำงาน ภาพถ่ายสินค้าในการจัดเรียง เป็นต้น ที่ผสมเข้ากับสภาวะทางความรู้สึกต่างๆของข้าพเจ้าที่ได้สัมผัส อยู่ในสภาพแวดล้อมเหล่านั้นเช่น การจดบันทึกประจำวัน การนำชิ้นส่วนของสินค้าที่ได้รับวิภคมาตัดปะในเกิดภาพใหม่ เป็นต้น
2. ผลงาน 2 มิติที่สร้างสรรค์ขึ้นจากบทสนทนาระหว่างความคิดของข้าพเจ้ากับเพื่อนร่วมงาน
3. ผลงานที่สามารถเคลื่อนที่ได้ โดยสร้างผลงานที่เป็นสติ๊กเกอร์ ขนาดด้านกว้าง 4 เซนติเมตร ด้านยาว 10 เซนติเมตร จัดทำขึ้น 100 ชิ้น เพื่อแจกให้กับบุคคลทั่วไปที่สนใจ ด้วยประโยชน์ที่ได้รับแรงบันดาลใจจากบทสนทนา ระหว่างบิดากับข้าพเจ้า “ทำงานเหนื่อยไหม”

โดยข้อมูลของผลงานทั้งหมดรวบรวมจัดเก็บและเผยแพร่ใน www.0629609.com

ภาพที่ 9 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่ 1

ภาพที่ 10 ผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่1

ทำงานเหนื่อยไหม?

www.0629609.com

ภาพที่ 11 แบบสติ๊กเกอร์ “ทำงานเหนื่อยไหม” พร้อมใส่ www ด้านล่างเพื่อสามารถชี้หน้าให้เข้าไปดูผลงานต่อ

ภาพที่ 12 สติ๊กเกอร์ที่ถูกนำไปติดตามที่ต่างๆ

ภาพที่ 13 การนำเสนอผลงานช่วงก่อนวิทยานิพนธ์ผลงานที่ 1

3.2.2 ผลงานที่ 2

จากผลงานที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นในการเสนอโครงการครั้งที่ 1 ทำให้เกิดเป็นการสร้างสรรค์ผลงานให้กลายเป็นผลงานศิลปะภาพเคลื่อนไหว โดยในผลงานชุดนี้ยังคงใช้การลงปฏิบัติงานเป็นพนักงานเซเว่นอีเลฟเว่นเหมือนเดิม แต่แนวคิดนั้นได้ถูกนำกลับมาทบทวนใหม่ให้ข้าพเจ้าต้องหาจุดสำคัญที่ข้าพเจ้ารู้สึกในระหว่างการลงพื้นที่ครั้งนี้ โดยข้าพเจ้าเลือกเน้นลักษณะของการปฏิบัติต่อกันทั้งผู้จัดการร้านกับพนักงาน พนักงานด้วยกัน พนักงานกับลูกค้า และลูกค้ากับลูกค้าด้วยกัน ที่เหลื่อมล้ำกัน ไม่ว่าจะเป็นทัศนคติ การกระทำ หรือสภาพแวดล้อมก็ตาม ที่ข้าพเจ้ามองเห็นว่าความเหลื่อมล้ำในพื้นที่ของร้านค้าสะดวกซื้อเล็กๆเหล่านี้เป็นภาพสะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมได้ไม่ทางใดก็ทางหนึ่ง

ผลงานภาพเคลื่อนไหวมีทั้งหมด 3 ชิ้น แบ่งเนื้อหาตามระยะเวลาของการทำงานคือ

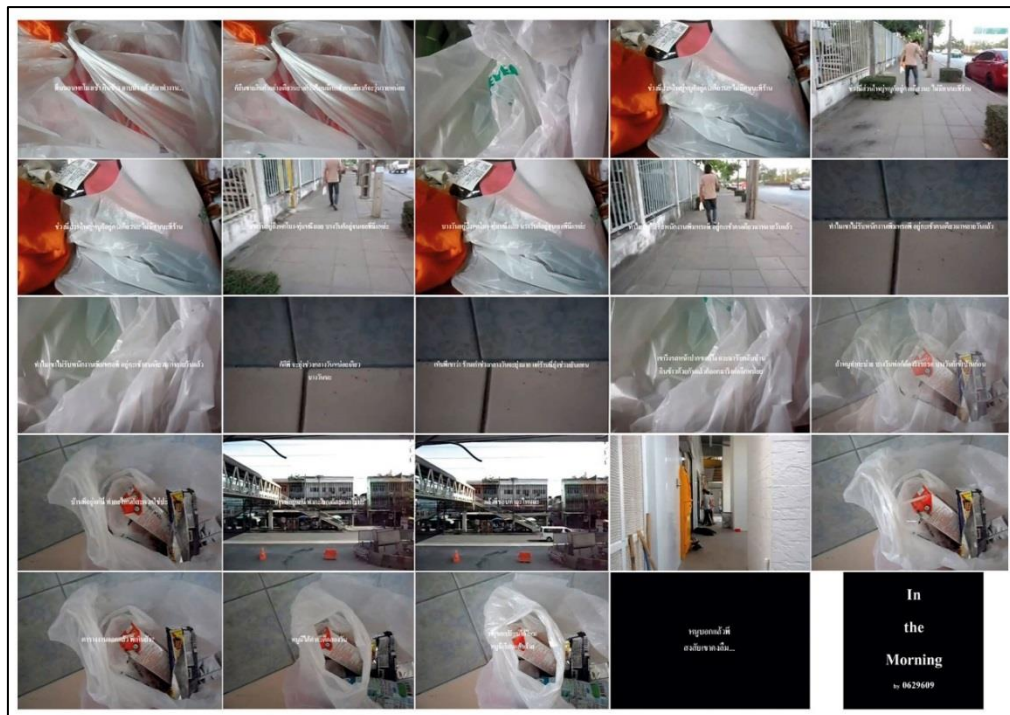
In the Morning มีเนื้อหาที่แสดงความรู้สึกที่ข้าพเจ้ามีต่อกะเช้า (7.00 – 17.00 น.) ที่น่าเบื่อเพราะต้องตื่นเช้า ทั้งการทำงานและการกินอาหาร แต่ต้องฝืนตัวเองให้ลุกจากเตียงเพื่อไปทำงาน ต้องเลือกกินอาหารในร้านที่ชอบที่สุดภายในร้าน และเป็นกะที่ต้องยืนหน้าเคาเตอร์นานที่สุด

In the Afternoon มีเนื้อหาสำคัญเป็นการทำงานของข้าพเจ้าเองในช่วงเวลาของการทำงานกะบ่าย (13.00 – 22.00 น.) ที่การทำงานส่วนใหญ่ของกะบ่ายเป็นการรับของเดิมของภายในร้าน

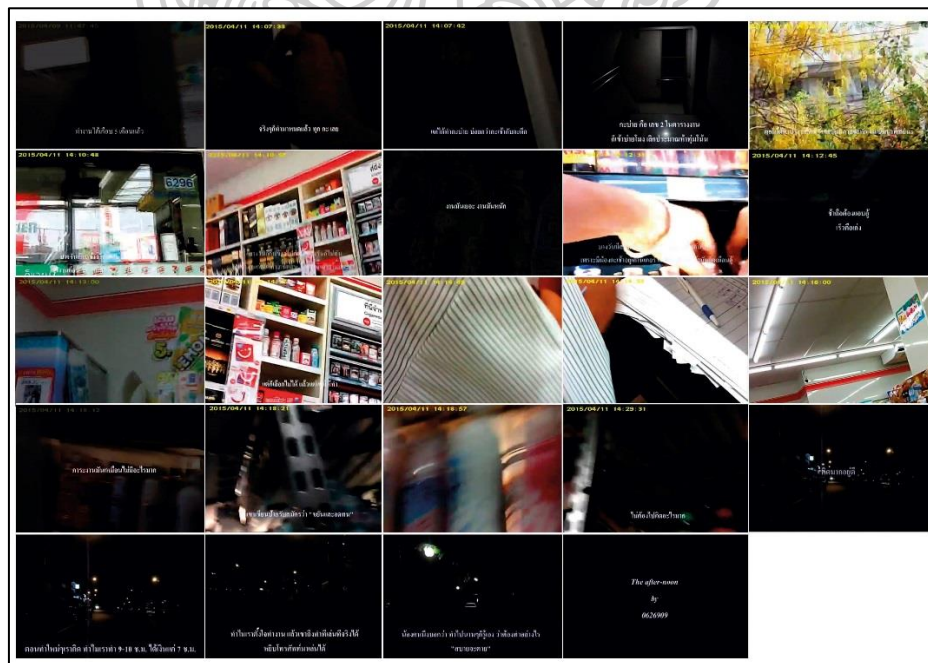
In the Night มีเนื้อหาสำคัญคือมุมมองชีวิตของข้าพเจ้าต่อการทำงานกะดึก ที่ต้องเปลี่ยนสภาพการนอนจากนอนตอนกลางคืนเป็นนอนตอนกลางวัน และที่สำคัญการเปลี่ยนช่วงเวลาการนอนนั้นก็ไม่สม่ำเสมอเพราะต้องขึ้นอยู่กับพลัดของกะที่ได้รับจากผู้จัดการร้านอีกด้วย ช่วงเวลาทำงานก็คือ 21.00 – 7.30 น.

เทคนิคการถ่ายภาพเคลื่อนไหว ด้วยลักษณะการทำงานที่ไม่สามารถนำกล้องเข้าไปถ่ายได้โดยตรง ทำให้ต้องหาวิธีการในการนำข้อมูลออกมาโดยส่วนหนึ่งของผลงานข้าพเจ้าจึงใช้กล้องกระดุมในการถ่าย และบางส่วนที่มีลักษณะของการถ่ายที่ไม่ตั้งใจ เพื่อให้ผลงานมีลักษณะที่วกวน ซ้ำซาก และเคลื่อนไหวตลอดเวลา

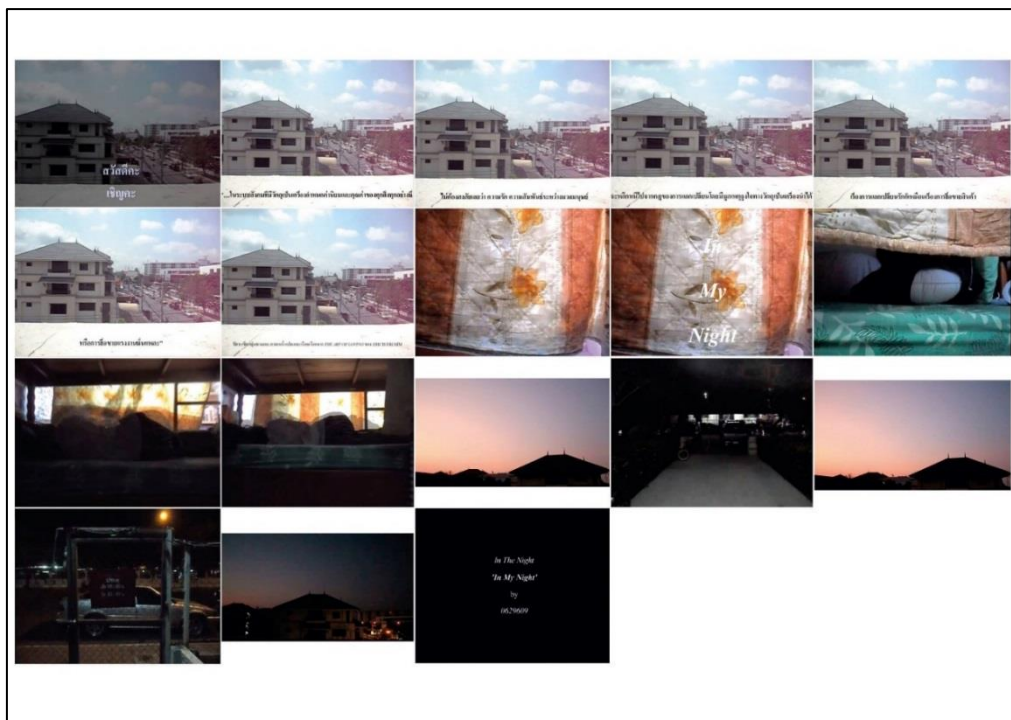
เทคนิคการตัดต่อ ในผลงานภาพเคลื่อนไหว *In the Afternoon* เป็นผลงานที่ข้าพเจ้าสร้างสรรค์ขึ้นชิ้นแรก โดยใช้ภาพจากกล้องกระดุมเป็นส่วนใหญ่ ดังนั้นลักษณะการตัดต่อจึงกระโดดไปด้วย ภาพ เสียง และข้อความ ซึ่งภาพกับเสียงนั้นสัมพันธ์กัน แต่ข้อความเป็นข้อความที่ข้าพเจ้าเขียนขึ้นจากประสบการณ์ส่วนตัวที่พบเจอในการทำงาน ส่วนผลงาน *In the Morning* และ *In the Night* นั้น การตัดต่อผลงานมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น คือ ภาพ เสียง และข้อความนั้น ข้าพเจ้าพยายามจะทำให้สามส่วนนี้มาจากหลายๆความสัมพันธ์แต่จะมีเนื้อหาบางส่วนบางตอนที่เชื่อมโยงถึงกันเป็นเรื่องเดียวกัน เช่น ข้อความใน *In the Night* ที่บทความบางส่วนได้ลงไปจากหนังสือวิชาการที่ว่าด้วยเรื่องของการลดคุณค่าของมนุษย์ เป็นต้น และให้มีลักษณะการตัดต่อให้ทั้ง 3 องค์ประกอบมีความเหลื่อมล้ำกัน ไม่ตรงทั้งภาพ ทั้งเสียง ทั้งการอ่าน แต่สุดท้าย หรือในบางส่วนจะมาบรรจบพบกัน จนกลายเป็นส่วนหนึ่งของกันละกัน เพื่อที่จะนำไปสู่การสะท้อนสถานะการเหลื่อมล้ำทางสังคมได้

ภาพที่ 14 ภาพนิ่งผลงานภาพเคลื่อนไหวช่วงก่อนทำวิทยานิพนธ์ กะเช้า (In the Morning)

ภาพที่ 15 ภาพนิ่งผลงานภาพเคลื่อนไหวช่วงก่อนทำวิทยานิพนธ์ กะบ่าย (In the Afternoon)

ภาพที่ 16 ภาพนิ่งผลงานภาพเคลื่อนไหวช่วงก่อนทำวิทยานิพนธ์ กะดิก (In the Night)

3.3 ผลงานวิทยานิพนธ์

ผลงานในช่วงวิทยานิพนธ์นั้น เป็นผลงานที่เกิดจากการทบทวนผลงานที่นำเสนอหัวข้อในครั้งที่ 2 และได้นำมาสู่การพัฒนาทั้งเนื้อหา และเทคนิควิธีการสร้างสรรค์เชิงปฏิบัติทางทัศนศิลป์ เพื่อให้ผลงานวิทยานิพนธ์นั้น ไปสู่จุดมุ่งหมายที่ข้าพเจ้าตั้งใจจะนำเสนอผ่านกระบวนการสร้างสรรค์ทางศิลปะ

ด้วยเนื้อหาของพื้นที่ที่ได้ลงพื้นที่นั้นมีประเด็นที่น่าสนใจหลายประเด็นด้วยกัน การพัฒนาเนื้อหาเข้าสู่วิทยานิพนธ์นั้น ได้ข้อสรุปของสาระสำคัญเพื่อนำเสนอมุมมองคุณค่าของแรงงานในระบบทุนนิยม ผ่านการเปรียบเทียบกันระหว่างแรงงานของพนักงานในร้านค้าสะดวกซื้อ และแรงงานทางศิลปะที่ข้าพเจ้าเป็นอยู่ ด้วยความสัมพันธ์ระหว่าง มนุษย์ และ แรงงานในระบบทุนนิยมที่แยกขาดกันไม่ได้เหล่านี้ จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ผลงานศิลปะชุดนี้จะสามารถทำให้เกิดการพยายามทำความเข้าใจในเรื่องแรงงานทั้งสอง ลักษณะที่มีข้อจำกัดและเงื่อนไขต่างๆมากมายเพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมของเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

ขั้นตอนการสร้างสรรค์เป็นออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ 1. การเตรียมการก่อนการสร้างสรรค์ (Per-production) คือการเขียนโครงเรื่อง โดยอ้างอิงจากประสบการณ์การเป็นพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ และสร้างสรรค์ผลงานศิลปะในเวลาเดียวกัน และการเขียน storyboard 2.การถ่ายทำ (Production) คือขั้นตอนการถ่ายภาพเคลื่อนไหว และ 3.ขั้นตอนหลังการถ่ายทำ (Post-production) คือการตัดต่อ ใส่เสียงและใส่ภาษาบรรยาย

3.3.1 การเตรียมการก่อนการสร้างสรรค์ (Per-production)

การเขียนโครงเรื่อง จากการได้สังเกตลักษณะจากการทำงานในร้านค้าสะดวกซื้อที่เป็นช่วงเวลาที่มียอดเฉลี่ยของการทำงานที่แตกต่างกัน ทำให้ข้าพเจ้าได้นำช่วงเวลาของการทำงานนั้นมาแบ่งเป็นลักษณะโครงเรื่องของเนื้อหาในการสร้างสรรค์ผลงานภาพเคลื่อนไหว คือ กะเช้า(6.30 – 17.00น.) กะบ่าย(13.00-22.00น.) กะดึก(21.00-8.00น.) และพักเบรก(วันหยุด) โดยในแต่ละกะจะเป็นการเล่าเรื่องความสัมพันธ์ต่างๆ ดังนี้

กะเช้า : เนื้อหาที่เป็นสาระของชีวิตพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ ที่ข้าพเจ้าคาดว่าจะเป็นลักษณะของสภาพแวดล้อมที่พนักงานคนๆนั้นมีความสัมพันธ์ด้วยในแต่ละวันตั้งแต่ตื่นนอนจนเข้าทำงาน

กะบ่าย : เนื้อหาที่เป็นสาระของชีวิตอีกด้านหนึ่งของพนักงานเซเว่น ในส่วนนี้เป็นด้านของนักศึกษาศิลปะและศิลปิน โดยมีลักษณะของการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะขึ้นภายใต้กฎเกณฑ์ค่าแรงแบบพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ

กะดึก : เนื้อหาที่เป็นสาระของบริบทลูกค้าและบริเวณ โดยรอบของร้านค้าสะดวกซื้อ

พักเบรก : เนื้อหาของสภาวะทางความรู้สึกของพนักงานในวันหยุด ที่ได้ออกไปท่องเที่ยวพักผ่อน ใช้จ่าย จากนั้นก็ต้องกลับมาทำงานหาเงินเพื่อออกไปท่องเที่ยวเหมือนเดิม

โดยโครงสร้างของภาพเคลื่อนไหวแต่ละเรื่องมีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

Image : ตัวแทนของการมองเห็นความจริงต่างๆในสังคมอยู่รายล้อมบริเวณร้าน 7-Eleven ที่สะท้อนเรื่องราวออกมาเป็นภาพ

Text : ตัวแทนความรู้/สาระของความเป็นมนุษย์ในแง่มุมต่างๆของนักคิด นักวิชาการ การอ่านภาษาอ่านที่สะท้อนให้เห็นมุมมองของกลุ่มคนที่อยู่ในระดับชั้นชั้นที่มีการศึกษา

Voice : ตัวแทนของกลุ่มคนในพื้นที่ร้าน7-Eleven การบอกเล่าเรื่องราวที่เป็นจริงในชีวิต ในลักษณะของบทสนทนา การพูดคุย การแสดงความคิดเห็น หรือถามตอบ เป็นต้น

ซึ่ง 3 องค์ประกอบนี้สามารถสลับสับเปลี่ยนกันได้ตามความเหมาะสมของแต่ละผลงาน

โครงสร้างของผลงาน : ร้านค้าสะดวกซื้อ/คิลบีน >>ทุนนิยมและแรงงาน>>ความสัมพันธ์ที่ไม่จบสิ้น>>การดำเนินชีวิตถูกลดทอนด้วยโครงสร้างของเวลา	
<p>กะเจ้า (พนักงานเชเวน)</p> <p>ภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การดำเนินชีวิตของพนักงาน 7/11 (กะเช้า) : ตั้งแต่ตื่นนอน จนเข้าทำงาน <p>เสียง</p> <ul style="list-style-type: none"> - ประสบการณ์การทำงานในร้านเชเวนของพนักงาน(ผู้หญิง) <ul style="list-style-type: none"> o เรื่องราวที่รู้สึกแย่ที่สุดตั้งแต่เคยทำมา (ตัวพนักงานเอง) o เรื่องราวที่เกิดขึ้นในเชเวนที่คิดว่ามัน ไม่เป็นธรรมชาติที่สุด(เห็นจากผู้อื่น) - เสียงบรรยายท่วงเวลา ประมาณ 5.30-9.30น. <p>ข้อความ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ความรู้สึกของข้าพเจ้าเองที่มีต่อกระบวนการทำงานของร้านพนักงานเชเวนกะเช้า <p>กะบาย (ข้าพเจ้า, คิลบีน, ชีวิตอีกด้านหนึ่งของพนักงานเชเวน)</p> <p>ภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ถ้าค้นขั้นตอนในการทำงานคิลบะ ตั้งแต่เริ่มทำงานคิลบะ (2มิติ) จนเสร็จ <p>เสียง</p>	<p>Subject - หัวเรื่อง / ร้านค้าสะดวกซื้อ</p> <p>Theme - แนวเรื่อง / ทุนนิยม และ แรงงาน</p> <p>Issue -ประเด็น / ความสัมพันธ์ที่ไม่มีจบสิ้น(เวลา)ระหว่างร้านค้าสะดวกซื้อ(ทุนนิยม) กับ ชีวิตมนุษย์ (แรงงาน) ข้าพเจ้าต้องการแสดงให้เห็นถึงระบบทุนนิยมที่ไม่มีความตายจากไปในสังคม ซึ่งมันดำเนิน ไปพร้อมกับแรงงานของมนุษย์เช่นกัน</p> <p>ภาพ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นภาพเล่าที่สวยงาม แต่ปะปนด้วยเรื่องราวของความจริงมากมาย - วิดีโอแต่ละชุดจะประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ ภาพ เสียง และ ข้อความ ที่จะมาบรรจบพบกันในตอนใดตอนหนึ่งระหว่างเรื่องหรือตอนจบของเรื่องในแต่ละผลงาน - ภาพในผลงานมีความชัดเจนอย่างสิ้นเชิงระหว่างภาพเนื้อหาที่อยู่ภายในร้านเชเวนกับภายนอก - ผลงานทั้ง 4 ชิ้น สามารถรับชมได้ทั้งแยกจากกัน หรือดูร่วมกัน <p>เสียง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสียงที่มาจากการ์ตูนภาษาญี่ปุ่น ได้รับจากยูทูบให้เผยแพร่ได้

ตารางที่ 2 ตารางโครงสร้างของผลงานวิดีโอ 1

<p>- การทำงานร้าน 7/11 กะบ่าย (13.30-22.00น.)</p> <p><u>ข้อความ</u></p> <p>- ความรู้สึกของข้าพเจ้าเองที่มีต่อกระบวนการทำงานของร้านพนักงานเซเว่น กะบ่าย</p>	<p><u>ข้อความ</u></p> <p>- ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ</p> <p>กะเช้า, กะบ่าย, กะดึกและ All day all time เป็นข้อความที่มีจากหลายๆส่วนเช่น ข้อความจากบทสนทนาในกลุ่มเฉพาะของพนักงานเซเว่นในสื่อโซเชียลๆ จากบทสัมภาษณ์ของลูกค้าจากการคิดวิเคราะห์ของความรู้สึกข้าพเจ้าที่ได้เผชิญเหตุการณ์จริงตอนลงพื้นที่ในเซเว่น บทความจากหนังสือต่างๆผลงานได้ เป็นต้น</p>
<p>กะดึก (ลูกค้า)</p> <p>ภาพ</p> <p>- ภาพบรรยากาศของซอย, ซีวิตโดยรอบร้านเซเว่น เช่น พระรามสอง ซอยนานพร้อมพงษ์ วงเวียน22 ฯลฯ</p> <p>- ภาพบรรยากาศของชีวิตพนักงานเซเว่น ช่วง กะดึก (ภายใน-นอกร้าน)</p> <p>เสียง</p> <p>- สัมภาษณ์คนที่เข้ามาใช้บริการในร้านเซเว่น</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ ความรู้สึกที่มีต่อพนักงานเซเว่น, ต่อร้านเซเว่น ○ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเซเว่น 	<p>กะเช้า คือ เนื้อหาของชีวิตที่เป็นกิจวัตรของพนักงานเซเว่น ตั้งแต่ตื่นนอนจนไปทำงาน (ความจำเลืงซ้ำซาก ของกิจวัตรประจำวันที่ต้องปฏิบัติและต้องเจอในแต่ละวัน)</p> <p>กะบ่าย คือ เนื้อหาของชีวิตที่เป็นกิจวัตรของพนักงานเซเว่น ตั้งแต่ตื่นนอนจนไปทำงาน (ความจำเลืงซ้ำซาก ของกิจวัตรประจำวันที่ต้องปฏิบัติและต้องเจอในแต่ละวัน)</p>

ตารางที่ 3 ตารางโครงสร้างของผลงานวิดีโอ2

<p>ข้อความ</p> <ul style="list-style-type: none"> - เป็นข้อความของบทสนทนา ระหว่างพนักงานบริเวณของสาขาต่างๆที่รายการการขายของในช่วงกะดึกและFCC(ผู้จัดการของเขตพื้นที่สาขาต่างๆ) เป็นตัววิ่งไปเรื่อยๆตลอดผลงาน 	<p>กะดึก คือ เนื้อหาของชีวิตและผู้คนที่อยู่รายล้อมร้านเซเว่น (ความเหลื่อมล้ำของเวลา ความวุ่นวายไม่หยุดนิ่งของเวลาที่ก็ทำให้ชีวิตต้องเป็นไปทั้งอย่างไม่ตั้งใจและตั้งใจ)</p> <p>ตลอดเวลา(all day all time) คือ การสรุปใจความสำคัญของเวลาที่แบ่งแยกออกเป็นกะของแต่ละเวลา ที่สุดท้าย มันคือ โครงสร้างของเวลาที่ซับซ้อน เหลื่อมกัน จำจาย ยามที่เกิดขึ้นในโลกของทุนนิยม (ตัวผลงานจะรวมเนื้อหาของทั้ง 3 กะเข้าไว้ด้วยกันอย่างเป็นลำดับ กะเช้า กะบ่าย กะดึก โดยตัวละครที่เป็นพนักงานเซเว่นเมื่อทำงานอย่างหนักหนื่อยก็หาเวลาไปพักผ่อนรากับ ได้ไปพักผ่อน แต่สุดท้ายก็ยังวนเวียนอยู่กับร้านสะดวกซื้อ อยู่กับเรื่องราวที่ยังต้องพูดคุยถึงหน้าที่การทำงาน และสุดท้ายก็ต้องกลับไปสู่วงจรเดิมๆ คือ ทำงาน ทำงาน แล้วก็ทำงาน)</p>
<p>พักเบรก (สรุป, all day all time)</p> <p>ภาพ (ภาพที่ให้ความรู้สึกนี้มากกว่าผลงานกะต่างๆ)</p> <ul style="list-style-type: none"> - ภาพการไปเที่ยวพักผ่อนที่ทะเลของพนักงานสาวเซเว่น - ภาพบทสรุปที่กลับมาอยู่ที่การทำงาน ทำงาน ถึงจะ"ได้"ไปเที่ยวที่เหมือนพักผ่อนแต่ก็คือการทำงาน และกลับมาทำงานแบบเดิมๆต่อไป <p>*เสียง</p> <ul style="list-style-type: none"> - เสียงของบรรยากาศของทั้ง 3 กะ คือ เข้า กะบ่ายและกะดึก - เสียงบทสนทนาของสาวเซเว่นที่พูดคุยถึงเรื่องการทำงานและการพักผ่อนสั้นๆ ของพวกเขา - เสียงบรรยากาศของทะเล <p>*ข้อความ</p> <ul style="list-style-type: none"> - ข้อความทางวิชาการเกี่ยวข้องกับระบบทุนนิยม 	

ตารางที่ 4 ตารางโครงสร้างของผลงานวิดีโอ

บทสัมภาษณ์

เนื่องจากในวิดีโอจะศึกษาเป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับผู้คนที่เข้าใช้บริการในร้านค้าสะดวกซื้อ และเสียงบทสัมภาษณ์ของลูกค้าเป็นเสียงที่ใช้ไว้ในวิดีโอ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการเตรียมการก่อนออกไปลงพื้นที่เพื่อขอสัมภาษณ์จริง โดยข้าพเจ้าได้จัดเรียงคำถามเป็นข้อๆไว้ โดยเริ่มจากการแนะนำตัว จนเข้าสู่คำถามที่เข้าประเด็นที่เกี่ยวข้องกับร้านค้าสะดวกซื้อที่มีลักษณะคำถามเป็นปลายเปิด เพื่อให้การพูดคุยมีลักษณะที่ไม่เป็นทางการมากนัก และการโต้ตอบไปมาที่ยืดหยุ่นของข้าพเจ้าและผู้ให้สัมภาษณ์ โดยข้าพเจ้าหวังว่าลักษณะของการพูดคุยนั้นจะได้รับการช่วยเหลือเป็นอย่างดีและได้รับมุมมองที่เกี่ยวข้องกับร้านค้าสะดวกซื้อที่หลากหลาย

ตัวอย่าง คำถามที่ใช้สัมภาษณ์

1. รบกวนช่วยแนะนำตัวด้วยค่ะ
2. โดยปกติเข้าใช้บริการร้านค้าสะดวกซื้อบ่อยแค่ไหนค่ะ
3. เคยเจอเหตุการณ์ประหลาดๆหรือผิดปกติในร้านค้าสะดวกซื้อไหมค่ะ
4. คิดเห็นอย่างไรกับร้านค้าสะดวกซื้อในปัจจุบัน

เขียน storyboard

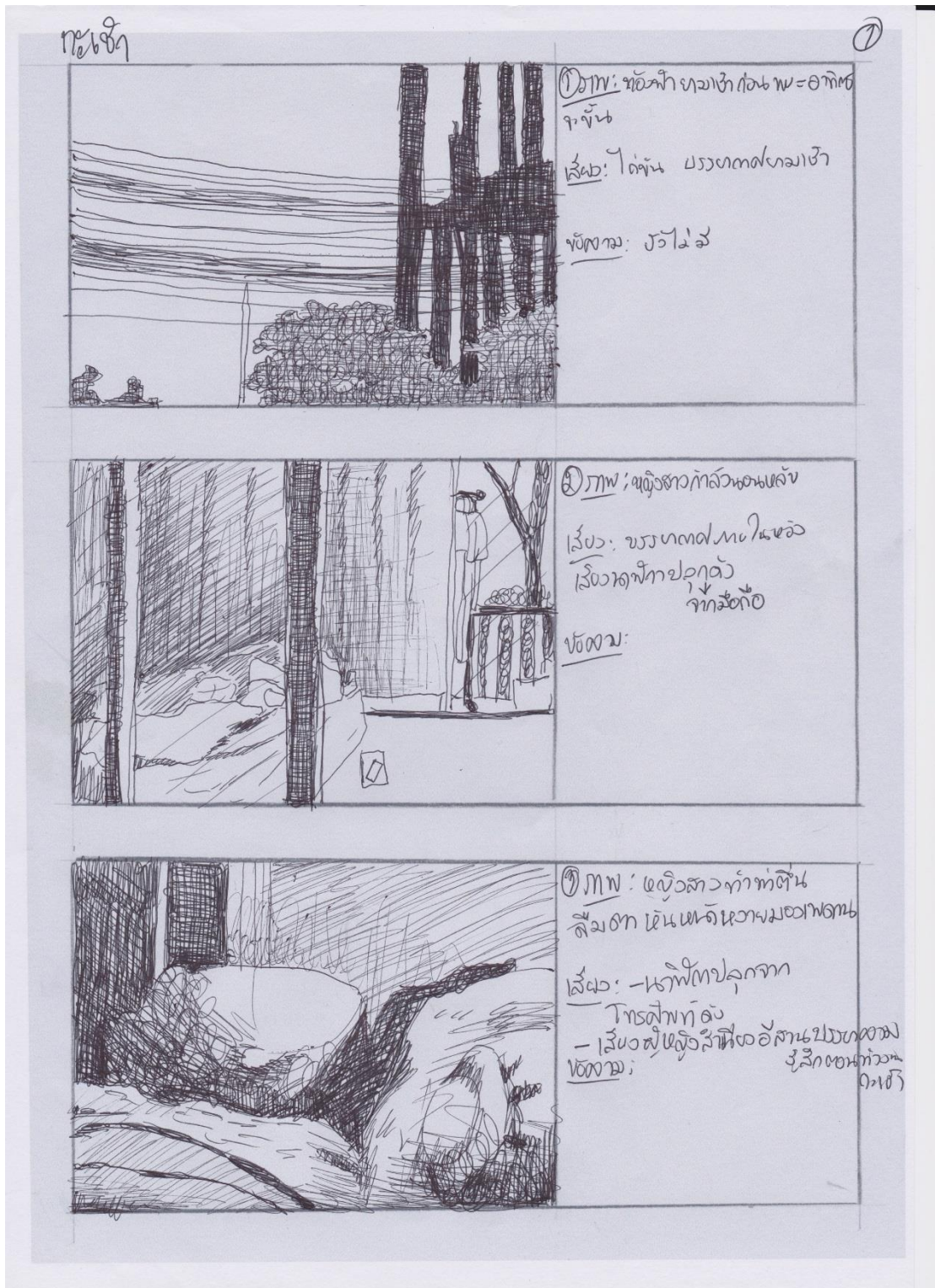
เพื่อให้การถ่ายทำภาพเคลื่อนไหวเป็นไปอย่างมีจุดมุ่งหมายที่มองเห็นภาพ ข้าพเจ้าจึงได้สร้าง storyboard ตามเนื้อหาที่สำคัญ 3 ประการ คือ

ภาพ ในผลงานภาพเคลื่อนไหวจะมีลักษณะของการดำเนินเรื่องแบบเรียงลำดับจากหนึ่งไปสอง เช่นภาพตั้งแต่ตื่นนอนไปจนเข้าทำงาน เป็นต้น แต่ภาพในช่วงเวลานั้นๆเป็นภาพที่เกิดขึ้นในหลายสถานที่ ที่สัมพันธ์ต่อกัน เช่น ภาพในช่วงเวลาเช้าของพนักงานที่กำลังเตรียมตัวไปทำงาน เวลาเดียวกันบริเวณหน้าเซเว่นผู้คนกำลังเตรียมตัวใส่บาตร และเวลาเดียวกันพระอาทิตย์กำลังขึ้น เป็นต้น ซึ่งภาพอาจมีการตัดต่อให้เชื่อมช้อนกันตลอดช่วงเวลานั้น หรือ ค่อยๆเชื่อมช้อนกันแล้วค่อยๆหายเชื่อมช้อนกันจนเหลือภาพใดภาพหนึ่งเพื่อเล่าเรื่องต่อไป โดยในภาพเคลื่อนไหวทั้ง 4 ช่วงเวลานั้น เล่าเรื่องผ่านตัวละครสำคัญที่เป็นผู้หญิง 2 คน คือ หนึ่งพนักงานสาว7-Eleven ที่เป็นพนักงานประจำ และสองพนักงานสาว7-Elevenที่เป็นพนักงานPart-Time

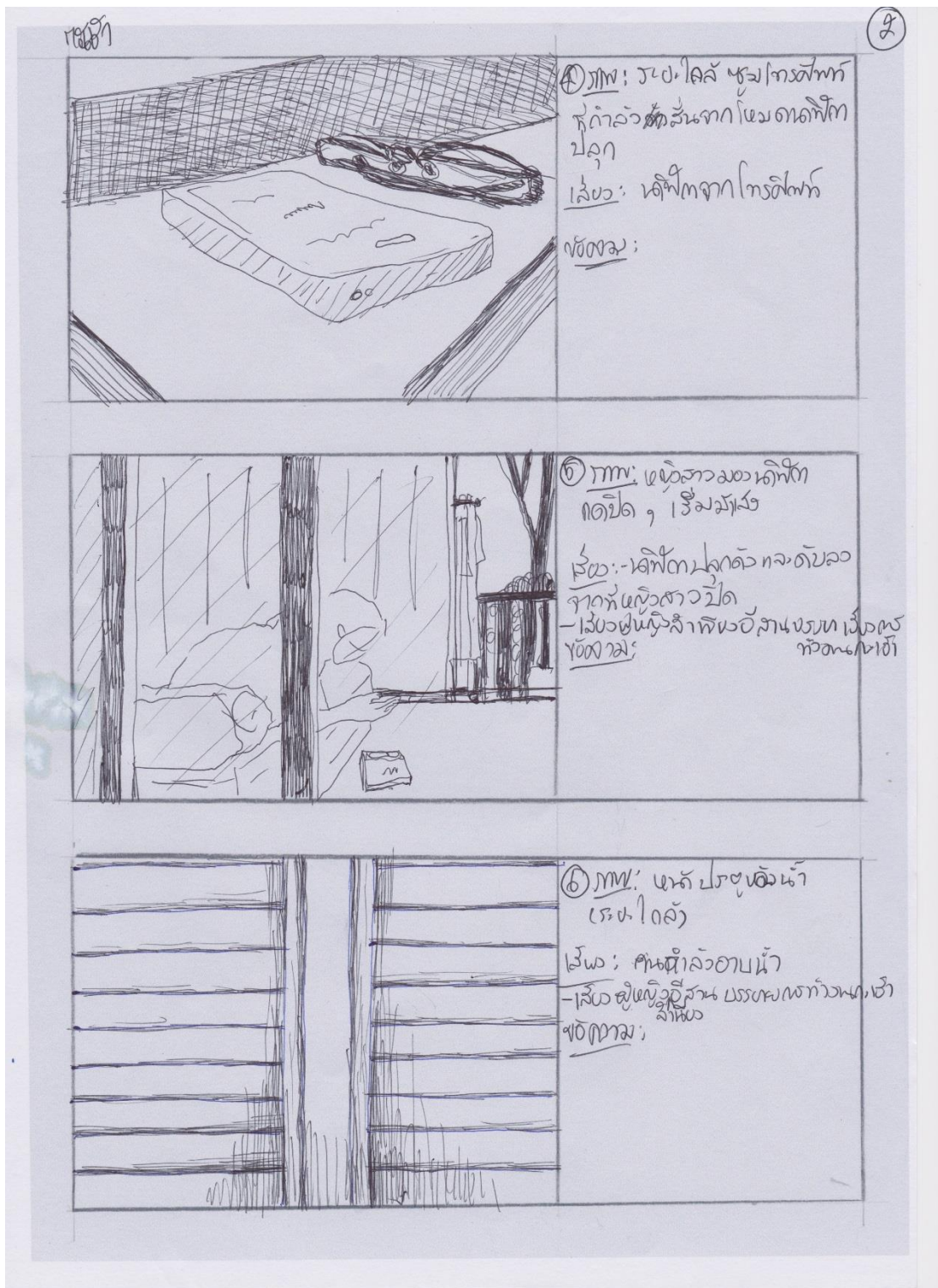
เสียง ในผลงานภาพเคลื่อนไหวทั้ง 4 ช่วงเวลานั้น จะประกอบไปด้วยเสียงของบรรยากาศของพื้นที่จริงที่ได้ไปถ่ายทำ เสียงจากบทสัมภาษณ์ และเสียงจากการอัดเสียง การใส่เสียงในภาพเคลื่อนไหวนั้นเสียงแต่ละประเภทจะถูกตัดใส่รวมกันกับภาพที่สอดคล้องกันในบางช่วงของเนื้อหา เช่น เสียงในพื้นที่จริงที่ติดมากับภาพ เป็นต้น และเสียงที่ไม่สอดคล้องกันกับภาพ เช่น เสียงเล่าเรื่องความรู้สึกการทำงานของพนักงานที่เป็นภาษาอีสาน เป็นต้น ที่ตัดใส่รวมกับเนื้อหาที่ไม่มีนักแสดงเป็นคนอีสาน เป็นต้น โดยเสียงแต่ละเสียงที่ถูกตัดใส่ในผลงานจะถูกลดทอนเสียงที่แตกต่างกัน เช่น ลด/ตัดเสียงของบรรยากาศในพื้นที่สูงเพื่อขับเสียงบทสัมภาษณ์หรือ ตัดใส่เสียงเล่าเรื่องและเสียงบรรยากาศให้มีความสำคัญพอๆกันในบางช่วงเวลา เป็นต้น

ตัวอักษร เนื้อหาของตัวอักษรที่ปรากฏในภาพเคลื่อนไหวทั้ง 4 ช่วงเวลานั้น จะเป็นตัวอักษรที่นำมาจากเนื้อหาทางวิชาการ 2 ช่วงเวลาคือช่วงเวลาแรก และช่วงเวลาสุดท้าย เพื่อให้ตัวอักษรเล่าความสำคัญของเนื้อหาแบบเปิดเรื่องและสรุปเรื่อง 1 ช่วงเวลา คือตัวอักษรบทเล่าเรื่องการทำงานกะบายของข้าพเจ้าในฐานะของบุคคลที่ได้เข้าไปใช้แรงงานในร้านค้าสะดวกซื้อ และ 1 ช่วงเวลา คือตัวอักษรที่เกิดจากการส่งรายละเอียดการขายสินค้าโปรโมชันในแต่ละวันของร้าน 7-Eleven ของแต่ละสาขาที่ส่งให้ผู้จัดการสาขาในแต่ละวัน พร้อมทั้งรายงานความเรียบร้อยของแต่ละสาขาด้วย ซึ่งตัวอักษรจะปรากฏขึ้นเป็นบางช่วงบางตอนในผลงาน หรือปรากฏในผลงานตั้งแต่ต้นจนจบในลักษณะวิ่งเลื่อนไปตลอด โดยไม่สอดคล้องกับภาพและเสียง

กะเข้

ภาพที่ 17 ภาพStoryboard Scenes 1-3 กะเข้

เรื่อง

๒

๔ ภาพ: ระเบิดใกล้ ชุมโครนัทท์
 ที่กำลังตั้งขึ้นจากโมเดลที่ติด
 ระเบิด
 เล่า: เล่าจากโทรศัพท์

ข้อความ:

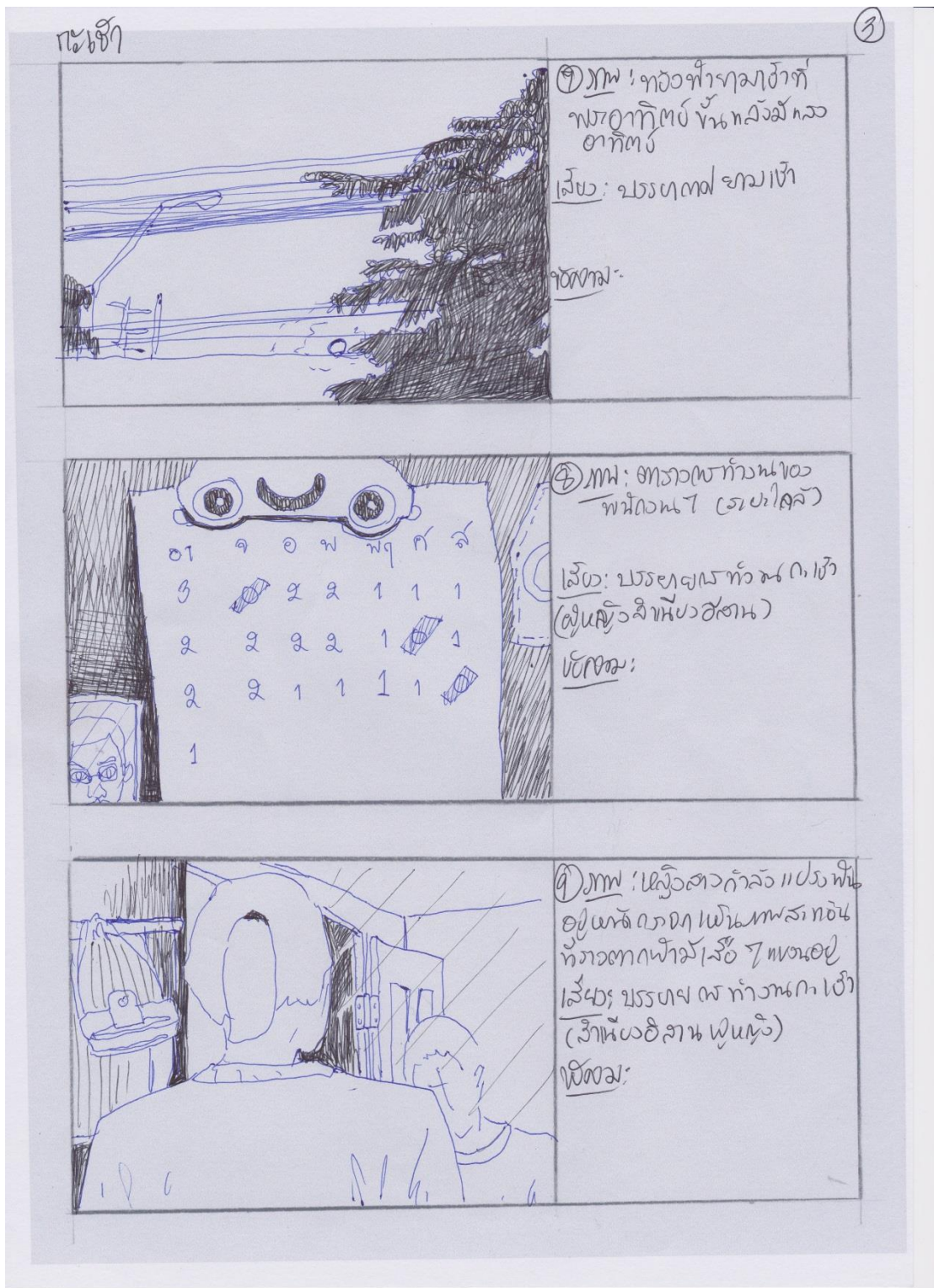
๕ ภาพ: ระเบิดยาวของ เล่าที่ติด
 ระเบิด , ระเบิดยาว

เล่า: - เล่าที่ติดใกล้ตัว ทวดบง
 จากที่ระเบิดยาวระเบิด
 - ระเบิดสั้นระเบิดสั้นระเบิดสั้น ระเบิดสั้น
 ข้อความ: ทวดบงระเบิด

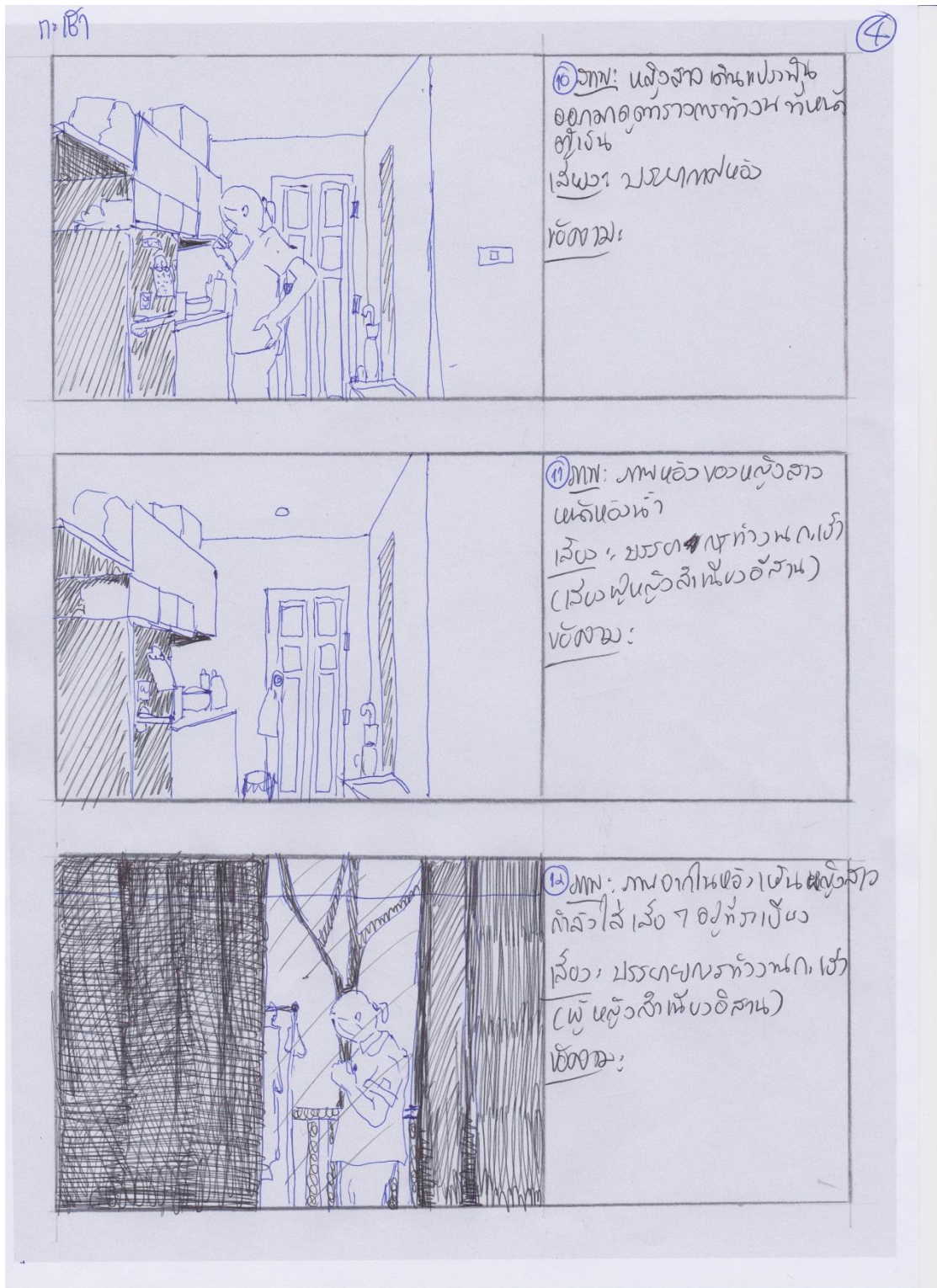
๖ ภาพ: ระเบิด ประตูห้องหน้า
 (ระเบิดใกล้)

เล่า: ระเบิดใกล้ห้องหน้า
 - ระเบิดสั้นระเบิดสั้น ระเบิดสั้นระเบิดสั้น ระเบิดสั้น
 ข้อความ: ระเบิดสั้น

ภาพที่ 18 ภาพ Story Board. Scenes 4-6 กะเช้า

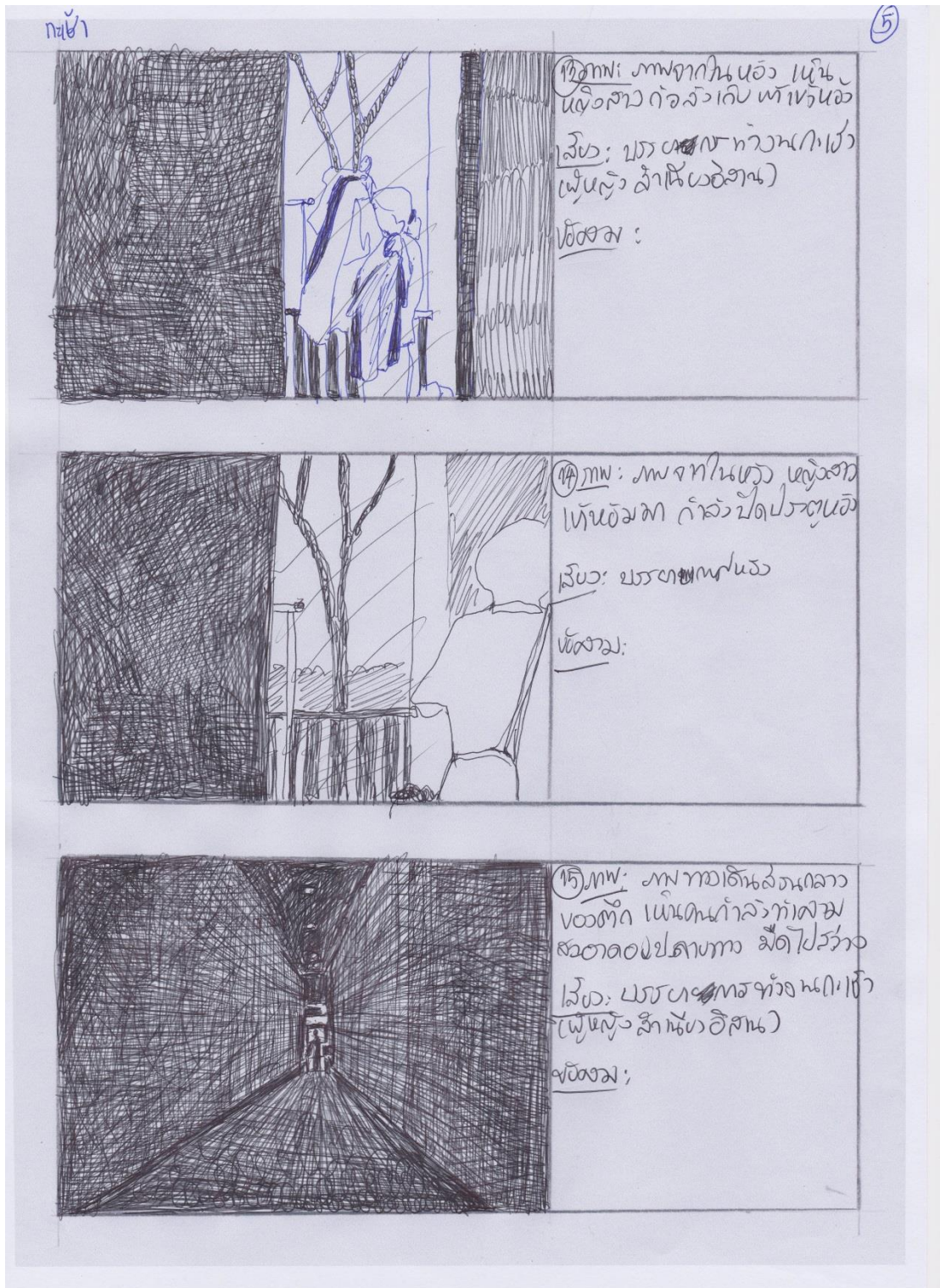

ภาพที่ 19 ภาพ Story Board. Scenes 7-9 กะเข้

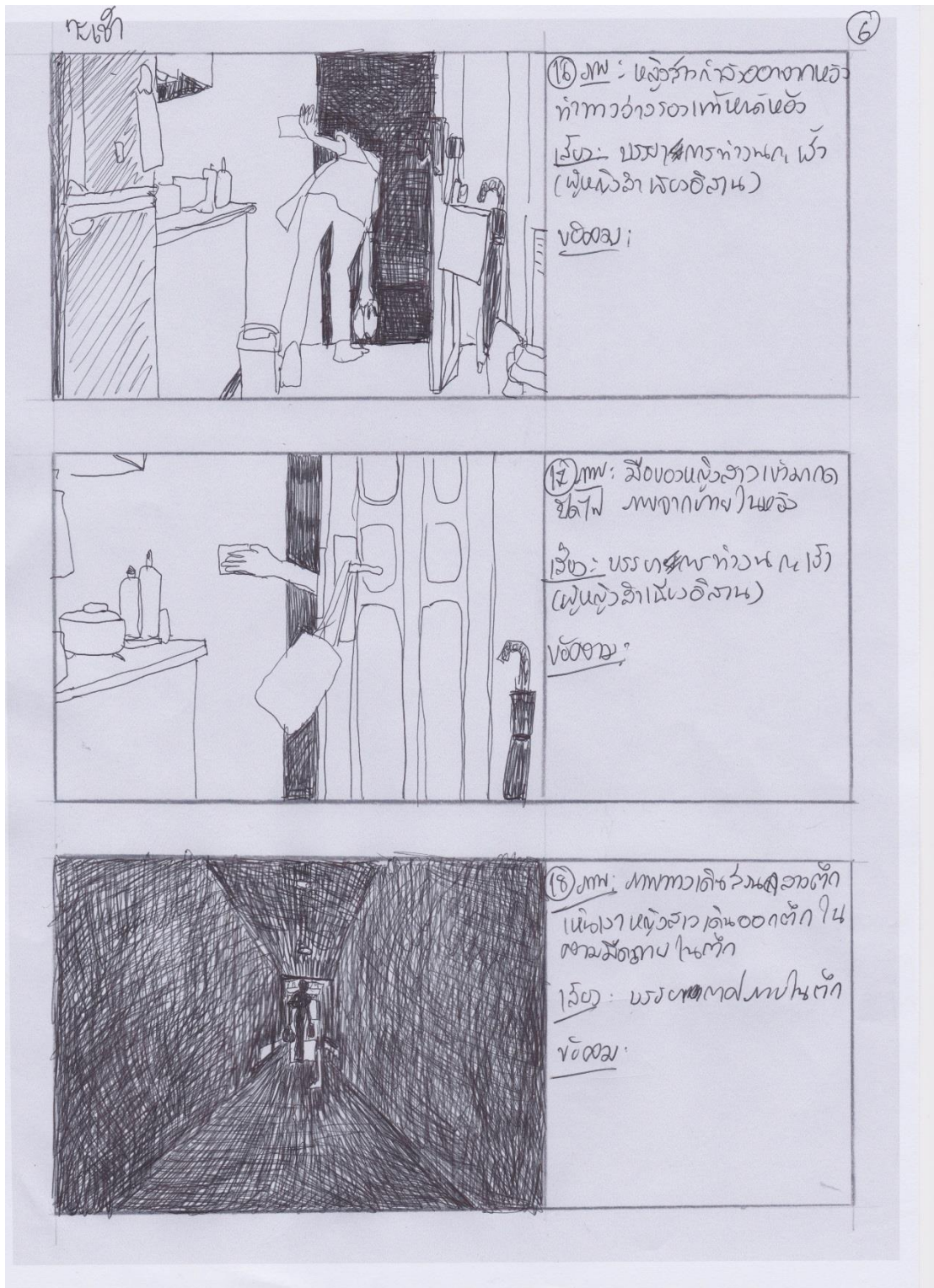

ภาพที่ 20 ภาพStoryboard. Scenes 10-12 กะเช้า

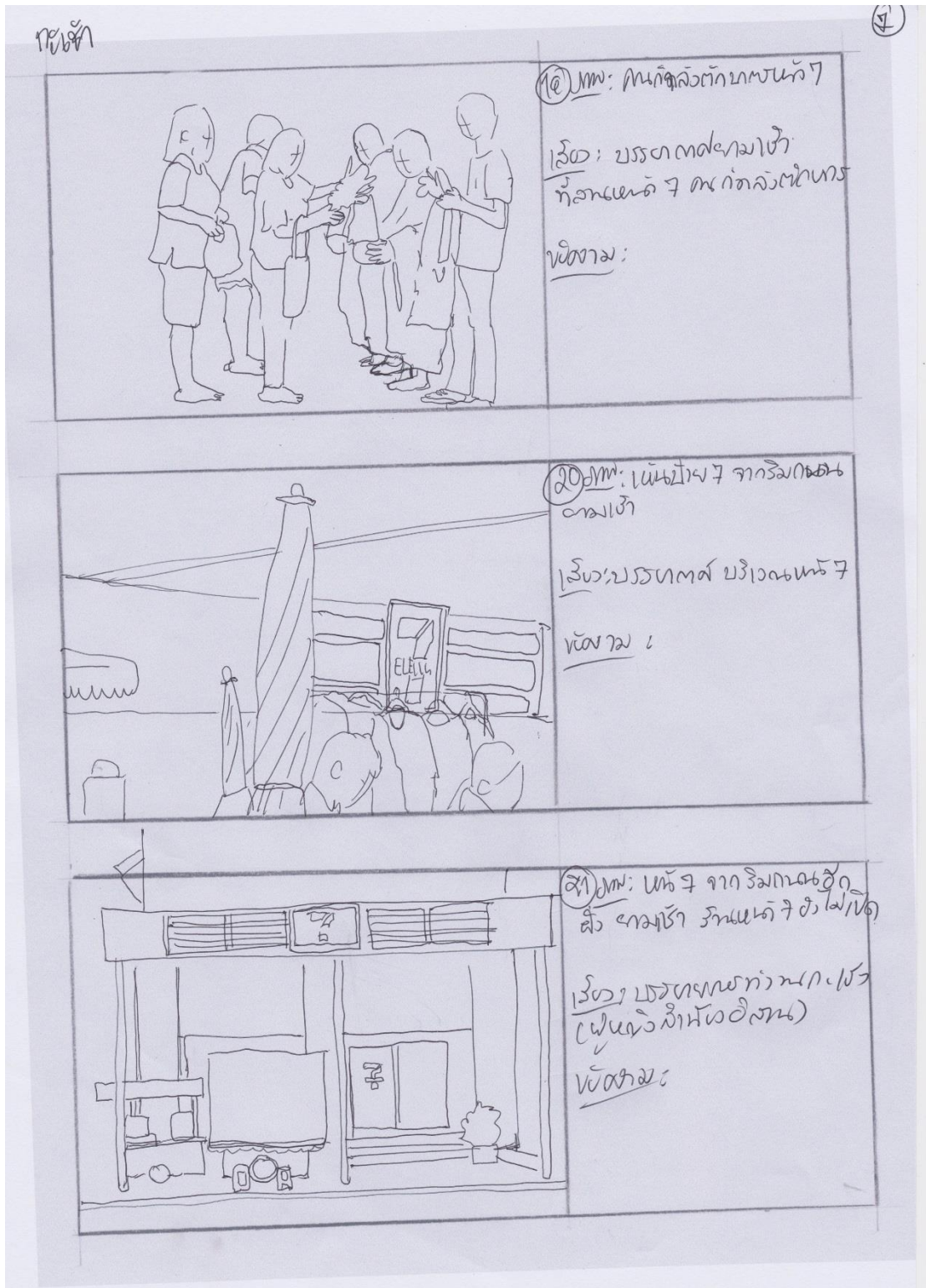

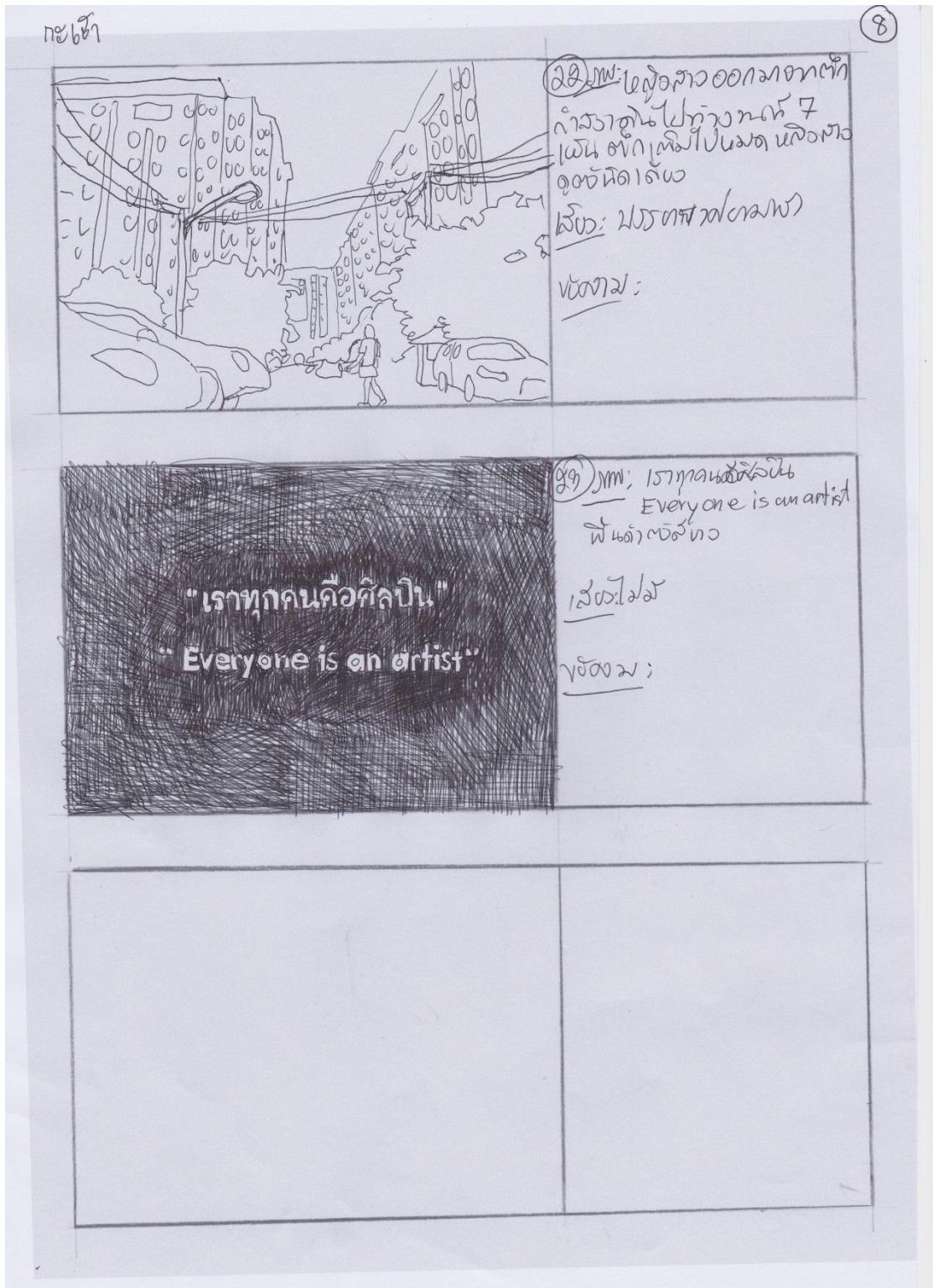
ภาพที่ 21 ภาพStoryboard .Scenes 13-15 กะเข้

ภาพที่ 22 ภาพ Story Board. Scenes 16-18 กะเจ้า

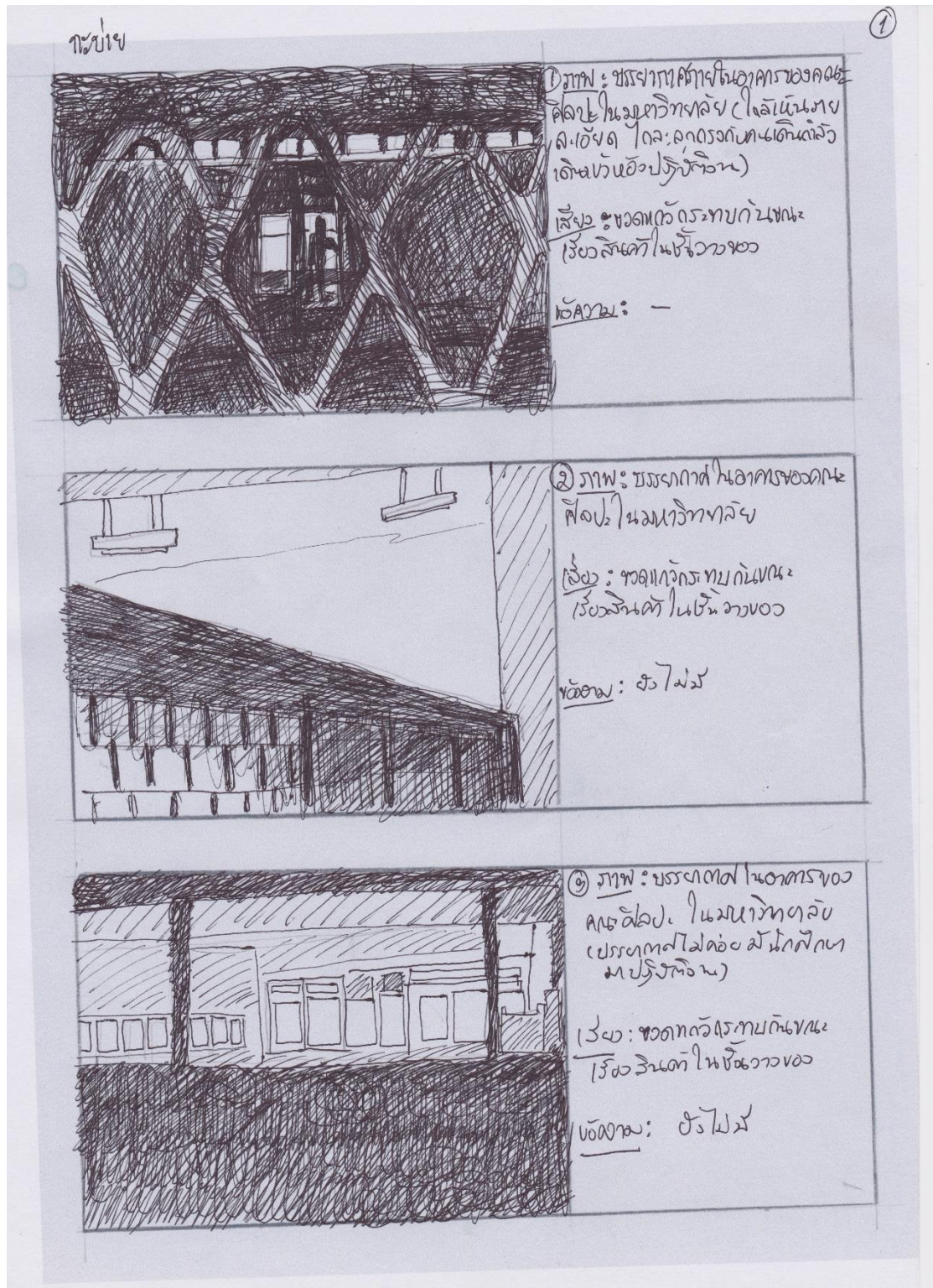

ภาพที่ 23 ภาพStoryboard. Scenes 19-21 กะเข้

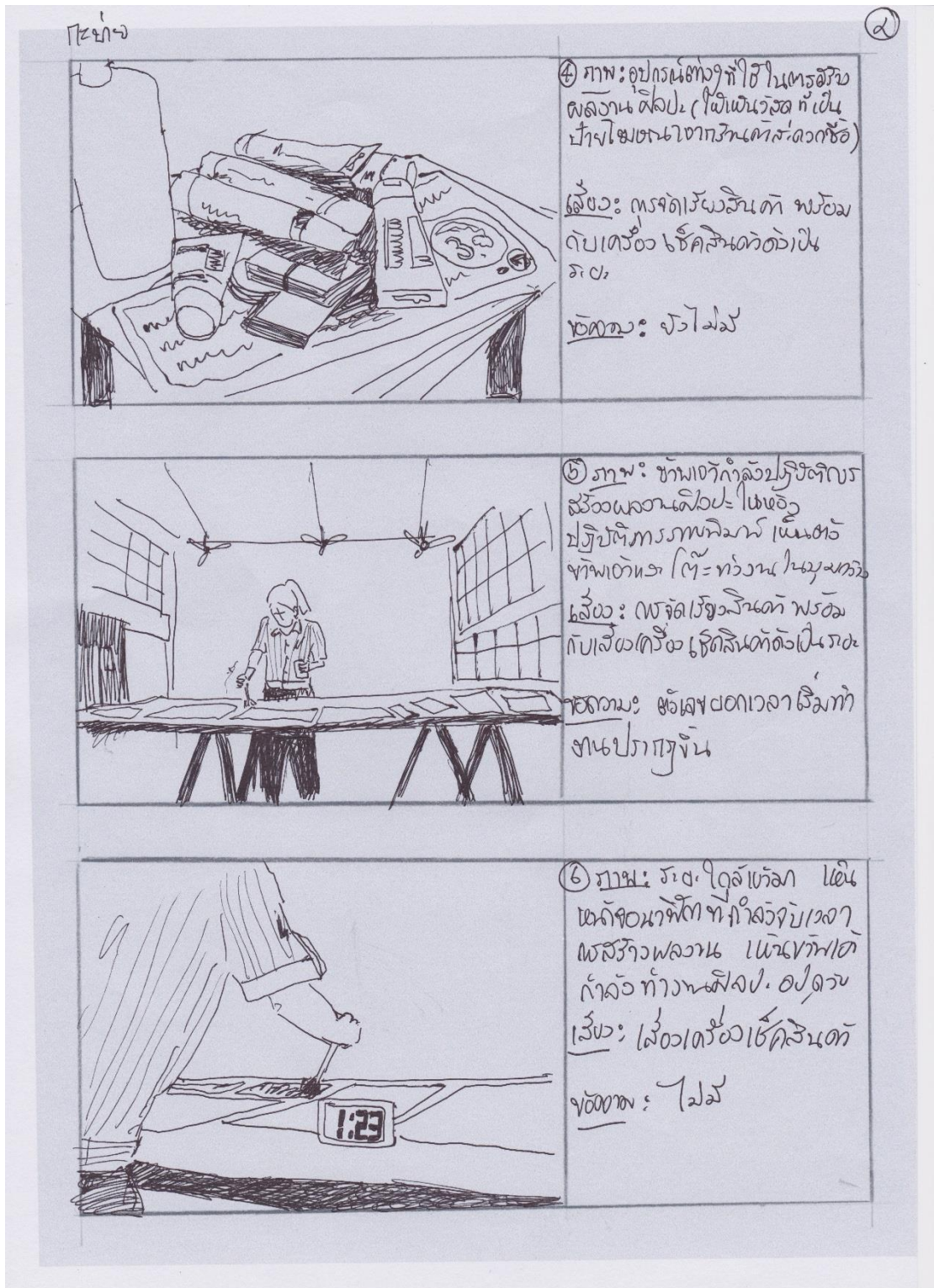

ภาพที่ 24 ภาพStory Board. Scenes 22-23 กะเข้

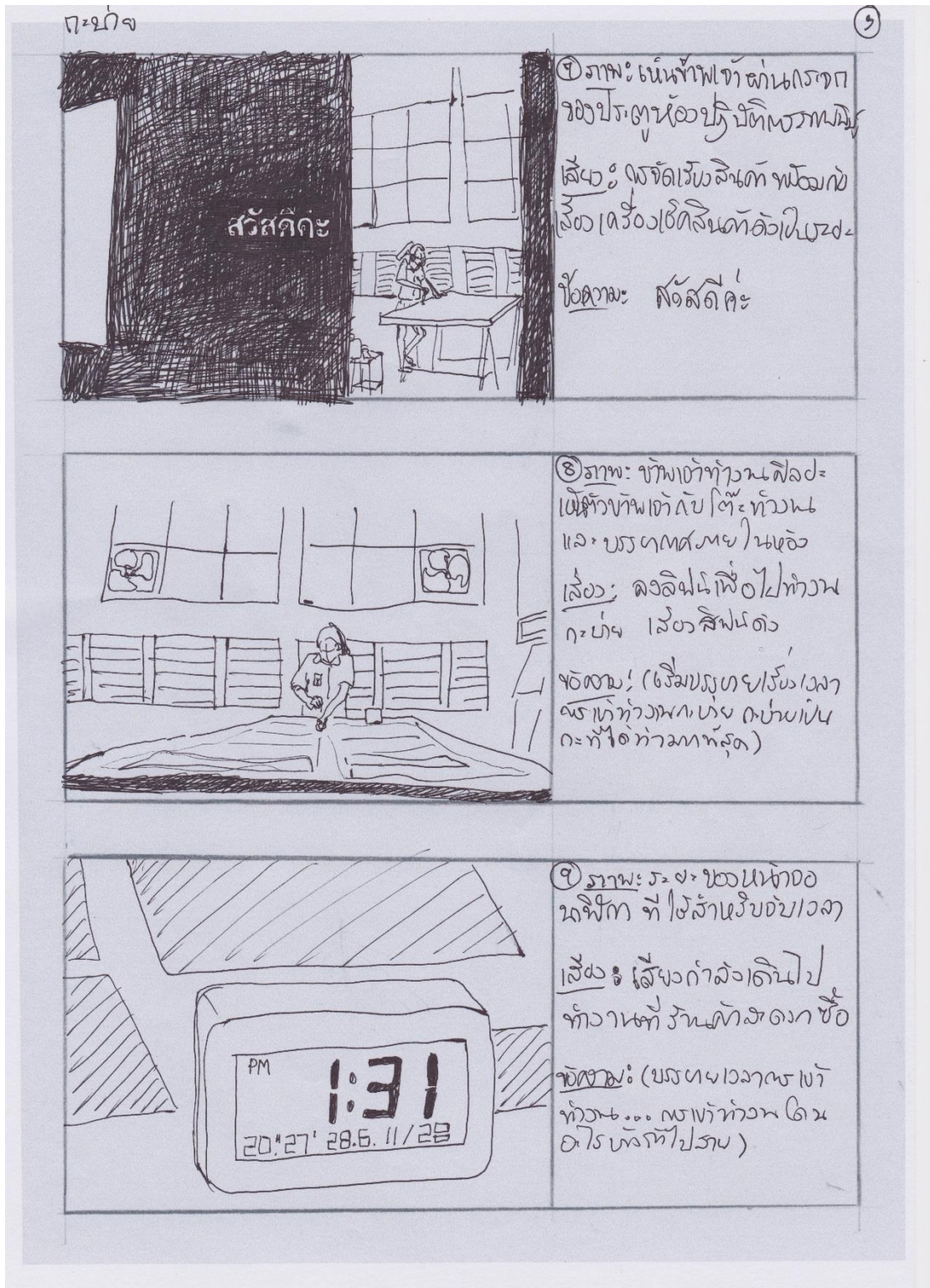
กะบ๋าย

ภาพที่ 25 ภาพ Story Board. Scenes 1-3 กะบ๋าย

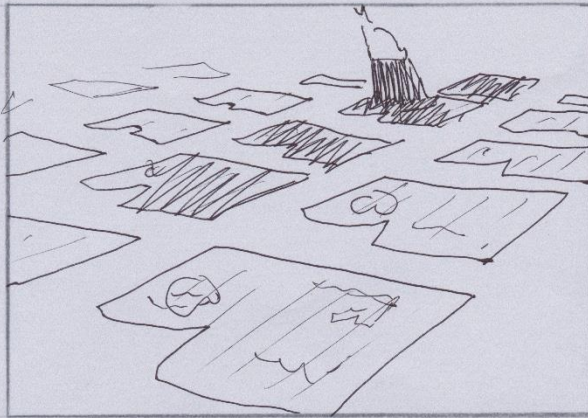
ภาพที่ 26 ภาพStory Board . Scenes 4-6 กะป๋าย

ภาพที่ 27 ภาพStory Board. Scenes 7-9 กะบ่าง

๗-๒๑๗

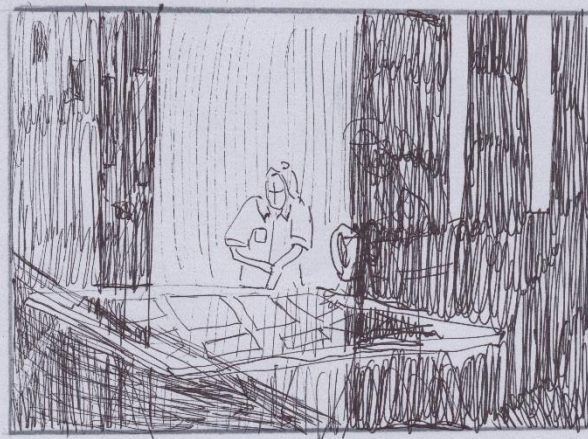
4

⑩ ภาพ: ระยะเวลาใกล้ ขอบผลงานที่ กำลังวางแผนสิ่งที่จะวิจัย
 เสียง: ขณะเดินไปทำงาน ที่ร้านสะดวกซื้อ (ได้ยินเสียงคนคุยกัน เขาๆ จับใจความไม่ได้)
 ข้อความ: บรรยายเวลา ที่ทำงาน สั้น โดนย่อไรบ๊อ

⑪ ภาพ: ตอนผสมสิ่งในระหว่าง ทำงานเสร็จ
 เสียง: ดึงที่ทำงาน ผู้ถือเหรียญ หยดกับทำพอๆ แต่ไม่สละสละ จากมือขอกลับ ไป
 ข้อความ: เล่าความรู้สึกของคนที่ ทำงาน สั้น

⑫ ภาพ: ตอนทำงานเสร็จของคนที่ ผ่าหน้าเวลาเห็นเพื่อนกรวด
 เสียง: เสียงบรรยายภาพใน อัจฉริยะ
 ข้อความ: บรรยายความรู้สึกที่ สุดที่คนตัวโอหวนต่อ

ภาพที่ 28 ภาพStory Board. Scenes10-12 กระบาย

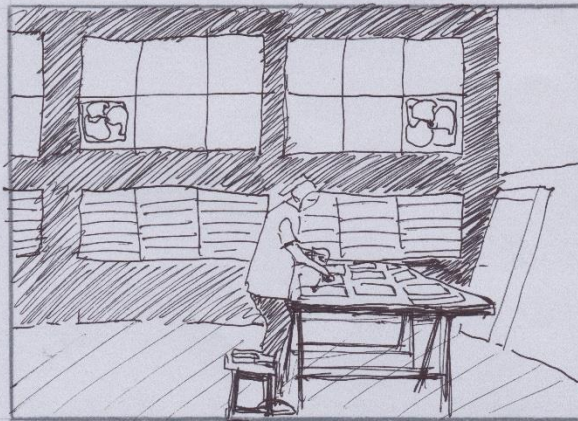

กะบาย

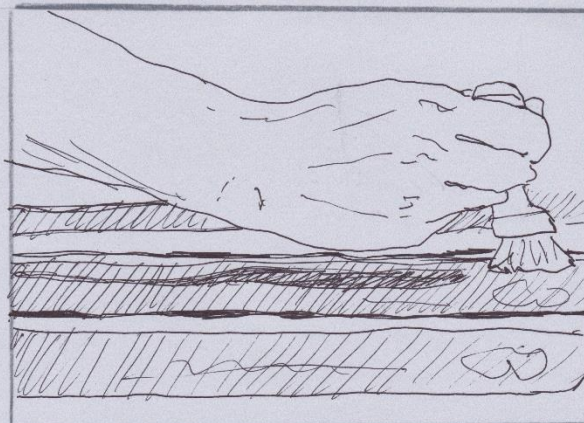
(๑๓)

(๑๓) ภาพ: ขณะกำลังล้างมือ บริเวณ
 หน้าท้าวหน้าในร้าน
 เสียง: เสียงบรรณาธิการใน
 วิทยาลัย ดังๆ เป็นเสียง
 วิทยุ จากเครื่องเล่นวิทยุ
 เสียง: บรรณาธิการวิทยุ
 วิทยุกำลังจะพูดท้าวหน้า

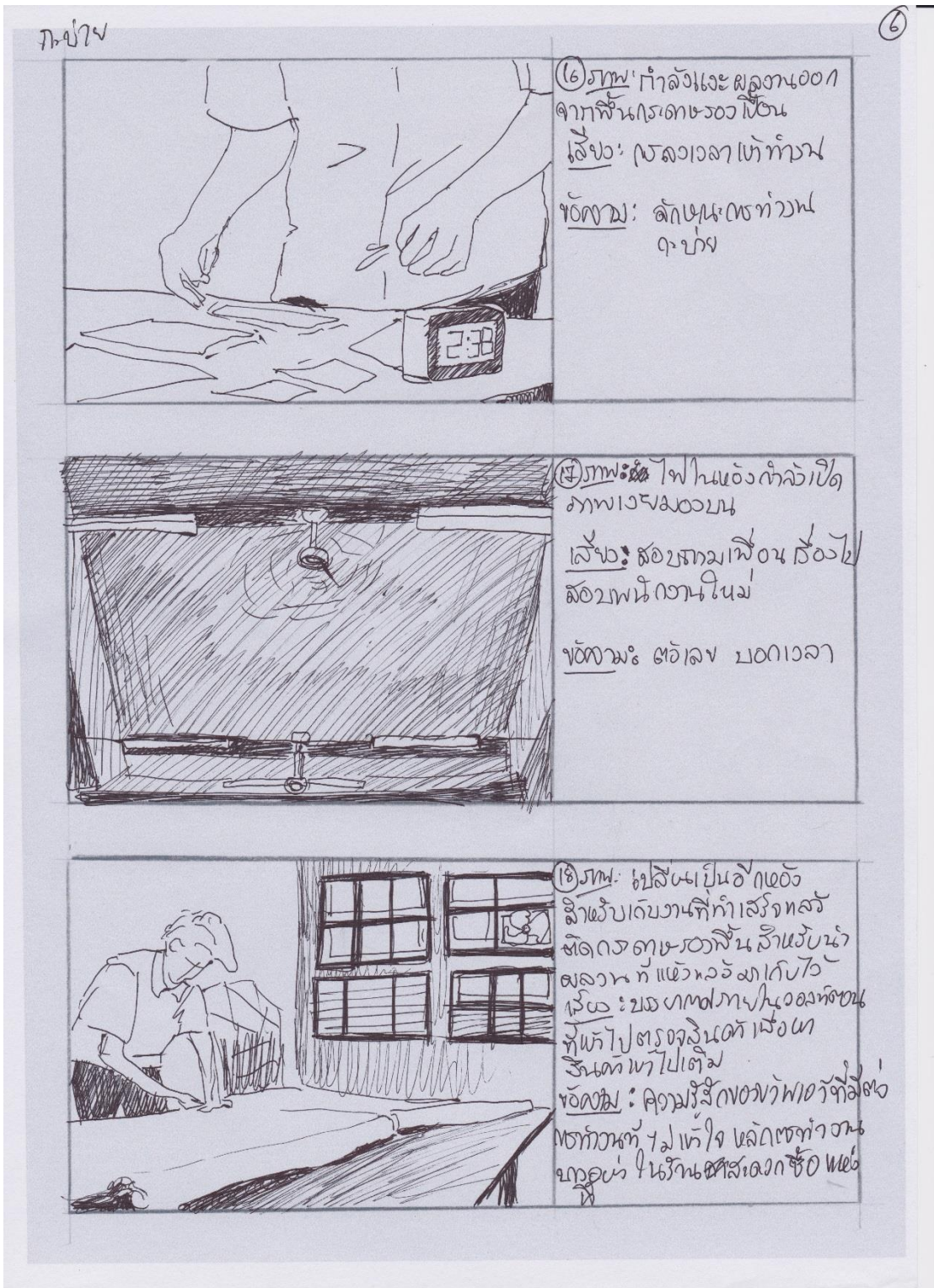

(๑๔) ภาพ: ภาพเงาของวิทยุ
 วิทยุกำลังจะพูดท้าวหน้า
 เสียง: เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า
 วิทยุกำลังจะพูดท้าวหน้า
 เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า
 เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า
 เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า

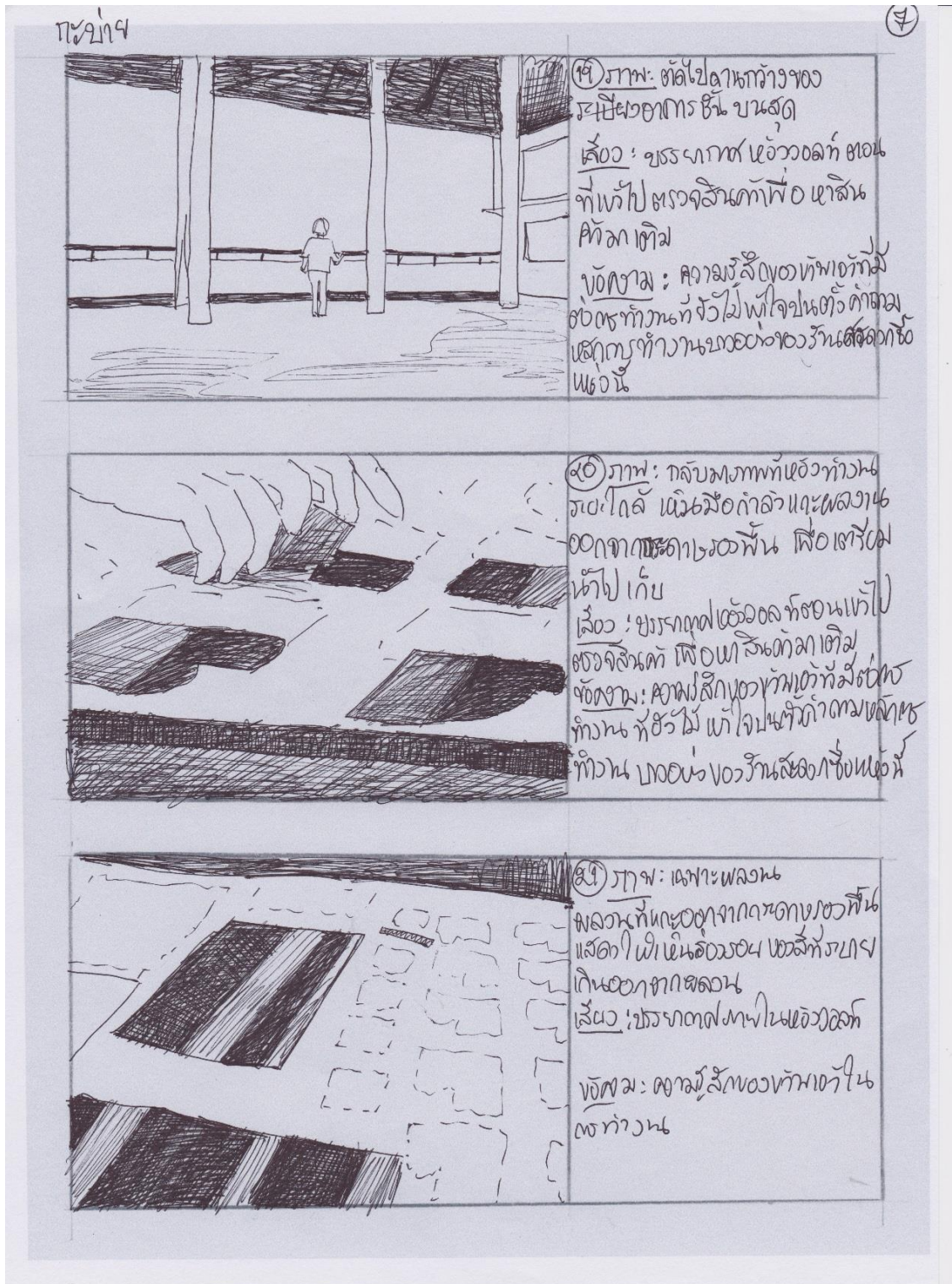

(๑๕) ภาพ: วิทยุกำลัง
 วิทยุกำลังจะพูดท้าวหน้า
 เสียง: เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า
 เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า
 เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า
 เสียงวิทยุที่ท้าวหน้า

ภาพที่ 29 ภาพStory Board. Scenes13-15 กะบาย

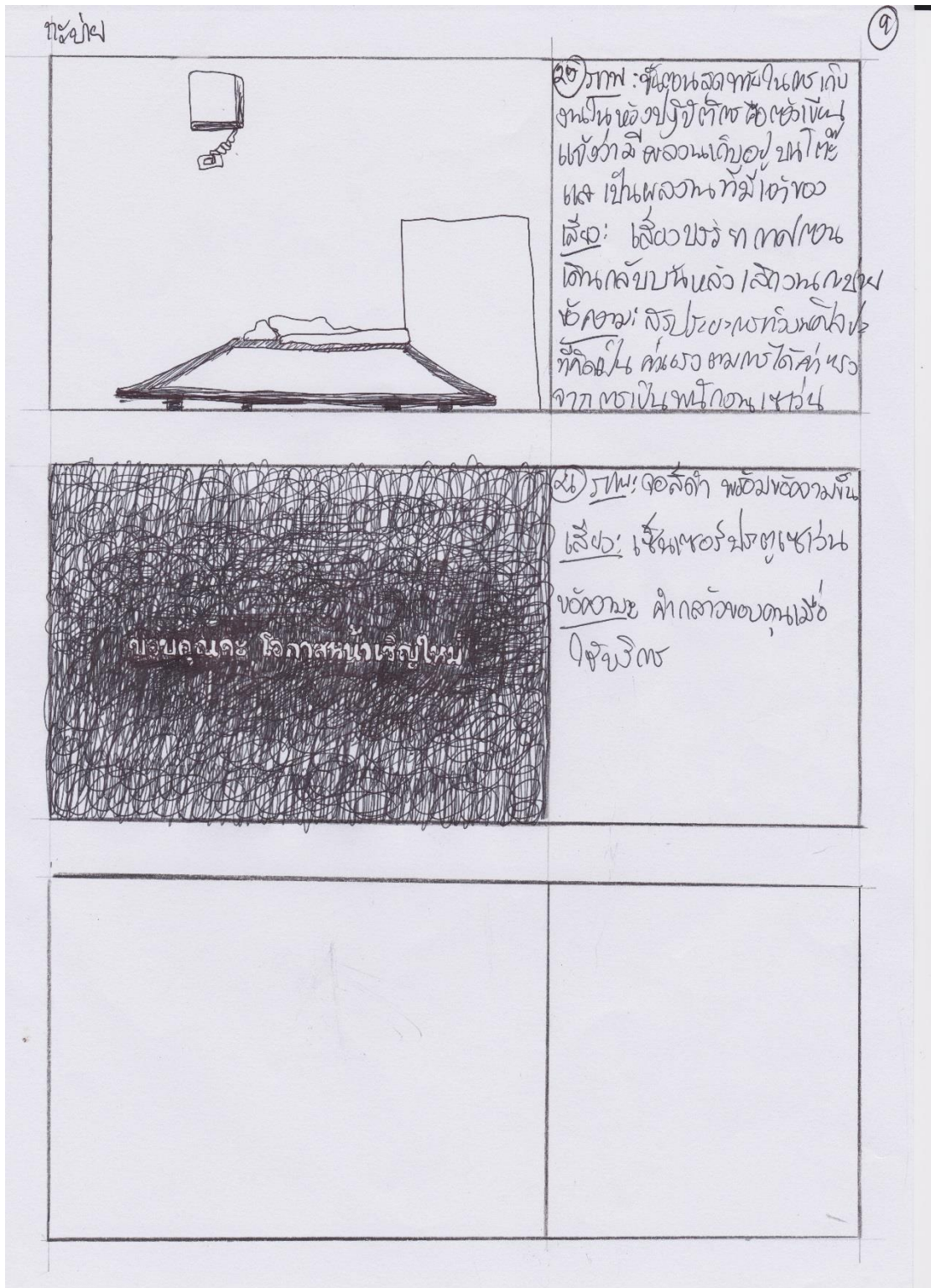
ภาพที่ 30 ภาพStory Board . Scenes16-18 กระป๋อง

ภาพที่ 31 ภาพStory Board . Scenes19-21 กะบ๋าย

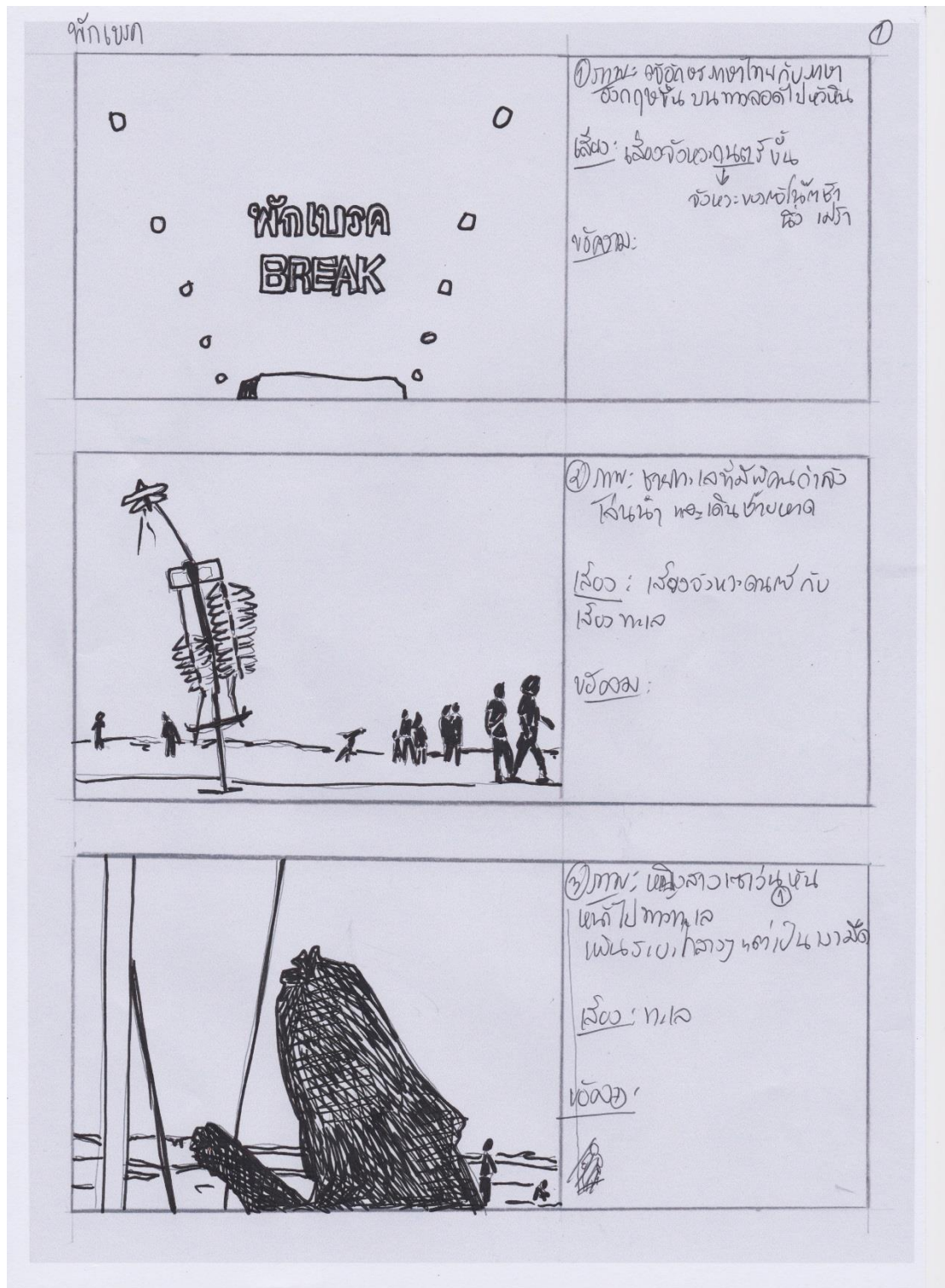

ภาพที่ 32 ภาพStoryboard . Scenes22-24 กะบาย

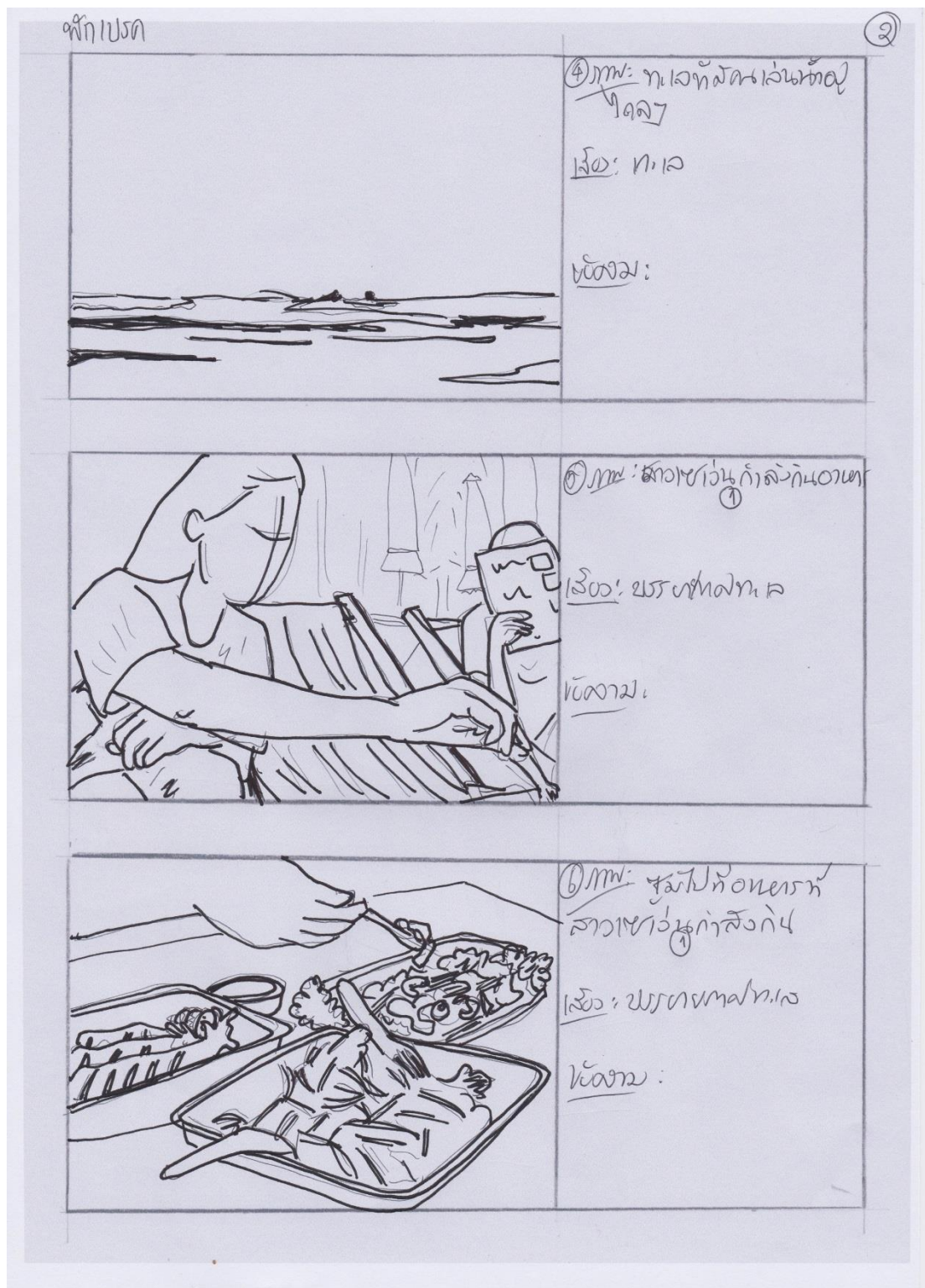

ภาพที่ 33 ภาพ Story Board . Scenes 25-26 กะบาย

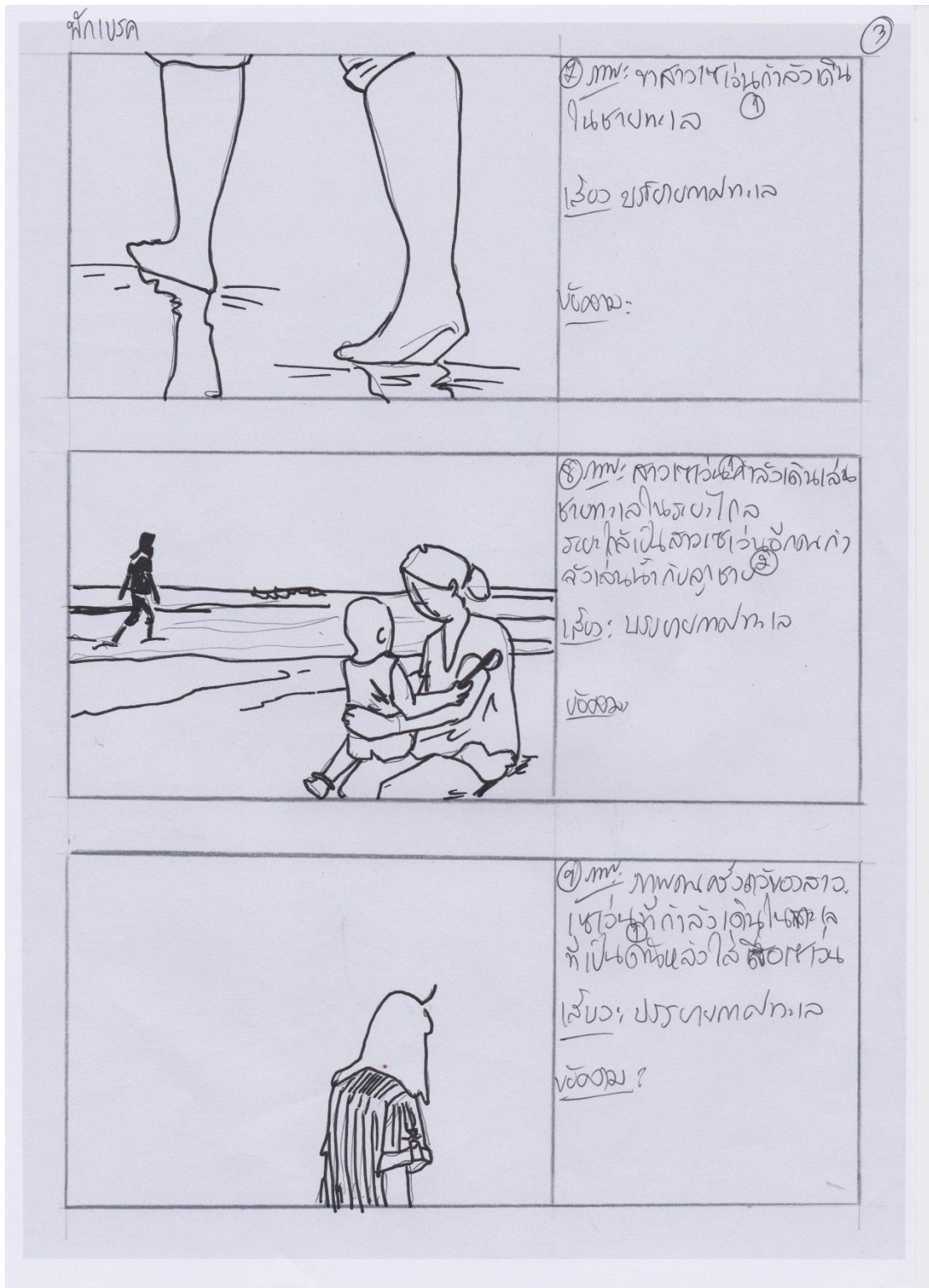
พักเบรก

ภาพที่ 34 ภาพStoryboard . Scenes 1-3 พักเบรก

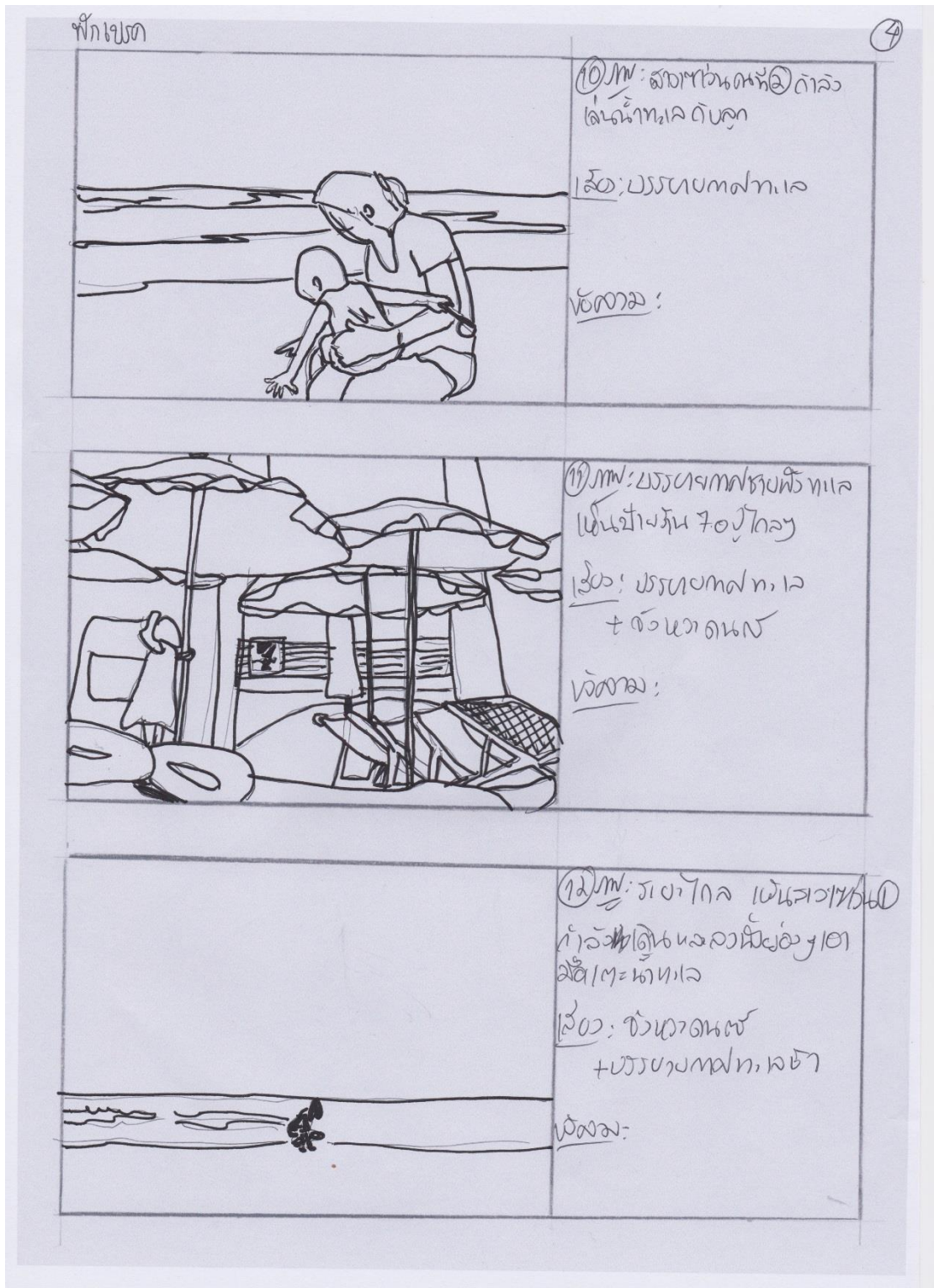

ภาพที่ 35 ภาพStory Board . Scenes 4-6 พักเบรก

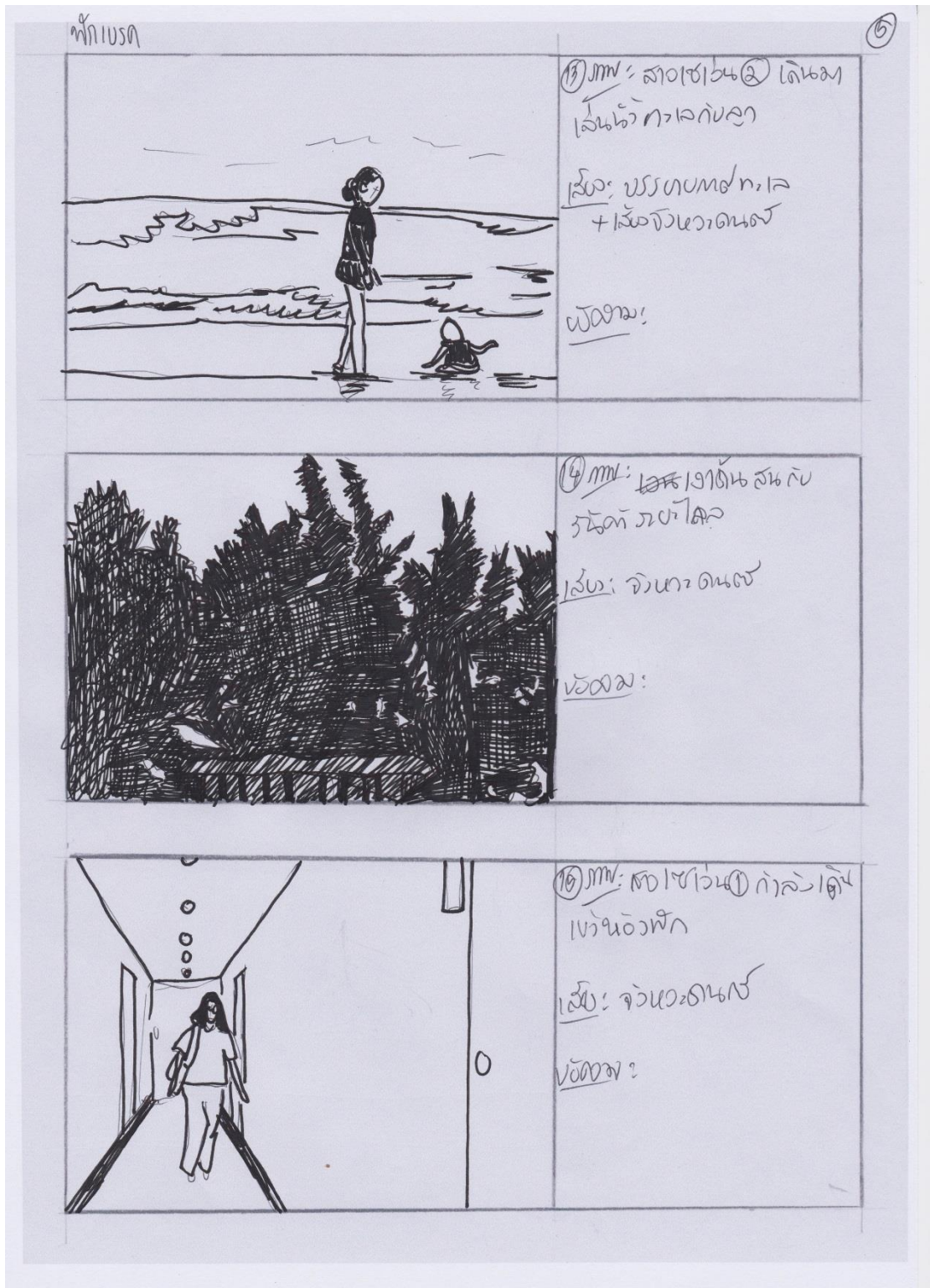

ภาพที่ 36 ภาพStory Board . Scenes 7-9 ฟ้าก็เบรค

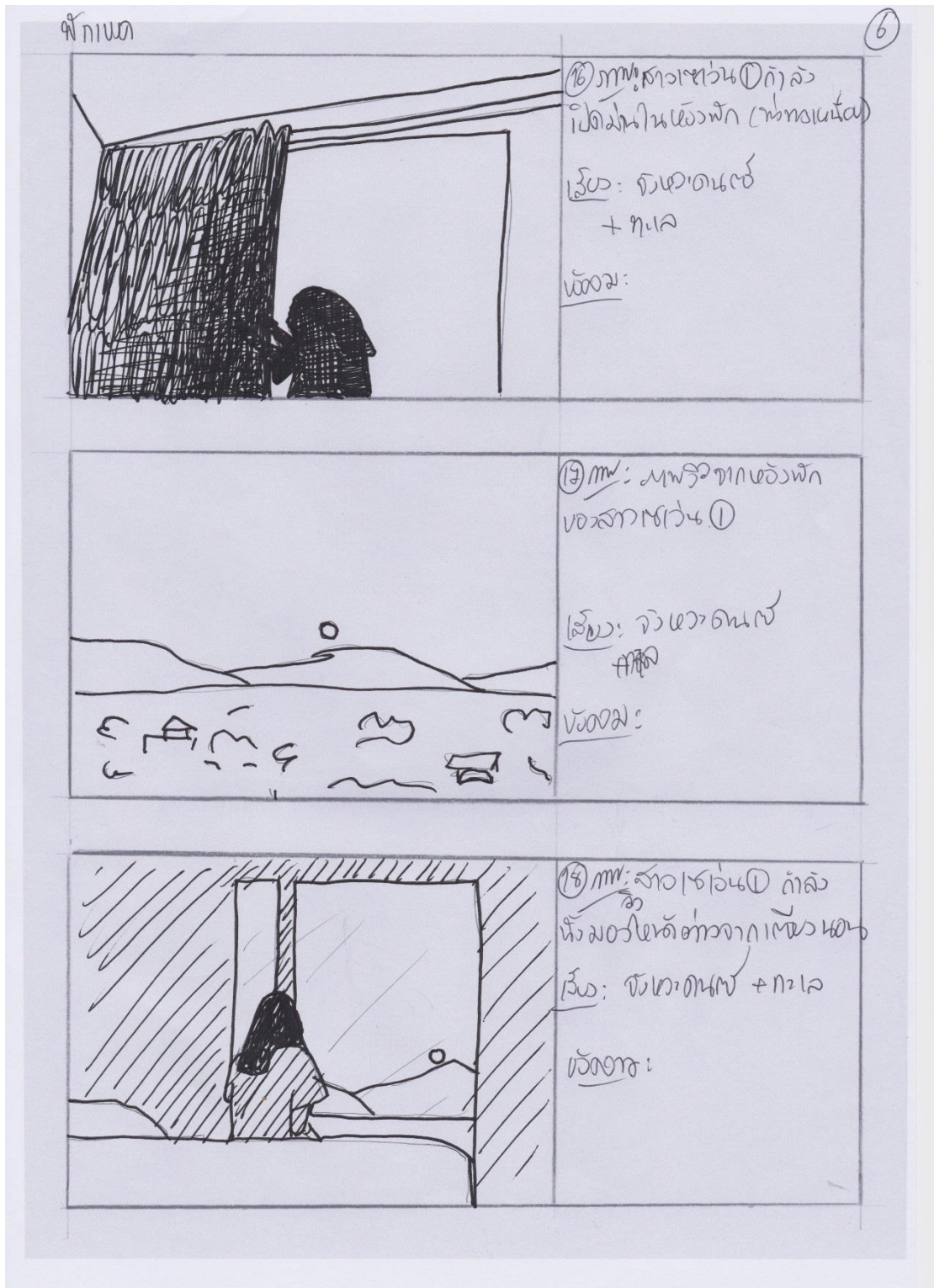

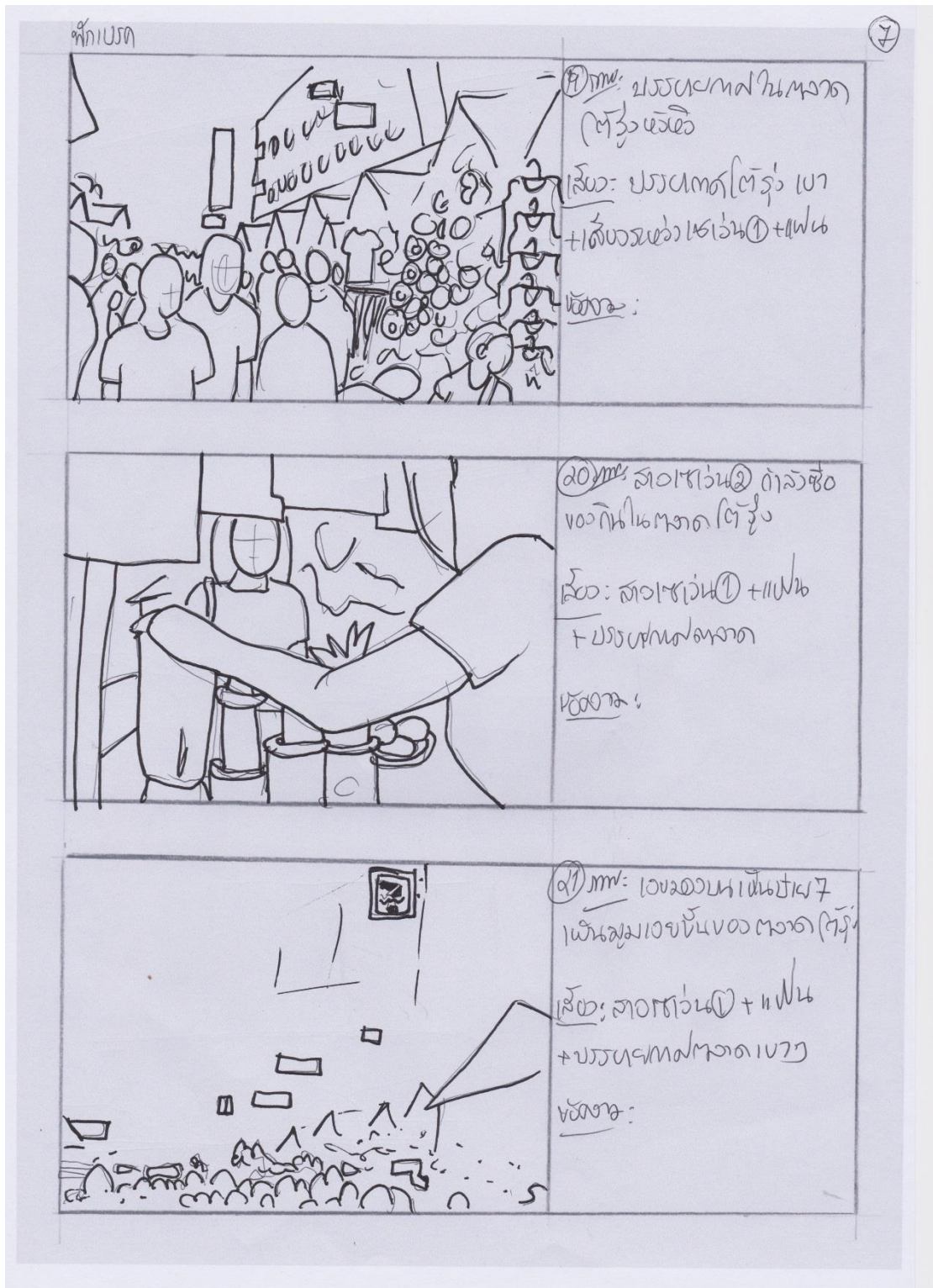
ภาพที่ 37 ภาพ Story Board . Scenes 10-12 พักเบรก

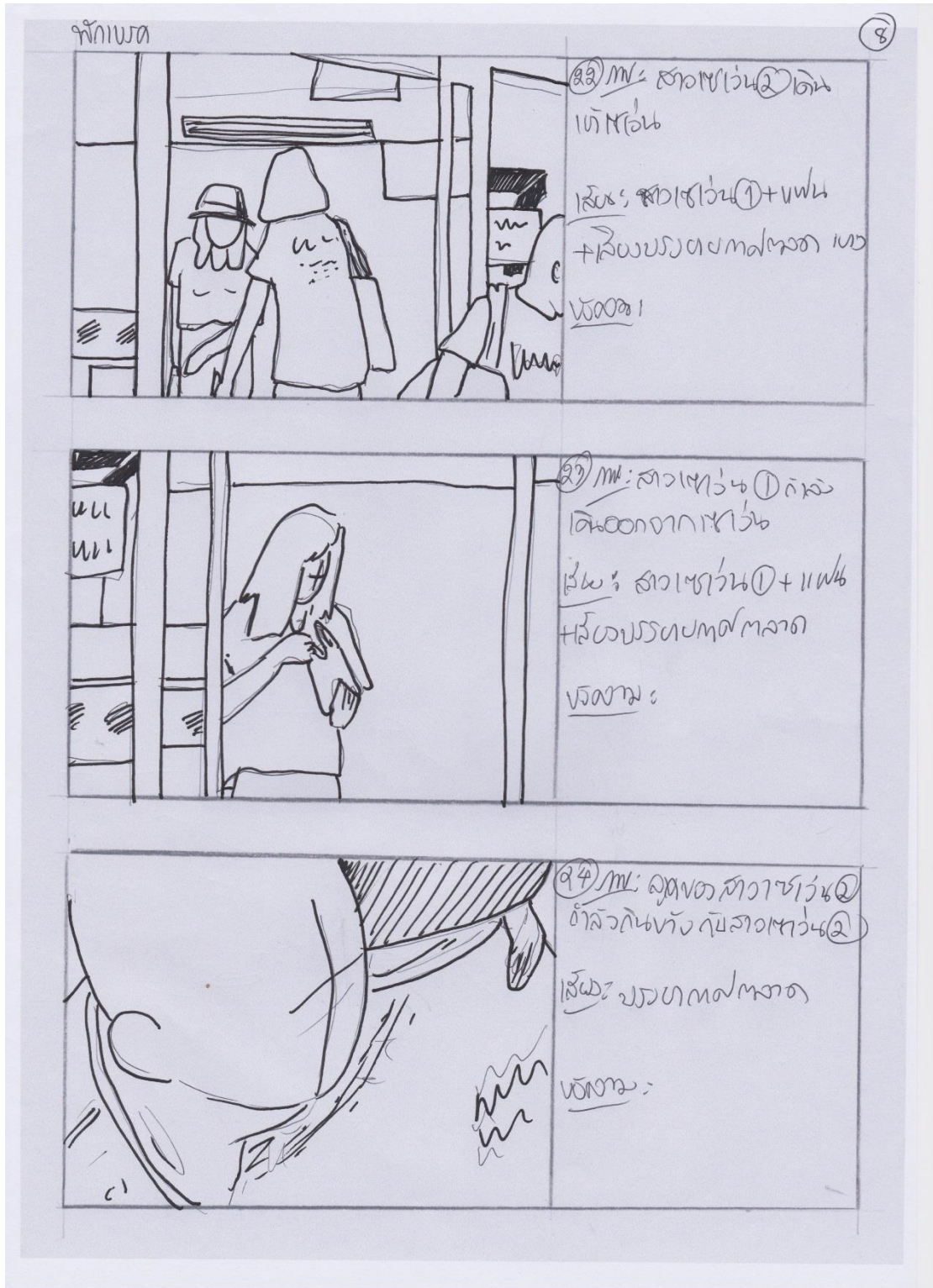
ภาพที่ 38 ภาพStory Board. Scenes 13-15 ฟักเบรก

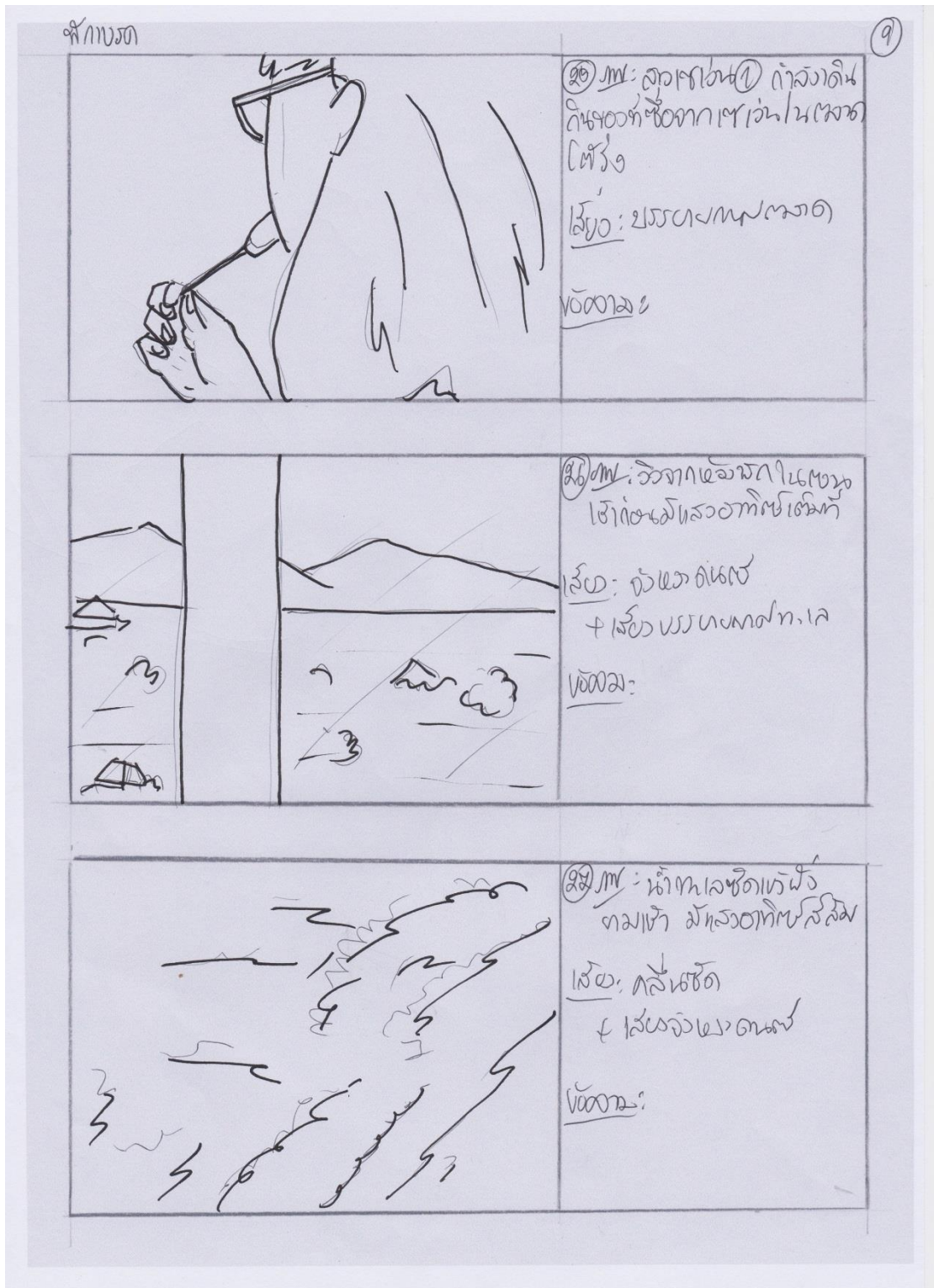
ภาพที่ 39 ภาพStory Board . Scenes 16-18 พักเบรก

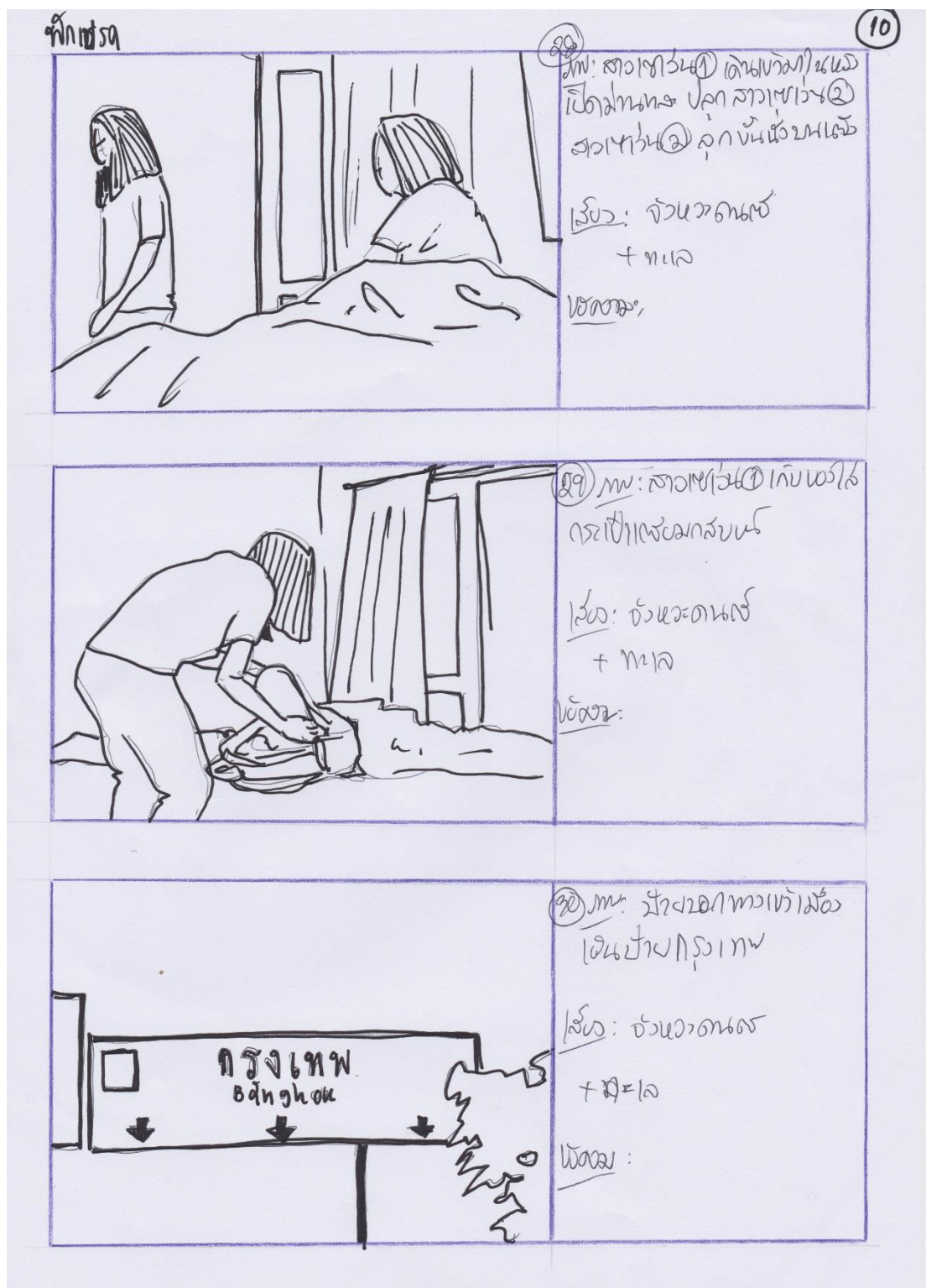
ภาพที่ 40 ภาพ Story Board . Scenes 19-21 ฟักเบรก

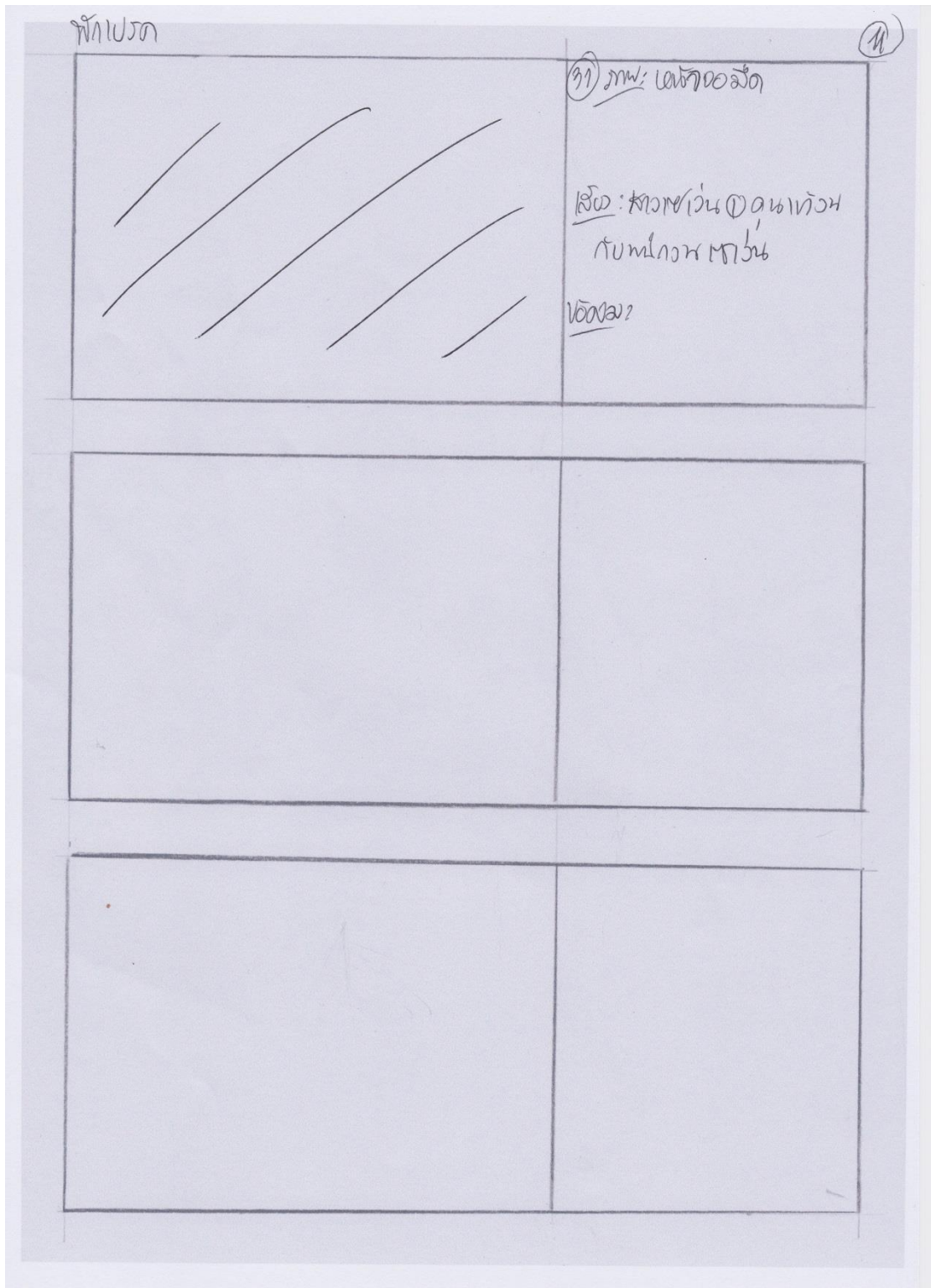
ภาพที่ 41 ภาพStory Board . Scenes 22-24พักเบรก

ภาพที่ 42 ภาพStory Board . Scenes 25-27ฟ้าผ่า

ภาพที่ 43 ภาพStory Board . Scenes 28-30 ฟักเพชร

ภาพที่ 44 ภาพStoryboard . Scenes 31 พักเบรก

3.3.2 การถ่ายทำ (Production)

หลังจากที่ข้าพเจ้าได้มีการเขียน โครงเรื่องของภาพเคลื่อนไหวแต่ละชิ้นแล้ว เมื่อถึงขั้นตอนการถ่ายทำภาพเคลื่อนไหวนั้น การลงพื้นที่จริงในการถ่ายทำแต่ละชิ้นงานนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญ รวมไปถึงตัวละครที่จะแสดงในผลงานแต่ละชิ้นงานด้วยดังนั้นข้าพเจ้าจะอธิบายลักษณะการถ่ายทำผลงานโดยแบ่งเป็น 2 หัวข้อใหญ่ดังนี้

1. สถานที่ในการถ่ายทำ

กะเช้า ด้วยเนื้อหาของกะเช้าที่จะถ่ายทอดชีวิตของพนักงานการตั้งแต่ต้นจนเข้างาน ช่วงเวลาในการถ่ายทำจึงเป็นช่วงเวลาเดียวกันตั้งแต่ก่อนฟ้าสว่างจนเข้าทำงาน ทำให้สถานที่สำคัญของผลงานกะเช้าเป็นพื้นที่ในห้องพักของพนักงานที่มีลักษณะชีวิตความเป็นอยู่ที่ไม่อยากจนเกินไปและไม่หรูหราจนไป ด้วยเหตุผลที่ว่าถึงแม้ว่าพนักงานร้านค้าสะดวกชื้อนั้นจะถูกกำหนดด้วยวุฒิการศึกษา และทำงานด้านบริการแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าพนักงานทุกคนจะต้องเป็นยากจน ไม่มีทางเลือก หรืออยู่ในสลัม ข้าพเจ้าอยากให้ภาพที่ออกมาเป็นที่พักอาศัยที่ผิดไปจากความคิดเดิมของเราที่มีต่อสภาพความเป็นอยู่ของพนักงานเซเว่น ส่วนสถานที่ต่อมาคือบริเวณหน้าร้านเซเว่นแถวบ้านของข้าพเจ้าเองที่จะมีกิจกรรมยามเช้าของผู้คนที่อาศัยอยู่บริเวณนั้น เช่นการตัดบาตร การจับจ่ายอาหาร เป็นต้น และด้านหน้าร้านเซเว่นที่ข้าพเจ้าได้ลงพื้นที่

กะบ่าย ด้วยกะนี้เป็นการนำเสนอมุมมองอีกด้านหนึ่งของพนักงานเซเว่นที่เป็นตัวของข้าพเจ้าเอง ด้วยความคิดที่ว่าในชีวิตของพนักงานเซเว่นน่าจะมีอีกมุมหนึ่งที่นอกเหนือจากการทำงานที่เป็นความชอบ งานอดิเรก หรือความถนัดอีกรูปแบบหนึ่งของชีวิตที่พนักงานคนนั้นๆมี ในส่วนของข้าพเจ้านั้นรูปแบบชีวิตอีกรูปแบบหนึ่งคือการทำงานศิลปะและเป็นศิลปิน ทำให้ข้าพเจ้านั้นต้องการถ่ายทอดความสำคัญของรูปแบบชีวิตอีกด้านของพนักงานที่สัมพันธ์ซึ่งกันและกัน โดยในเนื้อหาของผลงานเป็นการตั้งคำถามถึงค่าแรงที่ได้รับจากการสร้างสรรค์ผลงานหรือเรียกอีกอย่างว่าการตั้งราคาของผลงานศิลปะชิ้นนั้นๆของศิลปิน ที่ไม่เคยมีกฎเกณฑ์หรือมาตรฐานที่เหมือนกันกับการคิดค่าแรงของพนักงานเซเว่น ในแง่ของการให้คุณค่าต่อผลงานศิลปะแต่ละชิ้นจากการใช้แรงงาน ดังนั้นสถานที่สำคัญของผลงานกะบ่ายจึงเป็นสถานที่ที่ใช้ในการปฏิบัติการทางทัศนศิลป์ โดยข้าพเจ้าเรื่องพื้นที่การทำงานศิลปะในมหาวิทยาลัยที่ข้าพเจ้าศึกษาในระดับปริญญาโท คือ มหาวิทยาลัยศิลปากร วังสนามจันทร์

ภาพที่ 45 ภาพพื้นที่ในห้องภาพพิมพ์

กะดึก ผลงานชิ้นนี้เป็นการนำเสนอเรื่องราวความสัมพันธ์ของผู้ที่รายล้อมร้านค้า และผู้ที่ใช้บริการเป็นหลัก ช่วงเวลาที่กำหนดในการถ่ายทำจึงเป็นช่วงเวลากลางคืน เริ่มตั้งแต่ 19.00 น.เป็นต้นไป โดยข้าพเจ้าวางแผนสถานที่ในการไปถ่ายทำจากเส้นทางที่ข้าพเจ้าต้องเดินทางอยู่ ประจำและเส้นทางอื่นๆในกรุงเทพโดยจะเป็นสถานที่ที่มีคนพลุกพล่าน คือ BTSวงเวียนใหญ่ ตลาด หอศิลป์ วงเวียนใหญ่ สีแยกบ้านแขก ปากคลองตลาด เขาวราช วงเวียน22 อโศก พร้อมพงษ์ นานา พระรามสอง การลงพื้นที่ในการถ่ายทำนั้นข้าพเจ้าเลือกพื้นที่ที่มีเซเว่นตั้งอยู่เป็นหลัก เพราะบริเวณ ที่เซเว่นตั้งอยู่นั้นก็คือแหล่งชุมชนการค้า และมีผู้คนมากมายในตัวของพื้นที่อยู่แล้ว

ภาพที่ 46 ภาพถ่ายพื้นที่หน้าเซเว่น

ภาพที่ 47 ภาพถ่ายพื้นที่หน้าเซเว่น

พักเบรก เป็นผลงานที่สะท้อนช่วงเวลาของวันหยุด โดยข้าพเจ้าเลือกแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นทะเลที่ใกล้กับกรุงเทพ โดยเลือกทะเลชะอำและทะเลหัวหินเป็นสถานที่ถ่ายทำหลัก ซึ่งจะรวมถึงสถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง เช่นตลาดโต้รุ่งที่หัวหินด้วย และอีกพื้นที่หนึ่งที่สำคัญคือพื้นที่ของห้องพัก ข้าพเจ้าต้องการให้เป็นวันหยุดของพนักงานเซเว่นที่นานๆจะได้หยุดพักมาเที่ยวทะเล จึงอยากได้ห้องที่มีสภาพไม่เก่า ไม่ทรูหรา แต่เป็นห้องที่มีวิวติดทะเลหรือเป็นห้องที่มีกระจกใหญ่ๆที่สามารถมองเห็นวิวภายนอกที่ไม่ใช่วิวในเมืองได้ชัดเจนที่มีราคามาตรฐานที่พนักงานสามารถจ่ายได้ โดยกำหนดราคาห้องพักต่อคืนไว้ที่ 800-1,000บาท ในการหาที่พักในเว็บ Agoda และที่เป็นเว็บหาที่พักที่มีราคาไม่แพง

ภาพที่ 48 ภาพถ่ายห้องพัก(ผลงานพักเบรก)

ภาพที่ 49 ภาพถ่ายห้องพัก(ผลงานพักเบรก)

2. การสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ผู้คนที่เข้าใช้บริการร้านค้าสะดวกซื้อ(ลูกค้า) นั้น ข้าพเจ้าเลือกที่จะสัมภาษณ์บุคคลทั่วไป ที่เดินผ่านไปผ่านมาหน้าเซเว่นทั้งหน้าเซเว่นที่ข้าพเจ้าเคยทำงานอยู่และหน้าเซเว่นที่อื่นๆด้วย ทั้งผู้หญิงและผู้ชาย

ตัวอย่างบทสัมภาษณ์ที่ได้

Q : ช่วยแนะนำตัวด้วยค่ะ

A: ชื่อส้มค่ะ อายุ 30ค่ะ ทำงานเป็นพนักงานบริษัทแล้วค่ะ

Q: คุณสัมภาษณ์เข้าร้านสะดวกซื้อใหม่ค่ะ

A: เคยค่ะ

Q: เข้าร้านไหนบ้าง

A: ก็มีทั้ง ..หมายถึงชื่อร้านไซ้ใหม่ ก็มีเซเว่น 108 แฟมมิลีมาร์ท

Q: อย่าง 3 ร้านนี้ที่คุณสัมภาษณ์อย่างมา เข้าร้านไหนบ่อยสุด

A: ก็ส่วนใหญ่เซเว่น

Q: บ่อยแค่ไหนค่ะ

A: ก็สองสามวันที่

Q: ส่วนใหญ่เข้าไปใช้บริการนี้ ใช้บริการอะไรบ้าง ชื่อของหรือว่าเคาร์เตอร์ เซอร์วิตหรือ?

A: ชื่อของ ส่วนใหญ่จะเป็นชื่อของ ชื่อของกิน

Q: ทำไมถึงเลือกเข้าเซเว่น

A: ก็สะดวก ระหว่างทางเดินเจอก็เข้า

Q: หมายถึงว่าเซเว่นเจอบ่อยกว่าร้านอื่น

A: ใช่

Q: คุณสัมเคยเจอเหตุการณ์อะไรในเซเวนไหม

A: เหตุการณ์ยังไงคะ? หมายถึง?

Q: เหตุการณ์แบบแปลกๆ ที่เคยเจอในเซเวนก็ได้ หรือว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นตัวคุณสัมเอง

A: หมายถึงแบบไม่ปกติ

Q: อืม

A: ไม่มีนะ ส่วนใหญ่ก็เลือกของเฉยๆ แล้วก็มีคนโน้นคนนี้เข้ามามากกว่า ไม่มีอะไรแบบแปลกๆก็เพราะว่าไม่ค่อยได้อยู่เซเว่นนาน

Q: แล้วเคยเจอแบบบริการ เหตุการณ์อะไรที่เกี่ยวกับพนักงานที่ให้บริการไหม

A: ไม่มีนะ

Q: ปกติ?

A: ก็ปกติ ก็ส่วนใหญ่ ถ้าเกิดเจอแบบไม่ปกติก็อย่างมากที่สุดก็แค่แบบเขาเรียกว่าอะไร เวลาจัดของก็วางของเคลื่อนอะไรแบบนี้ วางเต็มทาง แทนที่จะให้ลูกค้าได้เข้าไปเลือกได้อะไรอย่างนี้ แต่ด้วยส่วนตัวไม่ซีเรียส ก็เออถ้าเขาจัดของอยู่แล้วเราก็ไม่ได้เข้าไปวุ่นวายอะไร ว่าเฮ้ยแวกหน่อย แต่ถ้าเราจำเป็นต้องใช้ของจริง เราก็รีบกวนให้เขาหยิบของมาให้เราก็ได้ ว่าโดยส่วนตัวไม่ได้ซีเรียสว่าเฮ้ยคุณต้องเคลีย คือมันเป็นจังหวะที่เขาต้องวางของด้วยหรือเปล่า เขาอาจจะแบบที่วุ่นวาย ก็ต้องมีของเข้ามาเต็ม ก็ไม่ซีเรียสที่มีของวางเคลื่อน ก็มองว่าเขาเต็มของก็แค่นี้แหละ ที่มีความรู้สึกที่ไม่ส่วนใหญ่จะเป็นคนที่ทำให้เรารู้สึกว่าไม่สะดวกในการที่จะเลือกซื้อของมากกว่า ส่วนใหญ่จะเป็นอย่างนี้ ก็ไม่เจอพฤติกรรมอะไรแปลกๆ หรือไม่เคยเจอคนที่ทำให้รู้สึกไม่ดี

Q: ก็คำถามสุดท้ายนะคะ คุณสัมคิดยังไงกับร้านค้าสะดวกซื้ออย่างเซเว่นในสังคมปัจจุบัน

A: เซเว่นทำให้เรารู้สึกเป็นทาสของการตลาด

Q: ยังไงอะ

A: แสตมป์เซเว่นอะไรอย่างเงี้ย เอาจริงๆบางครั้งเราเข้าเซเว่นเพื่อเพราะความสะดวก เราเดินผ่านแล้วเราต้องการของหรือมีเหตุจำเป็นก็ร้านมันก็บอกอยู่แล้วว่าสะดวกซื้อ แต่มันก็ทำให้มีเหตุจูงใจที่ให้เราต้องเข้าเซเว่นบ่อยๆอะไรแบบนี้

Q: ชอบโปรโมชั่นของเขายังไงหรือ?

A: ประมาณนั้น แต่ก็ไม่ได้บ่อยแต่ก็แบบมีราคูมะคราก่อนแก้วน่ารักมากเลย ก็แบบก็อยากได้ มันก็ต้องทำตามโปรโมชั่นของเขา อันนั้นแก้วมีราคูมะเหมือนจะต้องซื้ออะไรสักอย่าง ซื้อมันจ้ะจำไม่ได้แล้ว ก็ได้แก้วมีราคูมะมาใบนึง เพราะว่าความอยากได้ เขาทำให้เรารู้สึกเหมือนเป็นทาสการตลาดมากกว่า

Q: แต่ก็ไม่แฉลบ

A: ไม่เชิง ไม่เชิงแบบแย อะไรแบบนี้ แต่ก็แบบ...

Q: อีกละ

A: เอ่อ

Q: มาอีกละโปรโมชั่น

A: เอ่อ อีกละ อย่างแสตมป์หมคูปก็มีสิทธิ์แลกซื้ออะไรอย่างเงี้ย ซึ่งสิทธิ์แลกซื้อถามว่า อ่อ เราจะใช้สิทธิ์แลกซื้ออย่างเงี้ย เราซื้ออันนี้อยู่แล้วขนม2ห่อได้สิทธิ์แลกซื้อ 1 อัน แล้วทำให้เราได้ซื้อสินค้าอีกอย่างในราคาถูกลง มันก็เป็นการตลาดแบบหนึ่งที่เขาทำให้เราต้องซื้อของมากขึ้น นั่นแหละ ทาสของการตลาดเข้าไปมันก็มีโน้มน้ามนิดนี้หน่อย ทำให้เราต้องซื้อเพิ่มมากขึ้นกว่าความต้องการของเรา แต่ก็ไม่ได้รู้สึกแย่อะไรถึงขนาดนั้น

Q: ค่ะ โอเคค่า ขอขอบคุณค่า

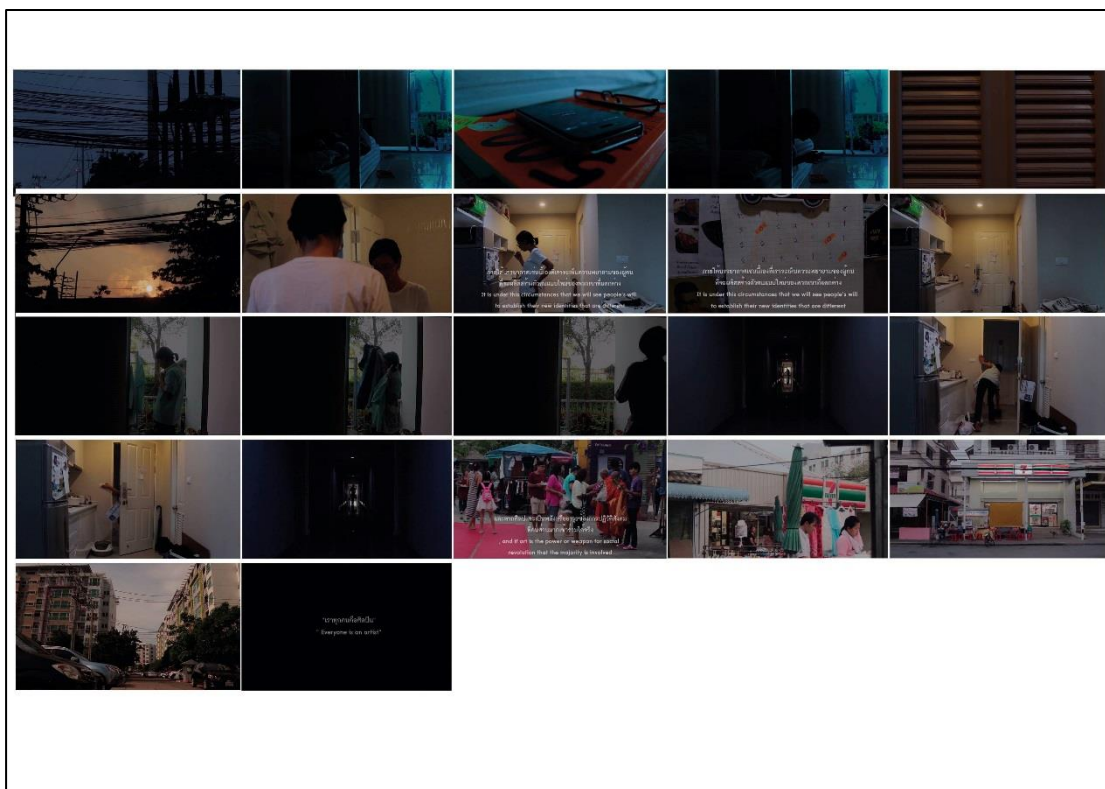
A: ค่า

3.3.3 ขั้นตอนหลังการถ่ายทำ(Post-production)

1. การตัดต่อ

การตัดต่อวิดีโอของวิทยานิพนธ์ในครั้งนี้นั้น ในแต่ละผลงานทั้ง 4 ชิ้น ได้ตัดต่อตามโครงสร้างของเนื้อหาที่ได้ร่างไว้

ภาพที่ 50 ภาพตัวอย่างการเรียงลำดับภาพของเนื้อหาวิดีโอกะเช้า

2. เสียงและข้อความ

กะเช้า:เสียง ผลงานวิดีโอชิ้นนี้มีการใส่เสียงเล่าเรื่องการทำงานกะเช้าในร้านค้าสะดวกซื้อที่นอกเหนือจากเสียงที่ติดมากับภาพ เสียงเล่าเรื่องการทำงานกะเช้าในร้านสะดวกซื้อนั้นเป็นเสียงของผู้หญิงที่พูดด้วยสำเนียงอีสานนั้นใส่ควบคู่ไปกับเสียงที่ติดมากับภาพ โดยแบ่งเสียงใส่ในผลงานเป็นช่วงๆ ให้เสียงเริ่มและจบพอกันกับภาพที่ปรากฏในผลงาน และช่วงไหนที่เสียงเล่าเรื่องขึ้นเสียงที่ติดมากับภาพจะเบาลง ช่วงไหนที่ไม่มีเสียงเล่าเรื่องเสียงที่ติดมากับภาพก็จะดังขึ้น โดยกำหนดให้เสียงเล่าเรื่องนั้นดังชัดมากกว่าเสียงที่ติดมากับภาพ

กะเช้า:ข้อความ ข้อความใส่เมื่อการตัดต่อภาพและเสียงเสร็จสิ้นแล้ว การใส่ข้อความเป็นขั้นตอนสุดท้าย โดยผลงานกะเช้านั้นข้อความนี้เป็นข้อความที่มีเนื้อหาถึงทาง

ประวัติศาสตร์ศิลป์ กิ่งทางด้านสังคมวิทยาแรงงาน ที่มีเนื้อหาสำคัญในการอธิบายความหมายของการสร้างคุณค่าในความเป็นมนุษย์โดยเอาการสร้างสรรคของมนุษย์นั้นเป็นการเปรียบเทียบ อันมีเนื้อหาที่อ้างอิงจากบทความ “เราทุกคนคือศิลปิน” : ทุนนิยมความรับรู้และสังคมวิทยาว่าด้วยแรงงานวัตถุ โดย เก่งกิจ กิติเรียงลาภ ซึ่งข้อความในกะเข้านั้นมีจุดประสงค์อีกด้านเพื่อเปิดเนื้อหาเข้าสู่การทำความเข้าใจเรื่องการให้คุณค่าแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อที่เที่ยงเคียงกับแรงงานของศิลปิน

กะบาย:เสียง เสียงในผลงานกะบายนี้ เป็นเสียงการทำงานกะบายของข้าพเจ้าตอนที่ลงพื้นที่เป็นพนักงานเซเว่น จากกล้องกระดุมที่ข้าพเจ้าได้ถ่ายไว้แต่นำเฉพาะเสียงมาใช้ในผลงานนี้ โดยตัดเสียงที่ติดมากับภาพออกทั้งหมด

กะบาย:ข้อความ ข้อความที่ใส่ในวิดีโอของกะบายนั้น เป็นข้อความความรู้สึกรักของข้าพเจ้าในตอนแรกๆของการทำงานเป็นพนักงานเซเว่น การใส่ข้อความนั้นมีการใส่ให้สอดคล้องการภาพที่ปรากฏอยู่ในวิดีโอ ยกตัวอย่าง ข้อความแรกที่ขึ้น “สวัสดีค่ะ” นั้นข้าพเจ้าใส่ข้อความให้อยู่เกือบชิดขอบพื้นสีดำของประตู แล้วค่อยๆหายไปตามภาพที่ค่อยเลื่อนไปทางช่องหน้าต่าง เป็นต้น

ภาพที่ 51 ภาพถ่ายตัวอย่างการใส่ข้อความ

กะดิก:เสียง เสียงในกะดิกนั้นเป็นเสียงสัมภษณ์ผู้คนที่เข้าใช้บริการร้านค้าสะดวกซื้อ เนื่องจากข้าพเจ้าขอสัมภษณ์ไว้หลายคนจึงต้องคัดเนื้อหาการโต้ตอบของบทสัมภษณ์ที่ได้เหลือเพียง 5 คน โดยเสียงที่ใส่ลงไปนั้น ได้ตัดเสียงคำถามของข้าพเจ้าออก เหลือเพียงคำตอบเท่านั้น ซึ่งผลงานกะดิกนั้นยังคงเสียงที่ติดมากับภาพไว้ แต่เสียงคำตอบของลูกค้าที่ใส่ลงไปดังกล่าว และด้วยเนื้อหาของผลงานเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับลูกค้า ที่สำหรับข้าพเจ้านั้นต้องการให้ผลงานมีความรู้สึกที่วุ่นวาย เรื่องมากอยู่ด้วยนั้นจึงให้เสียงที่ติดมากับภาพนั้นไม่ให้เบาจนเกินไป การจะฟังเสียงของลูกค้าให้เข้าใจตั้งแต่ครั้งแรกต้องตั้งใจฟังมากกว่าปกติ

กะดิก:ข้อความ ข้อความที่ปรากฏในกะดิกนั้นเป็นข้อความที่ข้าพเจ้านำมาจากไลน์กลุ่มของร้านเซเว่นต่างๆ ในเขตเดียวกันกับFC (FCคือชื่อเรียกผู้จัดการสาขาเซเว่นแต่ละเขต เขตหนึ่งจะรับผิดชอบร้านสี่ถึงห้าร้านเป็นต้น) โดยไม่ได้แต่งเติม แก้ไขใดๆ เป็นการพูดคุยและรายงานสินค้าโปรโมชันในแต่ละวันที่พนักงานกะดิกของแต่ละร้านต้องส่งรายงานFCทุกวัน ว่างอยู่ด้านล่างของวิดีโออยู่ตลอดเวลาตั้งแต่เริ่มจนจบ

พักเบรก:เสียง เสียงที่ใส่ในผลงานพักเบรกมีทั้งหมด 3 เสียง คือเสียงดนตรี เสียงบทสนทนา และเสียงคลื่นทะเลซึ่งใส่สลับกันกับเสียงที่ติดมากับภาพ เสียงดนตรีนั้นใส่ตั้งแต่เริ่มเรื่องพร้อมกับเสียงคลื่นทะเล และหายไป เป็นช่วงๆ โดยใส่เสียงบทสนทนาในช่วงที่ภาพเดินเที่ยวในตลาดได้รุ่งขึ้น และตอนท้ายของผลงานก่อนจบ เสียงดนตรีที่ใส่เข้าไปนั้น ข้าพเจ้าตั้งใจให้เสียงที่ได้ยินนั้นมีความรู้สึกหงา เศร้า

พักเบรก:ข้อความ ข้อความของพักเบรกนั้นเป็นของความรู้ทางวิชาการที่มีเนื้อหาในเชิงสรุปเพื่อให้ผู้ชมเกิดความเข้าใจในเรื่องแรงงานของผลงานทั้งหมดที่น่าเสนอ

บทที่ 4 บทวิเคราะห์

4.1 บทวิเคราะห์ทางกายภาพ

ผลงานวิทยานิพนธ์: ศิลปิน แรงงาน สะดวกซื้อ (Artist Labour Convenience Store) ของข้าพเจ้านั้น เป็นผลงานวีดิทัศน์ (Video Installation) ทั้งหมดจำนวน 4 ชิ้น คือ 1. กะเช้า 2. กะบ่าย 3. กะดึก 4. พักเบรก ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบหลักที่สำคัญ 3 องค์ประกอบ คือ ภาพ เสียง และข้อความ/ตัวอักษร ด้วยเพราะผลงานเป็นการบันทึกเรื่องราวของชีวิตแรงงานในร้านค้าสะดวกซื้อจากการลงพื้นที่จริง ภาษากายที่ปรากฏจึงมีความสำคัญ รวมไปถึงเสียง และข้อความ/ตัวอักษร ก็สำคัญไม่แพ้กันเพื่อที่จะนำผู้ชมไปสู่สาระที่สำคัญของผลงานได้ ผลงานชุดนี้ในขั้นตอนการถ่ายทำนั้นมีลักษณะที่ยืดหยุ่นเนื่องจากการบันทึกข้อมูลนั้นมีทั้งที่เป็นเรื่องราวที่เกิดจากสภาพแวดล้อมจริง กล่าวคือ ภาพที่ข้าพเจ้าคาดหวังว่าจะสามารถบันทึกได้ในระหว่างการถ่ายทำนั้น ไม่ได้สมหวังทุกครั้งที่ทำ และในทางกลับกันภาพที่ไม่คิดว่าจะได้บันทึกใส่ในผลงานกลับสามารถถ่ายทำได้ เช่น ภาพขณะที่ร้านค้าสะดวกซื้อกำลังปิดไฟที่ดวงในเวลาที่ไม่ได้สว่างของกะดึก หรือ ภาพของพนักงานที่กำลังนำถุงขยะที่ได้ภายในร้านออกมาทิ้งข้างถนน เป็นต้น และส่วนของผลงานที่เป็นการสร้างตัวละครที่เป็นพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อขึ้นนั้น ข้าพเจ้ามีเพียงบทแสดงที่แจ้งเพียงว่าข้าพเจ้าต้องการเห็นอะไรบ้างในการเข้ามาจากแต่ละครั้ง และให้นักแสดงสามารถแสดงตามลักษณะที่ตัวนักแสดงเป็น เช่น ในผลงานกะเช้าที่เป็นภาพของหญิงสาวตั้งแต่ตื่นนอน จนเดินทางไปทำงานนั้น บทแสดงเป็นเพียงตัวหนังสือที่ว่าต้องการให้หญิงสาวคนนี้ทำตื่นนอนที่ตื่นเพราะได้ยินเสียงนาฬิกาปลุก ซึ่งตัวนักแสดงเองได้ใช้โทรศัพท์เป็นนาฬิกาปลุกให้ตื่นนอนทุกเช้า ซึ่งเป็นลักษณะที่ข้าพเจ้าต้องการพอดีโดยที่ข้าพเจ้าไม่ต้องบอกกับตัวนักแสดงว่าควรจะใช้นาฬิกาในโทรศัพท์ปลุก และยังคงตรงกับยุคสมัยในปัจจุบัน ที่คนส่วนใหญ่ก็ใช้โทรศัพท์ทำประโยชน์แก่ตนเองที่มากกว่าการใช้สื่อสารทางไกล เป็นต้น อีกทั้งสภาพแวดล้อมของฉากที่ถ่ายทำในผลงานนั้น แสงที่เห็นในผลงานคือแสงธรรมชาติตามช่วงเวลาจริงของเวลานั้นๆ ความยืดหยุ่นในการถ่ายทำผลงานในชุดนี้จึงเป็นลักษณะที่สำคัญที่ทำให้ผลงานมีความเป็นธรรมชาติ ไม่แข็งทื่อ ที่ในขณะที่เดียวกันก็ให้ความรู้สึกที่ดูวุ่นวาย และต้องใช้ความตั้งใจในการรับชมเนื่องจากผลงานยังประกอบไปด้วยสื่อที่เป็นเสียงและข้อความ/ตัวอักษร

ภาพ ภาพโดยทั่วไปในผลงานมักจะนำเสนอความสมบูรณ์แบบ เช่น ภาพต้องมีสีที่สดใสสวยงาม มีความชัดเจน เป็นต้น แต่ภาพในผลงานชุดนี้ เป็นภาพที่ไม่ได้ให้ความสำคัญกับความสมบูรณ์แบบ ในลักษณะดังกล่าว แต่เป็นภาพที่ในบางช่วงไม่ชัดเจน มีลักษณะแฉงที่เกิดจากการถ่ายทำที่ไม่ได้ ใช้ขาตั้งกล้อง หรือแสงในภาพที่มีมืดหรือสว่างจ้าจนเกินไป หรือการนำภาพที่มีลักษณะแตกต่างกัน ค่อยๆทับซ้อนกันและค่อยๆคลี่คลายภาพออกจากกัน เป็นต้น และภาพของผลงานศิลปะนิพนธ์ชุดนี้ เป็นภาพที่ถ่ายทำตามช่วงเวลาจริงตามชื่อของผลงานแต่ละชิ้น

กะเช้า ลักษณะของภาพในผลงานกะเช้านั้นประกอบไปด้วย ภาพระยะใกล้(Close Up Shot) ภาพระยะปานกลาง(Medium Shot) และภาพระยะไกล(Long Shot) ดังนี้ ภาพระยะใกล้(Close Up Shot) ของกะเช้าเป็นภาพที่แสดงหน้าจอ โทรศัพท์ตอนที่นำพิกาลูกคัง และหน้าของพนักงาน หญิงสาวตอนตื่นนอน ภาพระยะปานกลาง(Medium Shot) เป็นระยะภาพที่ปรากฏในผลงานกะเช้า มากที่สุดซึ่งเป็นภาพระยะนี้เป็นภาพภายในห้องพักของพนักงานหญิงสาว ส่วนภาพระยะไกล(Long Shot) เป็นภาพที่แสดงสภาพสิ่งแวดล้อมบริเวณร้านค้าสะดวกซื้อ เพื่อให้เห็นบรรยากาศของ สิ่งแวดล้อมและวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของผู้คนที่อยู่รายล้อมพื้นที่ของร้านค้าสะดวก

ภาพที่ 52 ภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะเช้า

ภาพที่ 53 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของกะเช้า

ภาพส่วนใหญ่ของผลงานกะเช้าเป็นภาพเรื่องราวที่เกิดขึ้นภายในห้องพักของพนักงานหญิงสาว ที่มีความเป็นธรรมชาติของข่าวของเครื่องใช้ที่จัดวางตามที่อยู่อาศัยใช้งานจริง ภาพของห้องพักไม่ได้บ่งบอกถึงสถานะทางการเงินที่ยากจนหรือร่ำรวย แต่เป็นลักษณะกลางๆ ตามสภาพความเป็นจริงที่พนักงานร้านค้าสะดวกซื้อคนหนึ่งสามารถซื้อหามาได้ โดยอ้างอิงจากการซักถามข้อมูลของเพื่อนร่วมงานตอนที่ข้าพเจ้าลงพื้นที่จริงบวกเข้ากับความเป็นไปได้ของสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบันที่ผู้คนสามารถจับจ่ายซื้อสินค้าที่ตนเองต้องการด้วยบัตรเครดิตเงินสด หรือบัตรทางการเงินที่สามารถผ่อนสินค้าโดยไม่ต้องจ่ายเงินเป็นก้อน เช่น เครื่องนอนที่ดีสำหรับพักผ่อน โคมไฟธรรมชาติสำหรับนั่งพัก ตู้เสื้อผ้าไม้อัดราวตากผ้าอูมิเนียมที่มีเสื้อผ้าตากแขวนข้ามคืน ห้องน้ำที่ตกแต่งตามห้องชุด คิมน้ำขวดถูกขยະที่ใช้ถุงพลาสติกที่ได้จากการซื้อของ ประตูดูเียนที่มีกระดาดติดเต็มไปหมด ข่าวของที่วางไม่เป็นที่ไม่เป็นทาง ไม่เป็นระเบียบ แต่ยังพอรู้ว่าบริเวณไหนสิ่งของแบบไหนวางอยู่เป็นต้น ซึ่งภาพในห้องพักจะถูกสลับเปลี่ยนเป็นภาพระยะใกล้และภาพระยะไกลของสภาพแวดล้อมรอบๆบริเวณร้านค้าสะดวกซื้อ

กะบาย ลักษณะของภาพในผลงานกะบายนั้นประกอบไปด้วย ภาพระยะใกล้(Close Up Shot) ภาพระยะปานกลาง(Medium Shot) และภาพระยะไกล(Long Shot) ดังนั้นสำหรับภาพที่มีภาพระยะใกล้(Close Up Shot)นั้นเป็นภาพที่ข้าพเจ้าต้องการให้เห็น

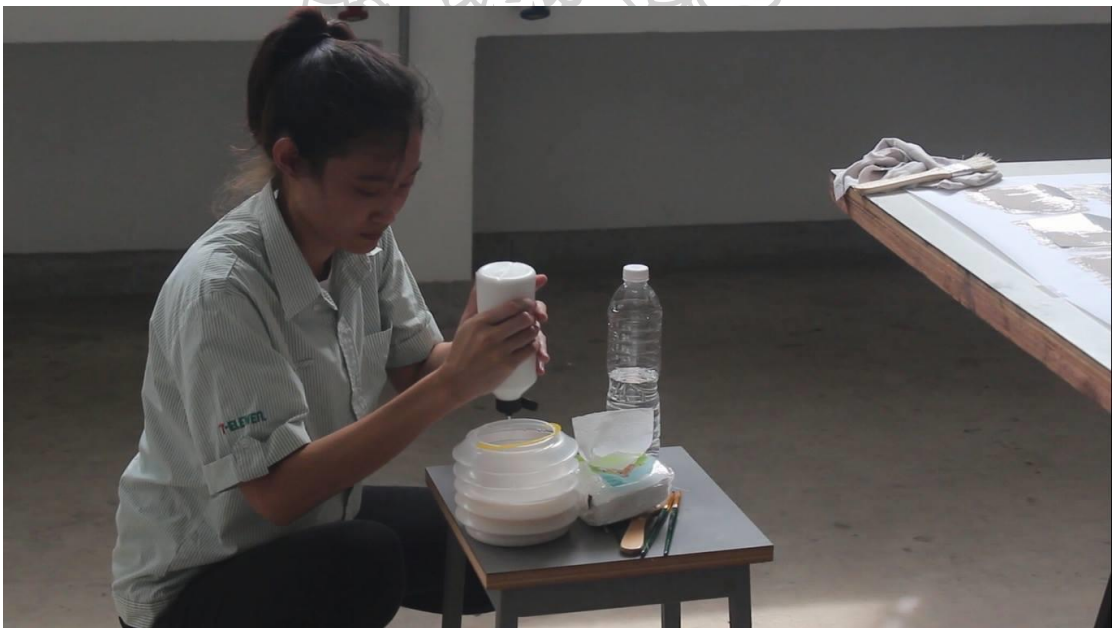
รายละเอียดของวัสดุและพื้นผิวที่ใช้ประกอบในฉาก เช่น หลอดสีต่างๆ ป้ายโฆษณาร้านค้า สะดวกซื้อ เป็นต้น ภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)เป็นลักษณะภาพส่วนใหญ่ของผลงานชิ้นนี้เป็นภาพการปฏิบัติงานที่ต้องการให้ผู้ชมเห็นว่าตัวละครกำลังทำอะไรอยู่และฉากเป็นพื้นที่ภายในห้องที่มีบริเวณไม่ใหญ่มากนัก เช่น ภาพขณะกำลังระบายสีลงบนวัสดุ ภาพขณะที่กำลังปะกระดาษ เป็นต้น ส่วนภาพระยะไกล(Long Shot) นั้น เป็นภาพที่แสดงบรรยากาศภายในห้องปฏิบัติการทางศิลปะที่ตัวละครกำลังระบายสีลงในวัสดุ และบรรยากาศภายนอกห้องปฏิบัติการที่ยังคงอยู่ในบริเวณของอาคาร เช่น ภาพพนักงานร้านค้า สะดวกซื้อเดินไปที่ระเบียงโล่งของตัวอาคาร เป็นต้น

ภาพที่ 54 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะบาย

ภาพที่ 55 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะบาย

ภาพที่ 56 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของกะบาย

ภาพที่ 57 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของกะบาย

ภาพที่ 58 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของกะบาย

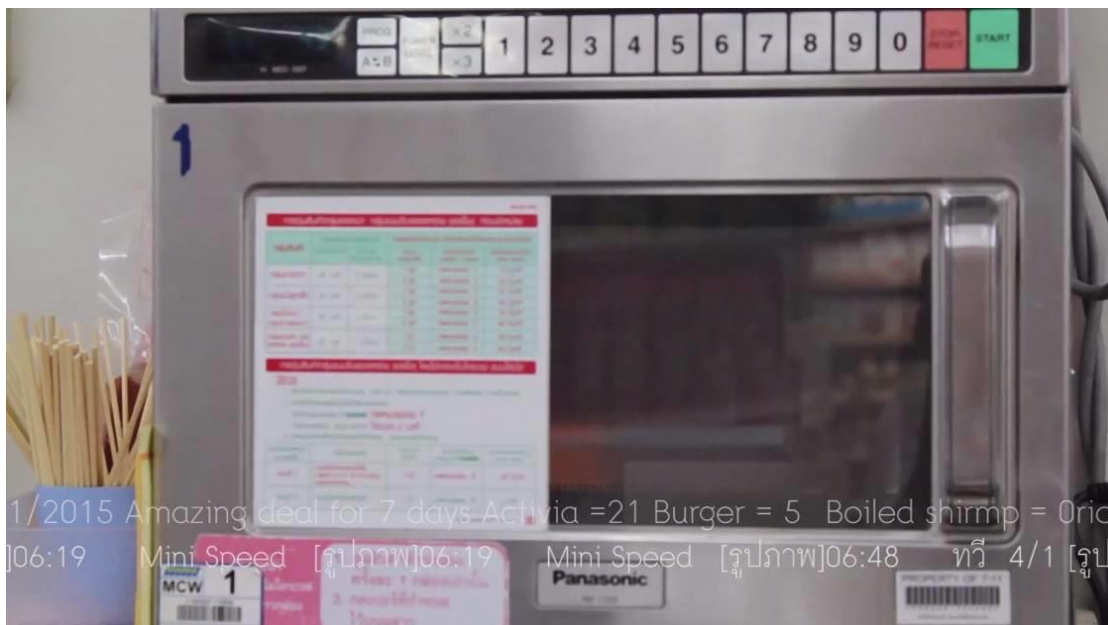
ภาพในผลงานกะบายเป็นภาพของหญิงสาวในชุดพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อกำลังทำการระบายสีลงบนวัสดุที่เป็นป้ายโฆษณาที่ติดทั้งภายในและภายนอกร้านค้าสะดวกซื้อในห้องปฏิบัติการทางศิลปะ โดยเริ่มตั้งแต่ขั้นตอนแรกจนถึงขั้นตอนการเก็บผลงาน และมีการจับเวลาในการทำผลงานศิลปะด้วย ภาพบรรยากาศในห้องมีแท่นพิมพ์ โต๊ะตัวใหญ่ เก้าอี้ และอุปกรณ์ในการทำภาพพิมพ์บางส่วนประกอบฉาก ในขณะที่ภาพของผู้หญิงใน

ชุดเครื่องแบบพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อกำลังระบายสี ภาพของนาฬิกาจับเวลาและตัวเลขของเวลาที่กำลังผ่านไปคอยปรากฏให้เห็นอยู่เป็นระยะๆ ดำเนินไป เหมือนกับว่าเวลาในการระบายสีกำลังแข่งกับเวลาที่เดินไป แต่การเล่าเรื่องของภาพก็มีความตั้งใจปล่อยภาพให้เล่าเรื่องโดยไม่รีบเปลี่ยนภาพ

ภาพในห้องที่แสงธรรมชาติสามารถเข้ามาได้น้อย ทำให้สีในภาพของผลงานมีความหม่นคลอบคลุมสีเกือบทั้งหมดในผลงาน ส่งเสริมให้ความรู้สึกของภาพมีความนิ่งมากขึ้นภาพที่มีบรรยากาศที่มีสีสันสดใส โดยรวมสีของภาพทั้งหมดไม่ได้แสดงความซ้ำหรือนิ่งได้มากเท่าที่ควร

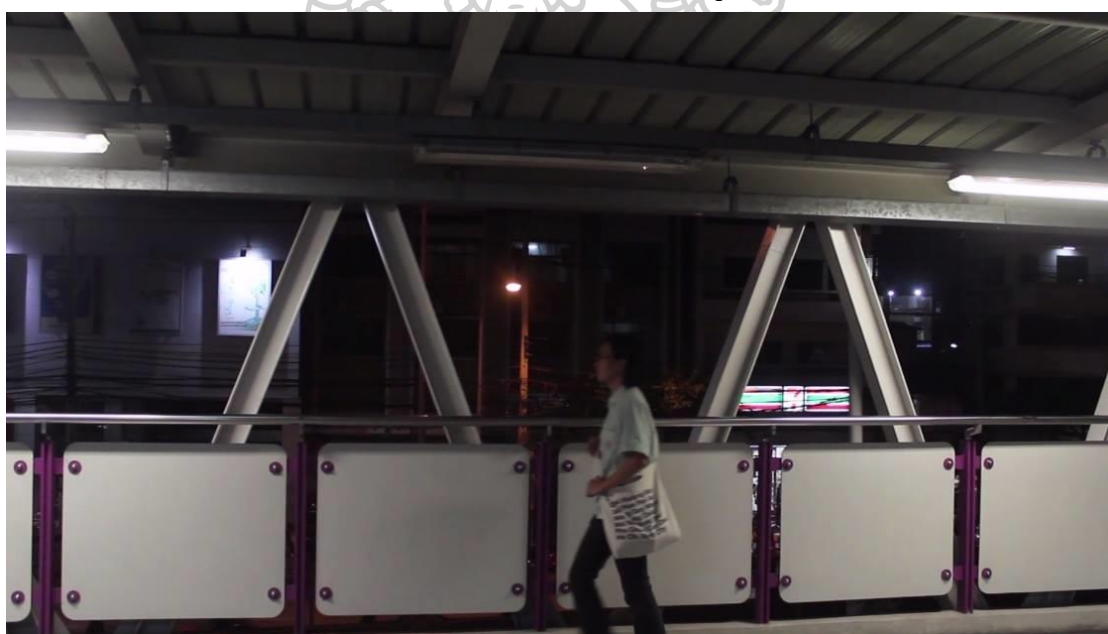
และภาพที่ปรากฏนั้นมีลักษณะคล้ายของความเป็นโรงงาน เช่น ลักษณะของการติดหลอดไฟบนเพดาน ช่องระบายอากาศที่มีเกือบทั้งหมดของผนังห้องแต่ไม่มีหน้าต่าง ช่องพัดลมดูดอากาศขนาดใหญ่ หรือแม้แต่ห้องล้างอุปกรณ์ที่อยู่ในบริเวณเดียวกันที่ใช้กระจกเป็นผนังกันเพื่อที่จะสามารถมองเห็นการทำงานภายในห้องล้างอุปกรณ์ได้ เป็นต้น ทำให้ลักษณะของการทำงานของหญิงสาวในเครื่องแบบพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อนั้นราวกับว่ากำลังทำงานอยู่ในอาคารที่เป็นโรงงาน

กะตึก ลักษณะของภาพในผลงานกะตึกนั้นประกอบไปด้วย ภาพระยะปานกลาง (Medium Shot) และภาพระยะไกล (Long Shot) ดังนี้ ภาพของสิ่งแวดล้อมรอบๆร้านค้าสะดวกซื้อที่ประกอบได้ด้วยอาคารบ้านเรือน ถนนรถยนต์ ผู้คนที่เดินไปมาในบริเวณนั้น ไม่ว่าจะเห็นบ้านร้านค้าสะดวกซื้อหรือไม่ก็ตามเป็นภาพระยะไกล (Long Shot) และในระยะปานกลาง (Medium Shot) นั้นเป็นภาพพนักงานอยู่ในรถไฟฟ้าเพื่อเดินทางกลับบ้าน และภาพภายในร้านค้าสะดวกซื้อ

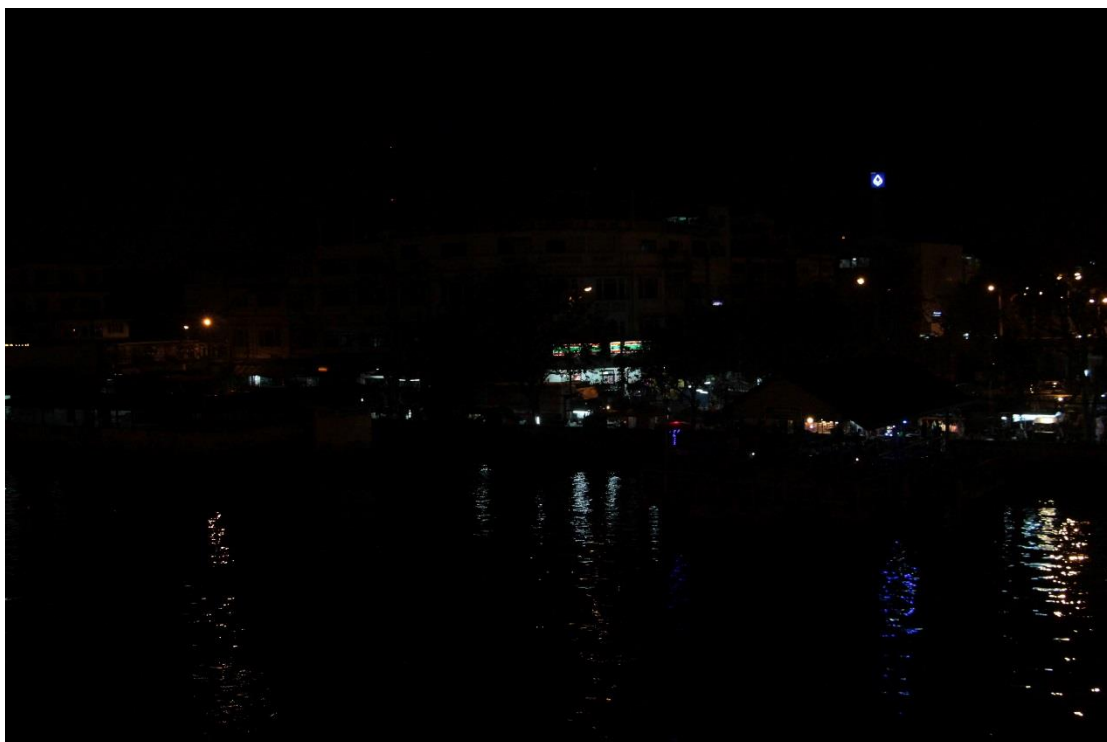

1/2015 Amazing deal for 7 days Activia =21 Burger = 5 Boiled shirmp = Orice
[06:19 Mini Speed [รูปภาพ]06:19 Mini Speed [รูปภาพ]06:48 ที่วี 4/1 [รูป]

ภาพที่ 59 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้(Close Up Shot)ของกะตึก

ภาพที่ 60 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของกะตึก

ภาพที่ 61 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของกะดึก

กะดึก เป็นผลงานที่แสดงภาพของสภาพสิ่งแวดล้อมโดยรอบของร้านค้าสะดวกซื้อ แสดงภาพวิถีชีวิตของผู้คนในช่วงเวลาตั้งแต่สองทุ่ม เป็นภาพแสดงในพื้นที่ต่างๆเช่น วงเวียนใหญ่ ปากคลองตลาด ซอยนานา พร้อมพงษ์ อโศก เป็นต้น ที่มีร้านค้าสะดวกซื้ออยู่ใกล้ๆบริเวณเหล่านั้น ที่เป็นช่วงเวลาที่ผู้คนอยู่ในระหว่างเดินทางกลับบ้าน อยู่ในระหว่างการจับจ่ายซื้อของหลังเลิกงาน ในทางกลับกันในช่วงแรกของผลงานที่เป็นภาพพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อกำลังเข้าทำงาน เป็นการพยายามแสดงให้เห็นถึงช่วงเวลาการทำงานที่แตกต่างไปจากผู้คนส่วนใหญ่ในสังคม

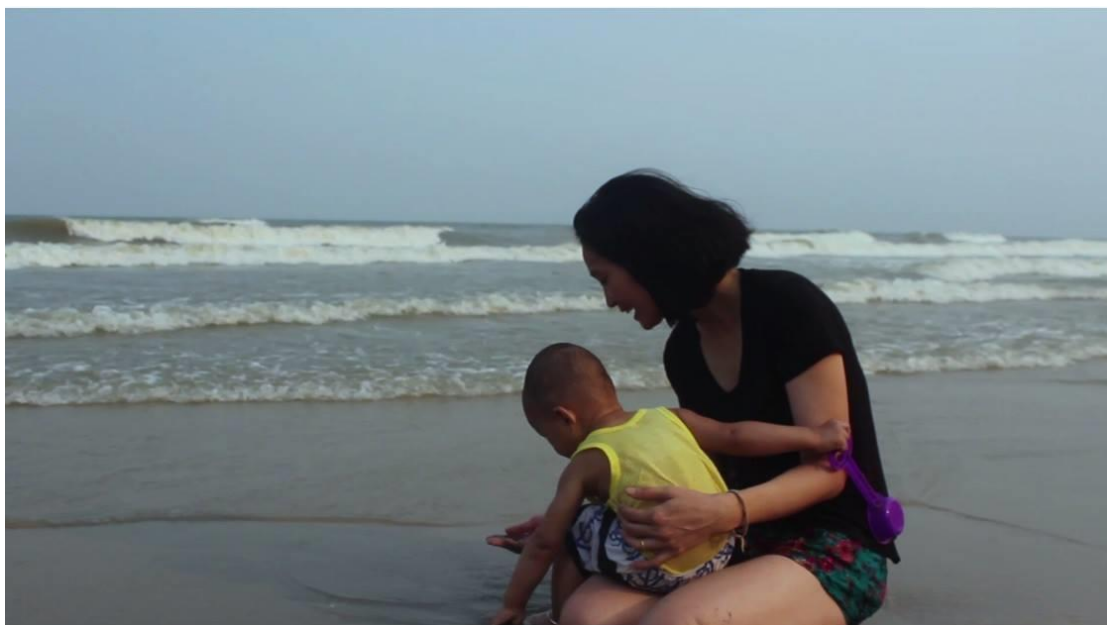
ภาพอีกส่วนหนึ่งของผลงานกะดึกคือภาพส่วนท้ายที่เป็นช่วงเวลาตอนเช้า ที่เป็นภาพของพนักงานหญิงสาวเลิกงานแล้วเดินขึ้นสะพานเพื่อกลับบ้าน แต่มีผู้ชายอีกคนมาขึ้นคอยรับเพื่อกลับบ้านพร้อมกันและยังมีผู้คนที่ใส่เสื้อผ้าที่เป็นชุดเครื่องแบบทำงานเดินขึ้นสะพานลอยมามีลักษณะเป็นการเดินทางไปทำงาน ภาพในส่วนนี้มีลักษณะของการนำเสนอเวลาของการทำงานที่ไม่เคยหยุด เวลาการทำงานกะดึกของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อคนนี้ เพิ่งเสร็จสิ้นลงแต่ก็มีพนักงานคนอื่นเข้ามาทำงานในช่วงเวลาต่อไป และในเวลาพนักงาน

กะตึกเลิกงานก็เป็นเวลาเดียวกับเวลาของการเริ่มต้นทำงานของผู้คนคนอื่นๆในสังคมด้วยเช่นกัน

พักเบรก ลักษณะของภาพในผลงานพักเบรคนั้นประกอบไปด้วย ภาพระยะใกล้ (Close Up Shot) ภาพระยะปานกลาง (Medium Shot) และภาพระยะไกล (Long Shot) ดังนี้ ภาพระยะใกล้ (Close Up Shot) ของผลงานเป็นภาพแสดงรายละเอียดของอาหารที่หญิงสาวพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อซื้อรับประทานเมื่อมาถึงริมทะเล ภาพระยะปานกลาง (Medium Shot) เป็นภาพที่แสดงภาพของพนักงานหญิงสาวที่ไปเที่ยวทะเลครึ่งตัวและเห็นสถานที่บางส่วน และภาพระยะไกล (Long Shot) ซึ่งแสดงภาพบรรยากาศโดยรวมของทะเลและภาพของพนักงานหญิงสาวกับบรรยากาศทะเลในมุมมองของการเที่ยวพักผ่อนในวันหยุด

ภาพที่ 62 ภาพตัวอย่างภาพระยะใกล้ (Close Up Shot) ของพักเบรก

ภาพที่ 63 ภาพตัวอย่างภาพระยะปานกลาง(Medium Shot)ของพักเบรก

ภาพที่ 64 ภาพตัวอย่างภาพระยะไกล(Long Shot)ของพักเบรก

ภาพของผลงานพักเบรกเป็นภาพที่แสดงความนิ่งมากกว่าผลงานทั้ง 3 ชิ้น(กะเช้า กะบาย กะดึก) เป็นภาพที่พยายามให้ความรู้สึกที่ผ่อนคลายมากกว่า ไม่มีลักษณะการซ้อนภาพ ภาพเล่าเรื่องเรียงลำดับไม่กระโดดข้ามไปข้ามมา แต่ภาพที่เรียงลำดับนั้นจะแสดงภาพของพนักงานที่มาท่องเที่ยวเกี่ยวกับบรรยากาศของสภาพแวดล้อมของพื้นที่อื่นด้วย ยกตัวอย่าง

เช่น จากที่พนักงานร้านค้าสะดวกซื้อเข้าเช็คอินที่ห้องพักแล้วนั่งลงบนเตียงแล้วหันไปที่หน้าต่าง ภาพก็จะแสดงภาพวิวทัศนียภาพด้านนอกที่พนักงานหญิงสาวคนนั้นเห็นด้วย หรือภาพก่อนที่พนักงานจะไปเดินเที่ยวที่ตลาดโต้รุ่งก็จะแสดงภาพทะเลตอนหัวค่ำด้วย เป็นต้น

เสียง เสียงในผลงานวิทยานิพนธ์ในชุดนี้เป็นเสียงที่เกิดจากการสัมภาษณ์ เสียงบรรยายความรู้สึกของการทำงาน เสียงที่เป็นบทสนทนาและเสียงที่ติดมากับภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

กะเช้า เสียงในกะเช้าประกอบด้วยเสียง 2 เสียง คือ เสียงบรรยายความรู้สึกในการทำงาน และเสียงที่ติดมากับภาพ โดยเสียงที่เป็นเสียงบรรยายความรู้สึกในการทำงาน กะเช้านั้นมีลักษณะของเสียงที่เป็นสำเนียงอีสาน เสียงของการเล่ามีความช้ากว่าการพูดเล่าเรื่องปกติ ส่วนเสียงที่ติดมากับภาพนั้นเป็นเสียงของสภาพแวดล้อมในตอนเช้าของที่พักของพนักงาน เช่นเสียงไก่ขัน เสียงผู้คนกำลังใส่บาตร เสียงรถขับบนถนน เป็นต้น และเสียงของการกระทำที่เกิดขึ้นในผลงานเช่นเสียงอาบน้ำ เสียงแปรงฟัน เสียงเดิน เป็นต้น ซึ่งเสียงที่ติดมากับภาพนั้นถูกลดให้เบาลงในตอนที่เสียงบรรยายความรู้สึกดังขึ้น และเสียงที่ติดมากับภาพจะดังปกติเมื่อเสียงบรรยายความรู้สึกจบลง

กะบ่าย เสียงในกะบ่ายเป็นเสียงทำงานกะบ่าย ตั้งแต่เปิดประตูบ้านออกไปทำงานที่ร้านค้าสะดวกซื้อ เข้าร้าน จัดของ จนเดินกลับบ้านของข้าพเจ้าเองตอนที่ลงพื้นที่ในการเก็บข้อมูล แต่เสียงในการทำงานไม่ได้ใช้ทั้งหมด เลือกเสียงบางช่วงในการทำงานเท่านั้น และตอนท้ายของผลงานจึงใช้เสียงเดินทางกลับบ้าน ลักษณะของเสียงจึงมีโทรเสียงที่ไม่เท่ากัน มีเสียงดังและเสียงเบา เช่น เสียงของการจัดเรียงสินค้าที่ดังคล้ายเสียงแก้วกระทบกัน เสียงเครื่องทำความเย็นในห้องแช่เครื่องดื่ม เสียงพูดคุยกับลูกค้า เสียงการเดินทาง เป็นต้น

กะดึก เสียงในกะดึกประกอบด้วยเสียง 3 เสียง คือ เสียงสัมภาษณ์ เสียงบทสนทนา และเสียงที่ติดมากับภาพ เสียงบทสัมภาษณ์นั้นเป็นเสียงที่ดำเนินไปเกือบตลอดทั้งผลงาน เป็นลักษณะเสียงที่เป็นเสียงตอบคำถาม ไม่มีเสียงคำถาม และเป็นเสียงของผู้หญิงทั้งหมด ในส่วนท้ายของกะดึกจึงเป็นบทสนทนาของพนักงานหญิงสาวกับเสียงผู้ชายที่พูดคุยกันถึงเรื่องการเลิกงานที่ช้ากว่าทุกวันขณะที่พนักงานหญิงสาวกำลังเดินทางกลับบ้านบนสะพานลอย ส่วนเสียงที่ติดมากับภาพนั้นยังคงไว้เหมือนเดิมแต่ลดเสียงให้เบาและเบากว่าเสียงบทสัมภาษณ์และบทสนทนา หากถึงช่วงซ้อนเสียง

พักเบรก เสียงในพักเบรกประกอบด้วยเสียง 4 เสียง คือ เสียงดนตรี เสียงคลื่นทะเล เสียงบทสนทนา และเสียงที่ติดมากับภาพ เสียงดนตรีที่ดังขึ้นเป็นเสียงตัวโน้ตที่เล่นเป็นจังหวะที่สั้นยาวไม่เท่ากัน โดยการกดตัวโน้ตเอง โดยเสียงจะดังขึ้นในบางช่วงบางตอนเท่านั้น ไม่ได้ดังขึ้นตลอดทั้งผลงาน เสียงคลื่นทะเลและเสียงที่ติดมากับภาพนั้นมีลักษณะของเสียงที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือซึ่งกันและซึ่งกัน โดยเสียงของคลื่นทะเลใส่เพิ่มเข้ามาเพื่อให้เสียงที่ติดมากับภาพนั้นมีเสียงคลื่นทะเลที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น ส่วนบทสนทนานั้นเป็นเสียงของหญิงสาวพนักงานพูดคุยกับเสียงผู้ชายเสียงส่วนนี้ขึ้นในผลงานช่วงที่ภาพของพนักงานหญิงสาวเดินท่องเที่ยวในตลาดได้รู้ เสียงมีการตัดให้แต่ละประโยคมีช่วงห่างนานมากขึ้นกว่าบทสนทนาได้ตอบทั่วไป

ข้อความ/ตัวอักษร ข้อความ/ตัวอักษร ที่ปรากฏในผลงานในชุดนี้เป็นข้อความที่มีลักษณะเป็นประโยค เรียงเป็นแถวยาวและทิ้งไว้พอให้อ่านได้ครบประโยคจากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นประโยคใหม่ โดยแต่ละประโยคที่ขึ้นในผลงานนั้น มีการแบ่งเป็นกลุ่มๆ เพื่อที่จะสามารถทิ้งช่วงเวลาในการเริ่มต้นประโยคของกลุ่มใหม่ให้นานขึ้นกว่าช่วงของประโยคแต่ละประโยค โดยการหายไปของแต่ละประโยคเป็นการตัดหายไปไม่ใช่ลักษณะที่ค่อยๆหายไป และมีข้อความ/อักษรที่มีลักษณะที่เป็นประโยควิ่งต่อกัน ไปเรื่อยๆ ตั้งแต่ต้นจนจบ

กะเซ้า ในผลงานกะเซ้านั้นลักษณะของข้อความที่ปรากฏเป็นประโยคที่เรียงเป็นแถวยาวและทิ้งไว้ให้ผู้ชมอ่านได้ครบประโยคจากนั้นจึงเปลี่ยนเป็นประโยคใหม่ โดยแต่ละประโยคที่ขึ้นในผลงานนั้น มีการแบ่งเป็นกลุ่มๆ เพื่อที่จะสามารถทิ้งช่วงเวลาในการเริ่มต้นประโยคของกลุ่มใหม่ให้นานขึ้นกว่าช่วงของประโยคแต่ละประโยค

กะบาย ในผลงานกะบายเป็นลักษณะของประโยคที่ถึงทีละประโยค มีทั้งประโยคที่สั้นและยาว สลับกันไปมา ตลอดทั้งผลงาน

กะดึก ลักษณะของประโยคที่ปรากฏขึ้นในผลงานกะดึกนั้นมีประโยคที่เรียงต่อกันและวิ่งจากทางฝั่งขวาเลื่อนไปฝั่งซ้ายของการมองผลงาน คล้ายการวิ่งตัวหนังสือในรายการข่าว ประโยคที่วิ่งนั้นจะเริ่มวิ่งตั้งแต่ต้นเรื่องจนจบผลงาน

พักเบรก ลักษณะของประโยคในผลงานพักเบรกมีความคล้ายกับการวางประโยคในกะเช้า แต่ประโยคที่ปรากฏในผลงานพักเบรคนั้นจะมีน้อยกว่าและสามารถอ่านได้กระชับมากกว่ากะเช้า

สรุป องค์ประกอบ 3 ส่วน คือ ภาพ เสียง และข้อความ/ตัวอักษร ของแต่ละผลงาน กะเช้า กะบ่าย กะดึก พักเบรก ได้ทำงานร่วมกันส่งผลที่เกื้อหนุนซึ่งกันและกันทำให้ผลงานแต่ละชิ้นนำเสนอความเฉพาะของแต่ละผลงานได้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

กะเช้า ด้วยกะเช้าทำหน้าที่นำเสนอเรื่องราวของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ ซึ่งในผลงานภาพแสดงให้เห็นถึงเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ สภาพที่พักอาศัยของพนักงาน เสียงทำหน้าที่บอกเล่าความรู้สึกของลักษณะการทำงานภายในร้านค้าสะดวกซื้อที่สัมพันธ์กับการดำรงชีวิต และข้อความที่ช่วยนำพาให้เราเข้าใจถึงความสำคัญของความคิดสร้างสรรค์ที่มนุษย์ทุกคนสามารถมีกันได้ทุกคนทุกเวลา ช่วยให้เราเข้าใจความหมายของคุณค่าของแรงงานที่สร้างสรรค์ขึ้น

กะบ่าย ด้วยกะบ่ายทำหน้าที่เสนอเรื่องราวของด้านหนึ่งของชีวิตพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ หรือก็คือความเป็นศิลปินที่อยู่ในผลงานใช้ตัวข้าพเจ้าเองในการแสดงท่าทางระบายสีลงบนวัตถุที่เป็นป้ายโฆษณาของร้านค้าสะดวกซื้อ ด้วยท่าที่ตั้งใจไปกับเสียงขอบรรยากาศของการทำงานกะบ่าย และข้อความที่อธิบายและความรู้สึกที่เกี่ยวกับการทำงานของกะบ่าย ยิ่งทำให้ความหมายที่ว่า ไม่ว่าจะเวลาไหนก็ตามหน้าที่การทำงานไม่เคยหยุดนิ่ง ไม่เคยแยกเวลาทำงานกับเวลาที่ไม่ได้ทำงานออกจากกันได้ และในส่วนท้ายที่ข้อความปรากฏเป็นประโยคที่ว่า ทำงาน 4 ชั่วโมง คิดเป็นเงิน 160 บาท นั้น ก็ยังเปิดเผยถึงค่าตอบแทนของแรงงานนั้นที่ดูจะไม่สมเหตุสมผลกับแรงงานที่ทำให้กับองค์กร

กะดึก ด้วยกะดึกมีจุดมุ่งหมายที่จะนำเสนอเรื่องราวสิ่งแวดล้อมโดยรอบของร้านค้าสะดวกซื้อ ซึ่งรวมไปถึงชีวิตของผู้คน โดยรอบหรือก็คือลูกค้าที่เข้าใช้บริการร้านค้าสะดวกซื้อด้วย ด้วยภาพที่นำเสนอเรื่องราวช่วงเวลากลางคืนตามช่วงเวลาของการทำงานกะดึก ทำให้เราสามารถเห็นเรื่องราวของบริเวณโดยรอบของร้านค้าสะดวกซื้อของสาขาต่างๆ ชีวิตของผู้คนในยามค่ำคืน พนักงานร้านค้าสะดวกซื้อที่กำลังกลับบ้าน เมื่อได้รวมกับเสียงสัมภาษณ์ของลูกค้าทำให้ภาพที่เราเห็นนั้นเหมือนกับได้ยินเสียงในใจของผู้คนที่เข้าใช้บริการร้านค้าสะดวกซื้อไปพร้อมๆกันด้วย ซึ่งข้อความที่วิงตั้งแต่เริ่มผลงานที่เราเห็นด้วยนั้นยังทำให้เรารับรู้ถึงข้อมูลอะไรสักอย่างที่คิดว่าต้องเกี่ยวข้องกับการทำงานของพนักงานในกะดึกแน่ๆ ข้อความที่ไม่ได้เปิดเผยข้อมูลโดยตรงไปตรงมา

ว่าคืออะไรทำให้ผู้ชมเกิดการคาดเดาข้อมูล ชวนให้เกิดการขบคิดพิจารณามากยิ่งขึ้น ทั้ง 3 องค์ประกอบช่วยเหลือกันและกันเพื่อให้เกิดการสร้างสาระสำคัญของเนื้อหาที่ครบถ้วน

พักเบรกด้วยพักเบรกเป็นผลงานหนึ่งในวิทยานิพนธ์ที่นำเสนอเรื่องราวของวันหยุด ช่วงเวลาพักผ่อนของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อทั้ง 2 คน ทำให้ภาพในผลงานให้ความรู้สึกนิ่งสงบ ไม่วุ่นวายมากเท่ากับผลงานชิ้นอื่นในชุด ภาพแสดงบรรยากาศการท่องเที่ยวทะเล การนั่งกินส้มตำ อาหารทะเลริมหาด การเดินทาง ที่พัก แหล่งท่องเที่ยวใกล้เคียงซึ่งเมื่อรวมกับเสียงทั้งเสียงที่เป็นเสียงธรรมชาติจากเสียงคลื่นทะเล เสียงบรรยากาศโดยรอบของทะเล และเสียงจังหวะดนตรียิ่งทำให้ช่วยชวนให้มีความผ่อนคลาย ให้เกิดสภาวะอารมณ์ที่แตกต่างจากผลงาน กะเช้า กะบ่าย กะดึก ดังที่ข้าพเจ้าตั้งใจไว้ โดยที่ตัวข้อความก็ยิ่งช่วยให้ข้อมูลเชิงสังคมศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานในยุคปัจจุบันที่ระบบทุนนิยมได้ปรับตัวให้เข้ากับการดำเนินชีวิตหรือชีวิตของผู้คนได้ถูกปรับให้เข้าไปอยู่ในกลไกของระบบทุนนิยมอย่างไร ซึ่งทำให้เนื้อหาของพักผ่อน หรือช่วงเวลาในวันหยุดของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อทั้ง 2 คนมีนัยยะที่มากกว่าวันหยุดธรรมดาทั่วไป องค์ประกอบทั้ง 3 อย่างเมื่อรวมกันเป็นเนื้อเดียวแล้วช่วยเน้นสร้างสาระสำคัญของความหมายของแรงงานในยุคปัจจุบันที่ไม่ว่าจะเป็นแรงงานประเภทไหน แรงงานของสาขาอาชีพอะไร เราต่างอยู่ในวงจร ดึงหน้าตั้งตาทำงานให้ได้เงินมาเพื่อเก็บเงินเพื่อใช้จ่าย แล้วออกไปพักผ่อนทดแทนความเหนื่อยล้าจากงาน พักผ่อนเพื่อเอาแรงใจกลับคืนมา แล้วเราก็นอนหลับไปทำงานเช่นเดิมต่อไป

4.2 บทวิเคราะห์ทางเนื้อหา

เนื้อหาของผลงานวิทยานิพนธ์ ศิลปิน แรงงาน สะดวกซื้อ (Artist Labour Convenience Store) ของข้าพเจ้านั้น เป็นการสะท้อนเรื่องราวของการให้คุณค่าแรงงานระหว่างพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานของศิลปิน ที่ต่างต้องเผชิญกับเงื่อนไขต่างๆเช่นเทคโนโลยี ตลาด และการเงิน เป็นต้น ในสังคม โดยผลงานวิดีโอ (Video Installation) แต่ละผลงานนั้นคือ 1.กะเช้า 2.กะบ่าย 3.กะดึก 4.พักเบรก ที่สื่อสารด้วยเนื้อหา ดังนี้

4.2.1 แรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปิน

เนื้อหาที่สำคัญของผลงานในชุดนี้คือตัวละครที่แสดงเป็นแรงงานพนักงานหญิงสาวร้านค้าสะดวกซื้อ และตัวละครที่แสดงเป็นแรงงานศิลปิน ในส่วนของตัวละครที่แสดงเป็นแรงงานศิลปินนั้น ยังเปรียบตัวละครเป็นพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อที่ทำงานในลักษณะของการทำงานไม่ประจำได้อีกด้วย สองตัวละครหลักนี้ทำหน้าที่เป็นตัวแทนเล่าเรื่องราวของแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปิน

แรงงานพนักงานหญิงสาวร้านค้าสะดวกซื้อ ลักษณะของแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อในผลงานชุดนี้นั้น มีเนื้อหาที่แสดงถึงสภาพสิ่งแวดล้อม ชีวิตความเป็นอยู่ และลักษณะทัศนคติของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ ที่นอกเหนือจากการนำเสนอแต่เรื่องแรงงาน เช่น ในผลงานกะเช้าที่มีการนำเสนอภาพของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อตั้งแต่ตื่นนอน เข้าไปอาบน้ำ แปรงฟัน เดินไปคูตารางงาน เก็บเสื้อผ้าจนเดินทางไปทำงาน ภาพของพนักงานกำลังเดินข้ามสะพานลอยไปเข้าทำงานที่ร้านและภาพที่แฟนหนุ่มของพนักงานมารอรับกลับบ้านหลังเลิกงานบนชั้นสะพานลอยในกะดึก ข้อความจากไลน์ที่เป็นบทสนทนาแจ้งยอดสินค้าระหว่างผู้จัดการสาขา กับพนักงานร้านในกะดึก หรือภาพการไปท่องเที่ยวทะเลของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อในผลงานพักเบรก เป็นต้น เพื่อสื่อสารสาระสำคัญที่ว่า แรงงานที่เกิดขึ้นของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อหนึ่งคนนั้น ประกอบไปด้วยปัจจัยต่างๆเพื่อที่จะทำงานที่ได้รับสำเร็จตามหน้าที่ กล่าวคือ ปัจจุบันนี้แรงงานของพนักงานไม่ได้ทำตามคำสั่งขององค์กรอย่างตรงไปตรงมา แต่มีการปรับรูปแบบของการใช้ชีวิตแรงงานให้สอดคล้องกับการทำงานที่ตนได้รับด้วย

แรงงานศิลปิน เนื้อหาของผลงานวิดีโอกะบ่าย เป็นการนำเสนอเรื่องราวของการใช้แรงงานของศิลปินโดยในผลงานตัวข้าพเจ้าเองแสดงเป็นตัวละครแรงงานศิลปิน ด้วยเหตุผลที่ว่า ประการแรกข้าพเจ้าเป็นคนทำงานศิลปะอยู่เป็นทุนแล้ว และด้วยตัวข้าพเจ้าเองที่ทำวิจัยในเรื่องนี้ มีความรู้สึกที่ปะทะกับเรื่องราวแรงงานด้วยตัวเอง ดังนั้นการใช้ตัวเองในการแสดงเป็นแรงงานศิลปินนั้นน่าจะเข้าใจเนื้อหาที่ต้องการสื่อสารมากกว่าใช้นักแสดงคนอื่นถึงแม้ว่านักแสดงจะเลือกคนที่เป็นศิลปินจริงๆเช่นกันก็ตาม โดยแรงงานศิลปินในผลงานเปรียบดังคนทำงานที่ใช้แรงงานที่ได้รับค่าตอบแทนเหมือนกับแรงงานอาชีพอื่นที่สามารถคำนวณค่าแรงในการทำงานได้ตามความเป็นจริงของเวลา ที่แตกต่างไปจากการคิดค่าแรงของแรงงานศิลปินที่ไม่มีกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอนในการคิดค่าแรงของตัวเองของศิลปินได้ เพื่อทำให้เราเห็นค่าแรงที่แตกต่างกันเมื่อเปรียบเทียบกับ

ค่าแรงงานของศิลปินที่คิดกันตามที่ศิลปินกำหนดขึ้นเองเมื่อสร้างสรรค์ผลงานศิลปะเสร็จในแต่ละชั้น

ค่าแรงของศิลปินถูกกำหนดตามการคิดคำนวณแบบค่าแรงของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ โดยอ้างอิงจากค่าแรงที่ข้าพเจ้าได้รับมากที่สุดตอนลงพื้นที่คือ ชั่วโมงละ 40 บาท จึงแสดงให้เห็นว่า ผลงานศิลปะที่เมื่อถูกกำหนดให้มีเงื่อนไขของค่าแรงงานที่ได้รับเท่าค่าแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อเป็นรายชั่วโมงนั้น เมื่อถูกคิดคำนวณราคาแรงงานของศิลปินแล้วนั้น (ทั้งหมด 4 ชั่วโมง ชั่วโมงละ 40 บาท เป็นเงิน 160 บาท) ราคาของผลงานศิลปะที่เห็นในผลงานกะบายจึงมีมูลค่าและคุณค่าที่เปลี่ยนไปจากความหมายเดิมของราคาผลงานศิลปะ

4.2.2 เวลาในระบบทุนนิยมและปัจจัยแวดล้อม

“เวลา” ที่ปรากฏในผลงานวิทยานิพนธ์ในชุดนี้ เป็นการนำเสนอในลักษณะภาพแทนของกระบวนการทำงานของแรงงานในระบบทุนนิยมและปัจจัยสิ่งแวดล้อมที่สัมพันธ์ต่อกัน โดยมีเทคโนโลยี ตลาด และการเงิน ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญในการเชื่อมโยงความสัมพันธ์เหล่านี้

ประการแรก การแบ่งผลงานออกเป็นตามช่วงเวลาต่างๆตลอด 24 ชั่วโมง คือ กะเช้า กะบ่าย กะดึก และพักเบรก นั้นเพื่อให้ผลงานนำเสนอเรื่องราวของ “เวลา” ในระบบทุนนิยมปัจจุบันของแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปิน ซึ่งเป็นการอธิบายระบบการทำงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและศิลปินที่มีเทคโนโลยีและการตลาด คล้ายกับการกำกับหน้าที่การงานเพื่อตอบสนอง “เวลา” ของสังคม กล่าวคือ ร้านค้าสะดวกซื้อนั้นเป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ว่าเมื่อเราเข้ามาร้านร้านสะดวกซื้อสิ่งที่เราจะได้ยินเป็นประโยคแรกคือคำกล่าวทักทาย(สวัสดีครับ/สวัสดีค่ะ) จากนั้นจะเป็นการเชิญให้ซื้อสินค้าทั้งที่ เช่น รับสินค้าอะไรดีคะ ตอนนี้เรามีโปรโมชัน....อยู่นะคะ เป็นต้น ยังมีป้ายโฆษณาสินค้าที่สามารถเห็นได้ทั้งในระยะใกล้และระยะไกล คือการติดป้ายโฆษณาตามชั้นวางของและติดห้อยจากเพดานร้าน เป็นต้น ยังมีการจัดรายการ โปรโมชันไม่ว่าจะเป็นการแจกแถมฟรี(รายการแจกแถมฟรีคือการซื้อสินค้าตามยอดรวมเท่าที่ร้านกำหนดหรือซื้อสินค้าเฉพาะรายการก็จะได้รับแถมฟรีที่สามารถนำแถมฟรีมาใช้แทนเงินสดหรือสะสมมาแลกของ) โปรโมชันแลกซื้อ(คือการที่ลูกค้าซื้อสินค้าได้ยอดรวมตามที่ทางร้านกำหนดถึงจะมีสิทธิ์แลกซื้อสินค้าในรายการที่ลดราคาพิเศษได้) หรือการจัดโปรโมชันสุดคุ้ม(คือการจัดลดราคาของสินค้าตั้งแต่รายการละ 5 10 15 บาท ลดเลยโดยไม่ต้องใช้แถมฟรีหรือต้องซื้อสินค้าตามยอดถึงจะแลกได้)

ทั้งหมดนี้ทำให้ลูกค้าที่เข้ามาใช้บริการซื้อสินค้าที่ต้องการขายได้ และสิ่งกล่าวมานี้คือหน้าที่การทำงานที่พนักงานร้านค้าต้องทำเป็นประจำ แรงงานของพนักงานสลับผลัดเปลี่ยนกันทำงานอยู่ทุกวัน ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง ตาม ระยะเวลาต่างๆที่ถูกจัดขึ้นตามการทำงาน และปรากฏช่วงเวลา ของ ระยะเวลาต่างๆในผลงานด้วยเช่นกัน

ขณะเดียวกันในส่วนของแรงงานศิลปินนั้น ถึงแม้ว่าศิลปินไม่ได้เข้าทำงานตามระยะเวลาที่เฉพาะเจาะจงเหมือนพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ แต่แรงงานของศิลปินนั้น มีเวลาในการทำงานที่ไม่สามารถกำหนดได้ว่าจะเริ่มทำงานตอนไหนและจะเสร็จเมื่อไร ทำให้การทำงานของศิลปินอยู่ในช่วงเวลาที่เรียกได้ว่า ตลอด 24 ชั่วโมงเช่นกัน เช่น ศิลปินบางคนเริ่มทำงานตั้งแต่ช่วงเย็นถึงช่วงเช้าเช้านอน ตื่นขึ้นมาไม่ว่าจะกี่โมงก็ถูกมาทำงานศิลปะต่อ หรือ ในช่วงเวลาที่ไม่ได้ทำงานศิลปะในห้องปฏิบัติการทางศิลปะ แต่ก็ออกไปตามสถานที่ต่างๆเพื่อคุยงานที่เกี่ยวข้องกับศิลปะหรือต้องไปร่วมกิจกรรมเปิดนิทรรศการศิลปะ เป็นต้น และด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย การมี Wifi แรงงานศิลปินที่อาจแค่ทำงานศิลปะในห้องปฏิบัติการอย่างเดียว เขียบออกมาสู่พื้นที่สาธารณะในการทำงาน เช่น การหาข้อมูลเชิงเอกสารประวัติศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับงานศิลปะในหอศิลป์ หรือการวาดภาพร่างผลงานในห้องสมุด ตามร้านกาแฟ เป็นต้น

ดังนั้นการเป็นผลงานตามช่วงเวลา กะเช้า กะบ่าย กะดึก พักเบรก ที่อ้างอิงจากลักษณะของระบบการทำงานของร้านค้าสะดวกซื้อ ยังมีความหมายที่รวมไปถึงลักษณะการทำงานของศิลปินที่มีความคล้ายคลึงกันด้วย ถึงแม้ว่าการทำงานของศิลปินนั้นไม่สามารถระบุเป็นช่วงเวลาที่แน่นอนในการทำงานได้อย่างแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ แต่ช่วงเวลาที่ทำงานศิลปะอยู่ตลอดเวลาของศิลปินนั้นไม่ได้มีความแตกต่างไปจากระบบการทำงานของร้านค้าสะดวกซื้อเลย

ประการที่สอง ผลงานพักเบรก เป็นผลงานที่สร้างสรรค์ขึ้นด้วยความตั้งใจของข้าพเจ้า เพื่อที่จะนำเสนอเรื่องราวของ “เวลา” แรงงานที่หมุนวนเข้าไปเข้ามา โดยมี “การเงิน” เข้ามาเชื่อมโยงความสัมพันธ์ที่ทำให้เราคิดว่า เวลา ที่เกิดขึ้นของวงจรการทำงานนี้ไม่เคยจบสิ้น กล่าวคือ มนุษย์ทำงาน ใช้แรงงานของเราไม่ว่าจะแรงงานทางร่างกาย หรือแรงงานทางความคิด เราได้รับผลตอบแทนเป็นเงิน แล้วเราก็ใช้เงินเพื่อการดำเนินชีวิต การดำเนินชีวิตของมนุษย์ยังประกอบไปด้วยเรื่องการใช้จ่ายหลายต่อหลายอย่าง ไม่ว่าจะค่าเดินทาง การกินอยู่ประจำวัน ค่าขนม ค่าพักผ่อน เงินอดออม เป็นต้น และในที่สุดเงินที่เรามีก็ค่อยๆหมดไป จากนั้นเราก็ต้องหาเงินด้วยการทำงานใช้แรงงานของเราเช่นเดิม ไม่ว่าจะเป็นลักษณะงานประจำหรือไม่ประจำก็ตาม

พักเบรก จึงเป็นผลงานที่เน้นให้ผู้ชมรับรู้เกี่ยวกับความรู้สึกในการพักผ่อนของแรงงานทั้ง แรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานของศิลปินที่เกิดขึ้นในผลงาน ด้วยความรู้สึกอีก ด้านหนึ่งที่ไม่ใช่ความสนุกรื่นหรือเป็นการพักผ่อนที่มีแต่เสียงหัวเราะอย่างเดียว แต่การพักผ่อน ครั้งนี้คือการเติมเต็มช่วงเวลาที่แรงงานรู้สึกขาดหายไปในช่วงการทำงาน เช่น ความตึงเครียด การที่จะต้องพบปะผู้คนมากหน้าหลายตา การบริการที่ต้องคอยเอาใจลูกค้า ความรู้สึกที่ไม่เป็นตัวของตัวเอง เป็นต้น ความนิ่งที่เกิดขึ้นในผลงาน เช่น ลักษณะของการทิ้งภาพให้ดำเนินไปด้วยเสียงของทะเล การให้ผู้ชมเห็นภาพทะเลในระยะไกลจนเห็นตัวพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อเหลือตัวนิดเดียว เป็นต้น จึงเป็นความรู้สึกคล้ายการได้ทบทวนเรื่องราวการทำงานและชีวิต ก่อนที่จะกลับไปทำงานใช้แรงงานเหมือนทุกๆวัน ผลงานพักเบรกคล้ายบทสรุปของผลงานทั้งหมดในวิทยานิพนธ์ชุดนี้ ที่อาจทำให้ผู้ชมเข้าใจความหมายของ “เวลา” การพักผ่อนในอีกแง่มุมหนึ่งของแรงงาน ที่ไม่ใช่เพียงแค่การพักผ่อนแต่การพักผ่อนของแรงงานนั้นคือ “ช่วงของเวลา” ที่ยังคงต้องดำเนินตามร่องรอยเวลาในระบบทุนนิยมที่วนเวียนเช่นนี้ต่อไป

4.4.3 การให้คุณค่าแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปิน

สาระสำคัญของผลงานวิทยานิพนธ์ : ศิลปิน แรงงาน สะดวกซื้อ (Artist Labour Convenience Store) อีกประเด็นหนึ่งที่ข้าพเจ้าต้องการนำเสนอ นั่นก็คือ การให้คุณค่าของแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปิน ด้วยลักษณะการเปรียบเทียบระหว่างการทำงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและการทำงานของศิลปินนั้นช่วยให้ผู้ชมเห็นที่มาของความสำคัญและเรื่องราวของแรงงาน ซึ่งนำไปสู่เนื้อหาของการให้คุณค่าของแรงงาน การให้ความสำคัญของการให้คุณค่าของแรงงานนั้น ย่อมทำให้เห็นถึงการให้คุณค่าซึ่งกันและกันของเพื่อนมนุษย์ที่ต้องอยู่อาศัยในระบบทุนนิยมปัจจุบัน

เนื้อหาของการให้คุณค่าของแรงงานทั้งแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปินในผลงานชุดนี้นั้น ปรากฏออกมาด้วยการนำเสนอเรื่องราวของการทำงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและการนำเสนอเรื่องราวการทำงานของศิลปิน ซึ่งราวไปถึงเรื่องราวของสภาพสิ่งแวดล้อมความเป็นอยู่ของแรงงาน บริเวณพื้นที่การทำงานคือร้านค้าสะดวกซื้อและห้องปฏิบัติการทางศิลปะของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและศิลปิน

และการนำเสนอข้อมูลของการใช้ทักษะ ความรู้ และความคิดสร้างสรรค์ในการทำงานของแรงงาน เช่น องค์ประกอบของข้อความในผลงานกะเช้า ที่ข้าพเจ้านำข้อมูลวิชาการในเรื่องของ

ความคิดสร้างสรรค์ของมนุษย์ หรือองค์ประกอบของข้อความในผลงานปักเบรก ที่นำเสนอข้อมูลของการเปลี่ยนแปลงไปในระบบทุนนิยมที่แรงงานได้พัฒนาตัวของเขาเองอย่างไรตามสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปเช่นนั้น เป็นต้น เพื่อสื่อสารนัยยะแก่ผู้รับชมว่าทั้งแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานศิลปินนั้น ต่างต้องใช้ส่วนประกอบต่างๆ ทั้งแรงงาน ความคิด ความรู้ ทักษะ ความคิดสร้างสรรค์ ในการทำงานของตน เช่นพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อต้องใช้ไหวพริบในการชักชวนลูกค้าในการซื้อสินค้า ในส่วนของเสียงในผลงานกะบาย หรือ ศิลปินที่นอกจากต้องใช้ความคิดสร้างสรรค์แล้วยังต้องทำงานแข่งกับเวลาด้วยเช่นกันในภาพของผลงานกะบาย เป็นต้น เพื่อให้ผลของงานออกมาสำเร็จ สมบูรณ์ และทั้งหมดที่กล่าวมาคือการที่ข้าพเจ้าได้ให้ความสำคัญของแรงงานหรือการนำเสนอของคุณค่าของแรงงานในผลงาน

บทที่ 5

บทสรุป

ศิลปิน แรงงาน สะดวกซื้อ เป็นผลงานวิทยานิพนธ์ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อสร้างสรรค์ผลงานวีดิทัศน์ (Video Installation) ในฐานะสื่อกลาง ที่ส่งเสริมการตระหนักรู้ถึงความสำคัญของการให้คุณค่าของแรงงาน ระหว่างแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและศิลปิน เพื่อเปิดมุมมอง และแลกเปลี่ยนทัศนคติที่ดีต่อกัน โดยนำเสนอเรื่องราวของแรงงาน ระหว่างแรงงานศิลปินและแรงงานร้านค้าสะดวกซื้อ ที่อยู่ภายใต้กลไกทาง “เวลา” ของสังคมในระบบทุนนิยมปัจจุบัน โดยเนื้อหาประกอบไปด้วยข้อมูลของธุรกิจค้าปลีก การเปรียบเทียบแรงงานของร้านค้าสะดวกซื้อ กับแรงงานของศิลปิน ระบบทุนนิยมความรู้ แรงงานอวัตุ ทำให้เข้าใจถึงที่มาของลักษณะแรงงานร้านค้าสะดวกซื้อในระบบทุนนิยมปัจจุบันหรือทุนนิยมความรู้ ปัจจัยต่างๆที่ทำให้เกิดลักษณะของแรงงานอวัตุในปัจจุบัน คุณค่าของแรงงานเมื่อเทียบกับค่าแรง หรือแม้แต่ร่องรอยของความรู้สึกที่เกิดขึ้นของแรงงาน ไม่ว่าจะเป็นแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อหรือแรงงานของศิลปิน ซึ่งทั้งหมดนี้ได้นำเสนอผ่านเรื่องของ “เวลา” ในการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะชุดนี้

ในสังคมทุนนิยมปัจจุบันได้เปลี่ยนแปลงไปจากทุนนิยมเดิมด้วยศักยภาพที่เพิ่มมากขึ้นของมนุษย์ ที่มาจากปัจจัยต่างๆมากมาย แต่สิ่งหนึ่งที่อาจเป็นตัวแทนของลักษณะการเปลี่ยนแปลงของระบบทุนนิยมนั้นก็คือ “เวลา”

ผลลัพธ์จากผลงานวิทยานิพนธ์ในท้ายที่สุดนั้น “เวลา” ที่เกิดขึ้นในผลงานสำหรับข้าพเจ้านั้น ตอบโจทย์ความสัมพันธ์ของแรงงานในระบบทุนนิยมความรู้ ช่วงเวลาของการทำงานสามารถบ่งบอกความเปลี่ยนแปลงของแรงงาน รวมไปถึงการให้คุณค่าและคุณค่า ไม่ว่าจะแรงงานนั้นจะเป็นแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ หรือแรงงานของศิลปิน การนำเสนอการเปรียบเทียบของแรงงานใน 2 ลักษณะของแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ และแรงงานของศิลปินนั้น เป็นเพียงการยกตัวอย่างของประเภทแรงงานที่มีในสังคม แรงงานที่ดูเหมือนมีความแตกต่างกันในเรื่องของมูลค่าและการให้คุณค่าของแรงงาน แต่ในท้ายที่สุดแรงงานประเภทต่างๆก็หนีไม่พ้นเงื่อนไขทางเวลาในระบบทุนนิยมของสังคมปัจจุบันไปได้

อภิปรายผล

ผลงานวิดีโอทัศน (Video Installation) ศิลปิน แรงงาน สะดวกซื้อ ได้รับความคิดเห็นจาก คณะกรรมการผู้ตรวจวิทยานิพนธ์หลังจากการอภิปรายครั้งนี้ ภาพเนื้อหาของเรื่องราวแรงงานนั้น โดยส่วนมากแล้วมักหยิบยกประเด็นที่พูดถึงแรงงานในโรงงานอุตสาหกรรม เช่น แรงงานของช่าง เย็บผ้า แรงงานในกระบวนการผลิตของสด เป็นต้น แต่แรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อกับ แรงงานของศิลปินเป็นสิ่งที่แทบไม่เคยเห็นหรือนึกถึงมาก่อน แรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อนั้นเป็นแรงงานที่เราเห็นและสัมผัสอยู่ทุกวัน แต่อาจจะไม่เคยนำเรื่องราวของแรงงานมานึกถึง อย่างจริงจังยิ่งในด้านของศิลปะด้วยแล้ว การนำเสนอเรื่องนี้ยิ่งน้อยมาก ส่วนแรงงานของศิลปินนั้น เป็นสิ่งที่แทบ “ไม่เคยเห็น” เลยเพราะ โดยปกติมักจะเห็นแต่ผลสำเร็จเป็นผลงานของศิลปินเท่านั้น หรือแทบไม่เคยรู้สักเท่าการทำงานศิลปะของศิลปินคือการใช้แรงงานเช่นเดียวกับแรงงานประเภท อื่นๆ ซึ่งการนำประเด็นแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อและแรงงานของศิลปินมาเป็นเนื้อหา หลักจึงมีความน่าสนใจในตัวของตัวเอง ที่เมื่อผ่านการนำเสนอด้านทัศนศิลป์ยิ่งทำให้ยังเป็นสิ่งที่ น่าสนใจ เป็นความรับรู้ใหม่ และทำให้ต้องนำสิ่งที่ได้รับชมในผลงานกลับมาขบคิดพิจารณาใหม่

การนำเสนอเรื่องของ “เวลาในระบบทุนนิยม” ของผลงานสามารถนำเสนอได้ค่อนข้าง ชัดเจน กล่าวคือการทำให้ผลงานแต่ละชิ้นมีลักษณะเฉพาะของ “เวลา” ในการทำงาน โดยการแยก ผลงานออกตามช่วงเวลาทั้งหมด 4 ชิ้นคือ กะเช้า กะบ่าย กะดึก และ พักเบรก นั้นเป็นลักษณะของ การแบ่งเวลาในการทำงานของแรงงานที่ดูเหมือนว่าเคร่งครัดแต่ไม่มีรูปแบบตายตัว ยืดหยุ่นและ หมุนวนอยู่ตลอดเวลา เพราะในแรงงานของพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ การทำงานในแต่ละวันถูก กำหนดและสลับสับเปลี่ยน ไปโดยผู้จัดการร้าน พนักงานไม่สามารถกำหนดเวลาในการทำงานของ ตัวเองได้โดยตรง และหากพนักงานต้องการจะสลับเปลี่ยนเวลาในการทำงานก็สามารถทำได้โดย ความสมัครใจของเพื่อนร่วมงานที่จะแลกช่วงเวลาในการทำงานต่อกัน ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกันกับ เวลาในการทำงานของศิลปินที่ไม่สามารถกำหนดช่วงเวลาที่เหมือนกันในทุกๆวันได้ ความสามารถ ในการแยก “เวลา” ในลักษณะนี้ทำให้ลักษณะของ “เวลา” ที่เหลื่อมซ้อนกันมีความชัดเจนในการ อธิบายเรื่องราวการทำงานของแรงงาน ซึ่งในผลงานยังสามารถทำให้เกิดการนำเสนอเรื่องราวชีวิต ในแง่มุมต่างๆของผู้คนด้วยที่ไม่ใช่เฉพาะเพียงแต่การทำงานของแรงงานเท่านั้น

การนำเสนอผลงานเป็นการใช้องค์ประกอบ 3 อย่างทางภาพยนตร์ คือ ภาพ เสียง และ ข้อความ(text) ซึ่งในภาพยนตร์ปกติทั่วไป ภาพ เสียงและข้อความ(text) จะมีความสัมพันธ์ต่อกัน เพื่อนำผู้ชม ไปสู่จุดมุ่งหมายของเรื่อง แต่ในผลงานแต่ละชิ้นของชุดนี้ องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วนทำหน้าทีอย่างไม่สัมพันธ์กันโดยตรง ในส่วนนี้ทำให้ผู้ชมต้องตื่นตัว และใช้แรงงานสมองมากกว่าปกติในการรับชม ซึ่งในบางมุมมองของคณะกรรมการเห็นว่าองค์ประกอบที่ไม่สัมพันธ์กันโดยตรงนี้ ได้กลายเป็นภาระของผู้ชมที่ต้องทำความเข้าใจเป้าหมายของผลงาน

กะเช้า เป็นการใช้อองค์ประกอบทั้ง 3 ได้ดี เพราะเสียงและข้อความ(text)ของผลงานชิ้นนี้ ทำหน้าที่ในตัวของมันได้นำใจกล่าวคือ เสียงบรรยายในกะเช้านั้นบางช่วงคนพูดก็พูดเป็นพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อที่บรรยายลักษณะการทำงาน บางช่วงก็เหมือนกับว่าตัวเองเป็นศิลปิน ทั้งยังใช้เสียงของผู้หญิงสำเนียงอีสาน ไม่ได้เป็นสำเนียงภาคกลางตามความคุ้นเคยทั่วไปอีกด้วย สำหรับข้อความนั้นเป็นข้อมูลที่บอกว่าคนธรรมดาก็สามารถเป็นศิลปินได้ ด้วยข้อมูลที่มีลักษณะเป็นภาษาวิชาการอธิบายเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ ซึ่งเมื่อรวมกับส่วนของภาพในกะเช้านั้นที่เป็นการจับภาพพนักงานที่ตื่นนอนตอนเช้าไปทำงาน ภาพในผลงานชิ้นนี้เมื่อเทียบกับองค์ประกอบทั้ง 2 ข้างต้นแล้ว หน้าทีของภาพมีความสำคัญน้อยที่สุด แต่ไม่ได้แปลว่าภาษาภาพของกะเช้าจะไม่มี ความสำคัญ ซึ่งท้ายที่สุดแล้วทั้ง 3 องค์ประกอบทำหน้าที่นำเสนอเรื่องราวได้หลากหลายและ น่าสนใจ

กะบาย ภาพในกะบายนั้นเป็นภาพที่มีลักษณะของการ perform ของศิลปิน ที่แสดงการทำงานแบบใช้แรงงาน มีเวลาเป็นตัวกำหนดระยะเวลาที่เอามาคิดค่าแรงของศิลปิน โดยสวมเสื้อของพนักงานร้าน 7-eleven ไปด้วย การ perform ที่มีความตรงไปตรงมาทำให้ภาพมีความน่าสนใจกว่า ภาพ ของวิดีโออีก 3 ชิ้น แต่ด้วยลักษณะการ perform นี้ก็เช่นกันที่ทำให้ภาพของ กะบาย ดูแตกต่างแยกออกจากลักษณะ “ภาพ” ของผลงานอีก 3 ชิ้น ซึ่งทำให้ภาพของกะบายเป็น องค์ประกอบที่สำคัญที่สุด องค์ประกอบที่เป็นข้อความ(text) ที่เป็นบทสัมภาษณ์พนักงาน ส่วนนี้ได้ให้ข้อมูลที่คนทั่วไปไม่เคยได้รับรู้ในการทำงานภายในร้านค้าสะดวกซื้อ และเสียงที่แสดงหน้าทีของมันก็ดูไม่เด่นชัดมากเมื่อเทียบกับองค์ประกอบ 2 ส่วนที่กล่าวมาเพราะเสียงในผลงานชิ้นนี้เป็นเสียงบรรยายภายในร้านค้าสะดวกซื้อ แต่ทั้ง 3 องค์ประกอบนี้เมื่อแสดงตัวรวมกันนั้นสามารถแสดงเนื้อหาได้พอดีกัน

กะดิก ผลงานกะดิกนั้นเป็นผลงานที่มีส่วนช่วยเติมเต็มให้วิดีโอชุดนี้ครบสมบูรณ์ รอบด้าน หลายแง่มุม กล่าวคือ ภาพในผลงานเป็นบรรยากาศโดยรอบของร้านค้าสะดวกซื้อ ที่ร้านค้าสะดวกซื้อนั้นมีทำเลที่ตั้งอยู่ในแหล่งชุมชน ซึ่งทำให้ภาพได้แสดงให้เห็นถึงชีวิตผู้คนในยามค่ำคืน ยิ่งช่วงท้ายของผลงานที่เป็นภาพเรื่องราวของพนักงานหญิงสาวเดินขึ้นบนสะพานลอยหลังเลิกงานแล้วมีแฟนหนุ่มมาขึ้นรอรับ ตรงนี้แสดงแง่มุมทางอารมณ์ ความรู้สึกในชีวิตของผู้คนทั่วไปที่เกิดขึ้นจริงในสังคม สำหรับเสียงที่เป็นบทสัมภาษณ์ลูกค้านั้นมีความน่าสนใจแต่ด้วยที่ผู้ชมนั้นก็อยู่ในฐานะลูกค้าด้วยกัน ทำให้ข้อมูลที่ได้รับจากเสียงจึงเป็นข้อมูลทั่วไปที่ลูกค้าในแต่ละคนสามารถมีประสบการณ์ร่วมได้ ส่วนข้อความ(text)นั้นมีความน่าสนใจในตัวของมันเองอยู่มาก เนื่องจากลักษณะการปรากฏในผลงานไม่เหมือนกับผลงานชิ้นอื่นที่ปรากฏขึ้นแล้วหายไป แต่ในกะดิกนั้นข้อความ(text)กลับเป็นตัววิ่งตลอดทั้งเรื่อง ยังรวมไปถึงเนื้อหาที่ไม่แน่ใจว่าคืออะไร ต้องการให้ข้อมูลอะไร แต่ถ้าได้รับชมกะเช้าและกะบ่ายมาก่อน อาจพอจะเดาทางเนื้อหาของข้อความ(text)ได้อยู่ว่าน่าจะมีส่วนเกี่ยวข้องกับข้อมูลร้านค้าสะดวกซื้อ โดยรวมแล้วผลงาน กะดิก หากเปรียบเทียบกับกับผลงานทั้งหมด กะดิก มีความน่าสนใจน้อยที่สุด

พักเบรก ในผลงานชิ้นนี้เสียงดนตรีที่นำมาใช้ประกอบช่วงสร้างบรรยากาศทางอารมณ์และความรู้สึกอยู่มากทีเดียว และเสียงพูดคุยของพนักงานกับแฟนนั้นก็ช่วยให้เข้าใจเนื้อหาว่าการไปทะเลนั้นเป็นเหมือนการไปรับพลังและเชื่อเพลิง อย่างหนึ่งที่จะช่วยให้หล่อเลี้ยงชีวิตของแรงงานและศิลปินให้กลับมาทำงานในชีวิตประจำวันต่อไป ซึ่งภาพในผลงานก็คือการไปเที่ยวทะเลและเดินทางกลับเข้าเมืองเพื่อทำงานเหมือนเป็นวงจรชีวิตของแรงงาน โดยมีข้อความ(text)แสดงสิ่งสำคัญคือการพูดถึงประเด็นเกี่ยวกับการใช้แรงงานที่เปลี่ยนแปลงไปในประวัติศาสตร์ช่วง 100 ปี ที่ผ่านมา ซึ่งช่วยขยายความเข้าใจ “เวลา” ของแรงงานพนักงานร้านค้าสะดวกซื้อ และแรงงานศิลปินที่เกิดขึ้นในผลงานชุดนี้

อย่างไรก็ดีคณะกรรมการผู้ตรวจศิลปะนิพนธ์ได้ให้ความคิดเห็นทั้งท้ายว่า องค์ประกอบทั้ง 3 ส่วน คือ ภาพ เสียง และข้อความ(text) มีส่วนช่วยให้ผลงานนั้นสามารถสื่อสารกับผู้ชมได้หลายแง่มุม แต่ก็มีลักษณะที่ทำให้ผู้ชมเกิดความสับสน ไม่เข้าใจเนื้อหาของผลงานได้ตั้งแต่ครั้งแรกที่รับชม จนเหมือนกับว่าผู้ชมต้องใช้สมาธิ หรือแรงงานทางสมองมากกว่าปกติ เพื่อเสพความงามทั้งด้านเนื้อหาและทางกายภาพได้อย่างครบถ้วน และผลงานทั้งหมด 4 ชิ้นของชุดนี้นั้น ข้อความ(text)ใน กะเช้า ให้ข้อมูลมากจนเกินไป ผู้ชมมีอาการที่อ่านไม่ทันและความรู้สึกเกินความพอดี กะ

บ่าย ให้ความรู้สึกแตกต่างไปจากวิดีโออีก 3 ชิ้น กะดิก ให้ความรู้สึกเดิมเต็มและเหมือนเป็นบทสรุปของเนื้อหาทั้งหมดยั้งช่วงท้ายจากบนสะพานลอยของผลงานกะดิก ส่วนพักเบรกเป็นส่วนที่ช่วยเสริมเนื้อหาให้แข็งแรงและรอบด้านมากยิ่งขึ้น โดยรวมทั้งหมดแล้วแม้ว่าผลงานแต่ละชิ้นจะมีองค์ประกอบและการให้ข้อมูลทางเนื้อหาที่ไม่ได้ราบเรียบเหมือนภาพยนตร์ทั่วไป แต่นี่คือสิ่งที่ทำให้ผลงานแต่ละชิ้นมีจุดเด่นและความน่าสนใจ ที่ช่วยส่งเสริมซึ่งกันละกัน ชวนให้น่าติดตาม

ปัญหา และข้อเสนอแนะ

ปัญหาที่ข้าพเจ้าพบในการสร้างสรรค์ผลงานวิทยานิพนธ์ชิ้นนี้ คือ ร้านค้าสะดวกซื้อที่ข้าพเจ้าได้ลงพื้นที่นั้นเป็นร้านที่ห้ามพนักงานใช้โทรศัพท์มือถือโดยไม่จำเป็น การใช้โทรศัพท์ถ่ายภาพภายในร้านเป็นสิ่งที่ผู้จัดการร้านสามารถตรวจสอบได้ และด้วยกฎของทางองค์กรที่ไม่ให้ใช้กล้องภายในร้านไม่ว่าจะการถ่ายภาพเคลื่อนไหวหรือถ่ายภาพนิ่งก็ตาม ซึ่งทำให้การเก็บข้อมูลทางกายภาพที่เป็นภาษาภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวที่เกิดขึ้นภายในร้านในขณะที่ข้าพเจ้าลงพื้นที่นั้นเป็นเรื่องที่ยากลำบาก และมีความเสี่ยงทางด้านกฎหมาย ถึงแม้ว่าหลักการและเหตุผลของการจะนำภาพนิ่งและภาพเคลื่อนไหวออกมานั้นจะเพื่อการศึกษาทางศิลปะก็ตาม ทำให้ไม่สามารถใช้ภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งภายในร้านได้ทั้งหมด แต่ในความคิดเห็นของข้าพเจ้านั้นผลงานชุดนี้สามารถนำเสนอข้อมูลจากประสบการณ์ต่างๆที่ข้าพเจ้าได้เจอออกมาในรูปแบบของสื่อประเภทอื่นทดแทนได้ และด้วยลักษณะของผลงานที่แสดงเนื้อหาที่มีความรู้สึกร่วมของข้าพเจ้าต่อประสบการณ์ในการนำเสนอการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะทางทัศนศิลป์ด้วยแล้ว ทำให้ลักษณะจากนำภาพเคลื่อนไหวและภาพนิ่งที่มีความเสี่ยงข้างต้นและต้องใช้ความรวดเร็วในการลงมือบันทึกข้อมูล เป็นสิ่งที่ข้าพเจ้าเองไม่ถนัด ไม่มีความชำนาญ และไม่ใช่มุขลิกภาพส่วนตัวของข้าพเจ้าเลย ดังนั้นผลงานชุดนี้จึงเป็นการสร้างสรรค์ขึ้นตามข้อจำกัดที่มีและตามความสามารถของผู้สร้างเพื่อลดความตึงเครียดของความรู้สึกที่มีต่อข้อจำกัดที่เกิดขึ้นในระหว่างการสร้างสรรค์ผลงานศิลปะ

รายการอ้างอิง

- . <https://issuu.com/artcentre/docs/> [cff2045517cd57/6.](#)
- Beuys, Joseph. https://en.wikipedia.org/wiki/Joseph_Beuys.
- Bloch, Ernst *On Karl Marx*. Verso 2018.
- Read, Sir Herbert. *The Book of Art* New York: Grolier Incorporated 1967.
- กุหลาบ สายประดิษฐ์. ปรัชญาลัทธิมาร์กซ์. เชียงใหม่: เชียงใหม่: แนวร่วมนักศึกษา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2493.
- เก่งกิจ กิติเรียงลาภ. ทุนนิยมความรับรู้ แรงงานอวัตถุ การเมืองของการปฏิวัติ. กรุงเทพฯ: หจก.ภาพพิมพ์, 2560.
- . ทุนนิยมความรับรู้ แรงงานอวัตถุ การเมืองของการปฏิวัติ. กรุงเทพฯ: หจก.ภาพพิมพ์, 2560.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. ลัทธิเศรษฐกิจการเมือง. Edited by 3. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2539.
- ทศ คณนาพร. กลยุทธ์ เซเว่น อีเลฟเว่น กรุงเทพฯ: บลูพรีน ดิไซน์, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์.
- ประเสริฐ ศิรินัตนา. ความเข้าใจในศิลปะ. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, 2525.
- ปากน้ำ, น. ณ. ความเข้าใจในศิลปะ. กรุงเทพฯ: ด้านสุทธาการพิมพ์, 2543.
- ภัทรระ ฉลาดแพทย์. คัมภีร์บริหารคน บริหารธุรกิจแสนล้าน สไตล์ “เซเว่น อีเลฟเว่. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี แอนด์ เอ็น, 2555.
- . คัมภีร์บริหารคน บริหารธุรกิจแสนล้าน สไตล์ “เซเว่น อีเลฟเว่น. กรุงเทพฯ: ห้างหุ้นส่วนจำกัด ซี แอนด์ เอ็น, 2555.
- ยุคติ มุกดาวิจิตร. ชีวิตไร้ความหมายในสังคมทุนนิยม? ทบทวนมโนทัศน์ความแปลกแยกของมาร์กซ์. (ดัดแปลงจากรายงานส่งในวิชา "สัมมนาวิชานุษยวิทยา: การศึกษาสังคมทุนนิยม" ณ มหาวิทยาลัยวิสคอนซิน-แมดิสัน ปี 2542).

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	คหัฐ ศุจิพิศุทธิ์
วัน เดือน ปี เกิด	18 สิงหาคม 2528
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
วุฒิการศึกษา	ปริญญาตรี สาขาภาพพิมพ์ คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ปริญญาศิลปมหาบัณฑิต สาขาสื่อผสม คณะจิตรกรรม ประติมากรรมและ ภาพพิมพ์ มหาวิทยาลัยศิลปากร
ที่อยู่ปัจจุบัน	104 หมู่ 10 ต.หนองควาย อ.หางดง จ.เชียงใหม่ 50230
ผลงานตีพิมพ์	ประวัติการแสดงผลงาน นิทรรศการเดี่ยว 2557 • “The Second...” ณ Pongnoi Community Art Space เชียงใหม่ 2556 • “My Pointed Oval” ณ Soul Space, Yoga Studio and Art Gallery (สี่ ลม19) กรุงเทพฯ • “Nothing” ณ หลังแรก Bar Restaurant Gallery กรุงเทพฯ นิทรรศการกลุ่ม 2557 • การแสดงนิทรรศการ “Pick Art Exhibition of Alumni of Faculty of Finearts (batch 22) of CMU” ณ ศูนย์ศิลปะบ้านตึก เชียงใหม่ • การแสดงนิทรรศการ “6 thoughts 6 hours” ณ Yet Space กรุงเทพฯ 2556 • การแสดงนิทรรศการ “Dialogue on the promise: Thailand – Singapore” ณ หอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ • “SPOT ART 2013” SOUTHEAST ASIA’S ONLY INTERNATIONAL, JURIED ARTS FESTIVAL OF ARTISTS UNDER 30 YEARS OLD ณ ประเทศสิงคโปร์ • การแสดงนิทรรศการ “#check_ststus”ไม่ต้องLikeกรุณาโพสว่า

รับทราบ ณ หอศิลป์ดาคุ ไทยยานยนต์, กรุงเทพฯ

- “Colors of the Heart” ณ Camilliam Home Lat Krabang กรุงเทพฯ
- การแสดงนิทรรศการ “จิตรกรรมรำลึก3” ณ หอศิลป์เซเว่นรังสรรค์, กรุงเทพฯ
- การแสดงนิทรรศการ “SPATIAL EXPERIMENT” A Project by Henry Tan. Curated by Brian Curtin ณ H project space H gallery, กรุงเทพฯ

2555

- การแสดงนิทรรศการ “HUMAN RING GIANT” โดยกลุ่ม คน-แหวน-ยักษ์ ณ 3rd world café , นครราชสีมา
- ร่วมส่งผลงานแสดงนิทรรศการ “80 Years 2475 : Don’t talk the Truth of an Uncertainly Dream”, Gallery VER กรุงเทพฯ
- ร่วมส่งผลงานแสดงนิทรรศการ “A4 Art show 2012” ณ NHD Art Gallery เชียงใหม่

2554

- การแสดงนิทรรศการ “อิด-สตร์” อัจฉริยะ สุนทรียภาพของศิลปินหญิงรุ่นใหม่ที่เกิดมาจากพื้นฐานของจิตใจ โดย 8 ศิลปินหญิง ณ ซี โอที-ดี วอล์ค ออฟ อาร์ต สเปซ กรุงเทพฯ
- การแสดงนิทรรศการ “30x30 Contemporary Art Charity’s Exhibition” ชมรมศิษย์เก่า คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ wannakudta แกลลอรี่ กรุงเทพฯ

2552

- การแสดงนิทรรศการ “Ending and Beginning” ของนักศึกษาปริญญาตรี คณะวิจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ หอศิลป์วัฒนธรรม เชียงใหม่ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2551

- การแสดงนิทรรศการ “ครบรอบ25ปี คณะวิจิตรศิลป์” ของคณาจารย์ นักศึกษาและศิษย์เก่า ณ หอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2550

- การแสดงนิทรรศการ “THE TOWER OF BABEL PROJECT ART EXHIBITION” โมเดลไอเดียผลงานศิลปะ ณ โถงทางเดินชั้น 2 มีเดียอาร์ต แอนดีไซน์ ศูนย์ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การแสดงนิทรรศการ “อิง เช็ด Etching” ของนักศึกษาศิลปะพิมพ์ etching ณ ห้องปฏิบัติงานภาพพิมพ์กัศกรด คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

2549

- การแสดงนิทรรศการ “The Iowa Biennia Exhibition of contemporary Miniature Print” รัฐโอไอวา สหรัฐอเมริกา
- การแสดงนิทรรศการ “อัครศิลปิน” ของคณาจารย์และนักศึกษา คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ณ หอนิทรรศการศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การแสดงนิทรรศการ “Craft Art Exhibition ceramic and jewelry” ณ ห้องนิทรรศการ คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การแสดงผลงาน “กรีน&บลู ศิลปะกับสภาพแวดล้อม” ณ บริเวณอ่างแก้ว มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การแสดงนิทรรศการศิลปกรรมเฉลิมพระเกียรติ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ครั้งที่ 1 โดยชมรมเส้นสีและพู่กัน ณ ศูนย์การค้า เซ็นทรัลแอร์พอร์ต เชียงใหม่

2548

- การแสดงนิทรรศการศิลปะภาพพิมพ์ร่วมสมัย ไทย-ออสเตรเลีย ณ หอนิทรรศการ ศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การแสดงนิทรรศการศิลปะภาพพิมพ์ร่วมสมัย ไทย-ออสเตรเลีย ณ College of fine art, The University of New south wale ซิดนีย์ ประเทศออสเตรเลีย
- การแสดงนิทรรศการ “Craft Art Exhibition ceramic and fashion” ณ ห้องนิทรรศการ คณะจิตรศิลป์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
- การแสดงนิทรรศการ “one by one” ณ หอศิลปวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่